

αντί

Περίοδος Β'

Τεύχος 868

Παρασκευή

5 Μαΐου 2006

Τιμή: 4 ευρώ

**Εμπρός
για το
φόρουμ**

**Ιράν ή ^(IS)
ο πετρελαϊκός
πόλεμος**

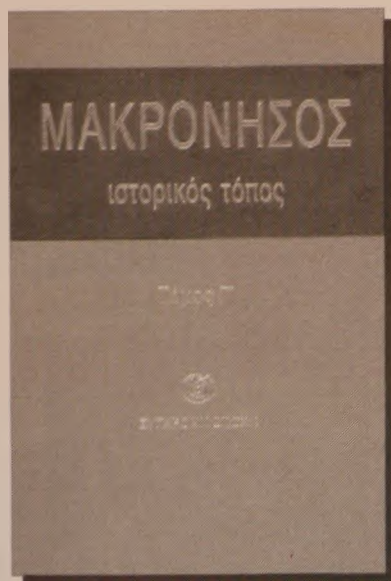

- Πολιτικοί κατώτεροι των περιστάσεων
- Το νατοϊκό δόγμα του τρόμου
- Ενεργειακή κρίση και εξωτερική πολιτική
- Η ιταλική πολιτική ως *commedia dell'arte*
- Οι γυναίκες στον Εμφύλιο

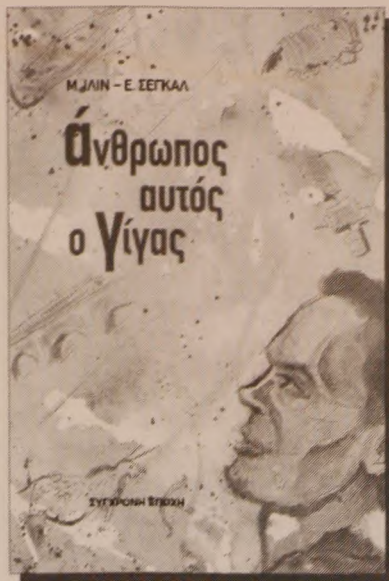
ISSN 1108-9822

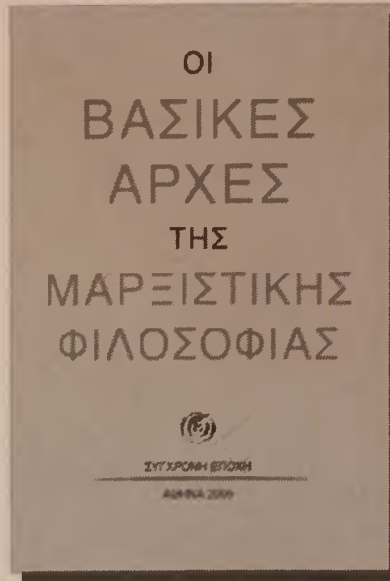
1 8

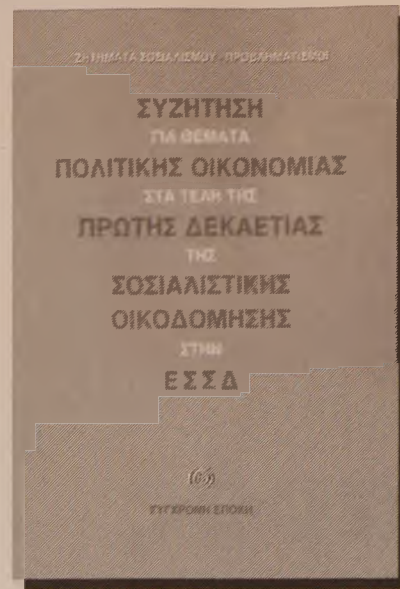
ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ
ιστορικός τόπος
τόμος Γ'

Μ. Μπλιν - Ε. Σεργιάλ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΑΥΤΟΣ Ο ΓΙΓΑΣ

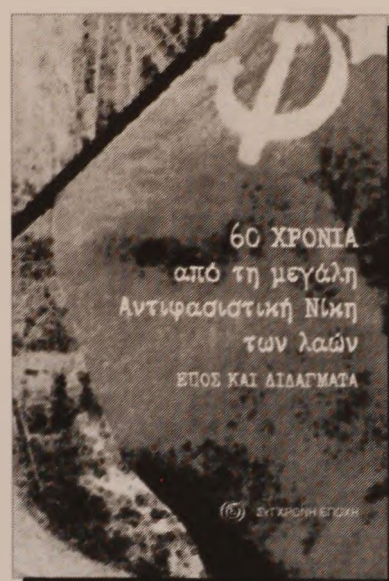
ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΜΑΡΕΙΣΤΙΚΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

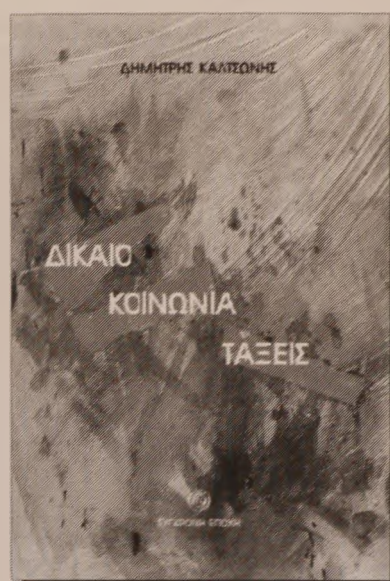
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ
ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ
ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

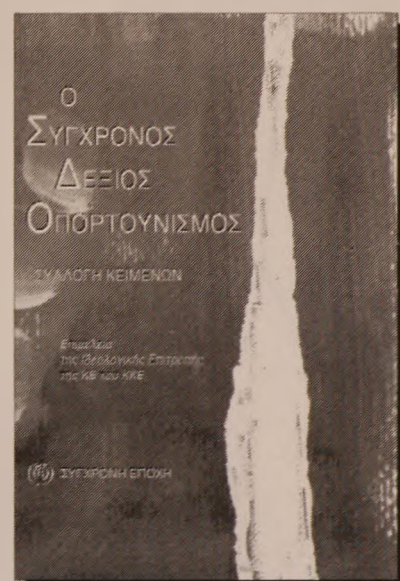
Ν. Γεωργιάδης
Ο ΜΑΡΚΟΣ ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΓΝΩΡΙΣΑ
Ο Βαμβακάρης από το Α ως το Ω

60 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ
ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ.
ΕΠΟΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

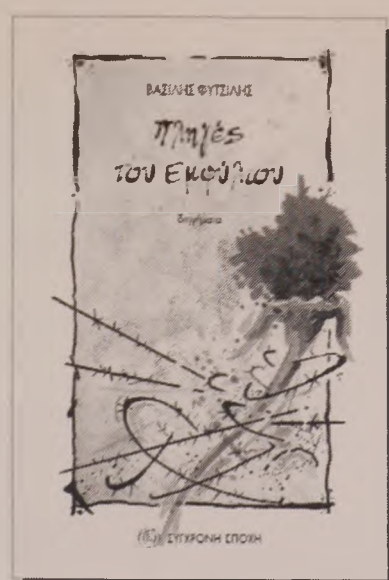
Δ. Καλτσούνης
ΔΙΚΑΙΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΑ - ΤΑΞΕΙΣ

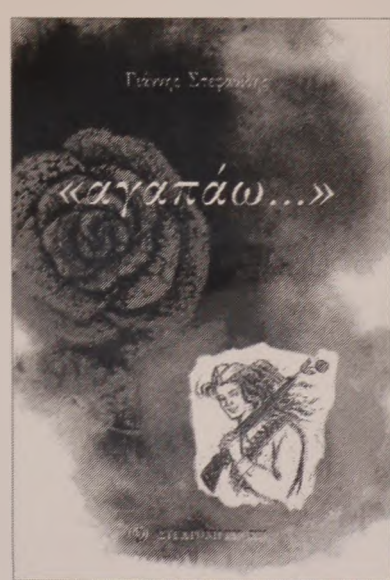
Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΕΞΙΟΣ
ΟΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΣ

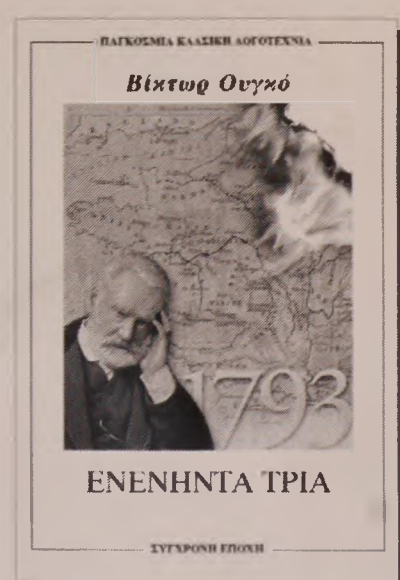
Τ. Αυγερινός
Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΟΙΞΗ

Β. Φιτσιλής
ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

Γ. Στεφανίδης
«ΑΓΑΠΑΩ...»

Β. Ουγκό
ΕΝΕΝΗΝΤΑ ΤΡΙΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103320800, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλάτωνος 7, Τηλ.: 2310283810.

3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Περίοδος Β' • Έτος 33ο • Τεύχος 868

Παρασκευή 5 Μαΐου 2006

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ANTI - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 – 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrprou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Ο πόλεμος του Ενός	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: ΗΠΑ: Ετοιμάζουν τον πόλεμο με λύσεις «διπλωματικές»...	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	14
• Ημεροδότης	16
• Βασίλης Ζήσης: Κατώτεροι των περιστάσεων	18
• Γιάννης Κουρταλιώτης: Φόρουμ ναι, αλλά πόσο Κοινωνικό;	20
• Όλγα Λαφαζάνη: Συνέντευξη στον Γιάννη Ανδρουλιδάκη	22
• Γιάννης Ανδρουλιδάκης: Και 1, και 2, και 3, και 4... Φόρουμ	24
• Θ. Γεωργαντέας: Η ενεργειακή κρίση και η ανάγκη μιας άλλης εξωτερικής πολιτικής	26
• Τάκης Διαμαντής: ΗΠΑ-Ιράν: Στη σκιά του πυρηνικού ολέθρου	30
• Τάκης Διαμαντής: ΝΑΤΟ: Στα σκαριά νέο δόγμα τρόμου	32
• Σαλβατόρε Κουλουτσέλο: Η ιταλική πολιτική ως commedia dell' arte	34
• Γιώργος Μελιγγώνης: Η πύρρειος νίκη Πρόντι και οι συνέπειές της	36
• Μαρία: Παλαιστίνη: Πρωτομαγιά με σφαίρες	37
• Αυγουστίνος Ηλιόπουλος: Πώς γράφεται η ιστορία	38
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
• Γιάννης Κ. Αικατερινάρης: Στέλλα Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη:	
Μεταφράσεις αρχαίων και βιώματα νεότερων ελληνικών τραγωδιών	43
• Ειρήνη Μ. Μουντράκη: Στο καθήκον...	48
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Πολλαπλά ενδιαφέρον	49
• Δημήτρης Χαρίτος: Πολιτιστικό διάλειμμα σε φορτισμένους καιρούς	50
• Δημήτρης Χαρίτος: Όταν ο έρωτας παραμένει υπόσχεση	53
• Μιχάλης Παπαδάκης: Τι είναι το ΕΜΣΤ και μια πρόταση για το το πρέπει να είναι	54
• Μάνος Στεφανίδης: Η αφύπνιση της κοιμωμένης	56
• Δημ. Κόκορης: Ο ποιητής σε κωμωδίες του «παλιού» ελληνικού κινηματογράφου	58
• Λεύκωμα	60
• ΒΙΒΛΙΟ	61
• Σημειωματάριο	66

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΕΝΟΣ

Ο ΑΝΑΒΡΑΣΜΟΣ των ημερών για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν είναι μόνον η κορυφή του παγόβουνου. Η διπλωματική δραστηριότητα, οι αμερικανικές διαμαρτυρίες για τη διασπορά των πυρηνικών που κλιμακώνονται και οι προειδοποιήσεις προς τα «κράτη-τρομοκράτες» Συρία και Ιράν πριν από ένα εξάμηνο, αποτελούν τα εξωτερικά μόνον χαρακτηριστικά μιας περισσότερο πολύπλοκης ιστορίας. Ο μεταπολεμικός κόσμος μάς έχει κάνει καχύποπτους και μας έχει εθίσει στην ιδέα ότι οι ρήσεις της διπλωματίας είναι απλώς μεταγραφές του ψεύδους.

[Η υπενθύμιση λ.χ. της καταστροφής του Τσέρνομπιλ από όλα τα ΜΜΕ θύμιζε παράλληλα σε όλους ότι τα πυρηνικά είναι καταραμένα και η εξάπλωσή τους πολύ παρακινδυνευμένη υπόθεση. Δεν επισημάνθηκε όμως ότι η υπενθύμιση του Ναγκασάκι και της Χιροσίμα δεν είναι προσφιλές θέμα για τα ΜΜΕ. Ξεχνάμε ότι αυτοί που εγκαινίασαν τον ατομικό πόλεμο κυριαρχούν στο «κλαμπ» των κρατών που διαθέτουν πυρηνικά. Ξεχνάμε ότι σε πολλές χώρες χρησιμοποιείται η πυρηνική ενέργεια για «ειρηνικούς σκοπούς» και σε αρκετές υπάρχουν και πυρηνικά όπλα. Ξεχνάμε ότι οι προσπάθειες της «διεθνούς κοινότητας» έχουν περιοριστεί στη μη περαιτέρω διάδοση της πυρηνικής ενέργειας και δεν επεκτείνονται στην κατάργησή της. Ωστόσο, η επανάληψη ενός νέου Τσερνομπίλ είναι πολύ πιθανή.]

ΕΝΩ όμως η συζήτηση-προπαγάνδα περιορίζεται, η πλήρης αλήθεια γύρω από τα πυρηνικά του Ιράν είναι περισσότερο πολύπλοκη. Αλλά και τόσο διαφανής πια, ώστε να γίνεται θέμα «ντιμπέιτ» στα τηλεοπτικά κανάλια. Ο πολιτικός έλεγχος και του Ιράν καθώς και ο έλεγχος των ενεργειακών του πηγών (πετρέλαιο) είναι στο κέντρο του αμερικανικού ενδιαφέροντος. Όλα τα άλλα περί τρομοκρατίας, ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ. είναι, δυστυχώς, απλές φλυαρίες. Το αμερικανικό κατεστημένο έχει διαμορφώσει μια αυτοκρατορική αντίληψη για τη διαχείριση των υποθέσεων του πλανήτη: «Τα πράγματα βαίνουν καλώς εφόσον ελέγχονται από εμάς».

ΤΟ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ μερικού ελέγχου των ενεργειακών πηγών από μια δύναμη εκτός των ΗΠΑ είναι... *casus belli* για το αμερικανικό Πεντάγωνο. Το ενδεχόμενο να αναπτυχθεί το εμπόριο ρωσικού αερίου προς της Ευρώπη, το ενδεχόμενο μεταφοράς ενεργειακού δυναμικού της Ρωσίας προς την Κίνα, το ενδεχόμενο ελέγχου των πετρελαϊκών πηγών από μη ελεγχόμενες κυβερνήσεις στη Λατινική Αμερική, όλα αυτά θέτουν υπό σοβαρή αμφισβήτηση την αμερικανική κυριαρχία στον πλανήτη.

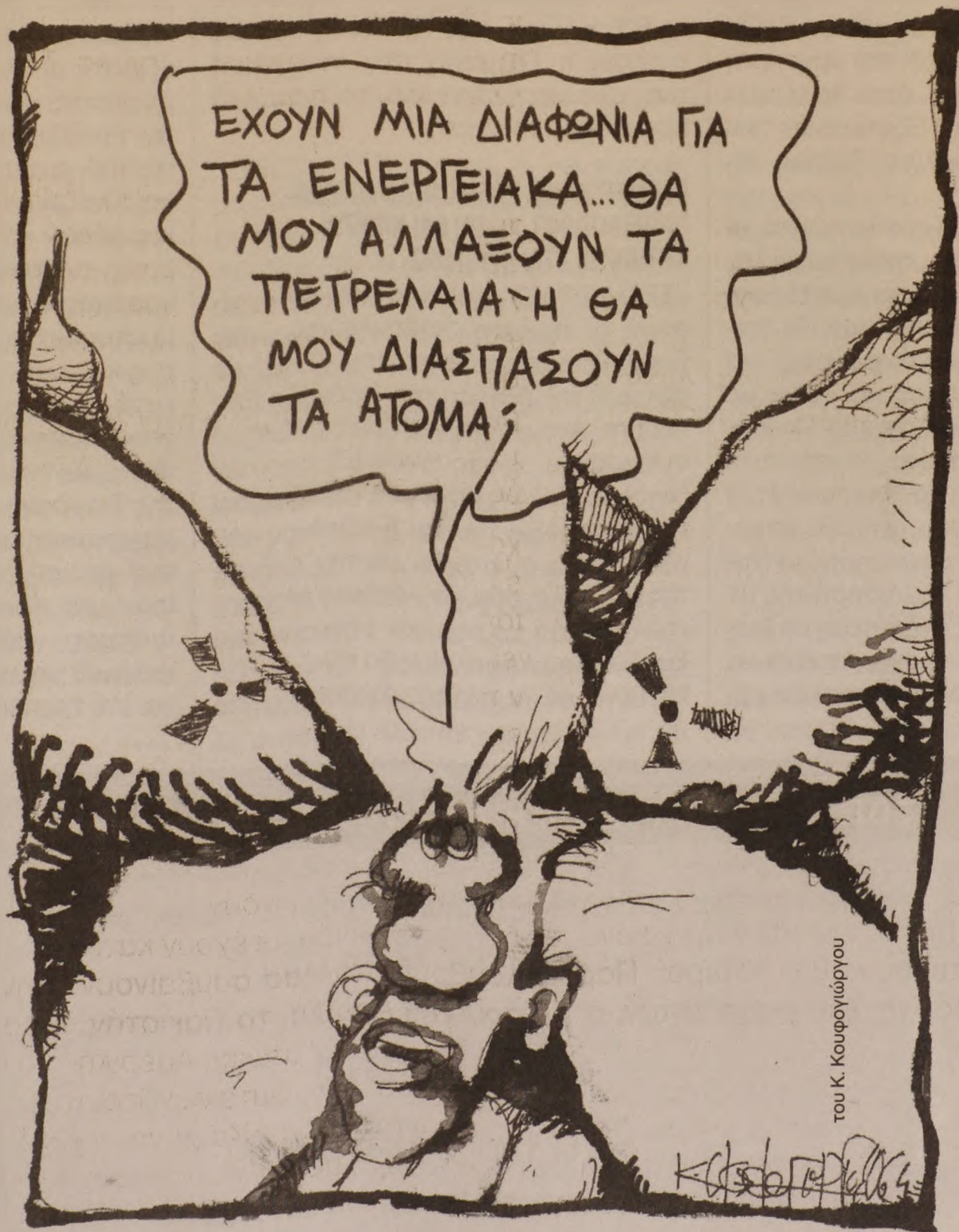
ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ οι κοσμοκράτορες απλώνονταν ως αρπακτικά στις περιοχές που ήλεγχαν. Η ιστορία έχει καταγράψει πολλές φορές το ίδιο δράμα. Οι αλλαγές στον σημερινό κόσμο απλώς δίνουν περισσότερο δραματικούς τόνους στην εικόνα αυτή. Γιατί οι κίνδυνοι έχουν καταστεί μεγαλύτεροι, καθολικότεροι. Παρακολουθούμε τα όσα συμβαίνουν στην Παλαιστίνη, στο Κουρδιστάν, στη Σαουδική Αραβία, το Πακιστάν. Όσα διαδραματίζονται στην Κεντρική Ασία αλλά και τη Λατινική Αμερική. Τις περίπλοκες ισορροπίες στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Όλα αυτά συνδέονται μεταξύ τους. Οι ΗΠΑ ως επικυρίαρχοι του πλανήτη φροντίζουν να ελέγξουν με κάθε μέσο τις ισορροπίες: με τη διπλωματία, με τον εκφοβισμό, με εκβιασμούς, με βομβαρδισμούς και με θάνατο.

ΕΙΝΑΙ ΟΜΩΣ τόσο απλή η λειτουργία των μηχανισμών ελέγχου; Είναι δυνατόν οι επιθυμίες και τα πολιτιστικά δεδομένα κάθε λαού σε κάθε άκρη της γης να συμβαδίσουν με τους σχεδιασμούς του αμερικανικού Πενταγώνου και της CIA; Όσα παρακολουθούμε τούτες τις ώρες είναι η τελευταία εκδοχή της βούλησης των νέων κοσμοκρατόρων. Αλλά όπως διαμορφώνονται τώρα πια οι ισορροπίες δίνουν την αίσθηση ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια αναμέτρηση, έναν πόλεμο που έχει κηρυχθεί από Έναν εναντίον της ανθρωπότητας συνολικά. Τα πάντα οφείλουν να ευθυγραμμιστούν προς τις βουλές της Ουάσινγκτον· του Πενταγώνου και της CIA δηλαδή.

ΕΙΝΑΙ ο πόλεμος, η αντιπαράθεση του Ενός εναντίον όλων. Αντιπαράθεση σε διαφορετικό βαθμό κατά περίπτωση· οπωσδήποτε όμως, άρνηση του άλλου. Μοιάζει απλουστευτικό; Δεν είναι. Ο παντοδύναμος Ένας έχει αναπτύξει κάθε δυνατότητα για έναν πυρηνικό εξολοθρεμό. Ο διαστημικός πόλεμος του Ρήγκαν εγκαταλείφθηκε βέβαια αλλά η συλλογιστική έχει εδραιωθεί στην

Ουάσινγκτον. Οι απειλές των ΗΠΑ υπονοούν την πυρηνική επίθεση. Για ποια διασπορά μιλούν λοιπόν ο Μπους και η συντροφία του; Και με ποιο ηθικό δικαίωμα το κράτος που χρησιμοποίησε την ατομική βόμβα στο Ναγκασάκι και τη Χιροσίμα για εκβιασμό της ΕΣΣΔ στα πρόθυρα του Ψυχρού Πολέμου χρησιμοποιεί όρους όπως «ανθρώπινα δικαιώματα», «διπλωματία», «τρομοκρατία» κ.ο.κ.;

Μήπως αυτά όλα οδηγούν τους ηγήτορες των ΗΠΑ στα αδιέξοδα του πολέμου του Ενός; Μήπως αρχίζει το ξέφτισμα του αυτοκρατορικού μεγαλείου; **αντί**

ΗΠΑ: Ετοιμάζουν τον πόλεμο με λύσεις «διπλωματικές»...

ΤΙ ΑΚΡΙΒΩΣ εννούμε όταν λέμε (ή γράφουμε) ότι η πιθανότητα κυρώσεων «επικρέμαται ως δαμόκλειος σπάθη πάνω από το Ιράν»; Εννοούμε ότι τα πράγματα είναι δύσκολα και ότι πολλά θα εξαρτηθούν από το τι θα αποφασισθεί (ή δεν θα αποφασισθεί), την ερχόμενη Τρίτη, στη Νέα Υόρκη, όταν θα συνέλθουν οι έξι υπουργοί Εξωτερικών των ΗΠΑ, Βρετανίας, Γαλλίας, Ρωσίας, Κίνας και Γερμανίας.

ΤΗΝ ΩΡΑ που στοιχειοθετούνται οι γραμμές αυτές, η γερμανίδα καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ, πραγματοποιεί τη δεύτερη επίσκεψή της στην Ουάσιγκτον, λίγα εικοσιτετράωρα μετά τις καρποφόρες συνομιλίες που είχε με τον ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, στη Σιβηρία. Ορισμένοι αμερικανοί αναλυτές επείγονται να θυμίσουν ότι η γερμανίδα καγκελάρια ανέλαβε τα καθήκοντά της μόλις τον περασμένο Νοέμβριο και ότι η νέα συνάντησή της με τον πρόεδρο Μπους (η δεύτερη σε διάστημα πέντε μηνών...) έχει –πρέπει να έχει– ιδιαίτερη σημασία. Ασφαλώς κά-

θε συνάντηση, σε επίπεδο αρχηγών κρατών, έχει, ανάλογα με τη συγκυρία, την όποια (μικρή ή μεγάλη) σημασία της. Στην προκειμένη περίπτωση, πάντως, η συνάντηση Μπους-Μέρκελ θα κριθεί, κυρίως, από τη στάση που θα τηρήσει η Γερμανία στη συνάντηση των «6», με αντικείμενο το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΕΠΕΙΓΟΝΤΑΙ, ΤΟ ΙΡΑΝ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙ, ΡΩΣΟΙ ΚΑΙ ΚΙΝΕΖΟΙ ΑΝΤΙΘΕΤΟΙ ΣΤΙΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και προτού καν αρχίσουν οι πρώτες διαβουλεύσεις στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, με αφορμή την έκθεση της Διεθνούς Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ), ο αμερικανός υφυπουργός Εξωτερικών Νίκολας Μπερνς έσπευσε να εκφράσει την αισιοδοξία του ότι η «διεθνής κοινότητα» θα συνταχθεί με την έκθεση της ΙΑΕΑ (λέγεται και «έκθεση Μπαραντέι») και ότι το σχετικό ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας θα είναι συντεταγμένο σε αυστηρή γλώσσα, χωρίς

να αποκλείει την επιβολή κυρώσεων κατά του Ιράν. [Όπως είναι γνωστό, ο Νίκολας Μπερνς υπηρέτησε και στην Ελλάδα· σε κάθε 10 λέξεις που χρησιμοποιούσε, η μία είχε συνάφεια με την «τρομοκρατία» και τα παράγωγά της.]

ΠΛΗΝ, οι ως τώρα ενδείξεις και πληροφορίες μάλλον δεν επιβεβαιώνουν την πρόβλεψη Μπερνς. Η «διεθνής κοινότητα» εμφανίζεται διχασμένη, Ρώσοι και Κινέζοι δεν επιθυμούν την επιβολή κυρώσεων κατά του Ιράν, ενώ η Τεχεράνη προσέφυγε ήδη στον γενικό γραμματέα του ΟΗΕ, Κόφι Ανάν, διαμαρτυρόμενη «για τις αυξανόμενες αμερικανικές απειλές για χρήση βίας κατά του Ιράν». Στο σημείο αυτό, πάντως, ορισμένοι παρατηρητές σημειώνουν, «με ενδιαφέρον», την ετοιμότητα της Τεχεράνης να συζητήσει παλαιότερη πρόταση της Μόσχας για «εμπλουτισμό του ουρανίου (που χρειάζεται το Ιράν) σε ρωσικό έδαφος». Η ρωσική πρόταση –δήλωσε εκπρόσωπος του ιρανικού υπουργείου Εξωτερικών– «είναι στο τραπέζι», αλλά δεν είναι βέβαιο

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2004)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δυσό ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
804 έως και 833 (Ξ)

και 821 έως και 833 (ΞΑ)

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

ότι η πρόταση θα γίνει ασμένως δεκτή από τους Μπους και Συντροφία! Μέχρι στιγμής, πάντως, στο πλευρό της σκληρής γραμμής Μπους έχουν συμπαραταχθεί οι κυβερνήσεις Βρετανίας και Γαλλίας, παρά το γεγονός ότι ακόμα και ο Μπερνς «διανθίζει» τις προειδοποιήσεις ΗΠΑ κατά Ιράν, με αναφορές στην «προσπάθεια εξεύρεσης διπλωματικής λύσης»!

ΚΑΛΟΙ οι διπλωματικοί σχολιασμοί, καλές και οι «προβλέψεις», τίποτε, ωστόσο, δεν αναιρεί την κοινή εκτίμηση των απλών ανθρώπων ότι οι Αμερικανοί, για μια ακόμα φορά, ετοιμάζονται να χτυπήσουν. Στο Ιράκ, το πρόσχημα ήταν τα «όπλα μαζικής καταστροφής» που κατασκεύαζε ο Σαντάμ Χουσεϊν... Τώρα, το πρόσχημα είναι τα «πυρηνικά όπλα» που κατασκευάζει η Τεχεράνη. Μερικοί λένουν ότι το Ιράν δεν είναι Ιράκ... Ότι η Τεχεράνη διαθέτει ένα εκατομμύριο στρατό, τόσα αεροπλάνα, τόσα τανκς, τόσους πυραύλους μέσου βεληνεκούς, κ.λπ. Οι Αμερικανοί δεν θα στείλουν –τη φορά αυτή– στρατό. Τα παθήματα γίνονται μαθήματα. Άλλωστε, πώς να «ελέγξεις» μια χώρα που σε έκταση είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι η Γαλλία, η Γερμανία και η Ιβηρική χερσόνησος μαζί; Μπορούν, όμως, να στείλουν τα αεροσκάφη τους και όποιον πάρει ο Χάρος – όπως πάντα! Ποιος θα πληρώσει πάλι; Και είναι, άραγε, μάταιος ο αγώνας για την ειρήνη; Ή μήπως έχουν δίκαιο κάποιοι ματαιόσπουδοι («καθηγητής πανεπιστημίου», σου λέει ο άλλος...) που ειρωνεύονται την Ελλάδα ως «χώρα της Αντίστασης»;

ΟΤΑΝ Η ΒΟΛΙΒΙΑ ΕΘΝΙΚΟΠΟΙΕΙ, ΚΑΠΟΙΟΙ ΑΛΛΟΙ (BP, TOTAL, REPSOL) ΑΝΗΣΥΧΟΥΝ...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, κι ενώ, χτες Πέμπτη, ξεκίνησαν, στην Αθήνα, οι εργασίες του 4ου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ (ΕΚΦ), διεθνή αίσθηση προκάλεσε η απόφαση του (νεοεκλεγέντος) προέδρου της Βολιβίας Έβο Μοράλες να εθνικοποιήσει τις μονάδες παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Ο νέος πρόεδρος κάλεσε, ταυτόχρονα, τις ξένες πετρελαϊκές εταιρείες ή να υπογράψουν νέα συμβόλαια (αναγνωρίζοντας τον κρατικό έλεγχο) ή να εγκαταλείψουν τη χώρα εντός έξι μηνών.

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, οι εθνικοποιήσεις «ανησύχησαν» όλους εκείνους (μη Βολιβιανούς...) που είχαν επενδύσεις στη Βολιβία. Η βραζιλιανή κυβέρνηση, επί παραδείγματι, χαρακτήρισε την απόφαση του Έβο Μοράλες «εχθρική πράξη» (επί τω ότι η κρατική εταιρεία Petrobras ήλεγχε, μέχρι τώρα, το 14,5% των αποθεμάτων φυσικού αερίου της Βολιβίας), ενώ «ανησυχίες» υπήρξαν και στις Βρυξέλλες, δοθέντος ότι η γαλλική Total, η ισπανική Repsol και οι βρετανικές BG Group και BP είχαν σημαντικές επενδύσεις στη Βολιβία... Πάντως, καλού κακού, ο αντιπρόεδρος της βολιβιανής κυβέρνησης έσπευσε να διαβεβαιώσει ότι «η μεγάλη ανησυχία βλάπτει την υγεία» και ότι το σχέδιο εθνικοποίησης αφήνει ακόμα πολλά περιθώρια κέρδους σε όσες εταιρείες επιλέξουν να παραμείνουν στη χώρα.

ΑΝ ΑΠΟ τα πετρέλαια έλθουμε στον δικό μας μικρόκοσμο, θα μπορούμε να σημειώσουμε: α) την «μετωπική Πάγκαλου-Βενιζέλου», με θεατή τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, Γ.Α. Παπανδρέου, β) τη δήλωση του υπουργού Ναυτιλίας Μ. Κεφαλογιάννη ότι «είμαστε κυβέρνηση караγκιόζηδων, εμού συμπεριλαμβανομένου» και ότι «συμβιβασθήκαμε με τη διαπλοκή, δίνοντας στον ένα το μετρό και στον άλλο το Μέγαρο».

(Αν ενδιαφέρουν οι λεπτομέρειες, η δήλωση Κεφαλογιάννη έγινε στο... Κατάρ, όπου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ. Παπούλιας πραγματοποιούσε επίσημη επίσκεψη, για την προαγωγή των ελληνοαραβικών σχέσεων και την προώθηση του Κυπριακού).

ΚΑΙ ΜΙΑ και ο λόγος περί Κυπριακού, ο Πρόεδρος Τ. Παπαδόπουλος, σε συνέντευξή του στον *Ελεύθερο Τύπο* και σε ερώτηση (της Αγγελικής Σπανού) «αν ελλοχεύει ο κίνδυνος παγίωσης της διχοτόμησης», απάντησε ως εξής: «...Αυτοί που μας επισημαίνουν τάχα αυτόν τον κίνδυνο, καλά θα κάνουν να σκεφθούν ποιοι έκαναν το πραξικόπημα, που το 1974 οδήγησε στην εισβολή, που η ανατροπή των αποτελεσμάτων της δεν εξαρτάται δυστυχώς μόνο από εμάς». Η απάντηση του κύπριου Προέδρου (στον βαθμό που αποδόθηκε σωστά) δημιουργεί, πραγματικά, πολλά νέα ερωτήματα. Και το πρώτο: Κατά ποια λογική όσοι επισημαίνουν τον «κίνδυνο παγίωσης της διχοτόμησης» εντέλλονται να «σκεφθούν» –να αναλογισθούν, να συνειδητοποιήσουν, να προβληματισθούν...– ως προς το «ποιοι έκαναν το πραξικόπημα»; Και πού οδηγεί, άραγε, ο συλλογισμός αυτός;

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Χαμένη τέσσερα χρόνια η κυρία Φώφη της υπερνομαρχίας, μας επισκέπτεται τώρα σχεδόν κάθε βράδυ από τα τηλεοπτικά δελτία των νταβατζήδων.
- Το παλιό τραγουδάκι του ΛΟΓΟ «χάσαμε τη Φώφη (Λούλα) και τη βρήκαμε πάλι» τώρα δικαιώνεται.
- Ίσως γι' αυτό κυκλοφορεί πλέον και σε CD.
- Όλα έχουν την ώρα τους.
- Οι γαλάζιοι λεβέντες πότε πρόκειται να αποφασίσουν για υπερνομάρχη;
- Και αφού δυσκολεύονται, γιατί δεν κοιτάνε κατά Πανούση μεριά;
- Μια ιδέα ρίχνουμε και μη μας παρεξηγήσεις Αλέκο μας.
- Δυσκολίες και στο ΠΑΣΟΚ για υποψήφιο δήμαρχο στην Αθήνα.
- Λέτε το ζεϊμπέκικο (λέμε τώρα) του (και ποιητή) Σκανδαλίδη στην κρατική τηλεόραση να συγκίνησε το φίλο του συγκεκριμένου χορού Giorgos και να του δώσει το πολυπόθητο χρίσμα;
- Ίδωμεν.
- ΣΥΡΙΖΑ εναντίον Συνασπισμού!
- Απίστευτο κι όμως αληθινό.
- Πού;
- Στο δήμο Ζωγράφου, όπου όλες οι συνιστώσες του ΣΥΡΙΖΑ μαζί με πλήθος οργανώσεων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς θα διεκδικήσουν το δήμο κόντρα στον ΣΥΝ που θα συνεργαστεί με το ΠΑΣΟΚ.
- Το αίμα νερό δε γίνεται...

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ «ΚΟΝΤΙ»

Δεν πρόλαβε να αναχωρήσει από τη Βουλγαρία, όπου συμμετείχε στην άτυπη σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών του ΝΑΤΟ, η Κοντολίζα Ράις και η βουλγαρική κυβέρνηση έσπευσε να ανακοινώσει ότι αποσύρεται από την κοινοπραξία κατασκευής του αγωγού πετρελαίου Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολης, στην οποία συμμετέχουν η Ελλάδα, η Βουλγαρία και η Ρωσία.

Για την απόφαση αυτή, επίσημη κυβερνητική ανακοίνωση αναφέρει ότι πάρθηκε μετά την διαπίστωση ότι οι εταιρίες που μετέχουν στην κοινοπραξία... δεν έχουν καμία εμπειρία στην υλοποίηση μεγάλων διεθνών αναπτυξιακών σχεδίων και ότι έχουν διαφορετικές ιδέες για το έργο.

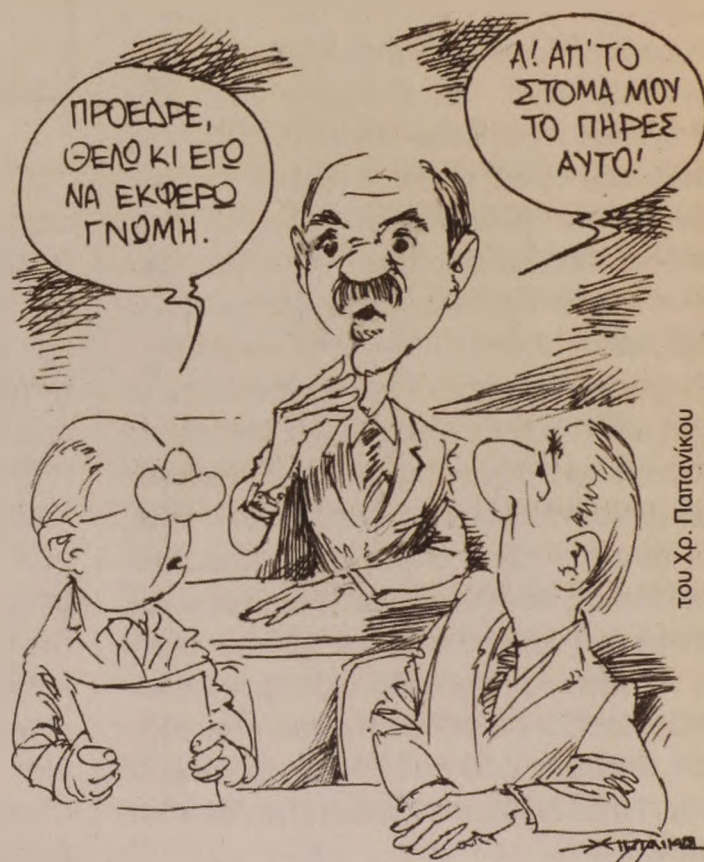
Ασφαλώς δεν χρειαζόταν η επίσκεψη της Ράις για να διαπιστώσουν όσα αιτιώνται οι Βούλγαροι, ενώ δεν είναι τυχαίο ότι, κατά τη διάρκεια της παρουσίας της Κοντολίζας στην περιοχή, εκδηλώθηκε και το ενδιαφέρον της αμερικανικής εταιρείας πετρελαίων Σεβρόν για συμμετοχή στην κατασκευή του αγωγού.

Αντίθετα, είναι βέβαιο ότι οι Βούλγαροι πειθάρχησαν στις εντολές της Κοντολίζας, η οποία, με περισσή αλαζονεία, αφού τοποθέτησε έμμεσα τη Ρωσία στον χώρο των «εχθρών», κατηγορώντας την ανοιχτά ότι επιδιώκει να δημιουργήσει μονοπώλιο στον τομέα των πετρελαίων και του φυσικού αερίου, ζήτησε από τις χώρες που μετέχουν στην υπόθεση του αγωγού Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολης, αλλά και των άλλων αγωγών που σχεδιάζονται,

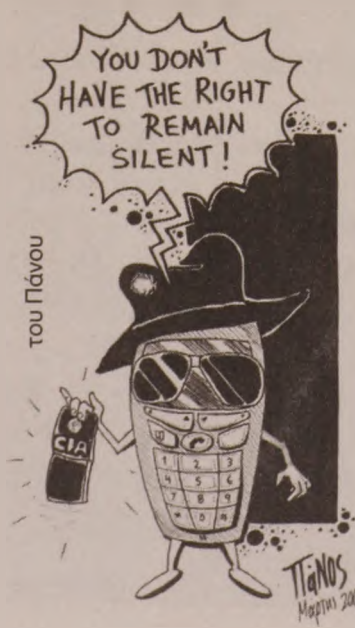
να αναζητήσουν άλλες πηγές ενεργειακών πόρων, για να αποφύγουν, λέει, την εξάρτησή τους από τη Ρωσία. «Πρότεινε», μάλιστα ως εναλλακτική λύση το Αζερμπαϊτζάν, το οποίο, να σημειωθεί, ελέγχεται από αμερικανικά συμφέροντα.

Η ελευθερία -της αγοράς, αλλά και των κρατών να αποφασίζουν για τα συμφέροντά τους- και η δημοκρατία σε όλο τους το μεγαλείο!

Τ.Κ.Δ.

του Χρ. Παπανίκου

ΝΕΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΥΠΟΚΛΟΠΩΝ

Μεταφέρουμε αυτούσια την είδηση από τον ΣΚΑΪ: Το ενδιαφέρον της Εισαγγελίας Πρωτοδικών έχουν προκαλέσει δημοσιεύματα που καταγγέλλουν επιδοτήσεις σε πανεπιστημιακά τμήματα από την εταιρεία Ericsson. Στα τμήματα αυτά φέρονται ως επικεφαλής δύο μέλη της ΑΔΑΕ που πραγματοποιούν την έρευνα για τις υποκλοπές, ενώ από τα δημοσιεύματα εμφανίζονται οι ελεγκτές να είναι επιδοτούμενοι από τους ελεγχόμενους. Την ίδια ώρα, αίσθηση έχει προκαλέσει και η κυκλοφορία μεγάλων κυριακάτικων εφημερίδων περιτυλιγμένων με κορδέλα που φέρει το λογότυπο της Vodafone. Υπενθυμίζουμε ότι, όπως αποκαλύψαμε σε προηγούμενο τεύχος, η σχετική διαφημιστική καμπάνια ξεπερνάει τα 5 εκ. ευρώ.

Π.Π.

Η ΑΜΕΣΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ελαφρά ψώνια, εξαγριωμένα ψώνια, στελεχειακή τσογλαναρία και άλλους παρόμοιους χαρακτηρισμούς χρησιμοποίησε ο, και «Κινέζος», Θεόδωρος Πάγκαλος αναφερόμενος σε στελέχη του κόμματός του. Και ήταν τόσο ευθύβολα τα βέλη του ώστε ο Ευάγγελος Βενιζέλος έσπευσε να αντεπιτεθεί. Ο αρχηγός του κόμματος όμως εσιώπησε.

Από την άλλη πάλι, ο Μανώλης Κεφαλογιάννης χρησιμοποίησε «αγοραίες», κατά την Καθημερινή, εκφράσεις για να περιγράψει την κατάσταση στην κυβέρνηση. Είπε, όπως ανέφεραν τα σχετικά ρεπορτάζ: *Είμαστε καραγκιόζηδες όλοι οι πολιτικοί, οι δημοσιογράφοι... και δεν εξαιρώ τον εαυτό μου. Είμαστε εγκλωβισμένοι στο σύστημα της διαπλοκής. Η*

κυβέρνηση δεν συγκρούστηκε με τη διαπλοκή. Ο Κώστας Σημίτης έδωσε σε έναν επιχειρηματία το Μέγαρο Μουσικής, ενώ εμείς δώσαμε στον άλλον το μετρό. Και ο άλλος αρχηγός, του κόμματος της ΝΔ, εσιώπησε. Όμως, όπως μαθαίνουμε, ο κύριος Κεφαλογιάννης (τελος πάντων τι σου είναι κι αυτός ο καθωσπρεπισμός, να του πετάς έτσι κατάμουτρα του Κεφαλογιάννη ένα «κύριος»), ο κύριος λοιπόν Κεφαλογιάννης δέχτηκε πολλές ανθοδέσμες από τους βουλευτές του αντίπαλου κόμματος.

Εκεί λοιπόν κατέληξαν τα πράγματα. Και καλώς, αφού η ειλικρίνεια είναι ένα από τα πιο σπάνια και πολύτιμα χαρίσματα για το ανθρωπινό είδος.

Χ.Ν.

ΨΥΤΤΑΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΛΗΤΕΙΕΣ

Πρόσφατες μελέτες αποδεικνύουν ότι τα ψάρια στον Σαρωνικό μειώθηκαν κατά 30% επειδή υπολειπουργούν χωρίς να έχουν καν ολοκληρωθεί τα έργα της Ψυττάλειας. Θυμάστε τα μεγαλεπίβολα σχέδια της μεταφοράς της λυματολάσπης με τάνκερς, της «μπισκοτοποίησης» της -το σκατό μας παξιμάδι μ' άλλα λόγια-, ή της ιλύος με τις θρεπτικές ουσίες (sic) που θα το εναποθέταμε στα παράλια της Αιθιοπίας για να φυτρώσουν κουραδόδεντρα; Τέτοια υψιπετή σχέδια σκάρωναν οι εγχώριοι κουραδόμαγκες της πολιτικής αλλά, φευ, η πραγματικότητα τους ξεφτιλίζει για μια ακόμη φορά.

Η μόλυνση στα παράλια της Αττικής και την Ελευσίνα αυξήθηκε δραματικά με ποικίλους κινδύνους για την υγεία όχι μόνο των λουομέ-

νων αλλά και όλων των κατοίκων του Λεκανοπεδίου· γιατί αυτή η θάλασσα αποτελεί για μας τον ύστατο και πιο πολύτιμο φυσικό πόρο ζωής. Ο βιολογικός καθαρισμός που εγκατέστησε το ΥΠΕΧΩΔΕ στην Ψυττάλεια επί υπουργίας Λαλιώτη είναι κατά τη γνώμη μου το μεγαλύτερο έργο των κυβερνήσεων Σημίτη· πολύ μεγαλύτερο του Μετρό ή της Ολυμπιάδας σε σημασία και μακροπρόθεσμες συνέπειες. Το ότι δε εγκαταλείπεται και αφήνεται να υπολειπουργεί ίσως αποτελέσει στο μέλλον το μεγαλύτερο όνειδος της κυβέρνησης Καραμανλή. Ακόμη μεγαλύτερο από την τσιμεντοποίηση του «Μητροπολιτικού πάρκου» στο Ελληνικό (Γέλια και κλάματα).

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Το Συγκρότημα εξακολουθεί και παίζει Μαντούβαλο για τον Πειραιά.
- Κάτι ξέρουν ή απλά κάνουν πλάτες στο ΠΑΣΟΚ;
- Η 21 Απριλίου μάλλον ξεχάστηκε από τα ΜΜΕ.
- Εδώ το ΠΑΣΟΚ υποστήριξε και εξέλεξε βουλευτή που έχει κατηγορηθεί για βασανιστήρια στη χούντα.
- Νερό κι αλάτι, που 'λεγε και κάποια ψυχή...
- Πριν από τον πόλεμο στο Ιράκ, ένας εκ των αδελφών του Giorgos είχε γράψει σε εβδομαδιαία εφημερίδα ότι μετά τη λήξη της εισβολής η τιμή του πετρελαίου θα πέσει θεαματικά.
- Με βάση το τεράστιο θεωρητικό του οπλοστάσιο μπορεί να κάνει κάποια πρόβλεψη και για τα όσα επέρχονται στο Ιράν;
- Μήπως, κύριε Αλογοσκούφη, πρέπει να τον εντάξετε στην επιτροπή σοφών του υπουργείου σας;
- Η χώρα τον έχει ανάγκη και δεν είναι καιροί για μικροψυχίες.
- Μετά το συνέδριο του ΛΑΟΣ ο τηλεοπτικός τηλεαστέρας Παπατσάκαλος εμφανίστηκε και σε εκδήλωση του ΠΑΣΟΚ.
- Ουδέν σχόλιον.
- Μπόλικες δόσεις από Πέτρο Κουνάλακη την προηγούμενη βδομάδα.
- Οι εκκλήσεις μας εισακούστηκαν στο ραδιομέγαρο...
- Και μια περί ΕΤ ο λόγος, διαβάσαμε στο *Παρόν* ότι εννέα αθλητικογράφοι που αμείβονται πλουσιοπάροχα δεν πατούν το πόδι τους στο μαγαζί.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Οι Χουλιανοσπιροπουλαίοι απλά ασχολούνται με τη Γιουροβίζιον και δεν προκάνουν να ελέγξουν το προσωπικό τους.
- Μετά το καλοκαίρι ίσως...
- ΝΔ και ΠΑΣΟΚ στο ίδιο μετερίζι για να παραχωρηθεί ο χώρος της αρχαίας Ολυμπίας στον καναλάρχη του ANT-1 που την έχει δει και μέγας αθλητικοπαράγοντας.
- Όλα πάνε καλά (δεις), που λέει και το άσμα.
- Μάλιστα ο καναλάρχης την σκαπούλαρε από τις παρανομίες που είχε διαπράξει το σωματείο του (Πανελλήνιος) στο Πεδίον του Άρεως.
- Πώς;
- Με τον κλασικό ελληνικό τρόπο.
- Λόγω παραγραφής.
- Επί πέντε χρόνια οι αρμόδιοι του δήμου Αθήνας δεν εμφανίζονταν στα δικαστήρια, που άλλο δεν ήθελαν και μετέθεταν τη δίκη μέχρι που να παραγραφεί η καραμπινάτη παρανομία.
- Να τους χαιρόμαστε!
- Μετά τον Φλωρίδη ένα ακόμα στέλεχος του ΠΑΣΟΚ στην απέξω.
- Ο πολύς Αλέκος Παπαδόπουλος.
- Αν και έπεσε στα πιο μαλακά, κατόρθωσε να κάνει άνω-κάτω το τλαιπωρημένο ούτως ή άλλως μαγαζί του μιλώντας ανοιχτά για το ασφαλιστικό.
- Ευκαιρίας δοθείσης πήρε φόρα ο Βαγγέλας του Βορρά για να αποδείξει το μοναδικό του ταλέντο να λέει πολλά και τίποτα, δικαιώνοντας όλους αυτούς που τον θέλουν μονίμως αναπληρωματικό.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΧΑΣΑΠΗ!

Από τα μικρά καταλαβαίνουμε τα μεγάλα του κόσμου. Κι απ' τις ελάχιστες εκδηλώσεις αντιλαμβανόμαστε τη βαθιά αλλοίωση που συντελείται στη φυσιολογία αυτού του τόπου στο όνομα της προόδου και της εξέλιξης. Τι μας σόκαρε πρόσφατα; Οι τεράστιες τηλε-οθόνες που επιβλέπουν από ψηλά τους αγοραστές της ανακαινισμένης Βαρβακείου αγοράς και μεταδίδουν συνεχώς διαφημιστικά μηνύματα αποδεικνύοντας εμπράκτως πως είναι τα μάτια και τα αφτιά της καπιταλιστικής παράνοιας και μιας αγοράς που δεν υπάρχει για να καλύπτει ανάγκες αλλά για να δημιουργεί.

Σ' αυτό λοιπόν το παραδοσιακό κτίσμα, ένα αρχιτεκτονικό κόσμημα της παλιάς Αθήνας και το προπύργιο μιας ανόθευτης λαϊκής συμπεριφοράς τόσο από πλευράς εμπόρων όσο και από πλευράς κοινού, κάποιοι φωστήρες σκέφτηκαν «εκσυγχρονιστικά» τοποθετώντας φωτεινούς σημαντήρες μιας αέναης καταναλωτικής υστερίας και ενός οπτικού ορυμαγδού διαφημιστικής πρόκλησης.

Χόρτα και γαύρο πηγαίνει ν' αγοράσει ο ανυποψίαστος πελάτης, μισό κιλό κιμά και σαρδέλες η αθώα νοικοκυρά και βομβαρδίζεται από την συνεχή τηλε-ευήθεια ώστε να κατανοήσει ως βαθιά στο μεδούλι της ότι υπάρχει για να καταναλώνει. Ντομάτες αγοράζει αλλά αυτοκίνητα της προτείνονται από το υπερπέραν. Η ηλεκτρονική εικόνα από το σαλόνι του σπιτιού της την καταδιώκει πλέον με ποικίλες μορφές

σε κάθε της βήμα εκτός σπιτιού.

Η δημοτική αγορά όμως είναι δημόσιος χώρος και ακόμη περισσότερο εκφράζει μια δημόσια αισθητική κι ένα δημόσιο ήθος. Κι όλη αυτή η υπαγωγή των πάντων σε μιαν αγοραία λογική που τηλεοπτικοποιεί την καθημερινότητα και κάνει τηλεμάρκετινγκ τις πιο βασικές κοινωνικές συμπεριφορές δεν μπορεί παρά να είναι κατακριτέα. Γιατί σε λίγο θα δούμε φωτεινούς πίνακες με τις ανακατατάξεις του χρηματιστηρίου στις λαϊκές αγορές ή στις πλατείες που οι συνταξιούχοι πίνουν τον καφέ τους και οι νεολαίοι τα φραπόγαλα.

Στους παλιούς κινηματογράφους, όταν δεν είχε ποιότητα η προβαλλόμενη εικόνα, το κοινό διαμαρτυρόταν μάγκικα με την επωδό: Γράμματα χασάπη! Οι σημερινοί κρεοπώλες της Βαρβακείου, εξελισσόμενοι σύμφωνα με τα μέτρα της εποχής, έχουν μπερδέψει τις σπάλες, τα νουά και τους μπαλτάδες με την AGB και τους «δωροθέτες» των μικρούτσικων μηντιάδων που έχουν το μυαλό τους τίγκα στη διαφήμιση (όπως ακριβώς ξεχυλίζει από πλαδαρές σάρκες το τάγκα που φοράνε, όταν προστρέχουν σε τηλεκριτικά πάνελ).

Να γιατί σας λέω ότι είναι οι μικρές ανομίες που νομιμοποιούμενες στην κοινή συνείδηση ανοίγουν διάπλατα την κερκόπορτα των μεγάλων ώστε η παρακμή να είναι ορατή πια ante portas.

Μάνος Στεφανίδης

ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΣΕ ΔΙΤΡΟΧΑ ΚΑΛΑΜΙΑ

Αστυνομικά τμήματα σε τέσσερις τροχούς ετοιμάζει, λέει, ο πολυπράγμων υπουργός Δημόσιας Τάξης Βύρων Πολύδωρας. Όπως πληροφορούμεθα, τα ειδικά διαμορφωμένα βανάκια της ΕΛΑΣ θα διαθέτουν online σύνδεση με τις βάσεις δεδομένων της Αστυνομίας και θα είναι στελεχωμένα με κατάλληλα εξοπλισμένα

δύναμη, ώστε να λειτουργούν και ως σταθμός άμεσης επέμβασης. Προσοχή, κ. Πολύδωρα, γιατί με την κατάσταση που επικρατεί στο ξέφραγο αμπέλι του οποίου προϊστάσθε, μπορεί να μεταφερθούν στα βανάκια οι κοριοί που έμειναν χωρίς δουλειά μετά την αποκάλυψη του Vodafonegate. Ακούσαμε επίσης ότι, όπως δήλωσε ο

ίδιος, ο κ. Πολύδωρας καβαλάει κάθε βράδυ την μηχανή του, μάρκας Harley Davidson παρακαλώ, και ψάχνει στις γειτονιές για να εντοπίσει τα στέκια των κακών. Κατόπιν τούτου προτείνουμε να ετοιμάσει και δίτροχα αστυνομικά τμήματα για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και μαζί πάσας νόσου και... που μας πλήττει τελευταία. **Π.Π.**

ΤΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΤΑ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ

Είναι σε όλους γνωστό ότι στη χώρα μας ο σιδηρόδρομος είναι άκρως υποβαθμισμένος, καθώς τα κάθε λογής συμφέροντα προσπάθησαν –και πέτυχαν– να βρίσκεται ακόμα στην εποχή του Τρικούπη. Με πιέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα τελευταία χρόνια γίνονται κάποιες προσπάθειες αναβάθμισης, κυρίως για να καλυτερεύσουν οι ευρωπαϊκές μεταφορές. Ο κόσμος αγάλιασε αμέσως την αναβάθμιση, με τρανό παράδειγμα τον προαστιακό, τα δρομολόγια του οποίου ξεπέρασαν και τις πιο αισιόδοξες προσδοκίες, καθώς η πληρότητά τους τείνει στο

100%. Με αφορμή όμως ορισμένα ατυχήματα που έγιναν τον τελευταίο μήνα, για ένα μόνον εκ των οποίων ουσιαστική ευθύνη έχει ο ΟΣΕ (τα υπόλοιπα έγιναν σε διαβάσεις, όπου ως γνωστόν προτεραιότητα έχουν πάντα τα τραίνα), τα γνωστά συμφέροντα μέσω ραδιοφώνων, τηλεοράσεων και εφημερίδων ξεσπάθωσαν, περνώντας το μήνυμα ότι το συγκοινωνιακό αυτό μέσο είναι επικίνδυνο. Ξαναγουρίστε λοιπόν στα λεωφορεία και στα ΙΧ, γιατί εκεί είναι το μέλλον της μάσας και της λαμογιάς. Σαν δεν ντρεπόμαστε!

Μ.Τ.

Η ΔΗΘΕΝ ΦΘΗΝΗ ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Πρόσφατα είχαμε την εικοστή θλιβερή επέτειο από την έκρηξη στο πυρηνικό εργοστάσιο του Τσέρνομπιλ της τότε ΕΣΣΔ, που προκάλεσε δεκάδες χιλιάδες νεκρούς, άμεσα και αργότερα, από τη ραδιενέργεια που διαχύθηκε. Και ανυπολόγιστες υλικές ζημιές βέβαια.

Είχε προηγηθεί η έκρηξη, λιγότερο φονική, στο «Three Miles Island» των ΗΠΑ. Μικρότερα πυρηνικά ατυχήματα συμβαίνουν κάθε τόσο και σε άλλες χώρες, που έχουν τέτοιους σταθμούς (Γαλλία, Ιαπωνία κ.ά.), συνήθως όμως «κουκουλώνονται» για προφανείς λόγους. Το Τσέρνομπιλ και το Th.M.Is. δεν κουκουλώθηκαν γιατί δεν ήταν δυνατόν να κουκουλωθούν...

Στο Τσέρνομπιλ, που εξακολουθεί να αποτελεί απειλή, έχει κατασκευαστεί ένας τεράστιος μανδύας από παχύ στρώμα μπετόν για να απορροφά την συνεχώς εκλυόμενη ραδιενέργεια. Ο μανδύας αυτός όμως έχει αντοχή ενός έτους μόνον, γιατί, ακτινοβολούμενος, μετατρέπεται ο ίδιος σε πηγή ραδιενέργειας, οπότε **κάθε χρόνο** κατασκευάζεται ένας νέος μανδύας πάνω στον προηγούμενο.

Κατά τους επιστήμονες τα πυρηνικά εργοστάσια έχουν όριο ζωής τα 30 (τριάντα) χρόνια. Μετά από αυτή την περίοδο πρέπει να παύσουν να λειτουργούν. Αλλά για να κλείσουν τέτοια εργοστάσια τα πράγματα δεν είναι καθόλου απλά, δεν ισχύει το «κλειδώνω και φεύγω»... Πρέπει να αποσυναρμολογηθούν, και τα μολυσμένα με ραδιενέργεια τμήματά τους να μπουν σε ειδική «συσκευασία» πριν αποτεθούν σε, επίσης ειδικούς, χώρους πυρηνικών αποβλήτων.

Και η εξεύρεση τέτοιων χώρων έχει γίνει πλέ-

ον διεθνές πρόβλημα: Οι χώρες του λεγόμενου τρίτου κόσμου δεν είναι πια τόσο πρόθυμες να «φιλοξενήσουν» τα πυρηνικά απόβλητα των πλουσίων έναντι οικονομικής «βοήθειας» και η επιστημονική κοινότητα καθόλου δεν εγγυάται ότι η απόθεση πυρηνικών αποβλήτων, με τον –σχετικά οικονομικό– τρόπο που σήμερα γίνεται, παρέχει διαχρονική ασφάλεια.

Το βασικό –και κάποιες φορές και το μοναδικό– επιχείρημα υπέρ της κατασκευής πυρηνικών εργοστασίων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας είναι το μικρό, λένε, κόστος της παραγόμενης από αυτά κιλοβατώρας. Διότι ενώ το κόστος αρχικής εγκατάστασής τους δεν είναι ιδιαίτερα μεγαλύτερο από το κόστος ενός ανάλογου συμβατικής τεχνολογίας, το κόστος του «καυσίμου» τους (ουράνιο) είναι μηδαμινό σε σύγκριση με άλλα καύσιμα, π.χ. πετρέλαιο, λιγνίτης, φυσικό αέριο.

Σωστά τα λένε... ως εκεί... Αποκρύπτουν όμως, στην καλύτερη περίπτωση, το μέγιστο κόστος της εξουδετέρωσης των συνεπειών, όταν πρέπει να κλείσει το εργοστάσιο, και βέβαια το ανυπολόγιστο κόστος, αν συμβεί κάποιο ατύχημα.

Και εκατό πυρηνικά εργοστάσια αν είχε η ΕΣΣΔ, που παρήγαγαν δισεκατομμύρια «φθηνές» κιλοβατώρας, κάθε μια τούς ήρθε πανάκριβη, αν επιμεριστεί το κόστος της καταστροφής του Τσέρνομπιλ.

Και βέβαια εννοούμε **μόνον το υλικό κόστος**, χωρίς να λογαριάζουμε τις χαμένες ανθρώπινες ζωές, ούτε το ψυχικό κόστος όσων νόσησαν από ραδιενέργεια χωρίς να πεθάνουν, διότι απλώς... μια τέτοια κοστολόγηση μας είναι αδιανόητη.

Ναπολέων Παπαδόπουλος

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

• Βέβαια τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ για το ασφαλιστικό δεν τις ακούσαμε.

• Τι διαφορετικό από τη ΝΔ να πουν άλλωστε...

• Πού 'ναι ο Giorgos, ο-ε-ο, πού 'ναι ο Giorgos;

• Μήνας απεργιακών κινητοποιήσεων στα πανεπιστήμια.

• Η κ. Γιαννάκου εξακολουθεί να συζητά αποκλειστικά με τους «σοφούς» της έχοντας δυναμιτίσει επικίνδυνα την κατάσταση.

• Νυν υπέρ πάντων αγορά, το σλόγκαν τους.

• Αλλά λογαριάζουν χωρίς τον ξενοδόχο.

• Φινάλε με Κοντολιζικά.

• Η μαντάμ δεν είδε τον Giorgos.

• Καλό του έκανε, κακό του έκανε, όρκο δεν παίρνουμε.

• Πάντως ο αρχηγός εξακολουθεί να βρίσκεται σε περίοδο διακοπών.

• Ο Χρήστος όμως (ο Παπουτσής, όχι ο του εντίμου συμβιβασμού Πολυζωγόπουλος) έβγαλε κάτι δεκάρικους που θα τους ζήλευε και το ΕΚΚΕ στις καλές του εποχές.

• Αλλά στις διαδηλώσεις δεν τους είδαμε.

• Εκτός κι αν συνετίστηκαν από τις συστάσεις των ντερμπεντέρηδων ότι οι κινητοποιήσεις εμποδίζουν το κυκλοφοριακό.

• Ή μήπως φοβήθηκαν μήπως έχουν την τύχη του Λαλιώτη;

• Πολύ χάρηκα την κόντρα Χαλβατζή-Κακαουνάκη.

• Όταν ο δεύτερος ως συνήθως είχε ανοίξει τον οχετό του καθυβρίζοντας την αριστερά, ο πρώτος τον αποκάλεσε πράκτορα...

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Από αλλού την περιμένανε οι Πολυδωραίοι κι απ' αλλού τη βρήκανε.
- Παραμονή της επίσκεψης της γερακίνας στελέχη του ΠΑΜΕ κρέμασαν ένα τεράστιο πανό με το γνωστό *Go Home* στην πρόσοψη του Μεγάρου Μουσικής.
- Ενέργεια που προβλήθηκε περισσότερο από ξένα δίκτυα παρά από τα ελληνικά...
- Δεν διασταυρώσαμε την είδηση που θέλει τον πρόεδρο του ιδρύματος να διέταξε απολύμανση της πρόσοψης από την κομμουνιστική «πανώλη».

N. Μολ.

ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΑ

- Στο κήρυγμά του ο ουδόλως μακάριος μακαριώτατος είπε, μεταξύ άλλων, πως το Πάσχα προσφέρει «λατρευτικές ευκαιρίες» στους πιστούς. Κάτι δηλαδή όπως ο... Κωτσόβολος, κάθε που έρχονται γιορτές, προσφέρει αγοραστικές ευκαιρίες. Τζάμπα πράμα.
- Φρόντισε ακόμα ο μακαριώτατος να εντάξει στα «έτι δεόμεθα υπέρ...» και δέηση «υπέρ των ξένων εργατών». Έτσι τους θέλει, έτσι τους καταλαβαίνει το άτομο, ως ξένους. Πολύ χριστιανικό.

N.Π.

αντι θεσείς

Επί χούντας, από τον «άγιο Πρεβέζης» στήθηκε ένας τεράστιος τσιμεντένιος σταυρός, σε ένα σημείο θρησκευτικώς άσχετο, περίοπτο όμως, δίπλα στο ιστορικό τούρκικο κάστρο των Πέντε Πηγαδιών.

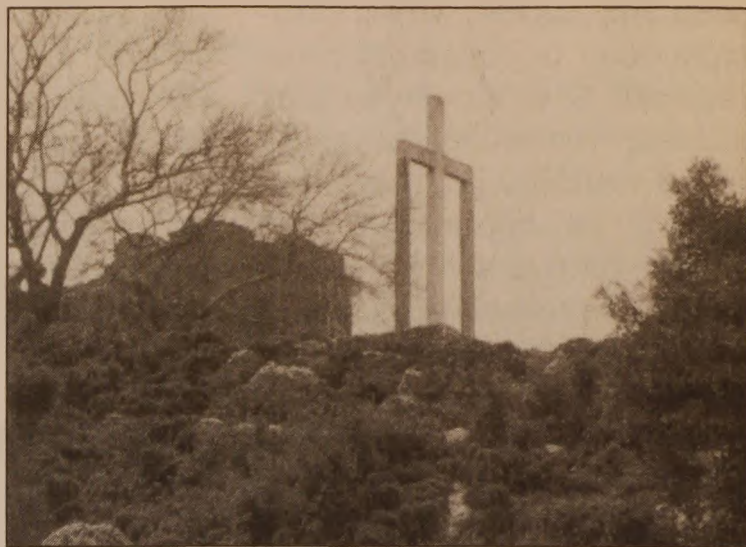
Σκέτο kitsch, αλλά ποιος να διαμαρτυρηθεί τότε...

Σύντομα όμως διαπιστώθηκε πως ο μπετατζής δεν έβαλε κανονικά σίδερα και τα δυο οριζόντια ράγισαν. Οπότε, για να μην πέσουν σε κάνα κεφάλι και έχουν μπλεξίματα, πρόσθεσαν δυό κολώνες για να τα κρατήσουν.

Και δημιουργήσαν το kitsch των kitsch : Μια τσιμεντένια... τρίαίνα του Ποσειδώνα μπηγμένη στους βράχους!

Δεν βρέθηκε από τότε κανείς να το γκρεμί-

ΑΝΑΠΗΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

σει. Φαίνεται πως το «Κάτι το ωραίο» ζει και βασιλεύει εν Ελλάδι.

N.A.Π.

ΤΑ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΑ

Να και ένας υπουργός που έκανε κάτι σωστό για τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων. Ο Βαγγέλης Μεϊμαράκης ανακοίνωσε ότι θα προχωρήσει σε ριζική επανεξέταση του υφιστάμενου καθεστώτος των Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων (offsets). Χαρακτήρισε επίσης τα αντισταθμιστικά «αμαρτωλή ιστορία» και αναμένεται να προχωρήσει στην πλήρη κατάργηση ενός καθεστώτος το οποίο έχει αποτελέσει τη βασική πλατφόρμα όλων σχεδόν των μεγάλων εξοπλιστικών σκανδάλων της τελευταίας δεκαετίας. Καλό θα ήταν λοιπόν να ξεκινήσει από τα offsets που μοίρασε η Lockheed Martin των F16 με την συνδρομή του Σπήλιου και κάποιων κουμπάρων. Προς ενημέρωση του κ. υπουργού σημειώνουμε ότι τα offsets από τα F16 χειρίζεται κάποια European Finance Associates ΕΠΕ μαζί με κάποια e-offsets.

Π.Π.

BENIZEΛΩΝΙΟ

Τι εδήλωσε ο γίγας της τ.βουλής (εννοώ της τουβούλας) Βενιζέλος ο Βους; «Οι ψηφοφόροι μου στη Θεσσαλονίκη με θέλουν στην κεντρική πολιτική σκηνή, και στην επόμενη, αναθεωρητική, βουλή είμαι απαραίτητος στο κόμμα μου ως συνταγματολόγος». Μα, ω βέλτσιστε, η επόμενη Βουλή θα διαγράψει από το νέο σύνταγμα τις διατάξεις που εσείς προτείνατε και πλέον κρίνονται ως ανεφάρμοστες ή και άκρως οπισθοδρομικές!

Που θα πει ότι η νέα Βουλή ΔΕΝ σας χρειάζεται (πολλώ μάλλον το ΠΑΣΟΚ). Αγαπητέ Βαγγέλη, αφήστε να γίνετε πρωθυπουργός στη μεθεπόμενη (Βουλή). Έως τότε ασχοληθείτε με την περιφέρειά σας. Εξάλλου ξαναπήρατε τα κιλάκια που είχατε χάσει ως βουλευτικός τύπος για εξουσία.

Στο κάτω κάτω ο Πάγκαλος ως υποψήφιος Δήμαρχος της Αθήνας γελοιοποιήθηκε από τον κύριο Τίποτε. Τώρα απαιτεί ο ίδιος και την γελοιοποίηση Βενιζέλου. Το δίκαιο του χοντρού ή η αντιζηλεία των υπέρβαρων.

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΤΟΣΟ ΓΕΛΟΙΟΙ;

Αποθέωση: Τρίτη βράδυ στου Χατζησαρίπολου. Ο Βαγγέλης Μεϊμαράκης εν μέσω τριών ληστών να σταυρώνεται με τις ατάκες του Κακαουφωνίξ λέγοντος: «Άσε μας ρε υπουργέ τώρα, παράτα μας ρε Βαγγέλη» κ.λπ. και ο «Ρε Βαγγέλης»: Επιτρέψτε μου κ. Κακαουνάκη να σας υπογραμμίσω ότι...». Κοτζαμάν υπουργός Άμυνας δεν σηκώθηκε να φύγει, δεν ανεκάλεσε, έστω, στην τάξη τον συνεχώς ασχημονούντα τηλε-τραμπούκο αλλά συνέχισε την... επικοινωνιακή του τακτική.

Τζιμ Μπούκης

ΙΣΤΟΡΙΑ

Συνεχίζει να παραδίδει μαθήματα ιστορίας ο Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη. Αυτή τη φορά όχι μόνο μέσα από την προσφορά του σε βιβλία όπως η ιστορία του Παπαρρηγόπουλου ή τα απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη. Νοιάζεται να συμβάλλει στη διάσωση και καταγραφή σε πρώτο επίπεδο και της νεότερης ιστορίας. Προηγήθηκε η εξιστόρηση σε συνέχειες των δακρύβρεχτων αναμνήσεων του Κοκού και το πόσο άκαρδοι ήμασταν όταν του καταλογίζαμε τα μύρια όσα. Σειρά παίρνει τώρα η Μαργαρίτα Παπανδρέου για να προετοιμάσει το έδαφος για την ανάρρηση του Γιώργου στην εξουσία. (Και από Ιούλιο ραντεβού στις παραλίες με τον Μητσοτάκη...)

Σως

ΒΙΒΛΙΟΜΑΧΙΕΣ

Σε αναγκαία πράξη αυτοεπιβεβαίωσης τείνει να εξελιχθεί η τάση όλο και περισσότερων στελεχών του ΠΑΣΟΚ να προχωρούν στην έκδοση ιδεολογικών πονημάτων. Τι ακριβώς συμβαίνει; Η παραμονή στα έδρανα της αντιπολίτευσης μετουσιώθηκε σε ψήγματα σοφίας τα οποία ήταν δύσκολο να εκδηλωθούν τα προηγούμενα χρόνια; Η ουσία είναι ότι μετά τους Σημίτη και Παπαντωνίου σειρά παίρνουν Βενιζέλος, Διαμαντοπούλου και Κοντογιαννόπουλος, έτοιμοι να ενσαρκώσουν τους νέους απόστολους των σοσιαλιστικών ιδεών. Βέβαια, δεν ξέρουμε κατά

πόσον αυτού του είδους οι τοποθετήσεις υποβοηθούν το έργο ενός ουσιαστικού διαλόγου μέσα στο ΠΑΣΟΚ· από τη στιγμή πάντως που διαφωνούν για το ποιες μεταρρυθμίσεις πρέπει να γίνουν, ας πληροφορείται τουλάχιστον ο ψηφοφόρος σε γενικές γραμμές περί του προεκλογικού προγράμματος μέσα από τα αυτοκριτικού ύφους βιβλία των προτοκλασάτων. (Και καλά αυτοί που τα γράφουν. Τι γίνεται όμως με τους διάφορους καθηγητές πανεπιστημίων που καλούνται να πλαισιώσουν την παρέα των συνομιλητών στις παρουσιάσεις;)

Σως

ΜΑΝΙΑΤΙΚΟ

Η στραβός είναι ο γιαλός ή στραβά αρμενίζει ο Πέτρος Μαντούβαλος. Νιώθοντας ότι όσο περνά ο καιρός εξοβελίζεται από το επίκεντρο του πολιτικού παιχνιδιού, ο εκτός του μαντριού βουλευτής βάλθηκε να τους τρελάνει εκεί στη ΝΔ. Δεν δίστασε να αμφισβητήσει τη θητεία του Αγραπίδη ενώ μίλησε με κολακευτικά λόγια για την υποψηφιότητα Φασούλα. Χολωμένος για τα όσα διαδραματίστηκαν σε βάρος του το χειμώνα, ετοιμάζει τη δική του εκδίκηση με το να θέσει εαυτόν αντάρτη υποψήφιο για τον Πειραιά. (Το αν θα έχει αρωγό στην προσπάθειά του και τον Μάκη, παίζεται...)

Σως

ΠΡΟΣ ΜΑΡΙΑ Μ.

Αγαπητή Μαρία, σ' ένα όντως πολύ ευγενικό σας γράμμα υποστηρίζετε ότι τα κείμενά μου βρίθουν από πεσιμισμό και άρνηση, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κάποια θετική αντιπρόταση και να καταθλίβεστε όταν με διαβάζετε. Σας διαβεβαιώ, αν αυτό απαλύνει κάπως την κατάθλιψή σας, ότι καταθλίβομαι κι εγώ όταν τα γράφω. Και κυρίως καταθλίβομαι όταν τα διαπιστώνω σε κάθε μου βήμα και τα ζω σε κάθε στιγμή. Αυτό λοιπόν που εσείς ονομάζετε «άρνηση», αποτελεί την αδήριτη πραγματικότητα γύρω μας. Η δική μου λογική λέει την πραγματικότητα αυτή να την αναλύσουμε, να την κριτικάρουμε, μήπως και την υπερβούμε. Μια άλλη λογική, πιο ευχάριστη και life

style, υποστηρίζει πως πρέπει να την εξωραίσουμε. Δυστυχώς, αν συμφωνείτε μ' αυτή τη θέση, απλώς διαφωνούμε. Κι εσείς πια πρέπει να ψωνίζετε από άλλο μαγαζί. Διαμαρτύρεστε επίσης πως τα 4 ευρώ είναι πολλά για ένα περιοδικό σαν το Αντί. Θα ήταν αφελές αν υποστήριζα πως ακριβώς για ένα περιοδικό σαν το Αντί τα 4 ευρώ είναι ελάχιστα. Ούτε ένας in καφές! Βλέπετε; Πάλι διαφωνούμε. Σας προτείνω λοιπόν ως εναλλακτική λύση το Lifo που είναι ευάερο, ευήλιο και δωρεάν. Τέλος, όπως διαπιστώνετε, σέβομαι την επιθυμία σας να μην δημοσιεύσω την επιστολή ή τα στοιχεία σας. Ελπίζω τουλάχιστον να μου συγχωρήσετε τον ανωτέρω σύντομο σχολιασμό.

Μ.Σ.

THE KONTHS
LIZAS TA
GENIA THS
ΦΤΑΙΝΕ...

ΒΙΣΣΗ

Είμαι βαθιά συγκλονισμένος από το βίντεο κλιπ της Άννας Βίσση. Κυρίως με τον νταλικέρη που απλώνει το χέρι του στο αριστερό πόδι της Άννας. Με αποτέλεσμα βεβαίως να προσβάλλονται βάνουσα οι οδηγοί μας και να εμφανίζονται να έχουν τόσο κοντά χέρια. Νάνοι είναι; Όσοι έχετε πείρα από τέτοια, γνωρίζετε ασφαλώς ότι ο έλλην νταλικέρης δεν είναι πυγμαίος. Έχει χερσούκλες τεράστιες. Αλλά έτσι είναι το εμπορικό τραγούδι. Δεν λαμβάνει υπόψη του την ελληνική παράδοση.

ΓΙΩΡΓΟΣ

Παρακολουθώ εμβρόντητος την αντεπίθεση του γιωργάκη και πείθομαι όλο και περισσότερο πως βαδίζει ολοταχώς προς την εξουσία. Τα ελληνικά του γίνονται όλο και χειρότερα, ενώ έχει αρχίσει να κουνάει τα χέρια του σαν τον μπαμπά του. Οπότε,

νέα εποχή σοσιαλισμού ξημερώνει στην Ελλάδα. Ο γκιόργκος, που λέει και η Μάργκαρετ, θα μας κυβερνήσει οπωσδήποτε. Σιγά το δύσκολο θα μου πείτε. Εδώ κυβέρνησε την Ελλάδα η Δήμητρα Λιάνη, ο γιωργάκης μάς πείραξε;

ΠΑΓΚΑΛΟΣ

Αλλά εκεί που βαδίζει προς την εξουσία, έρχεται ο Παπαδόπουλος και ζητάει αύξηση ορίων ηλικίας. Και μετά ο Πάγκαλος που τα κάνει χάλια. Πλήρης σύγχυση βασιλεύει στο ΠΑΣΟΚ. Το καλύτερο το είπε ο Ρουσόπουλος: Ο Πάγκαλος, λέει, είναι αρμοδιότητος Αθανασάκη! Κοπλιμάν πρώτο.

ΜΝΗΜΑ

Παρακολουθώ στην τηλεόραση καθημερινή παρέλαση παραδόσεων. Οι δύο τελευταίες με ξετρέλαναν. Σε ένα χωριό της Μακεδονίας, οι πόντιοι βρήκαν τα τελευταία χρόνια ένα έθιμο, λέει, αιώνων: να τρώνε πάνω στα μνήματα, ώστε να τρώνε με τον τρόπο αυτό και οι πεθαμένοι συγγενείς τους! Εγώ τι να πω επ' αυτού;

ΔΑΦΝΙ

Ήθελα να ΄ξερα, δεν βρίσκεται μια ομάδα ιατρών, να τους μαζέψει με καμιά απόχη όλους μαζί για το Δαφνί; Διότι, δεν μπορεί, κάτι περιεργό συμβαίνει στην Ελλάδα.

ΒΑΡΚΑ

Το δεύτερο που είδα και παραλίγο να μου φύγουν τα ούισκν από τα χέρια, είναι το εξής: Ο Δήμος Μυτιλήνης έκανε «Μουσείο Ξεριζωμού»! Και ξέρετε τι περιέχει το μουσείο; Μια σπασμένη βαρκούλα, από αυτές που έχουμε στο χωριό για να πιάνουμε κανένα κολιό. Μ' αυτή τη βάρκα, λέει, που εκτίθεται στο Μουσείο Ξεριζωμού, έρχονταν οι πρόσφυγες το '22 από τη Μικρά Ασία!

ΒΟΥΣΑΛΑ

Εγώ προτείνω κάτι άλλο. Να βάλουνε στο Μουσείο Ξεριζωμού και μεγάλα βότσαλα θαλάσσης. Διότι αυτά πάτησαν οι πρόσφυγες μόλις πήδηξαν από τη βάρκα του Ξεριζωμού. Και εν ανάγκη, ας προσθέσουν και μερικά φύκια που πιθανώς να έχουν διασωθεί από εκείνες τις μέρες.

ΜΟΥΣΕΙΟ

Και απάνω που σκεφτόμουν για το μέλλον αυτής της χώρας, η οποία πλέον κατοικείται μάλλον από άτομα μετρίας ευφυΐας, με πήρε τηλέφωνο ένας παλιός φίλος από τη Νέα Ιωνία του Βόλου. Και τι μου ζήτησε λέτε; Να βοηθήσω ώστε να στηθεί εκεί «Μουσείο Εθνικής Αντίστασης»!

MAMA

Και πώς θα βοηθήσω, Γιώργο μου; – τον ρώτησα. Δεν έχεις κάτι να εκ-

θέσουμε; – μου απάντησε δια της ερωτήσεως. Του είπα ότι το μόνο που έχω από την συμμετοχή μου στην Εθνική Αντίσταση είναι μια φωτογραφία της μαμάς μου, που ήταν έγκυος στην πρώτη κόρη της το 1944. Ίσως αυτό σχετίζεται, διότι η ίδια μητέρα γέννησε εμένα μετά από 11 χρόνια, οπότε μπορούμε να πούμε πως εδώ βλέπετε μια μάνα της αντίστασης, η οποία σε λίγα χρόνια πρόκειται να γεννήσει τον δωρητή της φωτογραφίας. Καλό μου φαίνεται.

ΧΟΡΤΑ

Γεμίσαμε μουσεΐα. Έχω δει μουσεΐο κεραμιδιών, μουσεΐο λαδιού, ακόμη και μουσεΐο με παλιά κατσαβίδια. Στα χωριά μάλιστα παρατηρώ γιορτές κερασιού, κρασιού, μήλου, ορτανσίας κ.λπ. Αφού μόλις πάω στο χωριό μου, κλείνομαι στο σπίτι, μη τυχόν και πέσω πάνω σε κανένα μουσεΐο, σε καμιά γιορτή πατάτας. Ένας δήμαρχος μάλιστα στο Πήλιο, μου είπε ότι βάζει τον οδηγό του να μαζεύει τσιτσιράβλα –ένα χόρτο τέλος πάντων– ώστε να τα συσκευάσει και να τα πουλήσει με πατέντα!

ΛΥΡΙΚΗ

Έτσι, φίλοι μου, περνάμε τις μέρες μας εδώ στην Ελλάδα. Εσείς πώς τα πάτε; Το ξέρω, ετοιμάζεστε για την παράσταση της Λυρικής Κάντο Χενεράλ. Θα τα πούμε εκεί.

Εξελίξεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας

2005: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Το 2005 η ελληνική οικονομία συνέχισε να αναπτύσσεται με ικανοποιητικό ρυθμό, ο οποίος παρουσίασε σχετικά μικρή επιβράδυνση σε σύγκριση με τους υψηλούς ρυθμούς των προηγούμενων ετών. Η εξέλιξη αυτή είναι σημαντική, αν ληφθεί υπόψη ότι το παρελθόν έτος δεν υπήρχε η ευνοϊκή επίδραση την οποία είχαν ασκήσει την προηγούμενη περίοδο οι δαπάνες για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, ενώ υπήρχε αρνητική επίδραση από τη μεγάλη άνοδο των τιμών των καυσίμων και τη μεγάλη μείωση των δημόσιων επενδύσεων στο πλαίσιο της αναγκαίας εφαρμογής πολιτικής δημοσιονομικής προσαρμογής. Συγκεκριμένα, ο ετήσιος ρυθμός ανόδου του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος υπερέβη τον αντίστοιχο ρυθμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 για δέκατο κατά σειρά έτος και διαμορφώθηκε στο 3,7% το 2005, έναντι 4,7% το 2004 και 4,4% κατά μέσον όρο την τετραετία 2000-2003.

Όπως και τα προηγούμενα έτη, η κύρια ώθηση στην άνοδο του ΑΕΠ προήλθε από σειρά παραγόντων, ιδίως το σταθερό οικονομικό περιβάλλον και τις χαλαρές νομισματικές και χρηματοπιστωτικές συνθήκες, που ενίσχυσαν την εγχώρια ζήτηση. Θετική ήταν επίσης η επίδραση της μεταβολής του πραγματικού εξωτερικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών, για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια.

Όμως, παρά τον υψηλό ρυθμό ανάπτυξης, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες, οι οποίες αντανακλώνται στο υψηλό ποσοστό ανεργίας, τον σχετικά υψηλό πληθωρισμό και τη διαμόρφωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε υψηλά επίπεδα.

Ο πληθωρισμός βάσει του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) αυξήθηκε σε 3,5% το 2005 (σε μέσα ετήσια επίπεδα) από 3,0% το 2004, κυρίως λόγω εξωγενών παραγόντων (όπως ήταν η άνοδος της τιμής του αργού πετρελαίου και η αύξηση

της έμμεσης φορολογίας), ενώ η απόκλιση του από το μέσο ετήσιο πληθωρισμό της ζώνης του ευρώ διευρύνθηκε. Αντίθετα, ο πυρήνας του πληθωρισμού (βάσει του ΕνΔΤΚ χωρίς τις τιμές της ενέργειας και των μη επεξεργασμένων ειδών διατροφής) υποχώρησε στο 3,2% (σε μέσα ετήσια επίπεδα) το 2005 από 3,4% το 2004, αλλά παρέμεινε υψηλός και η απόκλιση του από τον αντίστοιχο ρυθμό στη ζώνη του ευρώ επίσης διευρύνθηκε. Ο ρυθμός ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στο σύνολο της οικονομίας παρέμεινε υψηλότερος στην Ελλάδα από ό,τι στη ζώνη του ευρώ το 2005 (2,2%, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, έναντι περίπου 1% στη ζώνη του ευρώ), παρά τη συνεχή βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας. Όσον αφορά το 2006, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος θα αυξηθεί κατά 3,7% στην Ελλάδα, ενώ στη ζώνη του ευρώ προβλέπεται αύξηση μικρότερη του 1%. [...]

2006: ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Όσον αφορά τις προοπτικές για το 2006, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν προβλέπεται ότι θα αυξηθεί περίπου κατά 3,5%, δηλαδή ο ρυθμός αύξησης θα διαμορφωθεί σε επίπεδο κατά τι χαμηλότερο από ό,τι το 2005, θα εξακολουθήσει όμως να είναι αισθητά υψηλότερος από ό,τι στη ζώνη του ευρώ. Η ιδιωτική κατανάλωση θα είναι και πάλι ο κύριος προωθητικός παράγοντας της εγχώριας ζήτησης, αλλά σημαντική θα είναι και η συμβολή των επενδύσεων, λόγω της αναμενόμενης αύξησης των δημόσιων επενδύσεων και της ταχύτερης από ό,τι το 2005 αύξησης των ιδιωτικών επενδύσεων. Στην άνοδο των επιχειρηματικών επενδύσεων εκτιμάται ότι θα συμβάλουν και οι ρυθμίσεις του αναπτυξιακού και του φορολογικού νόμου, καθώς και του νόμου-πλαισίου για τις συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Στη διατήρηση του ρυθμού ανόδου του ΑΕΠ σε ικανοποιητικό επίπεδο και κα-

τά το τρέχον έτος θα συμβάλει επίσης η εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας, η οποία, παρά τη μεγάλη αύξηση της τιμής του πετρελαίου, αναμένεται να παραμείνει ευνοϊκή. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, ο ρυθμός ανόδου του παγκόσμιου ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 4,9% το 2006, έναντι 4,8% το 2005, και ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου θα φθάσει το 8,0%, από 7,3% το 2005.

Ο πληθωρισμός προβλέπεται ότι θα υποχωρήσει ελαφρά το 2006 και θα διαμορφωθεί γύρω στο 3,3%, καθώς εκτιμάται ότι η δυσμενής επίδραση από εξωγενείς παράγοντες θα εξασθενήσει [...]

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ζητούμενο λοιπόν για τη χώρα μας είναι να ολοκληρωθεί –με ευρεία κοινωνική συναίνεση, ύστερα από ανοικτό διάλογο μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και σε βάθος ενημέρωση των πολιτών– η διαμόρφωση μιας στρατηγικής που θα αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τόσο τις μακροοικονομικές ανισορροπίες όσο και τις διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας. Με αφετηρία το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση 2005-2008 και το καταρτιζόμενο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, πρέπει να επιδιωχθεί η βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, ώστε να διασφαλιστούν οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προοπτικές ανάπτυξης, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου στην κατεύθυνση της πραγματικής σύγκλισης και η ουσιαστική μείωση της φτώχειας και της κοινωνικής ανισότητας. Παράλληλα, θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για την ελαχιστοποίηση του κοινωνικού κόστους της αναδιάρθρωσης της παραγωγής που συντελείται ή θα συντελεστεί στην οικονομία. Καθώς ο κόσμος αλλάζει ριζικά, η εφαρμογή της στρατηγικής αυτής πρέπει να προχωρήσει με ταχύ ρυθμό.

ΤΕΤΑΡΤΗ 19.4.2006 - ΤΕΤΑΡΤΗ 3.5.2006

ΤΕΤΑΡΤΗ 19.4.2006

- Η συνεχιζόμενη διαμάχη του Ιράν με τις ΗΠΑ δίνει το άλλοθι στους κερδοσκόπους να στείλουν την τιμή του μαύρου χρυσού πάνω από τα 72 δολ. το βαρέλι. Οι επιπτώσεις βαριές και στην ανάπτυξη της Ευρώπης.

- Νευρικό κλονισμό παραλίγο να πάθουν στου Μαξίμου με τις καταγγελίες Σαλαγκούδη ότι ο πρωθυπουργός είναι κλεισμένος σε δοκιμαστικό σωλήνα. Ο τέως υπουργός γλύτωσε τη διαγραφή λόγω Πάσχα. Φαίνεται πως έχει καλό timing!

- Έφυγε ο Λεωνίδας Τζεφρώνης, ιστορικό στέλεχος της αριστεράς, από τους πρωτόπóρους της κομμουνιστικής ανανέωσης στη χώρα μας.

ΠΕΜΠΤΗ 20.4.2006

- Ακινήσια και στους δύο εθνικούς δρόμους από τα χιλιάδες αυτοκίνητα που εγκαταλείπουν το κλεινόν άστυ. Με τη φυγή των «Αθηναίων» η πρωτεύουσα αρχίζει να παίρνει το αληθινό της πρόσωπο. Τέλεια!

- Οι αρχαιολόγοι αποφάσισαν να μην επιτρέψουν την εμπορευματοποίηση του ιερού χώρου της Ολυμπίας και στελέχη και των δύο κυβερνητικών κομμάτων βγήκαν ανερυθρίαστα να τους φάνε. Τι τους φυλάς τους κεραυνούς σου, ω Δία!

- Βαραίνουν τα σύννεφα πάνω από το Ιράν. Για «συμμαχία των προθύμων» μίλησε η Κοντολίζα, η οποία παίζει το κρυφτούλι με το ελληνικό ΥΠΕΞ σχετικά με την ημερομηνία

έλευσής της στην Αθήνα. Πάντως αν δεν έρθει δεν θα παρεξηγηθούμε. Απεναντίας!

- Τι θα βγάλει η συνάντηση του προέδρου της Κίνας Χου με τον Μπους στην Ουάσιγκτον; Μόνο μην την πληρώσει πάλι ο λαός στο όνομα του οποίου υποτίθεται ότι γίνονται όλες αυτές οι κινήσεις!

- Το πετρέλαιο στα 74 δολ. το βαρέλι και η τιμή της αμόλυ-

Ισπανόφωνοι εργάτες των ΗΠΑ σε μια τεράστια διαδήλωση στο κέντρο του Λος Άντζελες κατά του Μπους και των νόμων του για τη μετανάστευση.

βδης στην Αθήνα στο 1,06 ευρώ. Ευκαιρία να αφήσουμε τα αυτοκίνητά μας στα πάρκινγκ. Είναι και πιο υγιεινό.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 21.4.2006

- Επέτειος του πραξικοπήματος του '67. Δυστυχώς όμως τα νέα παιδιά δεν γνωρίζουν τίποτε για την περίοδο αυτή που συσσώρευσε τόσα δεινά στον τόπο και ολοκλήρωσε τα κατα-

στροφικά αποτελέσματα του Εμφυλίου και της μετεμφυλιακής περιόδου.

- Μεγάλη Παρασκευή και για την παγκόσμια οικονομία. Το πετρέλαιο «χτύπησε» τα 75 δολ. το βαρέλι στις διεθνείς αγορές και τα δημοσιονομικά επιτελεία τα έχουν βάψει μαύρα. Στην Ελλάδα η αμόλυβδη ξεπέρασε το 1,1 ευρώ το λίτρο, αλλά αυτό δεν εμποδίζει τους κατοίκους των αστικών περιοχών να φεύγουν κατά κύματα για την επαρχία.

- Η ελληνική κυβέρνηση επιβεβαίωσε ότι η Κοντολίζα θα έρθει στην Αθήνα την Τρίτη του Πάσχα. Ε ρε γλέντια!

ΣΑΒΒΑΤΟ 22.4.2006

- Στις τέσσερις γωνιές της χώρας η πολιτική ηγεσία, για να εορτάσει με τον λαό το Πάσχα. Η κοροϊδία σε όλο της το μεγαλείο!

ακόμη εβδομάδα ελέω Πρωτομαγιάς. Επί ώρες σημειωτόν και στις δύο «εθνικές» οδούς. Όσο θυμάμαι τον εαυτό μου, πάντα το ίδιο έργο παίζεται Κυριακές και γιορτές. Σταθερά πράγματα!

- Ταραχή στο ΠΑΣΟΚ. Ο Αλέκος Παπαδόπουλος υποστηρίζει ότι κανένας δεν πρέπει να βγαίνει στη σύνταξη αν δεν συμπληρώσει τα 60 του χρόνια. Ο Βαγγελάκης ο Βενιζέλος όμως έχει άλλη άποψη και τον ξεφωνίζει στα κανάλια. Το ζήτημα είναι ότι κανένας δεν κατάλαβε ποια είναι η θέση του Βαγγέλη και κατ' επέκταση του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Όποιος τη βρει ας μας ενημερώσει.

- Τρόμος στην Αίγυπτο. Τουλάχιστον 30 οι νεκροί και 150 οι τραυματίες από τριπλή βομβιστική επίθεση σε τουριστικό θέρετρο στον κόλπο της Άκαμπας. Παλαιστίνιοι, Αιγύπτιοι και Ισραηλινοί καταδικάζουν το δολοφονικό χτύπημα.

ΤΡΙΤΗ 25.4.2006

- Αστυνομοκρατείται η Αθήνα λόγω της έλευσης της υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ. Συγκεντρώσεις κατά της πολιτικής των ΗΠΑ από τα κόμματα της Αριστεράς. Εξαφανισμένο το ΠΑΣΟΚ. Τι να πει άλλωστε; Αφού συμφωνεί σε όλα.

- Η κυρία Ράις ψάχνει να βρει στην Αθήνα «πρόθυμους» για τα σχέδια της χώρας της στο Ιράν, πιέζει τη φίλη της Ντόρα να μη δημιουργήσει προβλήματα στην Τουρκία σχετικά με την είσοδό της στην ΕΕ, αλλά και απαιτεί από τη χώρα μας να μην πάρει φυσικό αέριο από τη Ρωσία. Για να δούμε, σε πόσα θα ενδώσει ο Καραμανλής!

ΤΕΤΑΡΤΗ 26.4.2006

- Πριν από 20 χρόνια το ατύχημα στο Τσερνόμπιλ έδωσε ένα από δείγμα των συνεπειών της χρήσης πυρηνικής ενέργειας ακόμα και για ειρηνικούς σκοπούς. Έχουν γραφτεί πολλά. Κανένας όμως

από τους δημοσιογράφους που θεωρούσαν το ατύχημα μαύρη προπαγάνδα της καπιταλιστικής Δύσης, δεν βγήκε να ζητήσει συγγνώμη. Το κακό είναι ότι όλοι αυτοί οι «απολογητές» σήμερα παριστάνουν τους έγκυρους αναλυτές, αντί να κρύβονται!

- Άλλα η κυβέρνηση από τις απαιτήσεις της Κοντολίζας. Ενώ επιθυμούν να τα δώσουν όλα, φοβούνται το κράξιμο. Και σωμαίνουν. Η πολιτική σε όλο της το μεγαλείο!

- Μετά από αναδρομικό έλεγχο της ελληνικής οικονομίας από τη Eurostat, το έλλειμμα για το 2004 –κυβέρνηση ΝΔ, για μην ξεχνιόμαστε– υπολογίζεται ακόμα μεγαλύτερο. Εμπρός στο δρόμο που χάραξε το ΠΑΣΟΚ!

- Προσπάθεια να ευχαριστήσει τους καναλάρχες κάνει η κυβέρνηση με τις προτάσεις της για τη συγκέντρωση των ΜΜΕ. Προτείνει ουσιαστικά οκτώ άδειες πανελλήνιας εμβέλειας. Ε, τόσα είναι και τα κανάλια. Αν ήταν δέκα, θα πρότεινε δέκα. Πειράματα θα κάνουμε τώρα;

ΠΕΜΠΤΗ 27.4.2006

- Θα μας τρελάνουν οι νεοδημοκράτες. Ενώ κανένας δεν είχε αναφερθεί στη Σούδα, ο υπουργός Εθνικής Άμυνας Βαγγέλης Μεϊμαράκης δήλωσε στο ξεκούδουνο ότι και βέβαια θα παραχωρήσουμε τη βάση στην Κρήτη για επιχειρήσεις των ΗΠΑ κατά του Ιράν. Παιδιά, μην σπρώχνετε, όλους τους χωράει η αγκαλιά του μπαρμπα-Σαμ.

- Τα έχουν χάσει στην κυβέρνηση μπροστά στη λαίλαπα της ανεργίας.

Αντί να κοιτάξουν πώς θα γίνουν επενδύσεις, βρήκαν την εύκολη λύση και επεκτείνουν τις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις και στον ιδιωτικό τομέα. Το αν έχει το ΙΚΑ να πληρώσει ή όχι, ουδόλως τους ενδιαφέρει. Άλλωστε γιατί να νοιαστούν; Από την τσέπη τους τα βγάζουν;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 28.4.2006

- Τελευταίο καλοκαίρι για την Ολυμπιακή. Θα λειτουργήσει μέχρι τον Οκτώβριο, λέει η κυβέρνηση.

- Νέες προτάσεις για το Σύμφωνο από τη ΝΔ. Μιλάει για πενταετή θητεία της κυβέρνησης και εξαετή του Προέδρου της Δημοκρατίας. Τι προσφέρουν οι προτάσεις αυτές στο πολιτικό σύστημα, ουδείς κάνει τον κόπο να μας εξηγήσει.

- Επιβαρυντικό για το Ιράν το πόρισμα Μπαραντέι στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, αλλά Γερμανία, Ρωσία και Κίνα φρενάρουν τα σχέδια των ΗΠΑ. Σε σκληρό πόκερ εξελίσσεται το παιχνίδι καθώς προστίθεται σ' αυτό και η παράμετρος ενέργεια.

- Επώδυνες οι συνταγές Γκαργκάνα για τη θεραπεία της ελληνικής οικονομίας, όχι μόνο για τους εργαζόμενους αλλά και για την κυβέρνηση, καθώς την προτρέπει να πιάσει την καυτή πατάτα του ασφαλιστικού. Τι να κάνουμε; Δεν λύνονται τα προβλήματα από τη Ραφήνα.

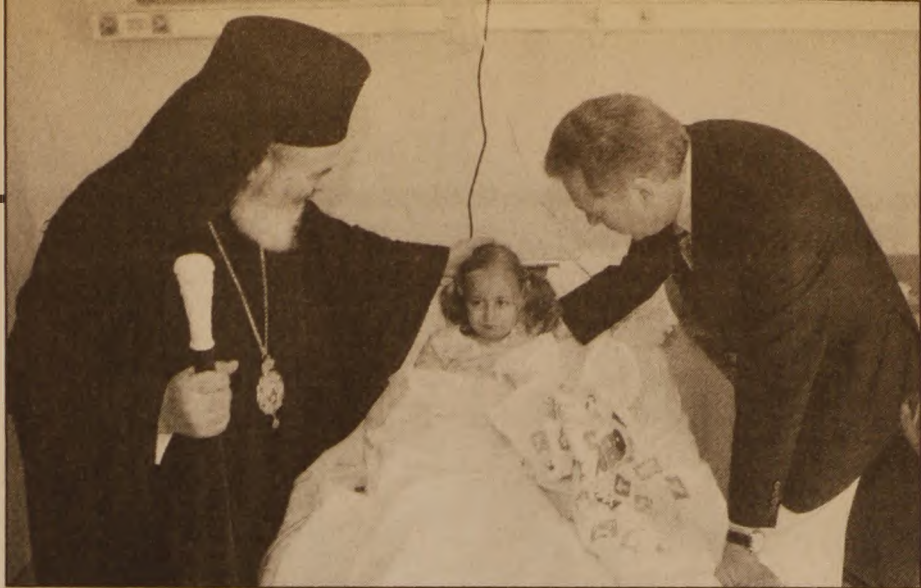
- Ο κεντροαριστερός συνασπισμός της Ιταλίας εξέλεξε με πολύ μεγάλη δυσκολία ως πρόεδρος της Γερουσίας τον Φράνκο Μαρίνι. Ευκολότερα εκλέχθηκε ο Φάουστο Μπερτινόνι στη Βουλή. Οι δυσκολίες της εκλογής δείχνουν και το μέγεθος των προβλημάτων που θα αντιμετωπίσει στην προσπάθεια διακυβέρνησης ο Πρόντι.

ΣΑΒΒΑΤΟ 29.4.2006

- Πανικός στη χριστιανική κοινότητα με το Ευαγγέλιο του Ιούδα και την κινηματογραφική ταινία *Κώδικας Ντα Βίντσι*. Τα αναθέματα και τα καλέσματα σε μποϊκοτάζ πέφτουν βροχή από όλων των δογμάτων τις χριστιανικές οργανώσεις. Τι φοβούνται άραγε;

ΚΥΡΙΑΚΗ 30.4.2006

- Την ώρα που οι διεθνείς πιέσεις για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν κορυφώνονται, η Τεχεράνη δείχνει διάθεση να

Να είναι γιορτές, να είσαι άρρωστο και να έχεις και τους δύο κυρίους να σε χαϊδεύουν για να κάνουν δημόσιες σχέσεις. Αβάσταχτο!

επιστρέψει στις διαπραγματεύσεις και επαναφέρει τη ρωσική πρόταση σχετικά με τον εμπλουτισμό ουρανίου, υπό τον όρο όμως ότι η υπόθεση θα φύγει από το Συμβούλιο Ασφαλείας και θα επιστρέψει στην ΙΑΕΑ. Επικίνδυνα τα παιχνίδια και από τις δύο πλευρές, ειδικά όταν παίζονται με πυρηνικά!

- Σε ηλικία 97 ετών απεβίωσε ο οικονομολόγος Τζον Κένεθ Γκάλμπρεϊθ, στις σκέψεις του οποίου στηρίχθηκε η μεταπολεμική σοσιαλδημοκρατική οικονομία των δυτικών χωρών.

ΔΕΥΤΕΡΑ 1.5.2006

- Πρωτομαγιά. Τριάντα χρόνια από τον περίεργο θάνατο του Αλέκου Παναγούλη, λίγες μέρες πριν τη δημοσίευση των αρχείων της ΕΣΑ. Τα αρχεία αυτά, που πολλοί θεωρούν ότι περιείχαν αδιάσειστα στοιχεία για τη συνεργασία διαφόρων πολιτικών προσώπων με τη χούντα, δεν δημοσιεύτηκαν ποτέ.

- Και πάλι χωριστά γιορτάζουν την εργατική πρωτομαγιά τα συνδικάτα. Το πηγάδι φαίνεται να μην έχει πάτο για την ελληνική αριστερά!

- Και ενώ αυτά γίνονται στην Ελλάδα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου δεν εορτάζεται επίσημα η Πρωτομαγιά, εκατομμύρια ισπανόφωνοι μετανάστες απείχαν από τις εργασίες τους και βγήκαν στους δρόμους για να διαδηλώσουν κατά του νόμου του Μπους για τη μετανάστευση.

ΤΡΙΤΗ 2.5.2006

- Τη στιγμή που ο Πάγκαλος βάλλει κατά πάντων, Πασόκων και μη, αναγκάζοντας τον Βαγγέλη –ένας είναι ο Βαγγέλης– να του απαντήσει με όχι και τό-

σο κόσμιο τρόπο, ο υπουργός Ναυτιλίας Μ. Κεφαλογιάννης από το Μπαχρέιν χαρακτηρίζει καραγκιόζηδες τους υπουργούς της κυβέρνησης στην οποία ανήκει, μηδέ του εαυτού του εξαιρουμένου. Τι πίνουν και δεν μας δίνουν;

- Η «Κομεντί Φρανσέζ» έκοψε από το φετινό ρεπερτόριό της έργο του Πέτερ Χάντκε επειδή πήγε στην κηδεία του Μιλόσεβιτς. Δεν μας είχαν συνηθίσει σε τέτοιου τύπου συμπεριφορές οι φίλοι μας οι Γάλλοι. Φαίνεται ότι κάνουν πολύ παρέα τώρα τελευταία με Αμερικανούς και δεν τους κάνει καθόλου καλό!

ΤΕΤΑΡΤΗ 3.5.2006

- Αποκλειστικά για τη διαχείριση της κυκλοφορίας των οχημάτων μπορούν να χρησιμοποιούνται από τις αρχές οι κάμερες που έχουν τοποθετηθεί στους δρόμους, αναφέρεται στην εισήγηση του ΣτΕ. Δηλαδή πιστεύουν ότι η αστυνομία θα έχει στα χέρια της κασέτες και δεν θα τις χρησιμοποιήσει! Για άλλον πλανήτη μιλούν!

- Δύο σχέδια ψηφισμάτων κατά του Ιράν, ανάλογα με τη στάση που θα τηρήσει η Ρωσία, ετοιμάζονται στο Συμβούλιο Ασφαλείας από ΗΠΑ, Γαλλία και Βρετανία. Όλα θα παιχτούν στη συνάντηση Μπους-Μέρκελ. Λέτε η καγκελάρια να κάνει την έκπληξη;

- Η Άγκυρα, λέει, επιφυλάσσει στον εαυτό της το δικαίωμα να επεμβαίνει όπου θέλει για να προασπίσει τα συμφέροντά της. Τώρα έχει στραφεί κατά των Κούρδων στο βόρειο Ιράκ. Εκείνα τα 12 μίλια εμείς τα θυμόμαστε ακόμα;

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ Δ' Ο ΙΡΑΝΟΣ

Κατώτεροι των περιστάσεων

του Βασίλη Ζήση

Κι εμείς που περιμέναμε ότι ο διορισμός της Ντόρας στο υπουργείο Εξωτερικών θα αποκαθιστούσε το διαπραγματευτικό μας κύρος απέναντι στους υπερατλαντικούς συμμάχους... Ότι θα άνοιγαν επιτέλους εκείνοι οι περίφημοι «μυστικοί δίαυλοι» επικοινωνίας με τα στρατηγικά κέντρα της Ουάσιγκτον που εγκαθίδρυσαν πριν από λίγα χρόνια οι επισκέψεις του πατρός Μπους στα Χανιά και τα ντολμαδάκια της κυρίας Μαρίκας... Πριν αλέκτορα φωνήσαι διαψευστήκαμε οικτρά. Η στάση της κ. Ράις στην Αθήνα καθ' οδόν προς την Άγκυρα –διότι περί αυτού επρόκειτο και όχι περί «επισκέψεως»– έδειξε ότι η Ντόρα δεν κρύβει κανένα μυστικό διαπραγματευτικό οπλοστάσιο στο τσαντάκι της και ότι το «έλλειμμά» της ως επικεφαλής της ελληνικής διπλωματίας μπορεί να αποδειχθεί τραγικό και για την ίδια (πράγμα το οποίο δεν μας απασχολεί και τόσο) αλλά κυρίως για τον τόπο (πράγμα το οποίο μας αφορά πάρα πολύ).

Η κ. Ράις χρησιμοποίησε την επίσκεψή της στην Αθήνα για να υπαγορεύσει ωμά και απροκάλυπτα τις επιθυμίες της Ουάσιγκτον σχετικά με την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας και να στείλει έτσι ένα μήνυμα κατευνασμού προς την Άγκυρα, η ικανοποίηση της οποίας ήταν ο κύριος σκοπός της μίνι περιοδείας της στην περιοχή. Η κ. Μπακογιάννη όμως και οι ανεγκέφαλοι του υπουργείου Εξωτερικών άλλα περίμεναν και πιάστηκαν για μια ακόμη φορά στον ύπνο. Αιφνιδιάστηκαν πλήρως. Και άκουγαν άφωνοι την απεσταλμένη του πραιτωρίου να ζητεί τη συνδρομή τους «για την άρση της απομόνωσης της Βόρειας Κύπρου» και τη διευκόλυνση άνευ ανταλλαγμάτων της ευρωπαϊκής πορείας της Τουρκίας. Όλες οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα για την Ελλάδα. Καμία για την Τουρκία. Μέχρι και τα αλισβερίσια με τους Ρώσους για το φυσικό αέριο απαίτησε να κόψουμε η κ. Κοντολίζα. Και να ήταν μόνο αυτό. Ούτε καν στα Χανιά δεν καταδέχθηκε να πάει για να γευθεί κι αυτή τα ντολμαδάκια της κυρίας Μαρίκας, ενώ φρόντισε να την τραπεζώσει ο τούρκος ΥΠΕΞ.

Στο σημείο αυτό θα μπορούσε κανείς να πει μόνο πως «όλα εδώ πληρώνονται» και ότι ιστορία επιφυλάσσει ενδεχομένως για τη Ντόρα μια μοίρα ανάλογη εκείνης του Σαμαρά, που πλήρωσε ακριβά τη θητεία του στο υπουργείο Εξωτερικών. Δεν είναι όμως αυτή η περίστα-

ση, επειδή οι καιροί ου μενετοί και, εκτός από τις ανεπάρκειες της Ντόρας, η επίσκεψη Ράις αποκάλυψε και την ένδεια αυτής που αποκαλείται «εθνική» πολιτική ηγεσία απέναντι στις προκλήσεις των καιρών. Κανένας δεν αντέδρασε όταν η κ. Ράις μίλησε για «Βόρεια Κύπρο». Κανένας δεν χτύπησε το χέρι στο τραπέζι όταν ζήτησε να σταματήσουμε τη συνεργασία με τους Ρώσους για το ενεργειακό. Σιγοσφύριζαν όλοι αδιάφορα, ο καθένας για τους προσωπικούς του λόγους. Ο ένας επιχαίροντας για την «αποτυχία» της Ντόρας και ο άλλος για να μην κατηγορηθεί ακόμα μια φορά ως «αμερικανάκι».

Αν το θέμα ήταν μόνο «επικοινωνιακό», θα ήταν μικρό το κακό. Πίσω όμως από τα επικοινωνιακά τεχνάσματα και τις κορόνες τα δύο μεγάλα κόμματα συμπλέουν απολύτως και κρύβουν από τον ελληνικό λαό τους κινδύνους που συνεπάγεται η πολιτική του *yes man* και η σύγχρονη εκδοχή της, του *no voice man*. Η πιθανότητα διακοπής της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας προς την ΕΕ, η αναζωπύρωση του Κουρδικού λόγω της εισβολής στο Ιράκ και η εντεινόμενη εσωτερική κρίση στη γείτονα μπορεί να βρουν διέξοδο σε μια νέα κρίση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Οι ενδείξεις είναι πολλαπλές και κορυφαίοι πολιτικοί δεν κρύβουν στις κατ' ιδίαν συνομιλίες τους τον κίνδυνο ενός νέου «θερμού επεισοδίου» στο Αιγαίο ή και την Θράκη. Η κ. Ράις ταπείνωσε την Αθήνα για να

κατευνάσει την Άγκυρα και η «εθνική» πολιτική ηγεσία μας συνεμορφώθη πλήρως φροντίζοντας μόνο για τα προσχήματα και εθελotuφλώντας για τους κινδύνους που συνεπάγεται αυτή η τακτική.

Κανείς δεν σκέφτεται ότι μπορεί να υπάρξει και μια άλλη εξωτερική πολιτική. Κανείς δεν σκέφτεται ότι μπορούμε να εκμεταλλευτούμε αυτή την κατάσταση προς όφελός μας και ότι η Ελλάδα μπορεί και να μην είναι τόσο «αδύναμη» μπροστά στη λογική των ισχυρών. Ότι θα μπορούσαμε παραδείγματος χάριν να απειλήσουμε εμείς για αποχώρηση από την ΕΕ αν δεν λυθεί ικανοποιητικά το θέμα της Κύπρου. Ή να προχωρήσουμε στην υπογραφή μιας στρατηγικής συμφωνίας με τους Ρώσους για το ενεργειακό. Και –γιατί όχι;– να επεκτείνουμε, για παράδειγμα, τα θαλάσσια σύνορά μας στα 12 μίλια και άσε τους πασάδες να εφαρμόσουν εκείνοι το *casus belli*. Αλλά αυτά ούτε ο γραφικός Καρατζαφέρης δεν τολμά να τα εκστομίσει. Και ας μην σπεύσουν οι «αριστερούληδες» υπηρέτες της διαπλοκής και της πλήρους υποταγής στη λογική των ισχυρών με «αριστερή» φρασεολογία να μας χαρακτηρίσουν «επικίνδυνους», «εθνικόφρονες» και «πατριδοκάπηλους». Γιατί αυτό που θέλουμε να επισημάνουμε είναι κυρίως η επικίνδυνη μονομέρεια στους προβληματισμούς, τις σκέψεις και τους σχεδιασμούς της εξωτερικής μας πολιτικής. Η οποία θεωρεί ως δεδομένη την προσαρμογή, αν όχι την υποταγή, στις επιλογές των εκάστοτε ισχυρών και απορρίπτει αυτόματα ως «τυχοδιωκτική» κάθε άλλη άποψη.

Το σύνδρομο των Ιμίων ως αέναη καθημερινότητα. Ως σταθερή συνισταμένη της «εθνικής» εξωτερικής μας πολιτικής, μαζί με τις ενισχύσεις της τουρκικής οικονομίας μέσω της εξαγοράς τραπεζών και άλλων επενδυτικών πρωτοβουλιών, τις επιχορηγήσεις «μακεδονικών συνεδρίων», την ανοχή στη συνεχή εξάπλωση του μουσουλμανικού τόξου στα βόρεια σύνορά μας. Η άλωση των ορθόδοξων

πατριαρχείων και των εθνικών ερεισμάτων που πρόσφεραν συγκαλύφθηκε πίσω από την προβοκατόρικη σκανδαλογία. Τα ελάχιστα έντιμα στοιχεία στις εθνικές υπηρεσίες πληροφοριών σαρώθηκαν με τα σκάνδαλα των υποκλοπών. Τα παραδικαστικά και άλλα «σκάνδαλα» δεν εξυπηρετούν την ανήμπορη κάθαρση, αλλά μόνο την υπονόμηση της εσωτερικής έννομης τάξης και κατά συνέπεια της διαπραγματευτικής ισχύος της ηγεσίας της χώρας.

Έτσι, λίγο από δω λίγο από κει, θα κατφέρουν στις επόμενες δεκαετίες να κάνουν τη Μύκονο αγαπημένο θέρετρο όχι μόνο της διαπλοκής αλλά και των γειτόνων μας πασάδων. Θα έρθουν έτσι όλα στη θέση τους. Η Ντόρα θα έχει κερδίσει οριστικά τη μάχη με τον Γιωργάκη για το ποιος είναι το πιο αγαπημένο παιδί των Αμερικανών και οι αμυντικές δαπάνες θα μειωθούν κάθετα επειδή δεν θα χρειάζονται πλέον αναχαιτίσεις, ούτε νέες «αγορές του αιώνα». Άσε που θα εξαλειφθεί και ένα άλλο εθνικό όνειδος, οι «νταβατζήδες» των εξοπλισμών – ως γνωστόν οι υπόλοιποι κατατροπώθηκαν στη μάχη του Μπαϊράκτάρη.

Επί κυβέρνησης Σημίτη, ο εθνικός ευτελισμός των Ιμίων και τα ζειμπέκικα του Γιώργου αποδόθηκαν στην αδυναμία του τότε πρωθυπουργού και την φαυλότητα της κυβέρνησής του, στην πλήρη εξάρτησή τους από τη διαπλοκή και τον αμερικανικό παράγοντα. Σήμερα, ύστερα από δύο χρόνια διακυβέρνησης του τόπου από τη ΝΔ, ο μοναδικός αντίπαλος στη φαυλότητα και τη διαφθορά του ΠΑΣΟΚ είναι η... ανικανότητα. Και επειδή «απ' το ολότελα καλή κι η Παναγιώτανα», νάσου ξαφνικά και κάτι περίεργοι τύποι να στρογγυλοκάθονται στην εξουσία, κοιτώντας έκπληκτοι γύρω τους από πού τους έρχονται οι αλλεπάλληλες σφαλιάρες. Έτσι έκαναν ένα έθνος να πιστέψει πως «δεν υπάρχει άλλη λύση» πέρα από την υποταγή στη λογική των ισχυρών. Και ότι «ανεξάρτητη πολιτική» είναι η κατά το δυνατόν ελαχιστοποίηση των συμβατικών μας υποχρεώσεων στο ΝΑΤΟ. Ότι διαφάνεια στις προμήθειες σημαίνει λεπτές ισορροπίες με τη διαπλοκή και «ελεύθερη οικονομία». Να τους δώσουμε δηλαδή μόνο μία λιμενική διευκόλυνση και όχι δυο.

Να χτυπήσουμε έναν «νταβατζή» και να αφήσουμε τους άλλους ανενόχλητους για να μας κάνουν τη δουλειά, επειδή οι δικοί μας είναι έντιμοι μεν, αλλά άσχετοι. Άσε που δεν ανήκουν και στις διάφορες παρέες... Δυστυχώς όμως το τεκμήριο της εντιμότητας και της απειρίας δεν αποτελούν πλέον άλλοθι για τον κ. Καραμανλή και την κυβέρνησή του.

Το ΠΑΣΟΚ μπορεί να προσδοκά ό,τι θέλει από τις ανεπάρκειες της κυβέρνησης Καραμανλή. Στην πραγματικότητα όμως δεν θα εισπράξει αυτό τα κέρδη, διότι η σταθερά μειούμενη δημοτικότητα της κυβέρνησης της ΝΔ αυξάνει και ενισχύει μόνο τη γενικότερη δυσπιστία των πολιτών προς τα σημερινά πολιτικά κόμματα. Σύμφωνα με το τελευταίο Ευρωβαρόμετρο, το 72% των ψηφοφόρων δηλώνει έλλειψη εμπιστοσύνης στα υπάρχοντα πολιτικά κόμματα. Το ποσοστό αυτό υπερβαίνει το 80% στις νεότερες ηλικίες, ενώ το 52% δυσπιστεί έναντι της (εκάστοτε) κυβέρνησης.

Ποιον λοιπόν μπορούν να πείσουν πλέον οι κορόνες που εκτοξεύει καθημερινά το ΠΑΣΟΚ προς πάσα κατεύθυνση, όταν όλοι γνωρίζουν ότι για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα ευθύνεται κυρίως αυτό; Ποιον μπορεί να πείσει η ΝΔ ότι το μέλλον θα είναι καλύτερο, μετά τις «μεταρρυθμίσεις», όταν το μόνο που κατάφερε να αποδείξει μέχρι σήμερα είναι ότι δεν μπορεί να κυβερνήσει; Πόσο ισχυρή μπορεί να είναι μια κυβέρνηση που αποδεικνύεται καθημερινά υποχείρια των τηλεοπτικών δελτίων. Πόσο αξιόπιστος μπορεί να είναι ένας υπουργός που δέχεται να τον προπηλακίζει ενώπιον χιλιάδων θεατών ο οποιοσδήποτε Κακαουνάκης μόνο και μόνο για τις μετρήσεις;

Και δεν μιλάμε για τα πολλά και μεγα-

λεπήβολα που μας υποσχέθηκαν προεκλογικά. Ποιος πίστεψε ότι το κράτος μπορεί να «επανιδρυθεί» (χωρίς να καταλυθεί), ότι η γραφειοκρατία θα εξαλειφθεί και το ασφαλιστικό θα επιλυθεί ως διά μαγείας; Κανείς δεν τα περίμενε αυτά. Όλοι περίμεναν όμως μια στοιχειώδη πολιτική λογική και αξιοπρέπεια, μια έξοδο έστω από το τέλμα της διαχειριστικής λογικής. Αντιθέτως ζούμε την πλήρη επιβεβαίωση του «συστήματος ΠΑΣΟΚ», το θρίαμβο των νταβατζήδων και τη δικαίωση της διαφθοράς και της αδιαφάνειας.

Η αδυναμία της κυβέρνησης Καραμανλή να οδηγήσει στη δικαιοσύνη έστω και ένα μόνο από τα μεγάλα σκάνδαλα του ΠΑΣΟΚ, να βάλει έστω και ένα πρόστιμο στους «νταβατζήδες», δεν θα πρέπει να αντιμετωπιστεί μόνον ως μια ακόμη αποτυχία της. Διότι στην πραγματικότητα αποτελεί το οριστικό χτύπημα που θα ενταφιάσει και τις εναπομείνανες ελπίδες ότι μπορεί να υπάρξει διαφάνεια και κάθαρση στον τόπο αυτό. Φοβούμεθα ότι οι ευθύνες της κυβέρνησης Καραμανλή θα αποδειχθούν ιστορικές στο θέμα αυτό, επειδή με τη στάση της υπονομεύει και τα τελευταία στηρίγματα της πίστης του εκλογικού σώματος στους θεσμούς και το πολιτικό σύστημα. Είναι επίσης γνωστό ότι η διαφορά μεταξύ των δύο μεγάλων κομμάτων έχει φτάσει πλέον στα όρια του στατιστικού σφάλματος. Πράγμα το οποίο, αν συνεχισθεί, θα οδηγήσει απευθείας στην ακυβερνησία. Γιατί εξαιτίας και των παγίδων που κρύβει ο ισχύων εκλογικός νόμος είναι πολύ πιθανό κανένα κόμμα να μην μπορέσει να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Τι θα συμβεί λοιπόν τότε; Εδώ πάμε πια στην περιβόητη χειραψία της κ. Μπακογιάννη με τον κ. Σαμαρά. Αλλά γι' αυτά σε άλλες σελίδες.

Φόρουμ ναι, αλλά πόσο Κοινωνικό;

του Γιάννη Κουρταλιώτη

Ο όρος «κίνημα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση», ο οποίος επικράτησε για τις διεθνείς συναντήσεις όπως αυτή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ που διοργανώνεται από τις 4 έως τις 7 Μαΐου στο χώρο του παλιού αεροδρομίου στο Ελληνικό, είναι υπό μία έννοια αντιφατικός. Αντιφατικός στο βαθμό που το κίνημα αυτό αποτελεί από μόνο του μια μορφή παγκοσμιοποίησης, αφού ενώνει κινήσεις, οργανώσεις και πρωτοβουλίες από όλο τον κόσμο. Στην περίπτωση του Κοινωνικού Φόρουμ που διοργανώνεται στην Αθήνα ωστόσο, η αντίφαση επεκτείνεται σε κάτι πιο ανησυχητικό: στο ότι είναι ένα Κοινωνικό Φόρουμ που διοργανώνεται κατά βάση από πολιτικές κινήσεις.

Παρά τις ευχάριστες εξαιρέσεις που συναντά κανείς και που το Φόρουμ αποτελεί μια καλή ευκαιρία για να τις γνωρίσει καλύτερα η ελληνική κοινωνία, βασικοί συντελεστές της διοργάνωσης θα είναι οι συνήθειες ύποπτοι της ελληνικής αριστεράς: ο ΣΥΝ, οι εταίροι του του ΣΥΡΙΖΑ (ΑΚΟΑ, ΔΕΑ, Ενεργοί Πολίτες, ΚΕΔΑ, Κόκκινο), μερικές ακόμη πολιτικές οργανώσεις τροτσκιστικού ή μαοϊκού χαρακτήρα και η ΓΣΕΕ που δεν υπάρχει. Θα πρέπει κανείς να ψά-

ξει κάπως πιο βαθιά, για να ανακαλύψει πραγματικές κοινωνικές κινήσεις, όχι μόνο στους διοργανωτές του Φόρουμ αλλά και συνολικά στην Ελλάδα, η οποία διακατέχεται από μια μόνιμη αναπηρία στο θέμα των κινήσεων πολιτών και των κοινωνικών κινημάτων. Λοιπόν σε τι διαφοροποιείται αυτό το Φόρουμ από ένα «Φόρουμ της Αριστεράς», το οποίο πολύ χρήσιμο θα ήταν να υπάρξει αλλά σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί «Κοινωνικό Φόρουμ» και χάνει τελικά και τη χρησιμότητά του

παριστάνοντας κάτι το οποίο δεν είναι στην πραγματικότητα;

Οι διοργανωτές έχουν κάποιες απαντήσεις και αυτό είναι θετικό. Καταρχήν, λένε, το Κοινωνικό Φόρουμ διαφοροποιείται από ένα Αριστερό Φόρουμ στις προθέσεις. Το διακύβευμα αυτής της συνάντησης δεν είναι η ανασυγκρότηση της αριστεράς, είναι η ανάδειξη των κοινωνικών διεργασιών, μικρών ή μεγάλων, που γίνονται σε επίπεδο πόλης ή γειτονιάς, και η παρουσίασή τους προς την κοινωνία. Επίσης, στο Κοινωνικό Φόρουμ δεν συμμετέχουν μόνον ελληνικές κινήσεις, αλλά και ευρωπαϊκές, με μερικές από αυτές να έχουν να επιδείξουν πλούσια κοινωνική δράση και σημαντική συμβολή σε κορυφαία ζητήματα (όπως η απόρριψη του Ευρωσυντάγματος στη Γαλλία, που στηρίχθηκε κυρίως στην ενημερωτική δράση που είχαν κοινωνικές οργανώσεις όπως η Attac, συνδικάτα όπως τα SUD κ.ά.). Τέλος, επισημαίνουν οι διοργανωτές του Φόρουμ, αν η όποια γκρίνια οφείλεται στην έλλειψη πραγματικών κοινωνικών κινημάτων και κινήσεων πολιτών στην Ελλάδα, τότε τι καλύτερο από τη διοργάνωση του Φόρουμ στην Αθήνα για να τα ενισχύσουμε και να τα διευρύνουμε;

ΑΝΟΙΧΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Θα αποδεχτούμε τις απαντήσεις αυτές, κατά το ήμισυ γιατί δεν στερούνται λογικής και κατά το άλλο ήμισυ γιατί είμαστε θετικά προκατειλημμένοι. Ωστόσο ανοιχτό παραμένει το ερώτημα τόσο για το τι πρεσβεύει το Κίνημα ενάντια στην Παγκοσμιοποίηση και τα Κοινωνικά Φόρα γενικότερα, όσο και για το χαρακτήρα που έχει αυτή η πρωτοβουλία στην Ελλάδα ειδικότερα.

ΕΝΑ ΑΝΑΠΟΔΟ ΚΙΝΗΜΑ

Η ιστορία του ελληνικού κινήματος είναι η ιστορία ενός ανάποδου κινήματος, που έμαθε μια ζωή να περπατά με το κεφάλι και να σκέπτεται με τα πόδια. Στις περισσότερες χώρες του κόσμου, οι εργαζόμενοι έφτιαξαν καταρχήν σωματεία στο χώρο δουλειάς τους, έπειτα τα ένωσαν σε συνδικαλιστικές ομοσπονδίες και συνομοσπονδίες και τελικά, όταν εκτίμησαν ότι είχαν ανάγκη και για μια κεντρική πολιτική έκφραση, ίδρυσαν σοσιαλιστικά (και κατόπιν και κομμουνιστικά) κόμματα. Στην Ελλάδα όμως πρώτα ιδρύθηκε το Σοσιαλιστικό Κόμμα, στο ιδρυτικό του συνέδριο αποφασίστηκε η ταυτόχρονη ίδρυση της ΓΣΕΕ και μετά ανατέθηκε σε αυτήν το καθήκον να φτιάξει και συνδικαλιστικές ομοσπονδίες. Από αυτό το μπερδεμα –και καιρός είναι να το παραδεχτούμε– η ελληνική αριστερά δεν ξέφυγε ποτέ. Το κοινωνικό κίνημα ήταν πάντοτε στα μάτια της ένα «κόλπο» για να ενισχύσει την πολιτική της παρουσία, η οποία κατά τα άλλα υπήρχε αφ' εαυτής. Το Κοινωνικό Φόρουμ είναι το πιο πρόσφατο παράδειγμα αυτής της λογικής και τα προεκλογικά του συνθήματα στους τοίχους «βρεθήκαμε στο δρόμο, θα βρεθούμε και στην κάλπη», που το προσδιόριζαν σαν κοινωνική πτέρυγα κάποιου εκλογικού συνδυασμού, είναι μια χαρακτηριστική απόδειξη.

Ωστόσο, όταν το κοινωνικό κίνημα και οι τάσεις του μετατρέπονται σε μετωπικά παρακλάδια της αριστεράς, χαμένοι βγαίνουν και οι δύο: και η αριστερά και το κοινωνικό κίνημα. Για το κοινωνικό κίνημα είναι εύκολο να καταλάβει κανείς το γιατί. Την ίδια στιγμή που ζητήματα που άπτονται της καθημερινότητας του πολίτη και των δυνατοτήτων παρέμβασής του (εργασιακά, ζητήματα πόλης, περιβάλλοντος και οικολογίας, ζητήματα κοινωνικοποίησης περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων) περιορίζονται στον ιδεολογικό κλοιό των πολιτικών οργανώσεων, χάνουν ταυτόχρονα και τον κοινωνικό χαρακτήρα τους, συρρικνώνοντας το εύρος της απεύθυνσής τους. Όμως το πρόβλημα είναι μεγάλο και για την αριστερά: γιατί εγκλωβίζοντας τις κοινωνικές διαδικασίες στα

ορία της, τελικά ευνουχίζει τον ίδιο τον χώρο που τη γεννά και την τροφοδοτεί, καταλήγοντας τελικά να έχει ως δεξαμενή τον ίδιο τον εαυτό της και μόνο. Βέβαια, δεν αποκλείεται από αυτή τη διαδικασία κάποιες πολιτικές οργανώσεις να κατόρθωσαν κάποτε να κερδίσουν 5-6 μέλη παραπάνω. Αυτή όμως είναι μια υπόθεση που σε τελική ανάλυση αφορά μόνο τους ταμίες των οργανώσεων που συγκεντρώνουν τις συνδρομές.

ΜΙΑ ΑΧΑΡΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Ο χώρος της ανανεωτικής αριστεράς, μαζί με κάποια κομμάτια της άκρας αριστεράς, καταβάλλουν τα τελευταία χρόνια μια προσπάθεια να παρουσιάσουν τον εαυτό τους ως εκφραστή των κοινωνικών κινημάτων. Ο Συνασπισμός πρόσθεσε τη σχετική έννοια στον τίτλο του, πρωτοτυπώντας σε παγκόσμιο επίπεδο (μέχρι σήμερα κανένα κόμμα στον κόσμο, ούτε καν τα πάλαι ποτέ κομμουνιστικά δεν είχαν επιχειρήσει να ταυτίσουν τον εαυτό τους με το κοινωνικό κίνημα στον τίτλο τους), και ο Νίκος Κωνσταντόπουλος, το τελευταίο διάστημα της θητείας του στην προεδρία του κόμματος, δεν παρέλειπε να τονίζει –εμφανώς αμήχανα πάντως– το σχετικό ζήτημα. Ασχέτως αν, άπειρος ων στο θέμα, το ταύτιζε συνήθως με αιτήματα τα οποία το κοινωνικό κίνημα αντιμαχόταν (ιστορική θα μείνει η έκφραση της αλληλεγγύης του στους διαδηλωτές της Γένοβας, προκειμένου να ιδρυθεί ευρωστράτος). Όλα αυτά, ας μην κρυβόμαστε, είναι εξαιρετικά ερασιτεχνικά και εξαιρετικά άχαρα.

17 χρόνια μετά την εσωτερική κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και 15 μετά τη δεύτερη μεγάλη διάσπαση του ΚΚΕ, αυτό το τελευταίο παραμένει –ευτυχώς ή δυστυχώς– το μόνο κόμμα της ελληνικής αριστεράς που διατηρεί μια κάποια σχέση με το «κοινωνικό κίνημα». Ασφαλώς μια εντελώς πατερναλιστική σχέση, η οποία δεν οδηγεί πουθενά. Ωστόσο, μια σχέση που βασίζεται στην πραγματική ζωή. Όλη η εικονική φασαρία που κάνει η ανανεωτική αριστερά σχετικά με τα προβλήματα των μεταναστών, δεν της έχει προσδώσει ούτε το 1/10

της επιρροής που έχει αποκτήσει το ΚΚΕ σε αυτούς μέσω του ΠΑΜΕ. Η εξήγηση είναι απλή: οι μετανάστες ενδιαφέρονται πιο πολύ για τα ένσημα που μπορεί να τους εξασφαλίσει το συνδικάτο και που ενδέχεται να βοηθήσουν αργότερα στην εξασφάλιση άδειας παραμονής, παρά για την φιλολογία περί «ενός κόσμου που να χωράει πολλούς κόσμους» ή για την «πολυπολιτισμικότητα». Και μεταξύ μας, καλά κάνουν. Η ζωή τους εύλογα τους απασχολεί περισσότερο από τα δικά μας σχήματα.

Δε σημαίνει βέβαια αυτό ότι η ανανεωτική αριστερά πρέπει αίφνης να μετατραπεί σε ΚΚΕ προσαρμόζοντας το λόγο της σε κάποιο προλεταριακό ρουστίκ (γιατί και αυτό το άγχος το διαπιστώνουμε συχνά στην έκφρασή της). Αν όμως θέλει πραγματικά να ασχοληθεί με το κοινωνικό κίνημα, πρέπει να επανεξετάσει ορισμένα πράγματα. Το ένα είναι ότι οφείλει να συναντηθεί ειλικρινά με τις όποιες κοινωνικές διεργασίες συντελούνται και να τις ενισχύσει χωρίς να τις οικειοποιηθεί σώνει και καλά. Μια κίνηση πολιτών που διαμαρτύρεται για το σχεδιασμό δόμησης μιας περιοχής, για παράδειγμα, είναι αυτό που λέει το όνομά της και όχι μια καλή περίπτωση δημοτικής κίνησης του Συνασπισμού, της οποίας η στήριξη μπορεί να ανταλλαχθεί με το ΠΑΣΟΚ σε κάποιον άλλο Δήμο. Ανάλογη είναι η κατάσταση με τις αντιρατσιστικές και μεταναστευτικές ομάδες, οι οποίες είναι οι μόνες που στην Ελλάδα αναπτύσσουν σιγά σιγά μια αξιοσημείωτη –αν και ανεπαρκή– δράση και αυτές που πιθανόν να κρατήσουν όρθιο και το Ευρωπαϊκό Φόρουμ αυτές τις τέσσερις ημέρες.

ΑΛΛΑΓΗ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Ένα άλλο ζήτημα στο οποίο αν η αριστερά δεν αλλάξει τακτική δεν πρόκειται ποτέ να αυξήσει τη δυναμική της, είναι το εργατικό και το συνδικαλιστικό κίνημα. Ένα μεγάλο κομμάτι της αριστεράς δεν έχει σταματήσει εδώ και πέντε χρόνια να κατηγορεί το ΠΑΜΕ ως διασπαστικό, σεχταριστικό ή διαβολικό. Δεν υπάρχει καμία αντίρρηση πάνω στον παλαιοκομματικό χαρακτήρα

Και 1, και 2, και 3, και 4... Φόρουμ!

Ελευθεριακοί, αντικαπιταλιστές και αυτόνομοι συναντιούνται παράλληλα με τη Σύνοδο στο Ελληνικό

του Γιάννη Ανδρουλιδάκη

Παράλληλα με τη Σύνοδο του 4ου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ στο Παλιό Αεροδρόμιο, διεξάγεται στην Αθήνα και ένα πλήθος άλλων Φόρουμ και διεθνών συναντήσεων. Μη βιαστείτε να συμπεράνετε ότι έχουμε να κάνουμε με ακόμα ένα φαινόμενο ελληνικών ομαδοποιήσεων και οριοθετήσεων. Σε όλο τον κόσμο η διοργάνωση των Φόρουμ συνοδεύεται από παράλληλες εκδηλώσεις κινήσεων και τάσεων του κοινωνικού (και του αριστερού) κινήματος, που θεωρούν ότι έχουν κάτι διαφορετικό να πουν. Άλλωστε και το ίδιο το Κοι-

νωνικό Φόρουμ υπάρχει ακριβώς ως δυνατότητα συνεύρεσης και συζήτησης, για την οποία θα ήταν μάλλον άκομφο να διεκδικεί το μονοπώλιο. Από την Πέμπτη 4 Μάη και έως την Κυριακή 7 Μάη διεξάγονται λοιπόν δύο ακόμα διεθνείς συναντήσεις και πλήθος άλλων εκδηλώσεων. Στην Πάντειο γίνεται η «Διεθνής Αντικαπιταλιστική Αντιιμπεριαλιστική Συνάντηση», με πρωτοβουλία κυρίως των οργανώσεων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς (ΕΕΚ, ΕΚΚΕ, ΚΚΕ (μ-λ) και ΝΑΡ), καθώς και συνδικαλιστικών και δημοτικών κινήσεων και κινήσεων πόλης που αναφέρο-

νται στην ίδια πλατφόρμα, ενώ στο Πολυτεχνείο διεξάγεται το «Ελευθεριακό Αντιεξουσιαστικό Αναρχικό Φόρουμ», στο οποίο συμμετέχουν οι σημαντικότερες αναρχικές συλλογικότητες στην Ελλάδα, αλλά και αρκετά αναρχοσυνδικαλιστικά συνδικάτα από την Ευρώπη. Τις ίδιες μέρες διοργανώνεται η συνάντηση «Αυτόνομοι χώροι: ανοιχτή δημόσια εφήμερη ζώνη» στην Πλατεία Σμύρνης στο Ελληνικό και πολλές ακόμα, μικρότερες.

Για τη Διεθνή Αντικαπιταλιστική Αντιιμπεριαλιστική Συνάντηση (ΔΑΑΣ) της Παντείου, ο Σάββας Μιχαήλ, γενικός

γραμματέας του ΕΕΚ, μας λέει: «Εμείς δεν διοργανώνουμε ένα αντι-φόρουμ, υπό την έννοια ότι δεν ανταγωνιζόμαστε το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Φόρουμ. Στεκόμαστε ασφαλώς κριτικά σε αυτό, αλλά από εκεί και πέρα συμμετέχουμε στην κοινή πορεία του Σαββάτου και σε αρκετές από τις συζητήσεις του Φόρουμ στο Ελληνικό. Άλλωστε αρκετοί είναι οι κοινοί ομιλητές σε εκδηλώσεις του Φόρουμ και δικές μας». Η κριτική της ΔΑΑΣ στο Φόρουμ επικεντρώνεται ιδιαίτερα στο ζήτημα της κεντροαριστεράς. «Εμείς διαφωνούμε κάθετα», μας λέει ο Σάββας Μιχαήλ, «με προσωπικότητες τύπου Μπερτινότι, που συμμετέχουν στη νέα κεντροαριστερή κυβέρνηση στην Ιταλία. Επίσης ασκούμε κριτική στις δυνάμεις που ηγεμονεύουν στα Φόρουμ και έχουν οδηγήσει το κίνημα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση σε φθίνουσα πορεία. Από τις 100.000 των διαδηλωτών της Φλωρεντίας, περάσαμε στις 50.000 του Παρισιού, τις 25.000 του Λονδίνου και τώρα μπαίνει ένας πολύ χαμηλός στόχος για 14.000. Εμείς ελπίζουμε να ξεπεραστεί αυτός ο αριθμός, για να πάρει μπροστά και το κίνημα, που δε βρίσκεται σε καθόλου καλή κατάσταση». Ο Σ. Μιχαήλ μας δίνει μια ιδέα για το περιεχόμενο των συζητήσεων: «Έχουμε συζητήσεις για τα Βαλκάνια, με τιμητικό καλεσμένο και ομιλητή τον Καπετάν Κεμάλ (Μίρι Μπέλι), επικεφα-

λής ενός διεθνιστικού τάγματος ανταρτών στον Έβρο επί Κατοχής. Επίσης συζητήσεις για την Ευρώπη, με καλεσμένο τον Μάρκο Φερνάντο της αριστερής τάσης της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης, που διώχθηκε από τις λίστες της Ένωσης γιατί υπερασπίστηκε την αντίσταση στο Ιράκ, αλλά και γάλλους συνδικαλιστές. Φυσικά συζητήσεις για τον πόλεμο, επίσης για την πατριαρχία και τις σχέσεις των φύλων στον 21ο αιώνα κ.ά.»

Το Ελευθεριακό Αντιεξουσιαστικό Αναρχικό Φόρουμ (ΕΑΑΦ) από την άλλη στέκεται αρκετά πιο κριτικά απέναντι στο κεντρικό Φόρουμ. «Εμείς θεωρούμε ότι η καλλιέργεια απόψεων πως ανάμεσα στις κοινωνίες και την εξουσία είναι εφικτή μια άλλου τύπου συνεννόηση από αυτή που υπάρχει σήμερα, είναι μια επικίνδυνη αυταπάτη», μας λέει η δημοσιογράφος Μαρία Γερογιάννη, μέλος της Ελευθεριακής Συνδικαλιστικής Ένωσης, που συμμετέχει στο ΕΑΑΦ. «Γι' αυτό επιλέγουμε την αντιπαράθεση τόσο με την εξουσία όσο και με αυτή τη λογική, παρουσιάζοντας μια πλατφόρμα 4 σημείων: Συνολική άρνηση του καπιταλισμού και του κράτους, των ιδεολογημάτων που το στηρίζουν, όπως ο ρατσισμός, ο εθνικισμός και ο σεξισμός, η διακήρυξη της προτεραιότητας της κοινωνικής πάλης έναντι κάθε πολιτικού υποκατά-

στατού της, και η πάλη για μια κοινωνία χωρίς τάξεις, κράτη, φυλακές και σύνορα». Για τις εκδηλώσεις και τις συμμετοχές η Μ. Γερογιάννη μας λέει: «Αναμένουμε δεκάδες συμμετοχές από το εξωτερικό· εγώ προσωπικά θα τόνιζα την παρουσία των 5 ευρωπαϊκών ελευθεριακών συνδικάτων (CGT-es, CNT, SAC, FAU), που εκπροσωπούν πάνω από 80.000 μέλη. Θα υπάρξουν βέβαια συζητήσεις για κάθε πτυχή της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης, από την εργασία έως τη βιοτεχνολογία και από τους θεσμούς έως τους κρατούμενους, οι οποίοι άλλωστε θα εκπροσωπηθούν με τα έντυπα και τις κινήσεις τους». Το ΕΑΑΦ δε συμμετέχει στην κεντρική πορεία του Σαββάτου. «Θα κάνουμε ξεχωριστή συγκέντρωση την ίδια μέρα στις 12 στο Μοναστηράκι και μετά ο καθένας είναι ελεύθερος να πάει ή να μην πάει στη συγκέντρωση του Φόρουμ».

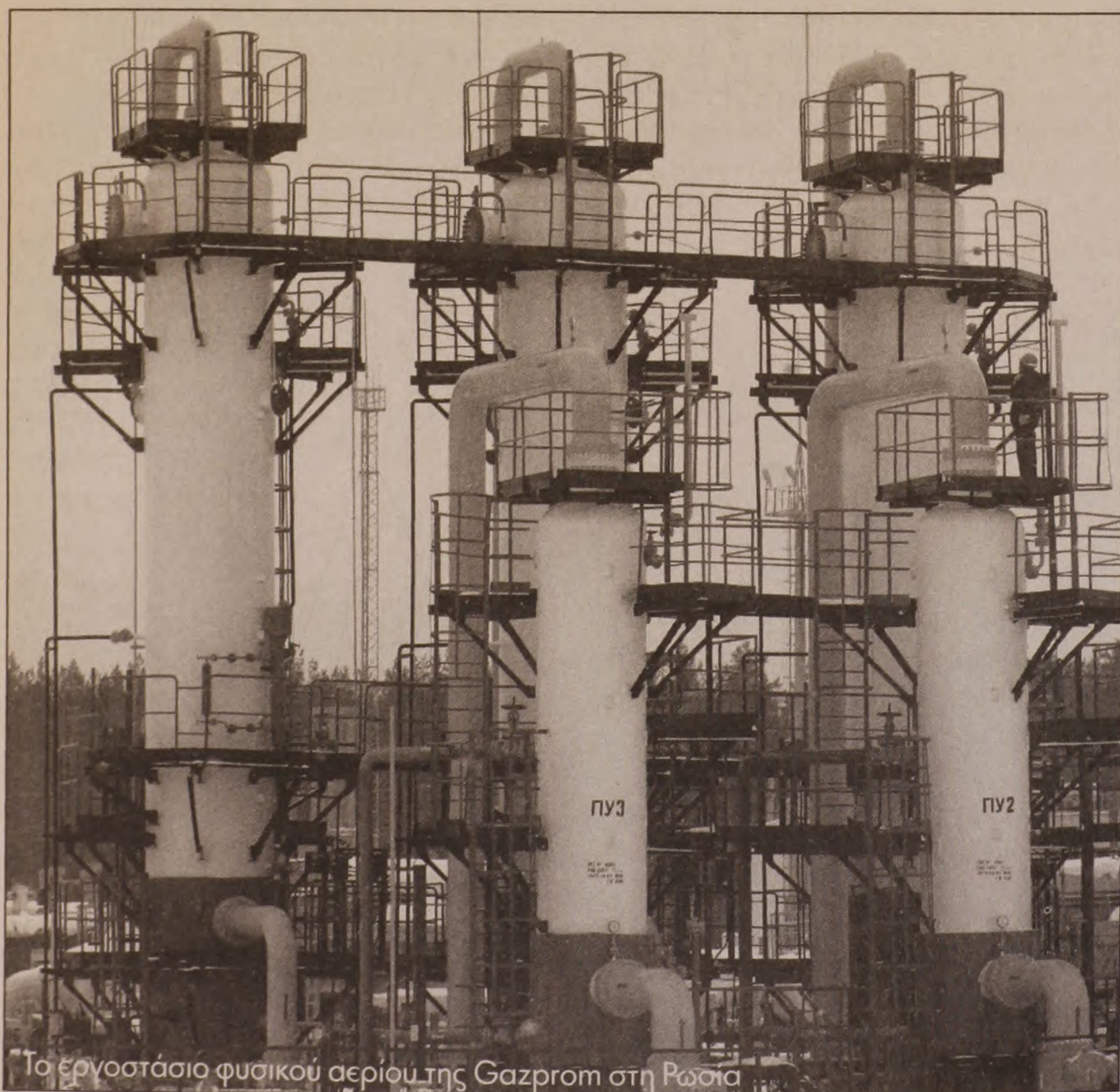
Τέλος, οι Ανοιχτοί Χώροι αποφάσισαν να μη μιλάνε ατομικά στα ΜΜΕ όσοι συμμετέχουν στην κίνηση, αλλά να δίνουν μια ανακοίνωση, στην οποία αναφέρουν ότι παλεύουν «για τη δημιουργία μιας εφήμερης ζώνης αυτο-οργανωμένης, αυτοδιαχειριζόμενης και τελικά όσο γίνεται αυτόνομης, ενός χώρου που θα κινείται και θα δρα πολιτικά, απέναντι στον καπιταλισμό και τον ιμπεριαλισμό».

Η ενεργειακή κρίση και η ανάγκη μιας άλλης εξωτερικής πολιτικής

του Θ. Γεωργαντέα

Στις 24 Απριλίου 2006, όταν η κ. Ράις κούνησε απειλητικά το δάχτυλο και απαίτησε να σταματήσουν τα πολλά αλισβερίσια με τους Ρώσους στο ενεργειακό, η ελληνική κυβέρνηση έσκυψε το κεφάλι κάνοντας διά της κ. Μπακογιάννη μια ακόμα επίδειξη υποτακτικότητας και υπακοής στα υπερατλαντικά κελεύσματα. Τρεις ημέρες αργότερα, στις 27 Απριλίου, η καγκελάρια της Γερμανίας Μέρκελ πήγε στο μακρινό Τομσκ της Σιβηρίας, όπου συναντήθηκε με τον Πούτιν για να επαναβεβαιώσει τη στενή συνεργασία Βερολίνου-Μόσχας στο ενεργειακό. Και το έκανε αυτό σε πείσμα των αμερικανικών διαμαρτυριών και των εγχώριων προφητών οι οποίοι πριν από τις περσινές εκλογές στη Γερμανία προέβλεπαν ότι η επικεφαλής του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος, σε αντίθεση με τον Σρέντερ, θα ακολουθούσε σκληρή γραμμή απέναντι στη Μόσχα.

Το εργοστάσιο φυσικού αερίου της Gazprom στη Ρωσία

Βεβαίως δεν τίθεται θέμα σύγκρισης μεταξύ Γερμανίας και Ελλάδας, ιδιαίτερα της σημερινής όπου σύσσωμη η πολιτική ηγεσία κάνει πως δεν άκουσε τις δηλώσεις Ράις περί «Βόρειας Κύπρου» και ενεργεί με ύψιστο κριτήριο όχι την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων αλλά τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων και το «ποιος χρεώνεται τι». Παρ' όλα αυτά θα ήταν άδικο να συγκρίνει κανείς τη γεωπολιτική στρατηγική μίας μεγάλης δύναμης όπως η Γερμανία, με εκείνη της μικρής Ελλάδας. Όλοι γνωρίζουν πολύ καλά σήμερα ότι η σθεναρότητα της στάσης μιας χώρας απέναντι στις πιέσεις της μοναδικής πλέον υπερδύναμης είναι θέμα και μεγέθους και ισχύος. Όμως η σημερινή διεθνής συγκυρία και οι συγκρούσεις που αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιοχή προσφέρουν στην Ελλάδα μια πολύ σπάνια ευκαιρία να αναβαθμιστεί γεωπολιτικά, μετατρέπόμενη, τα επόμενα χρόνια, σε περιφερειακό κόμβο μεταφοράς φυσικού αερίου –και πιθανώς πετρελαίου– προς τη Δύση. Για να το επιτύχει όμως αυτό η πολιτική της ηγεσία πρέπει επιτέλους να ξεπεράσει το σύνδρομο του «yes man». Όνειρα θερινής νυκτός, θα πείτε, και με το δίκιο σας. Ας παρακολουθήσουμε όμως τι θα μπορούσε να κάνει μια χώρα με πολιτικούς ηγέτες αναστήματος στη σημερινή διεθνή συγκυρία.

Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών που είχε με την κ. Μπακογιάννη στην Αθήνα και προηγουμένως στην Ουάσιγκτον, η υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ ζήτησε, ούτε λίγο ούτε πολύ, από την ελληνική κυβέρνηση να περιορίσει –αν όχι να κλείσει– το πέρασμα του ρωσικού φυσικού αερίου στην Ευρώπη μέσω του αγωγού που σχεδιάζεται να κατα-

σκευαστεί στη χώρα μας. Απαίτησε επίσης να ενταχθεί και η χώρα μας στον αμερικανικό σχεδιασμό, και να κρατήσει τον αγωγό της ανοικτό, κυρίως για να διοχετευτεί στη Δύση το αέριο της Κασπίας. Να σημειωθεί πως αρκετές ημέρες προτού έλθει στη χώρα μας, η αμερικανική πρεσβεία στην Αθήνα διέδιδε πληροφορίες και καλλιεργούσε το κλίμα ότι το ενεργειακό θα βρίσκεται πολύ ψηλά στην ατζέντα της υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ. Όπως και έγινε. Λίγο πριν από την επίσκεψη Ράις είχε έλθει στην Αθήνα ο υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Matthew Bryza, αρμόδιος για θέματα ενέργειας σε ΝΑ Ευρώπη, Καύκασο και Κεντρική Ασία, ο οποίος κατέθεσε τις αμερικανικές απαιτήσεις από την ελληνική πλευρά και προετοίμασε το έδαφος για την επίσκεψη.

ΕΧΟΥΝ ΤΑ ΚΟΤΣΙΑ;

Η κυβέρνηση, για να μην δυσαρεστήσει τις ΗΠΑ, αλλά ως ένα βαθμό και τους Ρώσους, οι οποίοι είναι οι κύριοι προμηθευτές μας –και ως όλα δείχνουν τα επόμενα χρόνια είναι οι μόνοι που μπορούν να διασφαλίζουν σοβαρές ποσότητες αερίου προς Ελλάδα και Ευρώπη–, δήλωσε στην αμερικανίδα υπουργό Εξωτερικών ότι θα φροντίσει να ικανοποιήσει και τις δύο δυνάμεις. Θεωρητικά, αυτό θα ήταν το ιδανικό για τα εθνικά συμφέροντα. Πρακτικά, είναι εξαιρετικά αμφίβολο εάν η οιαδήποτε ελληνική κυβέρνηση θα έχει το σθένος να υψώσει το ανάστημά της στις ΗΠΑ, να στήσει ενεργειακή γέφυρα συνεργασίας τη Ρωσία, και να κρατήσει ίσες αποστάσεις ανάμεσα σε Ουάσιγκτον και Μόσχα. Άλλωστε, κάτι τέτοιο φαίνεται να επιχείρησε και ο κ. Μολυβιάτης, αλλά σήμερα στην πολυθρόνα του, στο υπουργείο, κάθεται η Ντόρα Μπακογιάννη και ο ίδιος πήγε σπίτι του.

Όπως και να 'χει, μετά την επίσκεψη Ράις, η κυβέρνηση, και ειδικότερα το περιβάλλον του υπουργού Ανάπτυξης κ. Σιούφα, άρχισαν να διοχετεύουν πληροφορίες ότι «η Ελλάδα θέλει να έχει καλές σχέσεις με τη ρωσική Gazprom, αλλά αναγνωρίζει ότι από τον αγωγό πρέπει να περάσει το αέριο της Κασπίας». Το θέμα είναι όμως ότι το ρωσικό αέριο ήδη ρέει, ενώ το αζέρι-

κο. Να σημειωθεί μάλιστα πως τα κοιτάσματα του Σαχ-Ντενίζ στο Αζερμπαϊτζαν, στα οποία στηρίζεται η αμερικανική «πρόταση», δεν προβλέπεται να είναι πλήρως αξιοποιήσιμα πριν από το 2012. Αυτή η πλούσια σε αέριο περιοχή ελέγχεται ήδη κατά 25,5% από τη βρετανική BP, κατά 25,5 % από τη νορβηγική Statoil (οι δύο μαζί έχουν το 51 %) και ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά η τουρκική TPAO, η ιταλική Agip, η ρωσική Lukoil και η τοπική Sokar.

Η Ελλάδα βρίσκεται λοιπόν ανάμεσα στην αμερικανική Σκύλλα και τη ρωσική Χάρυβδη. Μπορεί όμως σε μεγάλο βαθμό να γυρίσει το «παιχνίδι» υπέρ της, εκμεταλλευόμενη τον ανταγωνισμό των δύο δυνάμεων στην περιοχή μας και διαπραγματευόμενη και με τις δύο πλευρές. Θα μπορούσε έτσι να αποσπάσει σημαντικά εθνικά οικονομικά και πολιτικά ανταλλάγματα, σε μια εξαιρετικά αρνητική διεθνή συγκυρία. Σε μια εποχή μάλιστα που οι τιμές του πετρελαίου έχουν εκτοξευθεί στα ύψη και εκτιμάται ότι εάν επιβληθεί εμπάργκο στο Ιράν η τιμή θα φτάσει τα 85-90, ίσως και 100 δολ. το βαρέλι, η Ελλάδα θα μπορούσε να εξασφαλίσει με ευνοϊκούς όρους την τροφοδοσία της σε ενεργειακούς πόρους. Για να γίνει όμως αυτό η Ελλάδα πρέπει να «παίξει» και με τις ΗΠΑ και με τη Ρωσία. Έχει όμως η κυβέρνηση τα κότσια να το κάνει;

ΛΕΠΤΕΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ

Η Ελλάδα επιβάλλεται επίσης να εκμεταλλευτεί τη διεθνή συγκυρία, που δείχνει πως οι ΗΠΑ συναντούν πολλά εμπόδια στην υλοποίηση των στόχων τους. Κάτι που κάνει πολλές χώρες να σηκώνουν κεφάλι και να διαφοροποιούνται από την αμερικανική πολιτική. Ενδεικτικά γεγονότα είναι η απόφαση της Μέρκελ να αγνοήσει τις ΗΠΑ και να κάνει άνοιγμα στον Πούτιν, οι σοβαρές κινήσεις της Ρωσίας στην «ενεργειακή σκακιέρα», ώστε από κατεστραμμένη χώρα βρέθηκε ξαφνικά να έχει γεμίσει τα ταμεία της με πετροδολάρια, η συγκυριακή, έστω, συμμαχία Ρωσίας-Κίνας και των δύο αυτών με το Ιράν, η επανάκαμψη της Ρωσίας στην Ουκρανία, όπου οι Αμερικανοί για να την αποσπάσουν από τη Μόσχα έστησαν τη λεγόμενη «πορτοκαλί επανάσταση», η

απομάκρυνση των αμερικανικών βάσεων από την Κ. Ασία και ειδικότερα το Ουζμπεκιστάν, ακόμα και η κίνηση του Κ. Καραμανλή να ανοίξει το έδαφος της χώρας για τον ρώσικο αγωγό φυσικού αερίου της Μαύρης Θάλασσας ώστε να καλυφθεί από αυτόν το μεγαλύτερο μέρος των αναγκών μας σε αέριο – όλα δείχνουν ότι χάσκουν μεγάλες «τρύπες» που οι Αμερικανοί αδυνατούν να κλείσουν. Είναι πασιφανές ότι οι ΗΠΑ, με την υπεροψία που τις διέκρινε και θεωρώντας ότι είχαν τη δύναμη να αναδιατάξουν όλο τον κόσμο σε σύντομο χρονικό διάστημα, άνοιξαν πάρα πολλά μέτωπα, στα οποία όμως δεν μπορούν να ανταποκριθούν. Πόσο μάλλον καθώς, όπως και στο Ιράκ, αποδείχθηκε ότι οι δυσκολίες και η αντίσταση που συναντούν είναι πολύ μεγαλύτερες απ' ό,τι είχαν υπολογίσει.

Να σημειωθεί πως, εκτός των άλλων, οι Αμερικανοί ζητούν από την Ελλάδα για την εσωτερική της κατανάλωση, να «ψωνίζει» περισσότερο αέριο από την Κασπία –και ειδικά από το Αζερμπαϊτζάν– και λιγότερο από τη Ρωσία. Σε αυτή την περίπτωση, στόχος της Ελλάδας θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση εναλλακτικών πηγών τροφοδοσίας της τόσο από τους Ρώσους όσο και από τους Αμερικανούς. Ωστόσο σήμερα το ρωσικό αέριο είναι ετοιμοπαράδοτο, ενώ το κασπιανό θα τρέξει μετά από χρόνια. Πηγή τροφοδοσίας της χώρας μας πρέπει να συνεχίσει να είναι και η Β. Αφρική, από την οποία σήμερα εισάγεται φυσικό αέριο (Αλγερία). Το άκρως ενδιαφέρον είναι ότι πρόσφατα άρχισαν συζητήσεις, προκειμένου να κατασκευαστεί υποθαλάσσιος αγωγός που θα μεταφέρει από την Αίγυπτο αέριο προς τη Γαυδοπούλα και την Κρήτη και από εκεί στην Πελοπόννησο και την υπόλοιπη Ελλάδα. Το πιθανότερο είναι μάλιστα να συνδεθεί με τον αγωγό που σχεδιάζεται να ξεκινάει από την Κασπία, να διασχίζει την Τουρκία και την Ελλάδα και από την Ηγουμενίτσα, υποθαλάσσιος, να καταλήγει στην Ιταλία.

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Η επίσκεψη της κ. Ράις στην Ελλάδα, την Τουρκία, καθώς και στην Βουλγαρία για την άτυπη σύσκεψη των υπουρ-

Ο Πρόεδρος της Ρωσίας Πούτιν με την Καγκελάρια της Γερμανίας Μέρκελ κατά τη διάρκεια των συνομιλιών τους στη Σιβηρία

γών Εξωτερικών του ΝΑΤΟ, έγινε σε μια περίοδο που το ενεργειακό ήταν το υπ' αριθμόν ένα θέμα σε όλο τον κόσμο, ιδιαίτερα λόγω του πολεμικού κλίματος που έχουν διαμορφώσει οι ΗΠΑ για το Ιράν, αλλά και της αδιάλλακτης στάσης του ιρανού προέδρου. Λίγους μήνες πριν, στην αρχή του έτους, η Ρωσία έκλεινε τη στρόφιγγα του φυσικού αερίου προς την Ουκρανία. Ήταν πεντακάθαρο πλέον ότι το «μεγάλο παιχνίδι» της ενέργειας βρίσκεται στο απόγειό του και ότι η αντιπαράθεση Ρωσίας-Ουκρανίας δεν ήταν παρά ένα στιγμιότυπο του ενεργειακού πολέμου που μαίνεται παγκοσμίως. Πολύ περισσότερο, ότι πί-

σω από τη ρωσο-ουκρανική διαμάχη σοβεί η κόντρα μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας.

Η απόφαση του Κρεμλίνου να τιμωρήσει το Κίεβο σταματώντας τη ροή του φυσικού αερίου, προκάλεσε μεγάλη αναταραχή στις Βρυξέλλες. Τότε, σημαντική μερίδα της πολιτικής νομενκλατούρας της ΕΕ –επαναλαμβάνοντας τις αμερικανικές απόψεις– άρχισε να μιλάει για τον κίνδυνο ενεργειακής εξάρτησης της ΕΕ από τη Ρωσία. Στην πραγματικότητα δεν ήταν αυτό το πρόβλημα της γηραιάς ηπείρου. Άλλωστε, κάτι τέτοιο άφηνε παγερά αδιάφορους τους Γερμανούς, τους Ιταλούς και τους Γάλλους, που είχαν ήδη ανοίξει

διαύλους επικοινωνίας με τη Μόσχα. Το μεγάλο πρόβλημα το είχε η κατά τον αμερικανικό χαρακτηρισμό «νέα Ευρώπη», δηλαδή οι χώρες της Κ. Ευρώπης που εντάχθηκαν στην ΕΕ και όσες είχαν μείνει έξω από το παιχνίδι με τη Ρωσία. Πολύ περισσότερο, πρόβλημα είχαν οι Αμερικανοί και οι σύμμαχοί τους εντός της ΕΕ.

Ο λόγος είναι απλός. Οι Αμερικανοί είχαν ως στόχο να αποσπάσουν την Ουκρανία από τον έλεγχο της Μόσχας και να την θέσουν στη δική τους σφαίρα επιρροής. Παράλληλα, μαζί με τη γειτονική στην Ουκρανία Πολωνία, το χαϊδεμένο παιδί των Αμερικανών εντός της ΕΕ, σκόπευαν να δημιουργήσουν ένα «τείχος» που θα εμποδίζει τους Ρώσους να βρουν εύκολη διέξοδο για το φυσικό αέριό τους προς τη Δ. Ευρώπη. Ως γνωστόν, κύριος «πελάτης» της Μόσχας είναι η ΕΕ, η οποία εισάγει από τη Ρωσία τουλάχιστον το 1/3 του φυσικού αερίου που καταναλώνει, ενώ εκτιμάται ότι τα επόμενα χρόνια το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί περαιτέρω. Για να υπερπηδήσει λοιπόν τα εμπόδια που της θέτουν οι Αμερικανοί, η Ρωσία αναζητά νέους ενεργειακούς δρόμους.

Ο βαλκανικός δρόμος του αγωγού φυσικού αερίου

Στο Νότο, στον πετρελαϊκό τομέα, με αυτό τον αγωγό οι ΗΠΑ στρίμωξαν τη Μόσχα και κατάφεραν να κερδίσουν τον πρώτο γύρο της αντιπαράθεσης. Τώρα θέλουν να κερδίσουν και τον δεύτερο γύρο, στον τομέα του φυσικού αερίου. Αυτή είναι και η αιτία των αμερικανικών πιέσεων προς την Ελλάδα. Οι Αμερικανοί θέλουν να προωθήσουν το κασπιανό αέριο, ενώ αντίθετα οι Ρώσοι θέλουν να συνδέσουν τον Blue Stream στον ελληνοτουρκικό και κατόπιν στον ελληνοϊταλικό αγωγό και από εκεί να στείλουν αέριο στην Ευρώπη. Με αυτό το στόχο, προ μηνών ο Πούτιν συναντήθηκε στην Τουρκία με τον Ερντογάν και τον Μπερλουσκόνι. Εκεί, κατά πληροφορίες, πέτυχαν μια κατ' αρχήν συμφωνία. Ωστόσο ο Μπερλουσκόνι έχασε πρόσφατα τις εκλογές, ενώ ο Ερντογάν αντιμετωπίζει τη δυσφορία του Λευκού Οίκου, μεταξύ των άλλων και για το ενεργειακό.

Στην αρχή του χρόνου, όταν ήλθε στην Αθήνα ο πρόεδρος του ρωσικού κολοσσού Gazprom και «άνθρωπος» του Πούτιν Αλεξέι Μίλλερ, και κατόπιν ο ρώσος υπουργός Εξωτερικών Λαβρόφ, υποβλήθηκε στην Ελλάδα μια αντίστοιχη πρόταση. Ειδικότερα, έγινε λόγος για ρωσική συμμετοχή σε ελληνική-ιταλική-ρωσική κοινοπραξία για την κατασκευή κυρίως του ελληνοϊταλικού αγωγού. Οι Ρώσοι, ως γνωστόν, λόγω των τεράστιων εσόδων τους από τις τιμές στην ενέργεια, είναι σε

θέση να διαθέσουν άμεσα μεγάλα κεφάλαια. Να σημειωθεί ότι το κόστος του τμήματος προς Ιταλία είναι υψηλό, ενώ το έργο σε πολλά σημεία της Αδριατικής είναι δύσκολο.

Οι Ρώσοι «καίγονται» να διασφαλίσουν ότι θα κατασκευαστεί αυτό το τμήμα. Οι Αμερικανοί αντιδρούν και είναι βέβαιο ότι, εάν η Μόσχα αποκτήσει τον έλεγχο του αγωγού, θα κάνουν τα πάντα για να μην περάσει την Αδριατική. Η Ιταλία επομένως είναι χώρα-κλειδί. Ιδίως διότι η τελική απόφαση για τη χώρα προέλευσης του αερίου που θα διέρχεται από τον αγωγό δεν εξαρτάται από τη χώρα-τράνζιτ (π.χ. την Ελλάδα) αλλά από τους παραλήπτες-καταναλωτές. Δηλαδή την Ιταλία και γενικότερα την ΕΕ, η οποία άλλωστε συγχρηματοδοτεί την κατασκευή του. Πάντως αντίστοιχη τακτική είχε ακολουθήσει το Κρεμλίνο και για τον υποθαλάσσιο αγωγό της Βαλτικής. Το σχέδιο αυτό, ως γνωστόν, υλοποιεί σήμερα ρωσο-γερμανική κοινοπραξία, επικεφαλής της οποίας είναι ο πρώην γερμανός καγκελάριος Σρέντερ.

Έτσι, οι εκπρόσωποι της Μόσχας είπαν στην ελληνική πλευρά πως αν ληφθεί οριστική απόφαση για την κατασκευή του ελληνο-ιταλικού αγωγού και του προτεινόμενου –προς το παρόν– αγωγού Ελλάδας-Αυστρίας, είναι πολύ πιθανόν να κατασκευαστεί και δεύτερος, παράλληλος στον Blue Stream αγωγός από Ρωσία προς Τουρκία. Το δελεαστικό πακέτο της

ΡΩΣΙΚΗ ΤΑΝΑΛΙΑ

Έτσι, εφόσον παρουσιάζονταν προβλήματα στην Πολωνία και κυρίως στην Ουκρανία, απ' όπου από εποχής ΕΣΣΔ περνούσαν οι περισσότεροι αγωγοί προς τη Δ. Ευρώπη, το Κρεμλίνο έθεσε σε εφαρμογή την λεγόμενη «ρωσική τανάλια». Αυτό σημαίνει: α) Προς Νότο την κατασκευή του υποθαλάσσιου αγωγού φυσικού αερίου της Μαύρης Θάλασσας Blue Stream, ο οποίος ήδη έχει περάσει στην Τουρκία και διοχετεύει αέριο. Στόχος είναι να συνδεθεί με τον ελληνοτουρκικό αγωγό, και στη συνέχεια, όταν κατασκευαστεί ο ελληνοϊταλικός, να «βγει» στην Ευρώπη. Επίσης συζητείται η προοπτική να επεκταθεί έως το Ισραήλ. β) Προς Βορρά την υλοποίηση του φιλόδοξου σχεδίου του υποθαλάσσιου αγωγού της Βαλτικής, που θα φτάνει στη Γερμανία και από εκεί στην υπόλοιπη Δ. Ευρώπη. Έτσι, και στις δύο περιπτώσεις, η Ρωσία, παρακάμπτοντας την Πολωνία και την Ουκρανία, από θέση ισχύος πλέον θα μπορεί να υπαγορεύσει τους όρους της – κυρίως στη δεύτερη, την οποία ανέκαθεν θεωρούσε «ζώνη στρατηγικών συμφερόντων» της. Την ίδια στιγ-

μή όμως, στο Νότο οι Αμερικανοί ανοίγουν δικούς τους ενεργειακούς δρόμους. Ειδικότερα, στην Κασπία ολοκληρώνουν τον αγωγό πετρελαίου Μπακού (Αζερμπαϊτζάν) - Τιφλίδας (Γεωργία) - Τσεϊχάν (Τουρκία, Μεσόγειος) και στηρίζουν την κατασκευή αγωγού φυσικού αερίου προς Τουρκία-Ελλάδα. Τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ πραγματοποίησαν συντονισμένη επιχείρηση εισόδου στον Καύκασο, όπου, ειδικά στη Γεωργία και δευτερευόντως στο Αζερμπαϊτζάν, κατάφεραν να αυξήσουν θεαματικά την επιρροή τους. Μάλιστα, στη Γεωργία υποκίνησαν την «επανάσταση των ρόδων» και τοποθέτησαν ως πρόεδρο τον αχυράνθρωπό τους Σακασβίλι. Στο Αζερμπαϊτζάν συζητείται έντονα η εκδοχή της ανατροπής του σημερινού προέδρου, γιου του πρωτοκλασάτου πάλαι ποτέ στελέχους του ΚΚΣΕ Αλίγιεφ – πάντα βέβαια με δημοκρατική... «επανάσταση».

Ο σημαντικότερος στόχος τους όμως είναι να αποσπάσουν την κεντροασιατική πλευρά της Κασπίας (Καζακστάν) από την επιρροή της Μόσχας. Πόσο μάλλον αφού η περιοχή αφενός θεωρείται η πλουσιότερη σε ενεργειακά κοιτά-

σματα στην Κασπία, αφετέρου από εκεί επιδιώκουν να εφοδιαστούν με ενέργεια οι Κινέζοι. Μέχρι στιγμής όμως σημειώνουν μικρή επιτυχία στο Καζακστάν. Το μεγάλο ενδιαφέρον για τη χώρα οφείλεται στο γεγονός ότι ο αγωγός Μπακού-Τσεϊχάν δεν θα είναι κερδοφόρος εάν δεν «τρέξουν» μέσα σε αυτόν τα πετρέλαια της Κ. Ασίας. Κάτι που ο αμερικανικός σχεδιασμός θέλει να επιτυγχάνεται με τη μελλοντική κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού στην Κασπία.

Πάντως οι ρεπουμπλικάνοι, προτού αναδείξουν πρόεδρο τον Μπους, επέκριναν το σχέδιο Κλίντον για τον αγωγό Μπακού-Τσεϊχάν, διότι, όπως έλεγαν, ο αγωγός είναι ασύμφορος εάν δεν βρεθούν προηγουμένως οι ποσότητες πετρελαίου για να τον «γεμίσουν». Κατόπιν όμως ο Μπους, ευθυγραμμιζόμενος με τα συμφέροντα των πετρελαϊκών εταιρειών, υλοποίησε το σχέδιο. Να σημειωθεί ότι το τουρκικό τμήμα του αγωγού Μπακού-Τσεϊχάν περνάει στα όρια των περιοχών οι οποίες κατοικούνται από κουρδικό πληθυσμό. Κάτι που κάνει πολλούς να μιλούν για χάραξη μελλοντικά νέων συνόρων στην Τουρκία.

Gazprom περιελάμβανε ακόμα την επέκταση του συμβολαίου τροφοδοσίας της ελληνικής αγοράς με φυσικό αέριο μετά το 2016, μέχρι και το ενδεχόμενο αγοράς της Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων στη Θεσσαλονίκη – θέμα το οποίο προκαλεί πονοκέφαλο στην κυβέρνηση λόγω των διαμαρτυριών των εργαζομένων. Και το σημαντικότερο: Υποσχέθηκαν ως αντάλλαγμα να προωθήσει το Κρεμλίνο την κατασκευή του πετρελαιοαγωγού Μπουργκάζ-Αλεξανδρούπολη και να διασφαλίσει τις ποσότητες ώστε να είναι κερδοφόρος. Αυτό τον αγωγό όμως δεν τον θέλουν οι Αμερικανοί διότι τον θεωρούν ανταγωνιστικό στον Μπακού-Τσεϊχάν. Οι εταιρείες που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο σχέδιο του αγωγού Μπουργκάζ-Αλεξανδρούπολης είναι η ρωσοβρετανική TNK-BP, Ροσνέφτ, η ρωσική Σιμπνέφτ, την οποία εξαγόρασε η Gazprom, οι όμιλοι Λάτση, Κοπελούζου και ΕΛΠΕ, καθώς και η αμερικανική Chevron. Προς το παρόν πάντως, το κομμάτι του αγωγού φυσικού αερίου που είναι σχεδόν έτοιμο είναι το τούρκικο. Ακολουθεί η σύνδεση του τουρκικού με τον ελληνικό. Η έναρξη των εργασιών για την κατασκευή του τμήματος Κομοτηνή-Αλεξανδρούπολη ανακοινώθηκε στις αρχές Απριλίου 2006. Το έργο κατασκευάζει η κοινοπραξία εταιρειών ΟΑΟ STROYTRANS-GAZ και Προμηθέας Γκαζ του κ. Κοπελούζου. Ουσιαστικά δηλαδή πρόκειται για ρωσο-ελληνικό

κονσόρτσιουμ. Το συμβατικό τίμημα ανέρχεται σε 20,87 εκ.ευρώ και η χρηματοδότηση προέρχεται από τη ΔΕΠΑ (42%), την ΕΕ (29%) και το ελληνικό Δημόσιο (29%). Το αέριο θα καταλήγει στη Θεσσαλονίκη. Από εκεί θα ξεκινά ο άλλος αγωγός Θεσσαλονίκης-Ηγουμενίτσας. Ο ελληνο-ιταλικός, εφόσον γίνει, θα ξεκινά από την Ηγουμενίτσα, και υπολογίζεται ότι θα έχει ολοκληρωθεί περί το 2010.

ΗΠΑ-Ιράν: Στη σκιά του πυρηνικού ολέθρου

του Τάκη Διαμαντή

«Το Ιράν δεν είναι Ιράκ». Το είπε η αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών Κοντολίζα Ράις περνώντας την περασμένη εβδομάδα από την Αθήνα, το επανέλαβε στην Ουάσιγκτον και ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους. Δηλαδή, τα γεράκια της Ουάσιγκτον προσπαθούν να δείξουν ότι αντιμετωπίζουν με περισσότερο σκεπτικισμό μια πιθανή στρατιωτική δράση με στόχο το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα. Ωστόσο, αν και οι δυο πλευρές διακηρύσσουν ότι επιθυμούν τον διάλογο, σε επίπεδο δηλώσεων συνεχίζουν να κλιμακώνουν την ένταση, οι μεν Αμερικανοί επισείοντας την απειλή ενός πολέμου ακόμα και με πυρηνικά όπλα, η δε Τεχεράνη προειδοποιώντας τους Αμερικανούς ότι αν επιτεθούν στο Ιράν θα το πληρώσουν πολύ ακριβά.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα όμως, και με την ένταση που καλλιεργείται, η διεθνής κοινή γνώμη αισθάνεται περισσότερο ανασφάλεια, ιδιαίτερα καθώς γίνεται όλο και πιο φανερό ότι αιτία της νέας πολεμικής φιλολογίας που αναπτύσσεται είναι κατά κύριο λόγο τα συμφέροντα των αμερικανικών εταιρειών πετρελαίου και οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες της υπερδύναμης σε ενεργειακούς πόρους.

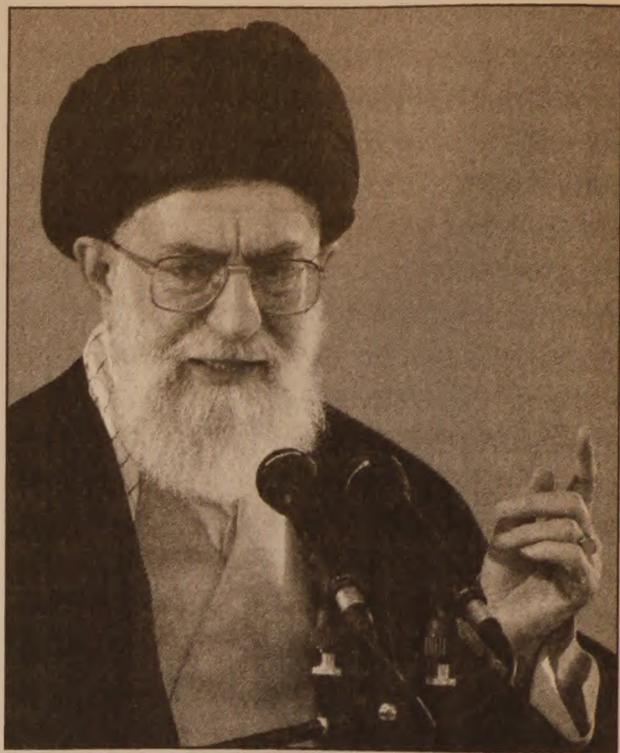
Πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς στο παιχνίδι του τρόμου έχουν μπει και οι διάφοροι επενδυτές, οι οποίοι κερδοσκοπούν ασύστολα ανεβάζοντας τις τιμές του πετρελαίου με ιλιγγιώδη ταχύτητα κάθε φορά που δημοσιοποιείται κάποια εμπρηστική δήλωση είτε από τον πρόεδρο Μπους είτε από τον ιρανό ομόλογό του Μαχμούντ Αχμαντινετζάντ.

Ποια είναι όμως τα στοιχεία που συνθέτουν το παζλ των σχέσεων των ΗΠΑ με το Ιράν; Και ποιοι είναι οι λόγοι που δικαιολογούν το μίσος που εκδηλώνεται και από τις δυο πλευρές;

Κατ' αρχήν, μύθο αποτελεί ο καλλιεργούμενος φόβος των Δυτικών για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν. Το

πρόγραμμα αυτό είχε αρχίσει ήδη από τον άλλοτε σύμμαχο και αγαπημένο παιδί των Αμερικανών σάχη Ρεζά Παχλεβί, χωρίς ποτέ κανείς να εκφράσει οποιαδήποτε αντίρρηση. Μόνη διαφορά ήταν ότι την εποχή εκείνη τα μέσα που υπήρχαν δεν προσφέρονταν για ουσιαστική ανάπτυξη πυρηνικής τεχνολογίας σε χώρες της περιφέρειας.

Ένας δεύτερος μύθος είναι οι κατηγορίες των Αμερικανών που συνδέουν το «θεοκρατικό καθεστώς» του Ιράν με τη διεθνή τρομοκρατία και ο φόβος τους για ενδεχόμενη δράση ιρανών καμικάζι εναντίον στόχων αμερικανικών συμφερόντων. Το 1979, όταν ξέσπασε η λαϊκή επανάσταση των Ιρανών εναντίον του Ρεζά Παχλεβί, ο οποίος αναγκάστηκε να διαφύγει από τη χώρα και να βρει καταφύγιο στις ΗΠΑ, δυτικές χώρες –περιλαμβανομένων των ΗΠΑ– υποστήριξαν τον τότε θρησκευτικό ηγέτη των Ιρανών αγιατολλάχ Χομεϊνί, που ζούσε αυτοεξόριστος στο Παρίσι, και τον ενθάρρυναν να επιστρέψει στην Τεχεράνη, ελπίζοντας ότι θα καταφέρει να θέσει υπό έλεγχο και να αποδυναμώσει το κομμουνιστικό κόμμα του Ιράν, το οποίο, έχοντας πρωτοστατήσει στην επανάσταση κατά του

Ο θρησκευτικός ηγέτης του Ιράν, αγιατολλάχ Αλί Χαμενεϊ, στηρίζει πλήρως τη στάση του προέδρου Αχμαντινετζάντ.

σάχη, διεκδικούσε την εξουσία (μια ενέργεια αντίστοιχη με εκείνη της δημιουργίας και της υποστήριξης του καθεστώτος των Ταλιμπάν στο γειτονικό Αφγανιστάν, στόχος της οποίας ήταν να πλήξει την κατοχή που είχε επιβάλει στη χώρα η Σοβιετική Ένωση).

Και στο θέμα αυτό ο Χομεϊνί, χαρισματικός και ικανός ηγέτης, στάθηκε αρκετά αποτελεσματικός, επιβάλλοντας τον ισλαμικό νόμο, καλλιεργώντας τον θρησκευτικό και εθνικό φανατισμό και τέλος οργανώνοντας μια πανίσχυρη πολιτοφυλακή, την αποκαλούμενη «φρουρά της επανάστασης», που την αποτελούσαν φανατικοί οπαδοί του και στην οποία είχε δώσει αυξημένες αρμοδιότητες, ώστε να μπορεί να ελέγχει οτιδήποτε συνέβαινε στη χώρα (από τους φρουρούς της επανάστασης προέρχεται άλλωστε και ο ίδιος ο πρόεδρος Αχμαντινετζάντ).

Τα πράγματα για τους Αμερικανούς άρχισαν να αλλάζουν μόνον όταν ένα φανατισμένο πλήθος Ιρανών πολιορκήσε την αμερικανική πρεσβεία στην Τεχεράνη και κράτησε ομήρους τους υπαλλήλους της για πάνω από ένα χρόνο. Μια υπόθεση που κατέληξε στο γνωστό φιάσκο των ελικοπτέρων που έστειλε η κυβέρνηση του τότε προέδρου των ΗΠΑ Τζίμι Κάρτερ για να απελευθερώσουν τους ομήρους και τα

οποία από λάθος κατέπεσαν στην έρημο, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν όλα τα μέλη της αποστολής.

Το επεισόδιο εκείνο μάλιστα, σε συνδυασμό με τα έντονα αντιαμερικανικά και γενικότερα αντιδυτικά αισθήματα που καλλιεργήθηκαν στον ιρανικό λαό, αποτέλεσε το κύριο αίτιο για την πολεμική που ανέπτυξαν οι Αμερικανοί εναντίον της Τεχεράνης και η οποία οδήγησε στην υποστήριξη του Σαντάμ Χουσεΐν κατά τον αιματηρό εξαετή περίπου ιρακίνο-ιρανικό πόλεμο της δεκαετίας του '80.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι ο πρόεδρος Τζορτζ Μπους, στο διάγγελμά του αμέσως μετά την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, αναφερόμενος στον «άξονα του κακού» περιέλαβε και το Ιράν, ως χώρα που υποθάλπει τη διεθνή τρομοκρατία.

Μόνο που για τον Μπους, οι αναφορές στην «απελευθέρωση» του ιρανικού λαού από το «καταπιεστικό θεοκρατικό καθεστώς», στον εκδημοκρατισμό του Ιράν και, επιπροσθέτως, στο πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης που «απειλεί την ανθρωπότητα», αναφορές που παραπέμπουν στην τακτική που ακολουθήθηκε πριν από την εισβολή στο Ιράκ, αποτελούν απλώς τα προσχήματα πίσω από τα οποία κρύβονται οι στόχοι της αμερικανικής κυριαρχίας και του ελέγχου των αγωγών πετρελαίου στην ευρύτερη περιοχή.

Βεβαίως, το περιβάλλον του αμερικανού προέδρου δεν αγνοεί ότι το Ιράν, μια μεγάλη σε έκταση χώρα, με μακρά ιστορία και παράδοση, αποτελεί μια ισχυρή περιφερειακή δύναμη, με πολυπληθή στρατό, εξοπλισμένο με σύγχρονα όπλα μεγάλου βεληνεκούς, τα οποία μπορούν να πλήξουν στόχους σε απόσταση πολλών χιλιάδων χιλιομέτρων.

Πράγμα που σημαίνει ότι στην περίπτωση που οι Αμερικανοί αποφασίσουν ένα στρατιωτικό χτύπημα, αυτό θα γίνει μόνον με τη χρήση αεροπορικών μέσων. Θεωρείται μάλλον απίθανο να χρησιμοποιηθούν χερσαίες δυνάμεις, καθώς στην αμερικανική κοινή γνώμη αλλά και στους πολιτικούς κύκλους, τόσο των Δημοκρατικών όσο και των Ρεπουμπλικάνων, κανείς δεν θα ήθελε μια επέκταση όσων συμβαί-

Ο λαός του Ιράν διαδηλώνει στην Τεχεράνη εναντίον της πολιτικής των Αμερικανών.

νουν ήδη στο Αφγανιστάν και κυρίως στο Ιράκ.

Μέχρι τη στιγμή αυτή πάντως, παρά το γεγονός ότι από αμερικανικής πλευράς είναι όλα έτοιμα για την ανάληψη ενός τέτοιου εγχειρήματος, λείπει η συναίνεση του διεθνούς παράγοντα, στην οποία η Ουάσιγκτον αυτή τη φορά δείχνει να δίνει περισσότερο βάρος. Για το λόγο αυτό ο πρόεδρος Μπους με το επιτελείο του κινούνται ταυτόχρονα σε τρεις διαφορετικές κατευθύνσεις: α) συνεχίζουν τις εμπρηστικές δηλώσεις και τις απειλές για στρατιωτική επίθεση σε βάρος του Ιράν, β) συνεχίζουν τον διάλογο στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ασφαλείας, στο οποίο, παρά τη σθεναρή αντίσταση που αντιμετωπίζουν, επιδιώκουν να περάσει η πρότασή τους για την ενεργοποίηση του άρθρου 7 του καταστατικού χάρτη του ΟΗΕ, γ) προσπαθούν να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για μια εμπλοκή ακόμα και του ΝΑΤΟ, και παράλληλα να αναβιώσουν τη γνωστή «συμμαχία των προθύμων» που θα μπορούσαν να συνδράμουν τις ΗΠΑ στην περίπτωση μιας τελικής απόφασης για στρατιωτική δράση, με ή χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ασφαλείας, όπως έγινε και με το Ιράκ.

Στην αντίπερα όχθη, η Τεχεράνη κινείται στο ίδιο μοτίβο. Από τη μια αμύνεται στις λεκτικές επιθέσεις και τις απειλές των Αμερικανών, απαντώντας με τις δικές της προκλήσεις και απειλές για ένα νέο ολοκαύτωμα, και απειλώντας παράλληλα το Ισραήλ, το οποίο θεωρεί ως καθοριστικό παράγοντα στα αμερικανικά πολεμικά σχέδια εναντίον της, αλλά και σαν απειλή για όλες τις μουσουλμανικές χώρες της Μέσης Ανατολής.

Δεν είναι τυχαίο μάλιστα ότι την τελευταία εβδομάδα ο ιρανικός στρατός

πραγματοποιεί επιχειρήσεις στα σύνορα με το Ιράκ, εναντίον Κούρδων του ΡΚΚ, οι οποίοι το τελευταίο διάστημα έχουν επεκτείνει τις κινητοποιήσεις τους από την Ανατολική Τουρκία στο Βόρειο Ιράκ, ενώ επιδιώκουν –σκόπιμα, όπως υπολογίζεται– την επέκτασή τους και στο Ιράν. Επιχειρήσεις για τις οποίες ο ιρανικός στρατός έχει την υποστήριξη και τη συνεργασία της τουρκικής στρατιωτικής ηγεσίας.

Επίσης, προβάλλοντας την εθνική αξιοπρέπεια του Ιράν, προς το εξωτερικό αλλά και προς το εσωτερικό, επιμένει ότι θα συνεχίσει το πρόγραμμα εμπλουτισμού ουρανίου, το οποίο, όπως δηλώνει, έχει στόχο το όριο εμπλουτισμού κατά 5% (για μια βόμβα χρειάζεται εμπλουτισμένο ουράνιο κατά 25-90%), προκειμένου αυτό να χρησιμοποιηθεί για παραγωγή ενέργειας.

Από την άλλη όμως, εκμεταλλευόμενα τα συμφέροντα που δημιουργούν τα τεράστια κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου που διαθέτει, προσπαθεί να διευρύνει τον κύκλο των υποστηρικτών της, στους οποίους εκτός από τη Ρωσία και την Κίνα, προστίθεται τώρα και η Γερμανία, ενώ δεν είναι γνωστό τι στάση θα τηρήσει η Γαλλία, όπως και ποια θα είναι συνολικά η στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ήδη μάλιστα, χάρη σ' αυτό το κλαμπ υποστηρικτών της, μέχρι τώρα απομακρύνεται μια σκληρή απόφαση εκ μέρους του Συμβουλίου Ασφαλείας, η οποία θα σήμαινε την επιβολή κυρώσεων και θα επέτρεπε τη χρήση στρατιωτικής ισχύος. Παρ' όλα αυτά, όλες οι προοπτικές θα παραμένουν ανοιχτές, για όσο τουλάχιστον θα συνεχίζονται οι διαβουλεύσεις και οι διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στη Διεθνή Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (IAEA).

ΝΑΤΟ: Στα σκαριά νέο δόγμα του τρόμου

του Τάκη Διαμαντή

Οι μύθοι και οι προφάσεις κατέπεσαν. Τα μεγαλεπίβολα σχέδια των Αμερικανών για τις χώρες της Μέσης Ανατολής, της Βόρειας Αφρικής και τώρα, πιο πέρα, της Κεντρικής Ασίας, αλλά και η εμπλοκή τους στη Νότια Ασία και την Άπω Ανατολή, δεν έχουν τίποτα να κάνουν με την ελευθερία των λαών, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. Έχουν να κάνουν με την εγκαθίδρυση δυτικότροπων πολιτικών ηγεσιών και κυρίως με την εξασφάλιση όλο και περισσότερης ενέργειας, για τους πόρους της οποίας εδώ και πολλά χρόνια υπήρχε η εκτίμηση ότι θα μπορούσε να ξεσπάσει ένας νέος παγκόσμιος πόλεμος. Και στο πλαίσιο αυτό, «μακρύ χέρι» της Ουάσιγκτον αποτελεί το ΝΑΤΟ.

Από τις αρχές της περασμένης δεκαετίας –αμέσως μετά τον τερματισμό του ψυχρού πολέμου, την σταδιακή πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης και τη διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης– η Ουάσιγκτον άρχισε να καταστρώνει σχέδια για την παγκόσμια επικράτησή της, τα οποία πλέον τείνουν να γίνουν πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα, κύρια συστατικά της οποίας είναι η απόλυτη κυριαρχία των ΗΠΑ, ως μόνης υπερδύναμης, στον πλανήτη, ο απόλυτος έλεγχος των παγκόσμιων εξελίξεων και η επιβολή μιας παγκόσμιας τάξης που θα διασφαλίζει τα αποκαλούμενα «ζωτικά» τους συμφέροντα με κάθε τρόπο, πολιτικό, οικονομικό και κυρίως στρατιωτικό.

Στο πλαίσιο των σχεδίων αυτών μάλιστα, οι Αμερικανοί προσπάθησαν «με νύχια και με δόντια» –και κατάφεραν τελικά– όχι μόνο να διατηρήσουν την ισχύ του ΝΑΤΟ αλλά και να την επεκτείνουν σταδιακά, στο βαθμό που μπορούν να ξεπερνούν κάθε φορά τις

αντιρρήσεις των ευρωπαίων κυρίως συμμάχων, άλλοτε με ηγεμονική συμπεριφορά, άλλοτε ταυτίζοντας τα συμφέροντα των συμμάχων με τα δικά τους και άλλοτε με τη δημιουργία τετελεσμένων.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΛΙΝΤΟΝ ΣΤΟΝ ΜΠΟΥΣ

Η πρώτη ουσιαστική επέκταση των αρμοδιοτήτων του ΝΑΤΟ σημειώθηκε στη σύνοδο κορυφής του 2000 στην Ουάσιγκτον, από τον πρόεδρο Μπιλ Κλίντον, ο οποίος επέβαλε μια απόφαση που άνοιγε την πόρτα για την εμπλοκή του ΝΑΤΟ στην αντιμετώπιση διεθνών κρίσεων. Ήταν μετά τον «επιτυχή» βομβαρδισμό εναντίον της τότε «μικρής Γιουγκοσλαβίας», που είχε στόχο να απαλλάξει τους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου από την καταπίεση που ασκούσε το καθεστώς του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, στην ουσία όμως ήταν ένα «κρας τεστ» για τις δυνατότητες της συμμαχίας να δρα εκτός των συνόρων της, αλλά και για τις αντοχές τόσο της διεθνούς κοινότητας όσο και, κυρίως, του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Η Κοντολίζα Ράις με τον πρωθυπουργό της Βουλγαρίας, σε θερμή χειραψία μετά την υπογραφή της συμφωνίας για τις στρατιωτικές βάσεις. Αλλά το πλατύ χαμόγελο είναι για άλλα: Γιατί «έπεισε» τη Βουλγαρία να ματαιώσει την κατασκευή του αγωγού Μπουργκάς-Αλεξανδρούπολης!

Αντοχές, βεβαίως, που τέθηκαν σε μια πολύ σκληρότερη δοκιμασία το 2003, με την αδικαιολόγητη και εντελώς παράνομη εισβολή στο Ιράκ, αλλά και με την κατοχή που ακολούθησε από τις δυνάμεις των ΗΠΑ, της Βρετανίας και της «συμμαχίας των προθύμων» που τις ακολούθησαν.

Προηγουμένως, το 2002, στην «ιστορική» όπως χαρακτηρίστηκε τότε, σύνοδο κορυφής της Πράγας, που έγινε μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 σε Νέα Υόρκη και Ουάσιγκτον και την εισβολή στο Αφγανιστάν που ακολούθησε, ο νέος τότε πρόεδρος Τζορτζ Μπους είχε μεθοδεύσει μια νέα απόφαση με την οποία, εκτός των άλλων, τα όρια δράσης του ΝΑΤΟ, ξεφεύγοντας από τα παραδοσιακά σύνορα της Ευρώπης, επεκτείνονταν και στην Ασία, καθιστώντας έτσι την Ατλαντική Συμμαχία παγκόσμιο όργανο καταστολής.

Η απόφαση εκείνη, όπως είναι γνωστό, δεν «δούλεψε» στην περίπτωση της εισβολής στο Ιράκ, καθώς μεγάλη μερίδα χωρών της κατά τον Ντόναλντ

Ράμσφελντ «γηραιάς Ευρώπης» δεν συμφώνησε με την εισβολή – αν και στη συνέχεια, για λόγους συμφεροντολογικούς, σκέφθηκαν ότι έπρεπε «για το καλό της Συμμαχίας», αλλά και για άλλους περισσότερο πρακτικούς λόγους, να μαλακώσουν τη στάση τους έναντι του πλανητάρχη.

Η στάση εκείνη των ευρωπαίων συμμάχων απείλησε όμως να τορπιλίσει τη συνοχή του ΝΑΤΟ· για τον λόγο αυτό και ο Τζορτζ Μπους εμφανίζεται – με τον τρόπο του βεβαίως – πιο προσεκτικός στην προσέγγιση των Ευρωπαίων, καθώς, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, προετοιμάζεται για μια επανάληψη της περιπέτειας του Ιράκ, αυτή τη φορά στο γειτονικό Ιράν.

Η νέα αυτή περιπέτεια ωστόσο, ανεξάρτητα από την τύχη που θα έχει, καθώς «παίζεται» ακόμα στις διαδικασίες μεταξύ του Συμβουλίου Ασφαλείας και της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ), είναι βέβαιο ότι δεν θα σημάνει το τέλος των πολεμικών επιχειρήσεων των Αμερικανών· αντίθετα, θα αποτελέσει ένα ακόμα μέρος του «διαρκούς πολέμου» που έχει εξαγγείλει ο ίδιος ο Τζορτζ Μπους από το 2001.

Έτσι, ο αμερικανός πρόεδρος κινείται σε δυο κατευθύνσεις σε σχέση με το ΝΑΤΟ: Η μια στοχεύει στην εξασφάλιση μιας κοινής στάσης της Δύσης έναντι του Ιράν, με σκοπό να υποχρεωθεί και αυτή η χώρα να πειθαρχήσει στην παγκόσμια τάξη, ειδάλλως να υποστεί τις συνέπειες έχοντας απέναντί της ολόκληρη τη διεθνή κοινότητα με επικεφαλής το ΝΑΤΟ. Η άλλη στοχεύει στην παραπέρα επέκταση των ορίων δράσης του ΝΑΤΟ, όχι μόνο στη Μέση Ανατολή και την Κεντρική Ασία αλλά σε ολόκληρο τον πλανήτη, με τη δημιουργία μάλιστα στενότερων δεσμών με διάφορες χώρες, της Ευρώπης και άλλων ηπείρων, που δεν είναι μέλη της Συμμαχίας αλλά θεωρούνται φιλι-

κά προσκείμενες προς τις ΗΠΑ.

Στόχος, όπως φαίνεται, είναι η θεσμοποίηση πλέον της μέχρι τώρα άτυπης αλλά υπαρκτής «συμμαχίας των προθύμων», και μάλιστα σε μια περισσότερο διευρυμένη βάση, ώστε να αγκαλιάζει ολόκληρο τον πλανήτη. Σχέδιο που δείχνει σαφώς ότι τα ενδιαφέροντα – και τα συμφέροντα, λόγω ενεργειακών πόρων – των Αμερικανών δεν περιορίζονται μόνο στο Ιράν, στο Καζακστάν, στο Ουζμπεκιστάν, στο

Άγκυρα, με κατάληξη τη Σόφια, όπου πραγματοποιήθηκε άτυπη σύνοδος των υπουργών Εξωτερικών των χωρών του ΝΑΤΟ ενόψει της νέας συνόδου κορυφής της Συμμαχίας που θα διεξαχθεί το ερχόμενο φθινόπωρο στη Ρίγα και στην οποία θα συζητηθούν και θα επικυρωθούν τα σχέδια του αμερικανού προέδρου.

Έτσι, η κ. Ράις φρόντισε να συνάψει συμφωνία για τη χρησιμοποίηση από αμερικανικές δυνάμεις τριών στρατιω-

τικών βάσεων στη Βουλγαρία (αντίστοιχη συμφωνία έχει συνάψει τον περασμένο Δεκέμβριο με τη Ρουμανία), όπου θα εγκατασταθούν 2.500 αμερικανοί στρατιώτες, έκανε... τραμπάλα στα ελληνοτουρκικά και στο Κυπριακό, με σκοπό να προσφέρει την αναγκαία για τους Αμερικανούς υποστήριξη στην Τουρκία, ενώ χάρδεψε τα αφτιά των ομολόγων της από την Ουκρανία και άλλες «επαναστατημένες» πρώην σοβιετικές Δημοκρατίες. Το κυριότερο όμως ήταν ότι κατέστησε απόλυτα σαφείς τις προθέσεις της Ουάσιγκτον έναντι της Ρωσίας, την οποία θεωρεί ως το κυριότερο αγκάθι στα σχέδιά της, κατηγορώντας τη Μόσχα ότι προσπαθεί να δημιουργήσει μονοπώλιο στην αγορά του πετρελαίου και συστήνοντας στις χώρες της περιοχής, περιλαμβανομένης και της Ελλάδας, να αναζητήσουν πετρέλαιο και φυσικό αέριο από άλλες πηγές (στις

του Δημήτρη Πετσειδίδη

Αζερμπαϊτζάν ή στο Τατζικιστάν, αλλά επεκτείνονται σε ολόκληρη την Ασία και ακόμα στην Αφρική και όπου αλλού υπάρχουν πηγές πετρελαίου ή φυσικού αερίου, για τις οποίες έχει ξεκινήσει μια κούρσα τρόμου ανάμεσα στις ΗΠΑ και τις νεοαναπτυσσόμενες οικονομίες της Κίνας και της Ινδίας.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΝΤΟΛΙΖΑΣ

Στο πλαίσιο όλων αυτών λοιπόν, κινήθηκε η αμερικανίδα υπουργός Εξωτερικών Κοντολίζα Ράις κατά την πρόσφατη μίνι περιοδεία της σε Αθήνα και

οποιές βεβαίως εμπλέκονται αμερικανικές επιχειρήσεις), ώστε να αποκλείσουν τα ρωσικά προϊόντα.

Το ερώτημα είναι ωστόσο αν τελικά τα σχέδια αυτά του Τζορτζ Μπους θα βρουν ευήκοα ώτα στους ευρωπαίους συμμάχους και κυρίως σε χώρες με ισχυρά συμφέροντα, όπως για παράδειγμα η Γαλλία και η Γερμανία, η οποία μάλιστα έχει προχωρήσει σε σημαντικές συμφωνίες με τη ρωσική πετρελαϊκή βιομηχανία για τον απευθείας εφοδιασμό της σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο.

Η ιταλική πολιτική ως *commedia dell' arte*

του Σαλβατόρε Κολουτσέλλο

Την Τρίτη 11 Απριλίου στις 3 π.μ. ο ηγέτης της κεντροαριστεράς Ρομάνο Πρόντι εμφανιζόταν βέβαιος πως ο συνασπισμός του είχε λάβει τη λαϊκή εντολή κι αφού ακύρωσε μια πρώτη συνέντευξη τύπου τη Δευτέρα, δήλωνε: «Θέλουμε ειρήνη, θέλουμε ενότητα, θέλουμε οικονομική ανάκαμψη και αρμονία», και υποσχόταν «να αφυπνίσει την Ιταλία». Λίγες ώρες αργότερα ο Σίλβιο Μπερλουσκόνι αμφισβητούσε τη νίκη αυτή. «Δεν μπορούμε να αναγνωρίσουμε το αποτέλεσμα των εκλογών προτού υπάρξει οριστική και σαφής κρίση», είπε κι αρνήθηκε να παραδεχτεί την ήττα του. Ακόμη και σήμερα αρνείται να το πράξει, επιμένοντας: «συνεχίζουμε, θ' αντισταθούμε!» – αν και κάποιοι στο συνασπισμό του την έχουν πλέον αποδεχτεί.

Κατόπιν, σε μια έξαρση θεατρινισμού χαρακτηριστική της ιταλικής *commedia dell' arte*, ο Μπερλουσκόνι πρότεινε, ο ίδιος και ο κ. Πρόντι να συζητήσουν το σχηματισμό ενός ευρέος συνασπισμού, όπως εκείνος της Μέρκελ με το SPD στη Γερμανία. «Πιστεύω πως ίσως πρέπει να πάρουμε παράδειγμα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γερμανία, και να δούμε αν μπορούμε να ενώσουμε τις δυνάμεις της κυβέρνησης», είπε και πρόσθεσε: «νομίζω ότι αυτή θα ήταν μια πράξη ταπεινοφροσύνης από κάθε πλευρά, αλλά και ένδειξη ρεαλισμού. Δεν νομίζω ότι θα ήταν καλό για τη χώρα να προχωρήσει εν μέσω μιας εμφυλιοπολεμικής σχεδόν κατάστασης». Άλλωστε, τις τελευταίες ημέρες της προεκλογικής εκστρατείας του, αφού αποκάλυψε τους κεντροαριστερούς ψηφοφόρους «*coglionι*», είχε ζητήσει να επιτηρήσουν τη διεξαγωγή των εκλογών παρατηρητές του ΟΗΕ.

Την επαύριο της ψηφοφορίας η Ιταλία έμοιαζε με διαιρεμένη χώρα. Με προσέλευση 83,6%, την υψηλότερη της τελευταίας 15ετίας (μια είδηση όχι και τόσο κακή για μια, υποτίθεται, πάσχουσα δημοκρατία), τα τελικά αποτελέσματα ανέδειξαν τον Πρόντι νικητή με 49,8% των ψήφων, έναντι 49,7% του Μπερλου-

σκόνι, μια διαφορά σχεδόν 25.000 ψήφων σε σύνολο 47 εκατομμυρίων ψηφοφόρων. Ο νέος εκλογικός νόμος, μια κυνική εφεύρεση της τελευταίας στιγμής που απέβλεπε στην υπονόμηση της πολυσχιδούς κεντροαριστεράς, εξασφάλισε 347 έδρες στην Κάτω Βουλή για το συνασπισμό του Πρόντι και 283 για την Κεντροδεξιά. Στη Γερουσία ο συνασπισμός του Μπερλουσκόνι αρχικά αναδείχθηκε πρώτος, με 49,9% έναντι 49,2% της κεντροαριστεράς, αλλά εξαιτίας των ψηφοφόρων του εξωτερικού ο Πρόντι απέσπασε τέσσερις από έξι επιπλέον έδρες που είχαν οριστεί γι' αυτούς, εξασφαλίζοντας έτσι συνολικά 158 έδρες έναντι 156 του αντιπάλου του. Παρά τις δηλώσεις του Πρόντι, η διαφορά αυτή είναι ωστόσο μια πλειοψηφία-φάντασμα.

Αρχικά οι εκλογές του 2006 έμοιαζαν με κλεισμένη συμφωνία: αναμενόταν καθαρή και σίγουρη νίκη του Πρόντι. Το φθινόπωρο του 2005 ο Μπερλουσκόνι υστερούσε της κεντροαριστεράς κατά δέκα ποσοστιαίες μονάδες. Οι αντίπαλοί του, που ελάχιστα ενδιαφέρθηκαν να αναλύσουν την περίπτωση του με όρους θεωρητικούς, και που ήδη το 1996-97 είχαν διαπράξει το μεγάλο σφάλμα να τον θεωρήσουν άνθρωπο του χθες, τον είχαν διαγράψει και τώρα ξανά. Εκείνος όμως αντιπάλεψε με μεγάλο ζήλο. Το Μάρτιο είχε κλείσει την ψαλίδα στις τέσσερις μονάδες, ενώ ο ετερόκλητος συνα-

σπισμός του Πρόντι, καθώς και η επισημής θέση του σ' αυτόν, αποδεικνύονταν σημαντικές αδυναμίες.

Εκτός αυτού, η ιταλική κεντροαριστερά δεν διέφερε καθόλου από τις αντίστοιχες παρατάξεις της υπόλοιπης Ευρώπης: αδυνατούσε να εμπνεύσει οποιονδήποτε ενθουσιασμό ή να συλλάβει ένα καινούργιο πολιτικό σχέδιο. Τα κόμματα της παρέμεναν αυτοαναφορικά, δημιουργώντας διαρκώς την αίσθηση ότι ενδιαφέρονταν περισσότερο για την άσκηση εξουσίας παρά για το άνοιγμα του πολιτικού συστήματος σε ευρύτερη λαϊκή συμμετοχή. Η απήχηση της κεντροαριστεράς στην κοινωνία μειωνόταν, καθώς μειώνονταν ολοένα και τα μέλη της, ενώ διαρκώς αύξανε μέσα στο κράτος. Φοβούμενη την απώλεια ελέγχου, αντέδρασε αδιάφορα στο κύμα των μαζικών κινητοποιήσεων κατά του Μπερλουσκόνι το 2002, ενώ για τους ίδιους λόγους αρνήθηκε να διοργανώσει προκαταρκτικές εκλογές για την επιλογή υποψηφίων στις φετινές εκλογές. Η προεκλογική της εκστρατεία επισκιάστηκε τελικά από τους δύο μονομάχους και από τους κομματικούς αρχηγούς του συνασπισμού της.

ΓΙΑΤΙ ΑΝΑΒΙΩΣΕ Ο ΜΠΕΡΛΟΥΣΚΟΝΙ;

Στην Ιταλία υπήρχε πάντα η ίδια ευρωπαϊκή παράδοση που θέλει τα πολιτικά συστήματα να γέρνουν περισσότερο προς την κεντροδεξιά παρά την κεντρο-

αριστερά. Ο πολιτικός συντηρητισμός της χώρας πηγάζει μερικώς από τη μεσογειακή γεωπολιτική και ιστορική της θέση. Βαθιά ριζωμένες πολιτικές κουλτούρες πατρωνείας και πελατειακών σχέσεων, οικογενειοκρατίας και τοπικισμού συναρθρώνονται στη σαθρή κρατική της παράδοση για να οικοδομήσουν ένα περίεργο μείγμα ιεραρχίας και ατομικισμού, υποτακτικής νοοτροπίας και ανομίας. Ακόμη κι ο Μουσολίνι διαμαρτυρόταν κάποτε πως ήταν ο λιγότερο επιβεβλημένος δικτάτορας στην ιστορία! Όπως παρατηρεί ο βρετανός καθηγητής Πωλ Γκίνσμποργκ, η ιταλική ιστορία επιβεβαιώνει την άποψη ενός μεγάλου διανοουμένου της, του Κάρλο Καττάνεο, που για σύντομο χρονικό διάστημα ηγήθηκε της μιλανέζικης επανάστασης του 1848. Η Ιταλία, έλεγε, ήταν «μία χώρα ικανή μόνο για βραχύβιες εξεγέρσεις και μακράς διάρκειας αντεπαναστάσεις».

Στο επικέντρο οποιασδήποτε εξήγησης των τάσεων αυτών βρίσκεται πάντα το Βατικανό. Δεν εκπλήσσει άλλωστε ότι στη μεταπολεμική δημοκρατία της Ιταλίας από το 1946 ως το 1992 κυριάρχησε το κόμμα των Χριστιανοδημοκρατών. Το Βατικανό έχει αφήσει την ανεξίτηλη σφραγίδα του πάνω στην ιταλική πολιτική κουλτούρα και, παρά τη διαρκή πτώση του αριθμού των εκκλησιαζομένων, συνεχίζει να υπαγορεύει μεγάλο μέρος της ιταλικής εθνικής ζωής. Στις εκλογές αυτές στήριξε τον κεντροδεξιό συνασπισμό. Στο χωριό μου λ.χ. ο παπάς της ενορίας απευθύνθηκε στους πιστούς δυο μέρες πριν από τις εκλογές, ενθαρρύνοντάς τους να ψηφίσουν, και προσθέτοντας πως η Εκκλησία δεν στήριζε κανέναν από τους δύο συνασπισμούς· τους υπενθύμισε όμως ταυτόχρονα ότι υπήρχαν κόμματα (όλα στην κεντροαριστερά) τα οποία είναι άκρως επικριτικά κατά της Καθολικής Εκκλησίας και κατά της ζωής, υπονοώντας ότι υποστηρίζουν τις αμβλώσεις.

Υπάρχουν κι άλλοι παράγοντες που εξηγούν γιατί η Ιταλία είναι χώρα της κεντροδεξιάς. Πρόκειται, ας μην το ξεχνάμε, για την πατρίδα των αυτοαπασχολούμενων. Η Ιταλία έχει 4,5 εκατομμύρια μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τη στιγμή που στη Γερμανία ο αριθμός τους ανέρχεται στα 3 εκατομμύρια, στη

Γαλλία στα 2,5 και στη Βρετανία στο 2,2. Βεβαίως, όλοι οι μικρομεσαίοι δεν είναι εξ ορισμού δεξιοί και προπαντός όχι στις κεντρικές περιφέρειες της χώρας. Όμως η πλειονότητά τους στο βορρά, όπως έδειξαν τα αποτελέσματα, ψήφισε την κεντροδεξιά. Στις δύο ευπορότερες περιφέρειες, τη Λομβαρδία και το Βένετο, ο Μπερλουσκόνι πήρε πάνω από το 57% των ψήφων.

Παρ' όλα αυτά η κεντροαριστερά ακόμη μιλά για «συλλογικά συμφέροντα», έχοντας ωστόσο λησμονήσει τα συμφέροντα όλων. Οι Ιταλοί μπορεί να διατηρούν βυζαντινές πρακτικές, αλλά έχουν πάψει πλέον να συλλαμβάνουν την έννοια του «κοινού καλού». Γι' αυτό ο Μπερλουσκόνι πόνταρε όλο του το στοίχημα στα πολυσχιδή και ασυντόνιστα συμφέροντα, υποσχόμενος κυρίως την κατάργηση του φόρου κατοικίας. Επίσης υποσχέθηκε πως θα είναι νέος άνθρωπος, πως πάντα θα τους κρατά το ενδιαφέρον, ενώ ταυτόχρονα άφηνε κι έναν υπαινιγμό πως τίποτα δεν επρόκειτο ν' αλλάξει, εμπνέοντας έτσι ασφάλεια στον ενδόμυχο συντηρητισμό των Ιταλών. Στην εκστρατεία του υπερασπίστηκε τους μικρομεσαίους, τη στιγμή που ο συνασπισμός του Πρόντι έδινε την αίσθηση ότι εκπροσωπεί τους δημοσίους υπαλλήλους και το πελατειακό σύστημα. Πήγε στις μεγάλες επαρχίες του νότου, την Απούλια και τη Σικελία, και μίλησε σε μικροεπιχειρήσεις κλωστοϋφαντουργών και υποδηματοποιών ως ο μόνος προστάτης τους απέναντι στην παγκοσμιοποίηση και τον ανταγωνισμό από την Κίνα. Την ίδια στιγμή η κεντροαριστερά παρουσίαζε πρόβλημα επικοινωνίας· δεν μπορούσε να απευθυνθεί στις διαφορετικές Ιταλίες.

Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΟΥ ΛΑΪΚΙΣΜΟΥ

Η προσεκτικά καλλιεργημένη εικόνα του Μπερλουσκόνι ως νέου πολιτικού άνδρα είναι βεβαίως ένας μύθος. Ωστόσο οι μύθοι πάντοτε τον βοήθησαν. Τον ανέβασαν στην εξουσία, πάνω από μια φορά, και τον έσωσαν σε δύσκολες στιγμές. Η σημασία τους υπήρξε κεντρική για την ιδιαίτερη προσέγγισή του στην πολιτική, που έχει οριστεί ως «ο μεταμοντέρνος λαϊκισμός». Όπως με κάθε μορφή λαϊκισμού, αλλά

ιδιαίτερα στη μεταμοντέρνα εκδοχή του, η αλήθεια και ο μύθος συνδέονται στενά, ενώ η ιστορία είτε αγνοείται είτε ξαναγράφεται επιλεκτικά. Όπως παρατηρεί ο Τάγκαρτ, ο λαϊκισμός έχει κατά βάθος έναν «κούφιο πυρήνα». Ενώ διατείνεται πως είναι επαναστατικός και «κινητοποιεί μαζική στήριξη σε στιγμές κρίσης, παραμένει ανήμπορος να προσφέρει ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις». Παρά τις μεγαλόστομες επικλήσεις του προς το «λαό» κατά του γραφειοκρατικού κατεστημένου, τελικά ενισχύει τις εξουσιαστικές ελίτ και υποβαθμίζει την πολιτική. Σύμφωνα πάλι με τον ίδιο, ο λαϊκισμός είναι μόνο διστακτικά πολιτικός κι αποτελεί αντίδραση κατά των ιδεών, των θεσμών και της αντιπροσώπευσης. Στο πνεύμα αυτό άλλωστε ο Μπερλουσκόνι επεδίωξε ν' αλλάξει τους όρους του ιταλικού πολιτικού διαλόγου, καλώντας το λαό κατά των «κομμουνιστών», των δικαστών, και όσων άλλων φανταστικών ή πραγματικών εμποδίων έβρισκε στο δρόμο του.

Την περασμένη Τρίτη ο Μπερλουσκόνι συγκάλεσε, όπως είπε, την «τελευταία σύσκεψη» του υπουργικού συμβουλίου του, προτού υποβάλει την επίσημη παραίτησή του. Είναι ωστόσο πιθανό να παραμείνει για κάποιο διάστημα ακόμη ως υπηρεσιακός πρωθυπουργός, αφού ο πρόεδρος Τσάμπι προτιμά να μην διορίσει ο ίδιος το νέο πρωθυπουργό, αφήνοντας το καθήκον αυτό στο διάδοχό του, που αναμένεται να εκλεγεί στις 12-13 Μαΐου. Την ίδια στιγμή, το Ανώτατο Δικαστήριο επιβεβαίωσε τελικά τη νίκη της κεντροαριστεράς και στις δύο Βουλές, όμως ο Μπερλουσκόνι αρνείται ακόμη να παραδεχτεί την ήττα του, επιμένοντας στους ισχυρισμούς περί «εκλογικών ανωμαλιών».

Έτσι η *commedia dell' arte* συνεχίζεται σε μια χώρα που ποτέ δεν ήταν «φυσιολογική», ούτε πριν ούτε και κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησής της από τον Μπερλουσκόνι. Το χειρότερο όμως είναι ότι τίποτα δεν δείχνει ότι αυτό πρόκειται ν' αλλάξει – τουλάχιστον εάν κρίνουμε από τη διορατικότητα ενός εκ των νικητών της κεντροαριστεράς, του πρώην πρωθυπουργού Μάσιμο ντ' Αλέμα, που αρκετά χρόνια πριν είχε γράψει ένα βιβλίο με τον αισιόδοξο τίτλο «Μια χώρα φυσιολογική».

Πώς γράφεται η ιστορία

1. Εδώ και λίγους μήνες κυκλοφόρησε ένα βιβλίο του καθηγητού της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Γιώργου Μαργαρίτη, με τον πρωτότυπο αλλά και εύγλωττο τίτλο: *Ανεπιθύμητοι συμπατριώτες*. Το βιβλίο αναφέρεται στη στάση της ελληνικής κοινωνίας απέναντι σε δύο μειονότητες, την τσάμικη και την εβραϊκή.

Παρά τον ουδέτερο υπότιτλό του, με τον οποίον το βιβλίο αυτοπροσδιορίζεται απλώς σαν «στοιχεία για την καταστροφή των μειονοτήτων της Ελλάδας», γρήγορα γίνεται φανερό ότι πρόκειται για μελέτη αξιώσεων, η οποία μάλιστα καταλήγει σε συμπεράσματα, αυτά ακριβώς που υποδηλώνει ο τίτλος, ότι δηλαδή, σε ό,τι τουλάχιστον αφορά τους Εβραίους, η μοναδική αποτελεσματικότητα των ναζιστικών διωγμών οφείλεται στον αντισημιτισμό του ελληνικού πληθυσμού, ειδικότερα του πληθυσμού της Θεσσαλονίκης.

Μερικά χρόνια νωρίτερα, μια άλλη ιστορικός, καθηγήτρια επίσης στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, η Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, στο εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο της με τον επίσης πρωτότυπο τίτλο *Ο Άλλος εν διωγμώ*, φαίνεται να συμμερίζεται τα ίδια συμπεράσματα αν και το αντικείμενο της δικής της μελέτης είναι άλλο, είναι η εικόνα του Εβραίου στη λογοτεχνία.

Οι απόψεις των δύο καθηγητών συμπίπτουν και σ' ένα άλλο σημείο, στη διαπίστωση και των δύο ότι η στάση της αθηναϊκής κοινωνίας έναντι των Εβραίων στην Κατοχή υπήρξε θερμή κι ασύγκριτα ανθρωπινότερη από την συμπεριφορά των Θεσσαλονικέων, που ήταν παγερά ουδέτερη, όταν δεν ήταν πέρα για πέρα εχθρική.

Σίγουρα δεν είναι τυχαίο ότι κι οι δύο καθηγητές έχουν γεννηθεί και μεγαλώσει στην Αθήνα, πολλά χρόνια μετά την Κατοχή κι ότι επομένως όλα όσα ξέρουν για τα γεγονότα εκείνης της εποχής (τα γεγονότα δηλαδή που επιχει-

ρούν να σχολιάσουν σήμερα, 50 χρόνια ύστερα από τότε που συνέβησαν) τα έχουν μάθει όλα μόνον από διαβάσματα.

2. Σαλονικιός γέννημα θρέμμα η ταπεινότητά μου, έχοντας ζήσει την εφηβεία μου στην Κατοχή, με Εβραίους τους πιο στενούς μου (τότε όπως και τώρα) κι αγαπημένους φίλους, αισθάνομαι ενοχλημένος φοβερά από τις ιστορικές παραχαράξεις που έσπευσαν με ευπιστία ασυγχώρητη να υιοθετήσουν οι Αθηναίοι καθηγητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Δεν θα παρασυρθώ ν' αντικρούσω μία προς μία τις ανακρίβειες, τις υπερβολές και τις συχνά ακατανόητα μεροληπτικές ερμηνείες που έχω επισημάνει. Δεν έχω την πρόθεση να παραστήσω τον ιστορικό. Θέλω μονάχα να κεντρίσω τους ερευνητές να ξαναδούν το υλικό τους, για την ακρίβεια, να ξαναδούνε όλο το διαθέσιμο υλικό κι όχι μόνο το δικό τους. Κι ακόμη, να το δουν ελέγχοντας αμεύλκτα την αξιοπιστία των πηγών, μα πριν απ' όλα ξεχνώντας και παραμερίζοντας κάθε προσωπική προδιάθεση. Κι αυτόν ακόμη τον, κατά τα άλλα αξιέπαινο, ιδεολογικό αντιρατσισμό τους.

Μια τελευταία θεωρητική διευκρίνιση που την θεωρώ εισαγωγικά απαραίτητη. Η προκατάληψη, δηλαδή η άποψη η διαμορφωμένη εκ των προτέρων αναπόδεικτα, ακόμη κι όταν είναι συλλογική (την συμμερίζονται δηλαδή μεγάλες ομάδες ανθρώπων), ακόμη κι όταν είναι φυλετική (αφορά δηλαδή ενότητες ανθρωπολογικά ή κοινωνικά διακεκριμένες), δεν συνιστά ρατσισμό από μόνη της. Η κοινωνική προκατάληψη, είτε θετικά εκφραζόμενη (τι καλοί που είμαστε εμείς) είτε αρνητικά (τι κακοί που είναι οι άλλοι), αποτελεί σίγουρα την ψυχολογική προϋπόθεση του ρατσισμού, αλλά για να προκύψει εκείνος ο επιθετικός και επικίνδυνος ρατσισμός που μισούμε, πρέπει προη-

γουμένως κάποιοι παρανοϊκοί ή απλώς ανεγκέφαλοι κακοποιοί να έχουν επιτύχει να μετατρέψουν την προκατάληψη σε μισαλλοδοξία, ενοχοποιώντας αδίστακτα την διαφορετικότητα του Άλλου για δεινά που μας βρήκαν ή που μας απειλούν.

3. Ξεκινώντας από την όντως συνταρακτική διαπίστωση ότι η εξόντωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης ξεπέρασε σε ποσοστό ακόμη και το Γ' Ράιχ, ο Γιώργος Μαργαρίτης διερωτάται στο οπισθόφυλλο του βιβλίου του σε σκληρή γλώσσα: «φταίνει μόνο οι ξένοι κατακτητές γι' αυτή την επίδοση;»

Το ερώτημα ωστόσο αποκαλύπτεται 100% ρητορικό, γιατί ο συγγραφέας, θεωρώντας προφανώς δεδομένο και αυταπόδεικτον τον αντισημιτισμό των Θεσσαλονικέων, δεν μπαίνει στον κόπο ν' αναζητήσει πουθενά αλλού ευθύνες. Μ' αυτήν την απαράδεκτη και καθόλου αντικειμενική λογική γίνεται εξάλλου και η χρήση των πηγών. Ο συγγραφέας δεν εξαντλεί τις πηγές που έχει στη διάθεσή του προκειμένου να μπορέσει να διαμορφώσει απόψεις, αλλ' αντίθετα, για να επιβεβαιώσει τις ήδη διαμορφωμένες απόψεις του, ανθολογεί επιλεκτικά τις πηγές του.

Βαθιά αντιρατσιστής σαν προοδευτικός διανοούμενος, ο Γιώργος Μαργαρίτης, δικαίως αηδιασμένος απ' την όντως ανατριχιαστικά αντισημιτική ιστορία της νεότερης Ελλάδας (σφαγή των Εβραίων της Πελοποννήσου το 1821, πογκρόμ στα Επτάνησα το 1891, εμπρησμοί εβραϊκών συνοικισμών στη Θεσσαλονίκη το 1931), παρασύρθηκε να προεξοφλεί τον αντισημιτισμό των Θεσσαλονικέων κατά την Κατοχή και παρακάμπτει την υποχρέωσή του ως ιστορικού, αυτόν τον αντισημιτισμό να τον τεκμηριώσει.

Κάπως παρόμοια λειτουργώντας κι ο προϋπάρχων αντιρατσισμός της Αμπατζοπούλου, προκατέλαβε την κρίση της και την παρέσυρε να οσφραίνεται

και ν' αναγνωρίζει μόνο τα αντισημιτικά συμπτώματα και τις αντισημιτικές ενδείξεις. Έτσι, από ένα απέραντο όντως υλικό και μιαν απίστευτα μεγάλη βιβλιογραφία, που περιλαμβάνει 225 τίτλους 176 συγγραφέων, ανάμεσά τους ο Παλαμάς, ο Ντεριντά, ο Χίτλερ, αλλά ακόμη κι ένας ανώνυμος εβραίος αντάρτης, η Αμπατζοπούλου ξεχνά συστηματικά να προστρέξει στο *In memoriam* του Μ. Μόλχο και μάλιστα δεν το περιλαμβάνει καν στη βιβλιογραφία της. Το ίδιο άλλωστε συμβαίνει και με τον Μαργαρίτη, ο οποίος το περιλαμβάνει μεν στην βιβλιογραφία του αλλά καταφανώς παρέλειψε κι αυτός να το διαβάσει. Όμως το *In memoriam*, που παραμένει πάντοτε το πιο έγκυρο αναμφισβήτητο κείμενο που έχει γραφτεί για το ολοκαύτωμα των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, στην 100ή και τελευταία σελίδα του, ξεκαθαρίζει ρητά και κατηγορηματικά και χωρίς καμιά επιφύλαξη ότι, για την συντριπτική αποτελεσματικότητα των ναζιστικών διωγμών στη Θεσσαλονίκη, οι αποκλειστικοί υπεύθυνοι ήταν Εβραίοι, κάποιοι συγκεκριμένοι, κακοί Εβραίοι.

4. Το ειδικό κύρος του *In memoriam* δεν απορρέει μόνον από την προσωπικότητα του συγγραφέα του, ενός εβραίου ιστορικού από τη Θεσσαλονίκη με εντελώς σπάνιες προσωπικές αρετές, πνευματικές, ηθικές και ψυχικές, που έζησε στο πετσί του τη γερμανική Κατοχή και υπήρξε ο πρώτος μεταπολεμικός ραββίνος της Κοινότητας. Απορρέει επίσης και από την χρονική συγκυρία της συγγραφής του.

Όταν το 1948 ο Μιχαέλ Μόλχο εξέδωσε το βιβλίο του (με προσωπικές του δαπάνες, γιατί η Κοινότητα, επικαλούμενη ταμειακή δυσχέρεια, αρνήθηκε να το χρηματοδοτήσει) είχε στη διάθεσή του όλο το έμπυχο υλικό της έρευνάς του, δηλαδή όλους τους επιζήσαντες Εβραίους της Θεσσαλονίκης, που τότε ακριβώς είχαν όλοι τους επαναστατήσει, άλλοι απ' τα στρατόπεδα, άλλοι απ' το αντάρτικο κι άλλοι απ' την Αθήνα και την περιφέρεια όπου είχαν καταφύγει. Αμέσως μετά οι περισσότεροι από αυτούς διασκορπίστηκαν σε όλη την υφήλιο, κυρίως στις ΗΠΑ, στην Αργεντινή και λίγο αργότερα στο κρά-

Θεσσαλονίκη Ιούλιος 1942: Συγκέντρωση και βασανισμοί Εβραίων στην Πλατεία Ελευθερίας.

τος του Ισραήλ. Από τους διασωθέντες Εβραίους, όσους σώθηκαν γιατί είχαν προλάβει να αποδράσουν στην Αθήνα, ήταν όλοι εύποροι πριν από τον πόλεμο, κι όταν επέστρεψαν, παρέμειναν σχεδόν όλοι στη Θεσσαλονίκη και μπόρεσαν σχετικά γρήγορα να ορθοποήσουν πάλι.

Από τους άπορους όμως, τους απελπιστικά άπορους της προπολεμικής εβραϊκής κοινωνίας, που αποτελούσαν τότε το 80% του εβραϊκού πληθυσμού της πόλης και αριθμούσαν σχεδόν 40.000 ψυχές, επέζησαν ελάχιστοι απ' τα στρατόπεδα, σίγουρα οι πιο σκληρογυνημένοι, κι όταν επέστρεψαν, κανείς τους δεν παρέμεινε στη Θεσσαλονίκη. Κανείς δεν είχε λόγους να μείνει, γιατί εξακολουθούσε να είναι άπορος και θα κινδύνευε να πεθάνει, αυτή τη φορά από πείνα.

Ακόμη κι εκείνη η ιστορική και παγκοσμίως χειροκροτηθείσα χειρονομία της ελληνικής Πολιτείας (μνημειώδης και συγκινητική σαν σύλληψη αλλά σκέτο φιάσκο σαν αποτέλεσμα), με την οποία το ελληνικό Δημόσιο ανέστειλε με Συντακτική Πράξη, αμέσως μετά την απελευθέρωση (Ιανουάριος 1946), το ισχύον Κληρονομικό Δίκαιο της χώρας, παραιτούμενο το ίδιο από τα κληρονομικά δικαιώματά του, για να χαρίσει στους επιζώντες Εβραίους όλες τις σχολάζουσες περιουσίες ακόμη και των πλέον μακρινών συγγενών τους που χάθηκαν στα στρατόπεδα, ακόμη λοιπόν κι εκείνη η χειρονομία δεν ευνόησε παρά μόνον ήδη εύπορους Εβραίους, γιατί μόνον αυτοί βέβαια «κρατούσαν» από πλούσια τζάκια κι είχαν πλούσιους συγγενείς.

Μοιραία οι μαρτυρίες στις οποίες σήμερα, ύστερα δηλαδή από 50 ολόκληρα χρόνια, προσέφυγαν οι Αθηναίοι

ερευνητές, είναι οι αναμνήσεις των εύπορων εκείνων επιζώντων που παρέμειναν στη Θεσσαλονίκη και των επιγόνων τους. Πηγές δηλαδή εκ προοιμίου μονόπλευρες, άρα μεροληπτικές, άρα αναξιόπιστες, όχι βέβαια γιατί αυτά που καταθέτουν δεν είναι αλήθειες αλλά γιατί δεν αποτελούν όλην την Αλήθεια, κάτι που ως γνωστόν ιστοριογραφικά είναι πολύ χειρότερο, γιατί δεν αναστέλλει ούτε αναβάλλει απλώς την έρευνα αλλά την παραπλανά εκτρέποντάς την σε ύποπτες ερμηνείες και συμπεράσματα.

5. Για όλους όσους ζήσαμε την Κατοχή στη Θεσσαλονίκη, το κυρίαρχο και τραγικό ερώτημα είναι αυτό ακριβώς για το οποίο διερωτάται ο εβραίος σοφός στο τέλος του βιβλίου του: Πώς εξηγείται ότι το 95% του εβραϊκού πληθυσμού της Θεσσαλονίκης, δηλαδή σχεδόν 50.000 ζωντανοί και υγιείς Εβραίοι, αφέθηκαν να οδηγηθούν στη σφαγή χωρίς ν' αντισταθούν ή ν' αντιδράσουν καθόλου; Όταν μάλιστα –θα μπορούσε κανείς να προσθέσει– την ίδια εποχή, στην ίδια πόλη, λίγο πιο πέρα, κάποιες άλλες ομάδες πληθυσμού, από χριστιανούς αυτές, μα και, ιδίως, από άθεους, χωρίς καν να κινδυνεύουν άμεσα όπως οι Εβραίοι, είχαν ξεκινήσει την αντίστασή τους, γεμίζοντας τους τοίχους με συνθήματα και τους δρόμους με προκηρύξεις, εμψυχώνοντας, καθοδηγώντας και ξεσηκώνοντας τον λαό ενάντια στους ναζί και στους συνεργάτες τους.

Ο Μιχαέλ Μόλχο, έχοντας επίγνωση του χρέους του έναντι της ιστορίας, καταλήγει στο βιβλίο του ομολογώντας, με σπαραγμό αλλά χωρίς δισταγμούς, αυτό που βέβαια όλοι μας τότε υποπτευόμασταν, ότι δηλαδή για την απίστευτη παθητικότητα των Εβραίων

της Θεσσαλονίκης ο μέγας και αποκλειστικός υπεύθυνος υπήρξε ο τότε Αρχираββίνος της Κοινότητας Σεβή Κόρετς.

Ο Κόρετς, εκτός από θρησκευτικός ήταν και πολιτικός ηγέτης του εβραϊκού πληθυσμού κι από τον Δεκέμβριο του 1942, όταν οι Γερμανοί τον έχρισαν και Πρόεδρο της Ισραηλιτικής Κοινότητας, υπήρξε αναμφίβολα ο αμείλικτος δικτάτορας των Εβραίων της Θεσσαλονίκης.

Με την πλήρη κάλυψη της Κοινότητας, ο Κόρετς έκανε τα πάντα για να καθυσυχάζει και να κατευνάζει τους ομοθρήσκους του, διαβεβαιώνοντάς τους με πειστικότητα για τις αγαθές προθέσεις των Γερμανών. Κάθε φορά που οι ναζί έθεταν σε εφαρμογή ένα νέο μέτρο από το πρόγραμμα εξόντωσης, ο Κόρετς, για να προλάβει τις εκρήξεις αγανάκτησης του λαού, πιπίζε στο ποίμνιό του παραμύθια. Παράλληλα, για να καλοπιιάσει τους Γερμανούς, ανέλαβε να συγκεντρώσει για λογαριασμό τους στα γκέτο της Θεσσαλονίκης τους υπόλοιπους Εβραίους της Κεντρικής Μακεδονίας και της Φλώρινας. Δυστυχώς, χάρη στις πράγματι μεγάλες οργανωτικές του ικανότητες, κι αυτή η αποστολή εκτελέστηκε με απόλυτη σχεδόν επιτυχία. Μόνον οι τριάντα Εβραίοι της Κατερίνης σώθηκαν τότε, γιατί ο αστυνομικός διευθυντής της πόλης, ισχυριζόμενος ότι δεν είχε λάβει εγκαίρως τη διαταγή του Κόρετς να τους συλλάβει, πρόλαβε και τους σκόρπισε στα γύρω χωριά.

Δεν είναι καθόλου παράδοξο ότι τα ηττοπαθή του κηρύγματα στην αρχή έβρισκαν θετική ανταπόκριση στο λαό. Δεδομένου ότι κανείς δεν μπορούσε ακόμη να φαντασθεί την πραγματική πρόθεση των Γερμανών να εξαφανίσουν πλήρως τους Εβραίους, οι μεν εύποροι της Κοινότητας, μαλθακοί και άτολμοι όπως πάντα και παντού οι εύποροι, αγωνιώντας να περισώσουν τις περιουσίες τους, συναίνεσαν με προθυμία να μην προκαλούν με τίποτε τους κατακτητές. Οι πληβείοι πάλι της Κοινότητας, οι πολλοί δηλαδή που και πριν από την Κατοχή πεινούσαν και, μη έχοντας τίποτε πολύτιμο να χάσουν, θα ήταν οι φυσικοί φορείς της εξέγερ-

σης, βαυκαλίζονταν ότι ίσως πράγματι στην Κρακοβία να τους περίμεναν καλύτερες ημέρες, όπως τους υποσχόταν ο Αρχираββίνος, μια και χειρότερες δεν θα μπορούσαν να είναι.

Όταν η κωμωδία τελείωσε και οι ανταπάτες διαλύθηκαν, ο λαός που ξαφνικά αφυπνίσθηκε, εξεγέρθηκε (17-03-1943) με άγριες διαθέσεις ενάντια στην μέχρι τότε ηγεσία του. Ο Κόρετς γλύτωσε παρά τρίχα το λιντσάρισμα αλλά ήταν πια πολύ αργά: Δύο σιδηροδρομικές αποστολές, με 3.000 ψυχές η κάθε μία, είχαν ήδη ξεκινήσει για τα σφαγεία της Πολωνίας.

Ένας άλλος εβραίος διανοούμενος που έζησε τα γεγονότα εκείνης της εποχής, ο νομομαθής (και δικηγόρος, αν θυμάμαι καλά) Σαμ Ναχμιά, στη μελέτη του *Η τύχη των Εβραίων κατά την Κατοχή και μετά την απελευθέρωση* γράφει: «παρά τα εγκληματικά σχέδια των Γερμανών για την ολοσχερή εξόντωση των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, το κακό θα ήτο απείρως μικρότερο εάν η Κοινότης δεν βοηθούσε προς την κατεύθυνση αυτή με τους ανίκανους αρχηγούς της, οι οποίοι, ενσυνειδήτως ή όχι, ευθύνονται», διότι: «αν είχαν έστω και κατ' ελάχιστον αρχηγικές ικανότητες δεν θα παρετηρείτο η ανήκουστη τραγωδία των Εβραίων της Θεσσαλονίκης ή τουλάχιστον δεν θα είχε την έκταση την οποίαν ενεφάνισε».

Τέλος, ο ίδιος ο Μ. Μόλχο στο βιβλίο του απαριθμεί και επτά άλλους παράγοντες ήσσονος σημασίας που συνηγόρησαν για την αρχική ανεκτικότητα του λαού στα ηττοπαθή κηρύγματα του Κόρετς, όπως λ.χ. τη δυσχέρεια του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού να μιλήσουν άνετα την ελληνική γλώσσα, τους ιδιαίτερα στενούς δεσμούς των εβραϊκών οικογενειών κ.λπ. Όμως ούτε και σ' αυτούς τους ήσσονος σημασίας παράγοντες δεν περιλαμβάνει, έστω υπαινικτικά, τα «αντιεβραϊκά αισθήματα του λοιπού πληθυσμού της πόλης».

Μοιραία εδώ ξεπηδά από μόνη της η απορία: όταν οι κατ' εξοχήν αρμόδιοι, οι κατά τεκμήριο πιο αξιόπιστοι, επώνυμοι εβραίοι ιστορικοί, όλοι τους εγνωσμένης αντικειμενικότητας ερευνητές αλλά και μάρτυρες οι ίδιοι ταυ-

τοχρόνως, τους μόνους που ενοχοποιούν πέραν των ναζί για τα δεινά της Κατοχής, είναι κάποιοι κακοί Εβραίοι, τότε πώς και γιατί οι σύγχρονοι ιστορικοί επιμένουν εν χορώ να τα χρεώνουν στον... αντισημιτισμό των Ελλήνων; Αρνούμενοι μάλιστα προκλητικά οποιεσδήποτε ευθύνες στους Εβραίους;

Νομίζω ότι κι ένας μαθητής Γυμνασίου μπορεί να καταλάβει ότι κάποια ύποπτη σκοπιμότητα υπηρετεί η χονδροειδής αυτή παραχάραξη.

6. Για να προλάβω κάποιους ενδεχόμενους άδικους συνειρμούς, συγκεκριμένα για εκείνους που ίσως από μέσα τους θα διερωτηθούν μήπως η παθητικότητα των Εβραίων στην Κατοχή οφειλόταν πιθανόν σε κάποιο φυλετικό γονίδιο ηττοπάθειας, θ' αφηγηθώ ένα ελάχιστο γνωστό περιστατικό που συνέβη στο Άουσβιτς. Θα θυμίσω λοιπόν ότι, το μεσημέρι της 9ης Οκτωβρίου του 1944, στο στρατόπεδο κρατουμένων Μπίργκεναου, κολλητά στο Άουσβιτς, στη μνημειώδη εκείνη εξέγερση, τη μεγαλύτερη που σημειώθηκε ποτέ σε χιτλερικό στρατόπεδο, ανάμεσα στις χιλιάδες των εβραίων κρατουμένων από τη Γαλλία, την Πολωνία, την Ουγγαρία και την Ελλάδα, αυτοί που πρώτοι ξεσηκώθηκαν, παρασύροντας στην αρχή τους Ούγγρους και στη συνέχεια όλους τους άλλους, ήσαν οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης, τραγουδώντας τον ελληνικό εθνικό ύμνο και κραυγάζοντας συνθήματα στα σπασμένα ελληνικά τους.

Φυσικά ήταν κι οι πρώτοι επίσης που εξοντώθηκαν μέχρι τις 5 η ώρα το απόγευμα, χωρίς να γλυτώσει παρά μόνο ένας.

7. Ως εδώ μιλούν ξερά τα γεγονότα. Αν όμως θέλομε να ψάξομε για τις αιτίες τους, πρέπει οπωσδήποτε να γυρίσομε λίγο πίσω για να δούμε από κάπως πιο κοντά την προπολεμική εβραϊκή κοινωνία της Θεσσαλονίκης.

Πράγματι, όλα ξεκινούν από τις ιδιαιτερότητες εκείνης της κοινωνίας, που δεν υπήρξε ούτε συμπαγής ούτε αρραγής ούτε καν ενιαία, όπως θέλουν να την φαντάζονται κάποιοι. Αυτοί που αρέσκονται να μιλούν για «εβραϊκό στοιχείο», εννοώντας μια ομοειδή ενότητα ανθρώπων, με ομοψυχία και με κοινά κοινωνικά ανακλαστικά, με κοινά

κοινωνικά οράματα και κοινές φιλοδοξίες, μ' άλλα λόγια μια ενότητα σχεδόν μεταφυσικά συσπειρωμένη, είναι είτε παράφρονες κακοποιοί όπως ο Χίτλερ είτε, επίσης επικίνδυνοι, αιθεροβάμονες ρομαντικοί όπως ο Χερτζ.

Στην πραγματικότητα, η προπολεμική εβραϊκή Κοινότητα της Θεσσαλονίκης υπήρξε μια τυπικά αστική ταξική κοινωνία, αλλά με ταξικές διαφορές τόσο ακραίες, τόσο πρωτόγονες και τόσο αποκρουστικές που δεν θύμιζαν σε τίποτε τις σύγχρονες αστικές κοινωνίες του εικοστού αιώνα. Αντίθετα, εκεί που παραπέμπουν έντονα, είναι η ζοφερή κοινωνία των αρχών της βιομηχανικής επανάστασης στα μέσα του 19ου αιώνα, η κοινωνία των Αθλίων του Ουγκώ.

Άρχουσα τάξη είναι οι μεγαλοϊδιοκτήτες, οι έμποροι, οι τραπεζίτες κι οι ραββίνοι. Το 80% του πληθυσμού είναι πληβείοι, δηλαδή άποροι προλετάριοι, αχθοφόροι και ζητιάνοι, που ζούνε απομονωμένοι σε άθλιους μαχαλάδες, μέσα σε χαμόσπιτα, σε παραπήγματα και σε παράγκες. Μισούν τους πλούσιους ομοθρήσκους τους, γιατί ξέρουν ότι εκείνοι τους περιφρονούν, τους αποστρέφονται και τους κρατούνε πάντα σε απόσταση. Άλλωστε εκείνοι, ανάμεσά τους και στα σπίτια τους, μιλάνε μόνο γαλλικά που ο λαός δεν τα καταλαβαίνει.

Εκτός από την συμβατικά κοινή τους θρησκευτική κατάταξη, τίποτε κοινό δεν συνδέει τις δύο κοινωνικές τάξεις.

Ο Ιωσήφ Ναχαμά, Εβραίος της Θεσσαλονίκης, από τους πλέον διακεκριμένους παγκοσμίως εβραίους ιστορικούς, ομολογεί στο βιβλίο του ότι ακόμη και στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, ανάμεσα στους κρατούμενους, η (τέως) άρχουσα κοινωνική τάξη κρατούσε τις ταξικές αποστάσεις από τους πληβείους.

Πώς όμως προέκυψε αυτή η ακραία ταξική διαστρωμάτωση;

8. Η Θεσσαλονίκη, πριν την καταλάβουν οι Έλληνες και στερηθεί αυτομάτως τις αγορές της βαλκανικής ενδοχώρας, είχε γνωρίσει μια πρωτοφανή οικονομική άνθιση, τόσο στο εμπόριο όσο και στη βιομηχανία. Και οι δύο αυτές δραστηριότητες, ιδίως όμως η βιομηχανία, ήταν σχεδόν στο σύνολό

τους σε εβραϊκά χέρια. Ανάλογα αναπτυγμένο ήταν μοιραία και το προλεταριάτο. Στις αρχές του 1900 ο εβραϊκός μόνον πληθυσμός της πόλης έφτανε τις 100.000 ψυχές.

Όταν με τους αλληπάλληλους πολέμους άρχισε και η οικονομική παρακμή της Θεσσαλονίκης, εμφανίστηκε μεγάλη ανεργία, που όπως ήταν φυσικό έπληξε πρωτίστως και κυρίως το προλεταριάτο. Τότε ξεκίνησε ένα μεγάλο κύμα μετανάστευσης που, μολονότι μέσα σε μια γενιά μείωσε τον εβραϊκό πληθυσμό κατά 100% και τον κατέβασε στις 50.000 ψυχές, δεν έλυσε ωστόσο το πρόβλημα της ανεργίας.

Φυσικά αυτοί που μετανάστευαν ήταν μόνον οι άποροι. Η υπόλοιπη Κοινότητα που δεν έπαυσε να είναι εύπορη, αντιμετώπιζε με ανακούφιση αυτή την απομάκρυνση των ταπεινών που τους ήσαν πλέον άχρηστοι.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η μετανάστευση αποψίλωσε και το συνδικαλιστικό κίνημα που ήταν ιδιαίτερα αναπτυγμένο (ασύγκριτα πιο αναπτυγμένο απ' των Αθηνών) και είχε αναδείξει σπάνιες φυσιογνωμίες. Αυτό φυσικά ανακούφιζε ακόμη πιο πολύ την υπόλοιπη Κοινότητα των ευπόρων.

Η μεγάλη (και πάντα μυστηριώδης) πυρκαγιά του 1917, που έπληξε κυρίως τους Εβραίους, έσπρωξε κι άλλο την οικονομία προς τα κάτω και ενίσχυσε περαιτέρω τη μετανάστευση. Στον συνδικαλισμό όμως τη χαριστική βολή την έδωσε η Δικτατορία του Μεταξά το 1936, όταν διέταξε και το κλείσιμο της μόνης αριστερής εφημερίδας που κυκλοφορούσε σ' όλο το λαό και γραφόταν στα ισπανοεβραϊκά, που είναι η μητρική γλώσσα των Εβραίων της Θεσσαλονίκης.

Έτσι, μέχρι τότε που κηρύχτηκε ο πόλεμος, στην εβραϊκή Κοινότητα των 50.000 ανθρώπων, κυκλοφορούσαν πια δύο καθημερινές εφημερίδες, γραμμένες κι οι δύο στα... γαλλικά, που ο λαός δεν τα καταλάβαινε και τα μιλούσε μόνο «ο καλός κόσμος», η άρχουσα τάξη δηλαδή, που με τους γέροντες και τα νήπια μαζί δεν ξεπερνούσαν τους 5.000!

Όλοι σχεδόν οι υπόλοιποι, η μεγάλη μάζα δηλαδή του εβραϊκού πληθυσμού, γύρω στις 40.000 ψυχές, με μορ-

φωτικό επίπεδο χτυπητά χαμηλό, πάμφτωχοι και εξαθλιωμένοι, ζούσαν ανενήμερωτοι και απομονωμένοι στο περιθώριο. Χωρίς τους φυσικούς, δικούς τους ταξικούς ηγέτες, οι πληβείοι της εβραϊκής Κοινότητας βρίσκονταν στο απόλυτο έλεος της άρχουσας τάξης που τους χρησιμοποιούσε αδίστακτα όπου και όπως εκάστοτε την εξυπηρέτούσε.

Φυσικά, όταν τον Μάρτη του 1943 οι προθέσεις των Γερμανών ξεσκεπάσθηκαν εντελώς στα μάτια και των πιο αφελών, τότε η ηγεσία της Κοινότητας, πανικόβλητη, σήκωσε τα χέρια. Η έσχατη απόγνωση και ο απόλυτος πανικός, το «ο σώζων εαυτόν, σωθήτω», γέμισε τις ψυχές όλων. Όσοι από την άρχουσα τάξη πρόλαβαν, δραπετεύσαν για να σωθούν στην Αθήνα. Οι πάμφτωχοι πληβείοι όμως εγκαταλείφθηκαν όλοι τους στη μαρτυρική τους μοίρα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι σημερινοί Εβραίοι της Θεσσαλονίκης, όλοι τους γόνοι της προπολεμικής τάξης των εύπορων Εβραίων, δίκαια αισθάνονται μεγάλη δυσφορία για την πρωτοφανή ηττοπάθεια της κατοχικής γενιάς τους.

Οι πνευματικοί τους εκπρόσωποι και ηγέτες, γνωρίζοντας ότι η ακριβοπληρωμένη εκείνη παθητικότητα υπήρξε το αποτέλεσμα της απaráδεκτης και πρωτόγονης ταξικής διαστρωμάτωσης της προπολεμικής εβραϊκής κοινωνίας και προκειμένου να απαλλάξουν την άρχουσα κοινωνική τάξη, της οποίας οι ίδιοι αποτελούν τη συνέχεια, από τις μεγάλες ιστορικές ενοχές που καταφανώς την βαρύνουν, δεν δίστασαν να σκαρώσουν ένα φαντασιακό «μαύρο πρόβατο», τον υποτιθέμενο αντισημιτισμό των Θεσσαλονικέων, για να του φορτώσουν με απίστευτη ιαμότητα, εντελώς αυθαίρετα και αναπόδεικτα, τις αποδεδειγμένα βαρύτατες ευθύνες των προγόνων τους.

Άλλωστε, το να σου φταίνει για όλα πάντα κάποιοι άλλοι, σαν μέθοδος δεν είναι καθόλου άγνωστη στη σύγχρονη ισραηλινή ιστορία.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ
Ωραιόκαστρο

Επισημαίνουμε

Δύο σταθμά, κανένα μέτρο;

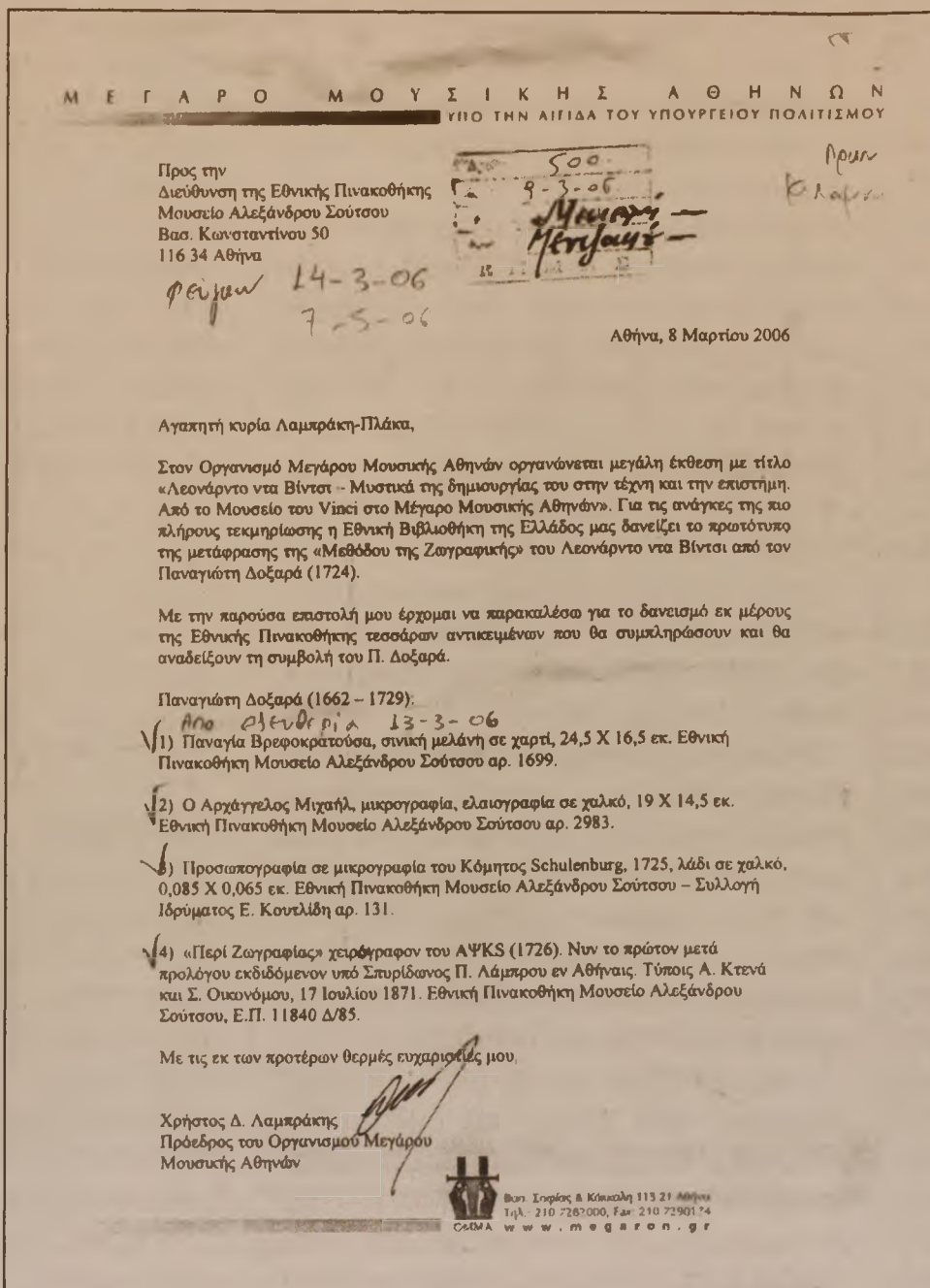
Εν αρχή ην ο Βαν Γκογκ. Πάλευε με την παράνοια, έτρωγε τις σάρκες του, μοίραζε τ' αφτιά του και κατέληξε πένης και αυτοκτονημένος. Έψαχνε να βρει μια καινούργια γλώσσα και αυτό τον κατέστησε τον φτωχούλη-Άγιο της νεωτερικότητας. Έπειτα ήρθαν οι μεγάλες δημοπρασίες, οι τραπεζίτες-συλλέκτες, οι συλλέκτες-πετρελαιάδες, οι Ιάπωνες περιέργοι, οι Ιάπωνες-επενδυτές και ο Βαν Γκογκ post mortem απέκτησε δισεκατομμύρια δολάρια. Έτσι είναι... Πρώτα οι καλλιτέχνες δημιουργούν πολιτισμό κι έπειτα έρχονται οι managers για να κάνουν τον πολιτισμό προϊόν προς διαπραγμάτευση.

Προς επίρρωσιν των ανωτέρω δημοσιεύουμε ένα έγγραφο με το οποίο η Εθνική Πινακοθήκη υπακούοντας σε αίτημα του Χ.Δ. Λαμπράκη δανείζει στον πρόεδρο του Μεγάρου έργα για κάποια έκθεση του ΟΜΜΑ.

Την ίδια εποχή το Ίδρυμα Τηνιακού Πολιτισμού ζήτησε από την Πινακοθήκη ένα σχέδιο του Γύζη και ένα λαϊκό λιθανάγλυφο του Χατζηαντώνη-Λύτρα. Αμφότερα τα έργα δεν εκτίθενται αλλά είναι στην αποθήκη του Μουσείου. Η έκθεση στην Τήνο πραγματοποιείται σε άριστες μουσειολογικές συνθήκες με όλους τους κανόνες ασφαλείας και δείχνει τη μετάβαση από τη λαϊκή έκφραση στη λόγια δημιουργία. Τίτλος της «Η Αφύπνιση, Η μετάβαση από το Λαϊκό στο Λόγιο». Ε λοιπόν, η Πινακοθήκη, ίδρυμα πλέον στενοκέφαλων γραφειοκρατών που κατ' επανάληψη κάνουν κατάχρηση εξουσίας, αρνήθηκε να δανείσει τα δύο μικρά έργα ώστε να εκτεθούν στον γενέθλιο τόπο των δημιουργών τους. Ηλιθιότητα ή εμπάθεια εφόσον την έκθεση διοργανώνει ο υπογραφόμενος; Ας απαντήσει ο νέος υπουργός Πολιτισμού.

Μάνος Στεφανίδης

ΥΓ. Η Εθνική Πινακοθήκη οργανώνει, επιτέλους, τέλος του 2006 έκθεση Χαλεπά και έχει ζητήσει από το Ίδρυμα Τηνιακού Πολιτισμού τις πολύτιμες μεταλογικές συνθέσεις του Μπαρμπα-Γιαννούλη που εκτίθενται σε ειδική αίθουσα. Τι πρέπει να πράξει τώρα το Ίδρυμα;

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Την Τρίτη 9/5 (12.30 μ.μ.), στην αίθουσα της ΕΣΗΕΑ (Ακαδημίας 20), το Ινστιτούτο Νεοελληνικών Ερευνών του ΕΙΕ θα παρουσιάσει την έκδοση **Ο Ελληνικός Τύπος 1784-1996. Ιστορικές και Θεωρητικές Προσεγγίσεις**. Ομιλητές: Π. Κιτρομηλίδης, Π. Μπουκάλας, Η. Νικολακόπουλος, Β. Παναγιωτόπουλος. Τη συζήτηση θα συντονίσει η κ. Λουκία Δρούλια.

• Σε εκδήλωση που οργανώνει η Ελληνική Εταιρεία Εθνολογίας τη Δευτέρα 8/5 (8 μ.μ.), στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Οργάνων (Διογένους 1-3, Αέρηδες, Πλάκα), θα μιλήσει ο καθηγητής Κοινωνικής Ανθρωπολογίας (Πανεπιστήμιο Αιγαίου) **Θόδωρος Παραδέλλης** με θέμα «Μηχανισμοί συμβολικής κατασκευής».

• Την Τετάρτη 10/5 (8 μ.μ.), στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Θεσσαλονίκης (Εγνατίας 154, HELEXPO), θα παρουσιαστεί ο συλλογικός τόμος **Με τον ρυθμό της ψυχής - Αφιέρωμα στον Γιώργο Ιωάννου** (ομιλητές: Π. Μουλλάς, Γ. Σκαμπαρδώνης, Στ. Λουκάς) και θα εγκαινiasτεί έκθεση με τη συμμετοχή 32 εικαστικών καλλιτεχνών που εμπνέονται από το έργο του Γ. Ιωάννου.

• **Εγκαινιάζεται** στις 11/5 στις 8 μ.μ. η έκθεση **41 καλλιτέχνιδες απόφοιτες του Pierce College** στο Πολιτιστικό Κέντρο του Κολεγίου (Ηπίτου 17Β, Πλάκα). Η έκθεση, που επιμελείται η Ντόρα Ηλιοπούλου-Ρογκάν, περιλαμβάνει σημαντικές ελληνίδες δημιουργούς από τη γενιά του Α' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι σήμερα. Τιμητική αναφορά γίνεται στην γλύπτρια Φρόσω Ευθυμιάδη-Μενεγάκη, πρώτη γνωστή καλλιτέχνίδα απόφοιτο (του 1932).

• **Στις γκαλερί:** Έκθεση του **Γρηγόρη Σεμιτέκολο** γίνεται τις ημέρες αυτές στις «Νέες Μορφές» (Βαλαωρίτου 9α, κέντρο Αθήνας)· διαρκεί έως 20/5. Μια νέα ενότητα έργων της παρουσιάζει στην «Μέδουσα» (Ξενοκράτους 7, Κολωνάκι) η γλύπτρια **Μαρία Βλαντή**: από 4/5 μέχρι 10/6. Έως 20/5 διαρκεί η έκθεση του αμερικανού εικαστικού **Jim Shaw**, που γίνεται στη γκαλερί Bernier/Eliaides (Επταχάλκου 11, Θησείο). Την Τετάρτη 10/5 (8 μ.μ.) εγκαινιάζεται έκθεση ζωγραφικής του **Αλέκου Βλ. Λεβίδη** στη γκαλερί Astra (Καρυατιδών 8, Ακρόπολη)· θα διαρκέσει έως 30/5.

Στέλλα Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη: Βιωματικές εμπειρίες από τον Εμφύλιο

Πρωτοχρονιά του 1949, στην ταράτσα ενός καπνομάγαζου επί της οδού Ολύμπου 2, στη Θεσσαλονίκη, στο οποίο φυλακίστηκαν επί ένα τρίμηνο τριακόσιες περίπου γυναίκες. Τις είχαν φέρει από το Μεταγωγών κατά μπουλούκια, ανάλογα με την περιοχή της καταγωγής τους. Σε λίγες μέρες τις φόρτωσαν στα αμπάρια του αρματαγωγού Ελένη και τις μετέφεραν στο Λαύριο κι από εκεί με ψαρόβαρκες στη Μακρόνησο, στο νέο τόπο εξορίας τους...

Στη φωτογραφία Χαλκιδικιώτισσες κι ανάμεσά τους δύο αδελφές από τη Γουμένισσα του νομού Κιλκίς.

Από δεξιά στην πάνω σειρά: 1η Ελένη Κ. Μπαζάκου (Πολυγυρινή, μάνα της εξορισμένης στο Τρίκερι Στέλλας)· 4η Μαρία Χρήστου Γιαντά από την Ορμύλια, που πενθούσε για το θάνατο της αντάρτισσας κόρης της, και μπροστά της μία από τον Ταξιάρχη· όη Μαρία Αγαπητού από την Ορμύλια, αδελφή του Άγγελου (μετέπειτα βουλευτή), και μπροστά της σκυμμένη η Πολυγυρινή Τασούλα Α. Παραθυρά, που οι Γερμανοί την είχαν πάει στο Άουσβιτς, και παραδίπλα της επίσης οι Πολυγυρινές Συριάνω Αθ. Τάσιου (8η, ηλικιωμένη) και Ουρανία Κύρκου Αικατερινάρη (9η, ψηλή), που είχε μαζί της στη φυλακή και το μικρότερο γιό της Νίκο, ενώ ο άντρας της Κύρκος ήταν ήδη εξορία· μπροστά της η Ρένα από την Ιερισσό· 13η Μαρία Καψάλη από την Ορμύλια, αντάρτισσα για δύο χρόνια· 16η Χάιδω Μήτσου Βογιατζή, από τον Πολύγυρο· 18η (κάτω από το υψωμένο χέρι) Αννέτα Παρλιάρη, κόρη Μακεδονομάχου από τον Ταξιάρχη· 19η Γαρουφαλιά και 21η Αννέτα, αδελφές από Γουμένισσα Κιλκίς· 20ή Άννα από τον Ταξιάρχη· 22η Σοφία Τσίκουλα από τον Πολύγυρο· 23η Μαγδαληνή, βαρυπενθούσα για τον πρόσφατο θάνατο του αντάρτη άντρα της· 24η Μαλαμάτω Ντάνττου από την Ορμύλια· 26η Ελένη, μαμή από Γαλάτιστα· 27η (τελευταία) Μαρία Γκαρλή από την Ορμύλια.

Στην κάτω σειρά: 1η Ακρίβω Σαλή από την Ορμύλια (γυναίκα αργότερα του Πολυγυρινού Γ. Κρίκη)· 4η, με τα άσπρα μαλλιά, η δασκάλα από την Ορμύλια Ευτέρπη Αγαπητού· 5ος Κρητικός χωροφύλακας· 8η Καίτη Θ. Κάλφα από τον Πολύγυρο· 9η Κατίνα Μπούιντα (ο πατέρας της ήταν καθηγητής στο Άγιο Όρος)· 10η Δώρα Α. Παραθυρά, αδελφή της προαναφερομένης Τασούλας και των Μιλτιάδη (εκτελέστηκε από τους Γερμανούς το 1944 στο μπλόκο της Κασσάνδρας) και Ρήγα (εκτελέστηκε στο Γεντί Κουλέ το 1951)· 11ος χωροφύλακας και μπροστά του (12ος) ο πεντάχρονος Νίκος Κύρκου Αικατερινάρης· 16ος ο μικρός επίσης Παύλος από την Ορμύλια και 19η (τελευταία) η Κωνσταντινιά Τσιπέλη από την Ορμύλια.

(αρχείο-κείμενο: Γιάννης Κύρκου Αικατερινάρης).

ΣΤΕΛΛΑ ΜΠΑΖΑΚΟΥ-ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ

Μεταφράσεις αρχαίων και βιώματα νεότερων ελληνικών τραγωδιών

του Γιάννη Κύρκου Αικατερινάρη

Τυχαία γεγονότα των νεανικών μας χρόνων, ασήμαντα για τρίτους, αποτέλεσαν πολλές φορές σταθμούς και αφετηρίες στη ζωή μας. Στα σκληρά μεταπολεμικά χρόνια, φωτισμένοι δάσκαλοι στάθηκαν δίπλα μας πολλές φορές και μας έδιναν κουράγιο, δύναμη και εφόδια να προχωρήσουμε. Μεταλαμπάδευσαν τις κοινωνικές ευαισθησίες και το πάθος της μάθησης, μας οδηγούσαν στον πολιτισμό και την παιδεία. Έτσι για να μπορούμε κι εμείς να επιλέγουμε «το ωραίο και τ' αληθινό» και όσα θα έδιναν πραγματικό νόημα και περιεχόμενο στη ζωή μας.

Οι σχέσεις όμως και η επικοινωνία μας με ανθρώπους των γραμμάτων, της τέχνης και του πολιτισμού –όχι απαραίτητα επώνυμους– έπαιρναν ιδιαίτερη σημασία για όσους βιώναμε στα εφηβικά μας χρόνια τα δεινά του εμφυλίου πολέμου και των χρόνων που τον ακολούθησαν. Τα λόγια των φωτισμένων και ευαισθητοποιημένων δασκάλων αποτελούσαν πηγή έμπνευσης και γνώσεων, αλλά ταυτόχρονα μετουσιώνονταν σε βάλσαμο και θάρρος για τη ζωή, σ' αυτά δηλαδή που είχαμε μεγαλύτερη ανάγκη στα τρυφερά χρόνια της νιότης, των οραματισμών και των ονείρων μας.

Το καλοκαίρι του 1953 τέλειωσα το δημοτικό σχολείο στον Πολύγυρο. Λίγα χρόνια πριν, μας έβαλαν με τον αδελφό μου Νίκο σ' ένα μονοτάξιο-πειραματικό(;) σχολείο, όπου συγκέντρωναν κυρίως τα παιδιά της ηττημένης παράταξης του εμφυλίου. Μεγαλώνουμε τότε κοντά στη γιαγιά μας, καθώς η ανώμαλη πολιτική κατάσταση μας στέρησε τους γονείς, που έλειπαν σε φυλακές και εξορίες.

Η μάνα μου, που επέστρεψε εντωμε-

Χαλκιδική, περίοδος του Εμφυλίου. Μικρό παιδί χρησιμοποιεί για παιχνίδι ένα αναποδογυρισμένο ροδάνι, εργαλείο που χρησιμοποιούν για την προετοιμασία των νημάτων του αργαλιού.

ταξύ από τη Μακρόνησο, με έστειλε λίγο πριν αρχίσω τη σχολική χρονιά στο Γυμνάσιο Πολυγύρου (1953-1954) να παρακολουθώ μαθήματα στη Στέλλα Μπαζάκου, τελειόφοιτη τότε φοιτήτρια της Φιλοσοφικής. Θα μου έδινε, όπως έλεγε, τις βασικές αρχές της ελληνικής γλώσσας, που «λίγοι την κατείχαν όσο εκείνη».

Εκτιμούσε τις ικανότητες και την προσωπικότητα της νεαρής φοιτήτριας, από τότε που έζησαν τις κοινές περιπέτειες των προηγούμενων δύσκολων χρόνων. Ήταν κι οι δυο τους ανάμεσα στις γυναίκες του Πολυγύρου που φυλακίστηκαν κατά τη γερμανική κατοχή. Η μάνα μου Ουρανία είχε συλληφθεί λίγο νωρίτερα, μαζί με την Γεωργία Θάνου-Αργυροπούλου και την Αννέτα Α. Τάσιου. Ακολούθησαν οι συλλήψεις

της Τασούλας Παραθυρά, που οδηγήθηκε στο Άουσβιτς, και της Στέλλας Μπαζάκου. Στη συνέχεια βίωσαν όλες το «καθαρτήριο» της εξορίας και των «νέων Παρθενώνων» της Μακρόνησου, μαζί με χιλιάδες άλλους Έλληνες, ανάμεσά τους ο πατέρας και τα αδέρφια της Τασούλας, οι γονείς της Στέλλας και ο πατέρας μου. Εκεί ένιωθαν δίπλα τους τη βαριά αναπνοή των δικών τους ανθρώπων, χωρίς να μπορούν να τους δουν...

Γνώρισα καλά τη Στέλλα εκείνο το καλοκαίρι, καθώς πήγαινα συχνά στο δώροφο πέτρινο σπίτι της συνοικίας «Ανήλια» Πολυγύρου όπου ζούσε με τους αγρότες γονείς της. Ολοκλήρωνε με εξαιρετικά υψηλές επιδόσεις τις σπουδές της στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπου είχε την τύχη να έχει λαμπρούς καθηγητές, όπως ο Γιάννης Κακριδής, ο Στυλιανός Καψωμένος, ο Εμμανουήλ Κριαράς, ο Στίλπων Κυριακίδης και ο Λίνος Πολίτης. Ως πνευματικοί ταγοί και ευαισθητοποιημένοι πολίτες, στήριζαν τη Στέλλα στις περιπέτειες και διώξεις που αντιμετώπιζε, εξαιτίας της ιδεολογικής ένταξης και στάσης της, κατά τη γερμανική κατοχή και τη μετέπειτα περίοδο.

Το ίδιο τυχερή όμως, ως προς το ζήτημα της αξιοσύνης και του δημοκρατικού ανθρωπιστικού ρόλου του δασκάλου, στάθηκε νωρίτερα και στο Γυμνάσιο Πολυγύρου, όπου οι καθηγητές της Ξυπολυτάς, Γ. Φιλιππακόπουλος και Φ. Τάσιος' ήταν ανάλογου επιπέδου.

Η εργατικότητα, η αξιοπρέπεια και η υπερήφανη στάση της Στέλλας απέναντι στα όσα δεινά αντιμετώπιζε, την ανύψωσαν στη συνείδησή μου σαν ένα πρότυπο. Αποτελούσε το παράδειγμα, που λειτούργησε σαν ισχυρό αντίδοτο στην απογοήτευσή μου, καθώς εκείνο το καλοκαίρι του 1953 δεν μου έδωσαν –για προφανείς λόγους– τη θεσμοθετημένη υποτροφία που θα χορηγούσαν

Ο Γιάννης Αικατερινάρης είναι αρχιτέκτονας, π. πρόεδρος του ΤΕΕ/ΤΚΜ.

στον πρωτεύσαντα κατά τις εισαγωγικές εξετάσεις των Γυμνασίων Χαλκιδικής. Οι αρμόδιοι δεν αισθάνθηκαν καν την ανάγκη να δώσουν έστω και μία ελάχιστη πειστική απάντηση στα «γιατί» ενός παιδιού, που αν και πρώτευσε, του στέρησαν την επιβράβευση μιας σημαντικής επιτυχίας του...

Η Στέλλα μου έδωσε τότε να καταλάβω ότι αυτοί και παρόμοιοι αποκλεισμοί οφείλονταν σε άλλους λόγους και ανάγονταν στην ίδια αιτία: δεν ικανοποιούσαμε το κριτήριο των «κοινωνικών φρονημάτων» που δυστυχώς σε κάθε εμφύλιο διχασμό επιβάλλουν οι νικητές, αγνοώντας ότι τελικά χαμένη είναι η ίδια –κοινή και για τους δύο– πατρίδα. Χρεωνόμασταν δηλαδή και οι δύο στην πλευρά των ηττημένων του εμφυλίου, με ό,τι αυτό συνεπαγόταν, ιδιαίτερα για ένα παιδί...

Στα χρόνια που ακολούθησαν η Στέλλα προσπαθούσε να επιβιώσει μέσα στις αντίξοες συνθήκες, που γίνονταν ακόμη δυσκολότερες σε μικρές επαρχιακές πόλεις όπως ο Πολύγυρος. Ο διορισμός της στο δημόσιο τομέα (Σχολείο ή Πανεπιστήμιο), αυτονόητο δικαίωμα εργασίας του κάθε πολίτη σε ευνοούμενες κοινωνίες, στην πατρίδα μας ήταν ανέφικτος. Για τους «αντιφρονούντες» των πρώτων δεκαετιών της μετεμφυλιοπολεμικής Ελλάδας ο αποκλεισμός τους από το δημόσιο αποτελούσε έναν δοκιμασμένο τρόπο τιμωρίας(;) τους. Στην περίπτωση όμως της Στέλλας του ήθους και των υψηλών επιδόσεων, στάθηκε η αφορμή για να αρχίσει τη λαμπρή σταδιοδρομία της στην Αθήνα.

Διακρίθηκε όχι μόνο για το διδαχθέν της κλασικής γραμματείας, κυρίως στη Σχολή Μωραΐτη, όπου μέχρι προσφάτως ήταν διευθύντρια του Λυκείου, αλλά και για τις δημοσιευμένες εργασίες και βιβλιοκρισίες για θέματα νεοελληνικής λογοτεχνίας. Εκδόθηκαν ακόμα από τον Ο.Α.Δ.Β. για τη Μέση Εκπαίδευση οι μεταφράσεις της στον Πανηγυρικό και τον Φίλιππο του Ισοκράτη, που αποσύρθηκαν στην περίοδο της δικτατορίας, «διότι δεν συμμορφώθη προς τας υποδείξεις» να αλλάξει η ίδια τη γλώσσα της μετάφρασης, να την κάνει δηλαδή από δημοτική «αυστηρά καθαρεύουσα»...

Στέλλα Μπαζάκου.
Δεκαετία 1930. Πολύγυρος Χαλκιδικής.

Η ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΙΩΜΑΤΩΝ ΩΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΜΙΑΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Η Στέλλα με τη ζεστή γλώσσα που χρησιμοποιεί στις μεταφράσεις των αρχαίων ελληνικών τραγωδιών, αφηγείται σε μια πρόσφατη ομιλία της στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Αθήνα 16-12-2004) τα δικά της βιώματα, ενταγμένα στις τραγωδίες της νεότερης Ελλάδας:

«Κι εγώ, όπως ο νομπελίστας ποιητής μας, δε θέλω τίποτα άλλο παρά να μιλήσω απλά, να μου δοθεί ετούτη η χάρη. (...) Κι είναι καιρός να πούμε το λιγοστό μας λόγια, γιατί η ψυχή μας αύριο κάνει πανιά:

Ήταν χειμώνας του '43 προς '44. Μέχρι τότε δεν νομίζω πως είχα κάποια σοβαρή ανάμειξη στη αντίσταση, έτσι που πάλευα ευσυνείδητα με τα μαθήματα της τελευταίας τάξης μου στο εξατάξιο Γυμνάσιο, προσπαθώντας να βελτιώσω τη μοίρα μου. Θυμάμαι μόνο κάποιες θυελλώδεις συζητήσεις που γίνονταν στο σπίτι μας, στον Πολύγυρο της Χαλκιδικής, ανάμεσα σε κάποιους, πιθανόν αγωνιστές του ΕΑΜ, και σ' ένα ανεμοδαρμένο ξάδελφο του πατέρα μου (...) δεν κατάλαβα γιατί στο γιουρούσι που έγινε μια βραδιά, μεταμεσονύχτιες ώρες, από τους Γερμανούς με

επικεφαλής τους αδίστακτους Ταγματασφαλίτες τους, με κουβάλησαν κι εμένα τρομοκρατημένη στο Σχολείο, όπου είχαν μαζέψει κι άλλους αρκετούς, κυρίως παλληκάρια, κοπέλες και δασκάλους.

Εκεί, μέσα στις αγριοφωνάρες των Ταγματασφαλιτών και κάτω από τους ήχους της μουσικής του Βάγκνερ, χτυπούσαν ανελέητα τις κοπέλες κυρίως, καίγανε φρύδια και βγάζανε νύχια...

Το μαρτύριο αυτό προσωπικά το γλύτωσα· ακόμα δεν κατάλαβα γιατί. Κάποια άλλη βραδιά όμως, και αφού μας μετέφεραν στις φυλακές Πολυγύρου, άκουσα άναυδη από το στόμα του γερμανού ιεροεξεταστή μου, μέσω διερμηνέα φυσικά, πως «μπορεί να ήμουν τώρα 17 χρονών, όμως ο πόλεμος αυτός θα διαρκούσε πολύ· και λίγο όμως να κρατούσε, με όσα με περίμεναν –έτσι αόριστα– αν επιζούσα, θα έμοιαζα με εκατό χρονών γριά!».

Από εκεί και πέρα αρχίζει ο τρόμος του αποτρόπαιου άγνωστου, ο πιο καταλυτικός τρόμος... Ύστερα από αρκετές, άκαρπες γι' αυτούς, μέρες μάς μεταφέρανε κάτω από άγριες συνθήκες στο στρατόπεδο του «Παύλου Μελά», στη Θεσσαλονίκη. Μας στοίβαξαν 45 περίπου γυναίκες σε έναν ημιυπόγειο θάλαμο, με άθλια κρεβάτια το ένα πάνω στο άλλο και με την περίφημη «βούτα» μέσα στον ίδιο θάλαμο.

Ήταν μεσάνυχτα την πρώτη αυτή βραδιά στο στρατόπεδο. Με ρίξαν σε ένα απ' τα πάνω κρεβάτια, όπου παραζαλισμένη προσπαθούσα να πείσω τον εαυτό μου ότι με παίδευε άγριος εφιάλτης, απ' τον οποίο δεν μπορεί παρά να ξυπνήσω κάποτε και να απαλλαγώ απ' αυτόν. Πράγματι ξύπνησα απ' τις σπαραχτικές φωνές των γυναικών, που κραύγαζαν: «Καιγόμαστε! Καιγόμαστε!». Ούτε κατάλαβα πώς βρέθηκα κι εγώ ανάμεσά τους, αρπαγμένη απ' τα σίδερα των παραθύρων και βλέποντας κατάπληκτη τις φλόγες της φωτιάς να πετιούνται ακάθεκτες από το διπλανό κτήριο, όπου στεγάζονταν τα αρχεία της Γκεστάπο, όπως έμαθα, και να μας απειλούν σε απόσταση αναπνοής! Οι απεγνωσμένες φωνές μας «Ανοίξτε μας! Θα καούμε ζωντανές!» απευθύνονταν φυσικά σε ότα μη ακουόντων...

Δε θυμάμαι πια πώς γλυτώσαμε, ήταν

όμως μια εφιαλτική εμπειρία, που πρόβαλε το ανάλγητο πρόσωπο του Φασισμού, μια μνήμη τρομακτική, που δεν μπορούσε βέβαια να τη μετριάσει η απελευθέρωσή μου από την κόλαση αυτή ύστερα από 15 περίπου μέρες, που πρέπει να οφείλεται σε δραστική επέμβαση του τότε Μητροπολίτη Κασσανδρείας Ειρηναίου και του γερμανομαθούς Γυμνασιάρχη μου Κανιστρά, που μπορεί να θεωρούσε και προσωπική του έκθεση τη σύλληψη καλής μαθήτριάς του της τελευταίας τάξης ή να πίστεψε στην αθωότητά μου ή και να κινητοποιήθηκε η αναμφισβήτητη ευαισθησία του δασκάλου. Ποιος να ξέρει; Όπως και να 'ναι, εγώ τους το οφείλω...

Αυτά τότε, στο γερμανικό Φασισμό, που βρήκε πρόθυμη ανταπόκριση και στη θηριωδία των προδοτών της πατρίδας...

Τώρα θα βρεθούμε έξι χρόνια αργότερα, στις 27 Ιανουαρίου του 1950, παρακάμπτοντας το συνολικό δράμα της Ελλάδας σ' όλους τους χώρους της, για να εντοπιστούμε στο μαρτυρικό νησί της Μακρονήσου, με τους "Παρθενώνες", όπου άραξε το σαπιοκάραβο από το Τρίκερι με 1200 γυναίκες, κατατρεγμένες από την τρικυμία της χειμωνιάτικης θάλασσας και κατατρομαγμένες με όσα φοβούνταν πως τις περίμεναν εκεί ύστερα απ' τα τρομερά που είχαν φτάσει στ' αφτιά τους και ύστερα από τις απειλές που είχαν δεχτεί στο Τρίκερι.

Εδώ μας περίμενε το ΑΕΤΟ-ΕΣΑΓ (Πρώτο Ειδικό Τάγμα Οπλιτών - Ειδική Σχολή Αναμορφώσεως Γυναικών) με τον διοικητή του, τον περίφημο Βασιλόπουλο, που από τα χάλια μας εκτίμησε αμέσως πως το πολύ σε 10 μέρες θα είχε ξοφλήσει μαζί μας, θα μας είχε αναμορφώσει...

Το τι γινόταν εκεί ευτυχώς δεν είναι άγνωστο πια. Έχει καταγραφεί από πολλούς, πολύ πιο άξιους από εμένα, που δοκίμασαν στο πετσί τους τη φρίκη της αναμόρφωσης, όπως βαφτίσανε τη θηριωδία.

Εγώ θα περιοριστώ στη βαρβαρότητα ενός προσωπικού βιώματος, που είναι βέβαια γνωστό και από τις συγκλονιστικές μαρτυρίες άλλων γυναικών, όμως νιώθω το χρέος να το εξομολογηθώ σ' εσάς και να το επαναλάβω κι εδώ, για

να το ακούσουν όλοι ξανά και να σιγουρευτούμε, για μια ακόμα φορά, πως ποτέ πια δεν πρέπει να αφήσουμε τον απάνθρωπο Φασισμό να προβάλλει το σαδιστικό του πρόσωπο πουθενά!

Λοιπόν, αφού μας πήραν τα ράντζα και τα βιβλία, μας στοίβαξαν βιαστικά σαν τα πρόβατα 50-50 σε σκηνές κατάχαμα, μέσα στην παγωνιά και τη χειμωνιάτικη υγρασία, ενώ τα μεγάφωνα μας ξεκουφαίνανε με εύθυμα τραγουδάκια της εποχής, πολιορκώντας βασανιστικά τον ευάλωτο ψυχισμό μας, έτσι που πρόβαλλαν τη χαρά της ζωής έξω απ' τα ασφυκτικά σύρματα της Μακρονήσου. (...)

Την επόμενη μέρα μάς συγκέντρωσαν στο περίφημο θέατρο, όπου κάναμε και τη γνωριμία του λοχαγού του Α2 Παπαγιαννόπουλου, που μαζί με το διοικητή Βασιλόπουλο μας βεβαίωσαν με χίλιες γλώσσες ότι "εδώ όποιος δεν υπογράφει πεθαίνει!".

Μας έδωσαν προθεσμία τριών ημερών να το σκεφτούμε και, για να εντείνουν την πίεση, επέτρεψαν και το επισκεπτήριο των δικών μας ανδρών που βρίσκονταν εκεί και είχαν υποστεί τη διαδικασία της ανάνηψης, κάτω από τις γνωστές τραγικές συνθήκες: Άγριους ξυλοδαρμούς, βασανιστήρια σατανικά, κλεισίματα γυμνών κορμιών σε τσουβάλια με γάτες μέσα σ' αυτά και άλλα πασίγνωστα τερατώδη μαρτύρια.

Πριν περάσει η προθεσμία των τριών ημερών, χαράματα της 30ης Ιανουαρίου του 1950, άρχισε και για τις γυναίκες η ημέρα της κόλασης: Αφιονισμένοι Αλφαμίτες οπλισμένοι με αυτόματα όρμησαν στις σκηνές και κλωτσώντας βάνουσα και βρίζοντας χυδαία τις γυναίκες τις μάζεψαν έντρομες στο θέατρο. Εκεί επικεφαλής των βασανιστών ο Παπαγιαννόπουλος, αλλά και ο γνωστός φασίστας, από τους αρχηγούς της Χούντας του '67, Ιωαννίδης, απειλούν αφρίζοντας τις γυναίκες πως θα τις εξοντώσουν με όλα τα μέσα, και να μην έχουν καμιά ελπίδα.

Τι να πρωτοπείς για τη μέρα του πρωτοφανούς αυτού τρόμου; Πως μετά τη δεκάλεπτη διορία, που έδωσε ο Παπαγιαννόπουλος, όρμησαν οι Αλφαμίτες και άρπαξαν τα παιδιά, που σπαρταρούσαν στο κλάμα, από τις αγκαλιές των «ανάξιων μανάδων» τους, όπως τις

αποκαλούσαν υβρίζοντας; (...) Πως φώναξαν τους κουρείς του Τάγματος να μας κουρέψουν για εξευτελισμό τραβώντας μας από τα μαλλιά και βαρώντας μας αλύπητα; (...)

Ύστερα οι Αλφαμίτες με τα αυτόματα μας κυνήγησαν ουρλιάζοντας και μας σώριασαν όρθιες 40 με 50 σε σκηνές, απ' όπου καλούσαν μια μια και τη σακατεύανε στο ξύλο μπροστά στα μάτια μας, για να πτοηθούν προφανώς οι υπόλοιπες. Τότε μπαίνανε κι οι τραυματιοφορείς να μεταφέρουν τις σακατεμένες στις σκηνές-αναρρωτήρια τάχα μου, απ' όπου κάθε τόσο ακούγονταν τρελά ουρλιαχτά (...)

Και μ' έμενα τι απόγινε, θα ρωτήσετε ίσως: Αφού παρακολούθησα με τρόπο μέσα στη σκηνή κάμποσες περιπτώσεις ανείπωτου βασανισμού, άκουσα ξαφνικά το όνομά μου και κατάλαβα πως έφτασε και η δική μου ώρα. Έκπληκτη όμως είδα τον Αλφαμίτη να με σπρώχνει έξω απ' τη σκηνή, όπου αντίκρισα πρησμένη και αιμόφυρτη την ξαδέρφη μου, τη Λούλα Καρατάσου απ' τη Θεσσαλονίκη, που με συνόδευε με αυταπάρνηση σ' όλη τη διάρκεια της εξορίας -Χίο, Τρίκερι και Μακρόνησο- να πέφτει στα πόδια μου, να με εκλιπαρεί και να με τραβολογάει, για να μην ξαναμπώ στη σκηνή των μαρτυριών.

Τη λυπήθηκα; Πανικοβλήθηκα κι η ίδια; Ούτε ξέρω ούτε έχει πια νόημα να το ψάξω. Το γεγονός είναι ότι την ακολούθησα παραζαλισμένη στη σκηνή των "ανανηψάντων", ό,τι και να μου στοίχιζε αυτό από δραματικές τύψεις και αθεράπευτη απόγνωση μετά...»

Η ΚΟΡΥΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΤΗΣ

Το φιλολογικό έργο της Στέλλας Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη ολοκληρώνεται με τη μετάφραση των 32 σωζόμενων τραγωδιών των τριών μεγάλων της αρχαιότητας, που την απασχόλησαν τα τελευταία είκοσι χρόνια. Αναφέρω τις τραγωδίες για να συνειδητοποιήσουμε τον άθλο της συμπατριώτισσάς μας. Του Αισχύλου: Ικέτιδες, Αγαμέμνων, Χοηφόροι, Ευμενίδες, Προμηθέας δεσμώτης, Επτά επί Θήβας και Πέρσες. Του Ευριπίδη: Ιππόλυτος, Μήδεια, Άλκηστη, Φοίνισσες, Ελένη, Η Ιφιγένεια στη χώρα των Ταύρων,

Τρωάδες, Ηρακλής, Ικέτιδες, Εκάβη, Ανδρομάχη, Ηρακλείδες, Ίων, Ηλέκτρα, Κύκλωπες, Βάκχες, Η Ιφιγένεια στην Αυλίδα και Ορέστης. Του Σοφοκλή: Αντιγόνη, Τραχίνιες, Αίαντας, Φιλοκτήτης, Ηλέκτρα, Ο Οιδίποδας τύραννος και Ο Οιδίποδας στον Κολωνό. Η σειρά, μετά την πρόσφατη ολοκλήρωσή της, περιλήφθηκε στη λίστα των βιβλίων που το Υπουργείο Παιδείας προτείνει να προμηθευτούν οι σχολικές βιβλιοθήκες.

Σταχυολογώ μερικές από τις εγκωμιαστικές κριτικές που απέσπασε η Στέλλα Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη για το μεγάλο έργο της: «Δεν σε συγχαίρω απλώς αλλά και σε θαυμάζω για το εγχείρημα και το κατόρθωμα (...) Είναι πραγματικός άθλος.» (Εμμανουήλ Κριαράς, ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ). «...βλέπω πόσος μόχθος και ιδρώτας είναι αναγκαίος, για να μπορέσει κανείς να μην πέσει έξω, να μείνει μέσα ή κοντά στο σωστό προπάντων, να πετύχει το καλό και το ωραίο αγγίζοντας το καλύτερο. Είναι ευχάριστο ότι εσείς έχετε και την ωριμότητα να ελέγξετε και την παιδεία να διαλέξετε το καλύτερο.» (Αγαπητός Τσοπανάκης, ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ και ακαδημαϊκός). «Θα πρέπει να έχει δύναμη θεάς η μετάφρασή σου, αφού μετά από δύο-τρεις στίχους που διαβάζω, η ανάγνωση συνεχίζεται μόνη της, σαν από την ίδια την ορμή της, την έντασή της, το κύρος της. Η πλοκή αναθέτει την εξέλιξή της, με τυφλή εμπιστοσύνη, στους δυνατούς ρυθμούς που αντηχούν και διδάσκουν την αμάθειά μου με το μουσικότερο τρόπο.» (Κική Δημουλά, ποιήτρια-ακαδημαϊκός). «Υπάρχουν ακόμη ταμμένοι, σχεδόν τρελοί, άνθρωποι στις μέρες μας που διακονούν με πάθος, αφοσίωση και ταλέντο τις αγάπες τους –φιλολογικές, λογοτεχνικές, επιστημονικές– αγνοώντας τον συρμό της ευτέλειας, τις ευκολίες της αγοράς και την ισοπέδωση των αξιών, σκοπών και μέσων. Ιδού, έχω μπροστά μου πέντε –τις τελευταίες εναπομείναντες– μεταφράσεις του Ευρυπίδη, από τη Στέλλα Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη. Με αυτά τα μεταφραστικά της κατορθώματα συμπλήρωσε στις εκδόσεις Dian τα άπαντα των τριών τραγικών. Νομίζω,

αν λογαριάζω καλά, πως η Μπαζάκου είναι η τρίτη στον αιώνα που πέρασε και στον αρχόμενο τωρινό που καμαρώνει γι' αυτό το επίτευγμα. (...) Ιδού οι άνθρωποι που τιμούν με ταλέντο, κύρος και αφοσίωση το λειτούργημα του μεταφραστή. Συχνά κόντρα στο ρεύμα των καιρών.» (Κώστας Γεωργουσόπουλος, κριτικός θεάτρου και φιλόλογος, εφημ. Τα Νέα, 6/7/05).

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος, από τους αξιολογότερους σύγχρονους ποιητές μας και εκδότης περιοδικών τέχνης, συμφοιτητής για ένα διάστημα της Στέλλας, της έγραψε στις 23/1/05: «Ύστερα από την απροσδόκητη χαρά να συναντηθούμε μετά τόσα χρόνια και να τα πούμε, κάθησα και διάβασα τους “Πέρσες” σου, παράλληλα με του Γρυπάρη και είδα πως η μετάφρασή σου είναι καλύτερη και μου πάει πιο πολύ, γιατί δεν έχει τις δημοτικούρες εκείνου και γενικά η γλώσσα είναι πιο κοντά στην δική μας γλωσσική αντίληψη, όσο γίνεται βέβαια. (...) Η δουλειά που έκανες είναι τόσο δύσκολη, που εγώ δεν θα μπορούσα να την κάνω ούτε για αστείο. Φύσει και θέσει μου είναι αδύνατο. (...)»

Οι απόψεις-συμπέρασμα ζωής της Στέλλας Μπαζάκου-Μαραγκουδάκη για όσα συνέβαιναν κι εξακολουθούν να συμβαίνουν στον κόσμο, σε πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο, αποτυπώνονται στην παρουσίαση της Αντιγόνης του Σοφοκλή. Σε αντιδιαστολή με τις αναφορές της στον Κρέοντα, τον άλλο βασικό ήρωα της τραγωδίας, γράφει: «Αντίθετα, στο πρόσωπο της Αντιγόνης αναγνωρίζουμε την ακατάβλητη ηθική αντίσταση του ανθρώπου εναντίον της αυθαιρεσίας και της βίας, που ασκεί κατά κανόνα η ανεξέλεγκτη πολιτική εξουσία. Είναι η ηρωική ψυχή που δεν ανέχεται την αδικία και τον παραλογισμό, την υπεροψία και την ύβρη της τυραννίας, και από το μεγαλείο της μοναξιάς της, αυτήν την κοινή μοίρα όλων των ηρώων, θα φωτίζει πάντα με τον εκθαμβωτικό θάνατό της το δρόμο της ανθρωπότητας επιβεβαιώνοντας το ότι ο άνθρωπος “θείας μετέσχε μοίρας”».

Δεν είναι τυχαίο ότι η Στέλλα μάς πρότεινε και παρακολουθήσαμε μαζί, το φετινό Μάρτιο στην Αθήνα, το Πάρτι γενεθλίων του Χάρολντ Πίντερ, του

Άγγλου που είχε γνωρίσει πριν λίγα χρόνια. Τόσο η κοινωνική θεώρησή του, που εκφραζόταν στο έργο από τον Πητ, έναν από τους ήρωές του, όσο και η ανεπανάληπτη πολιτική κριτική του ίδιου του συγγραφέα εναντίον των Μπους και Μπλερ κατά την ημέρα της βράβειυσής του με το Νόμπελ της λογοτεχνίας, εκφράζανε πιστεύω και τις δικές της ουμανιστικές, κοινωνικές και γλωσσολογικές αναζητήσεις.

Τώρα που ξανασυνάντησα τη Στέλλα, ύστερα από μισό και πάνω αιώνα, μπορώ να πω ότι εξακολουθεί να εκπροσωπεί το πρότυπο του διανοουμένου, που διατήρησα στο νου και την ψυχή μου όλα αυτά τα χρόνια: Πέρα από την αγάπη της για την ελληνική γλώσσα, την εκπαιδευτική αποστολή και την κατανόηση του ελληνικού πολιτισμού, αυτού που γέννησε την αρχαία τραγωδία, η Στέλλα εξακολουθεί να είναι ένα πολιτικό ον κι ένας ευσυνείδητος πολίτης. Άλλωστε κανένας δεν μπορεί να αποδώσει με τέτοια καθαρότητα το ήθος των τραγικών μας ποιητών, αν δεν έχει ιεραρχήσει και επιλέξει τα σημαντικά της ζωής, αν δεν έχει κατοχυρώσει το δικό του ήθος.

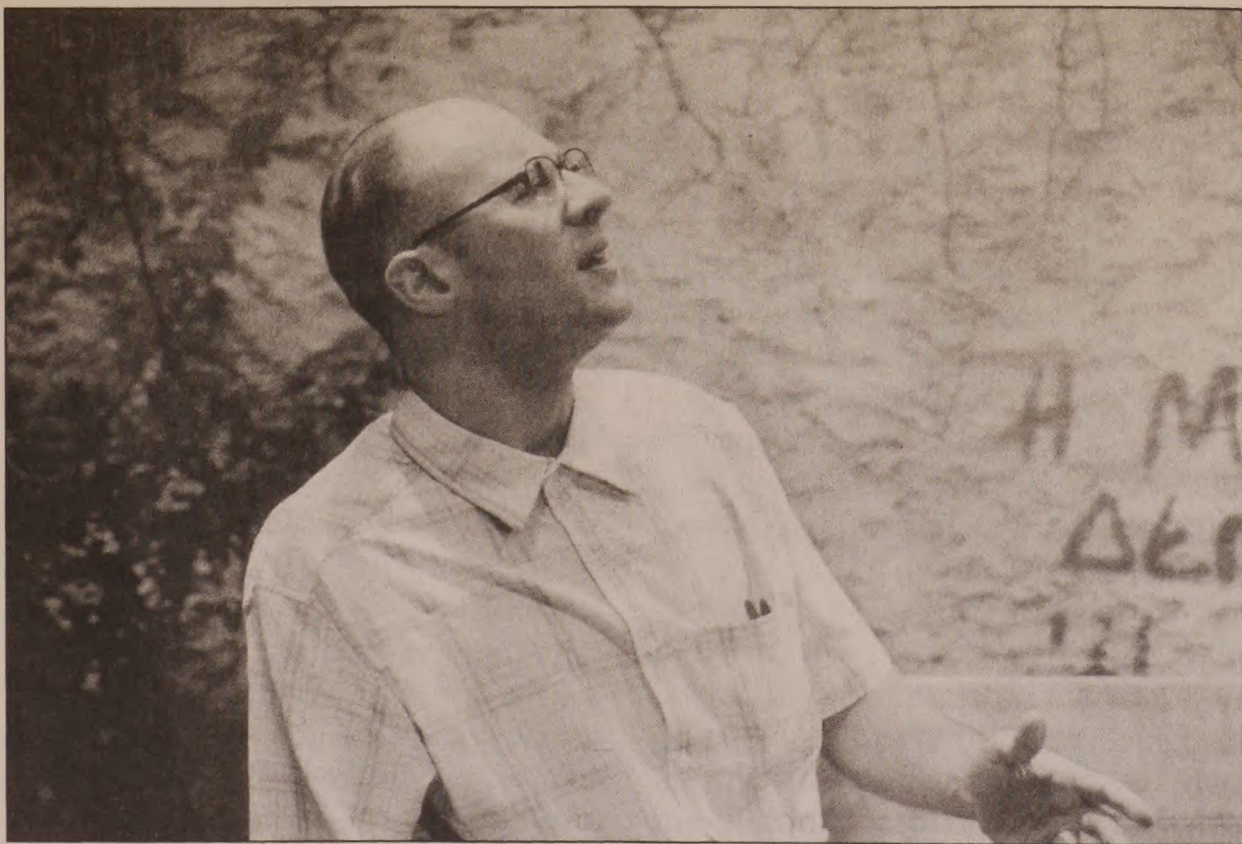
ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Από χειρόγραφες σημειώσεις του Φίλιππα Τάσιου, που μου έδωσε, φαίνεται ότι υπήρχε πριν τον πόλεμο ένας ισχυρός πυρήνας τέτοιων καθηγητών. Ο ίδιος σημειώνει ότι: «Προοδευτική κίνηση δημιούργησε στο Γυμνάσιο Πολυγύρου ο Λαδάς (1930-1932), που συνεχίστηκε σαν ομάδα από τους Ξυπολυτά, Γρηγοράκη, Τσόπελα, Φιλιππακόπουλο, τον Πλακήδα και τον ίδιο». Σ' αυτούς προστέθηκε το 1939 και ο νεοδιορισμένος, τότε, φιλόλογος Γιάννης Τσάρας.

Θεατρο Στο καθήκον...

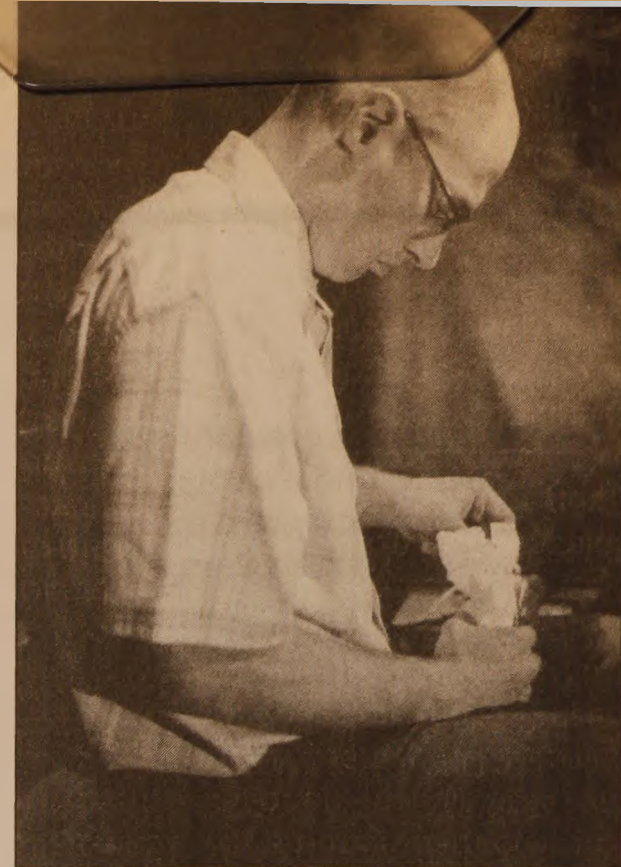
ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΟΜΠΛΕ ΠΑΤΙΝΙΑ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Χωρίς αμφιβολία η σύγχρονη ελληνική δραματουργία έχει την ανάγκη μιας συντονισμένης προσπάθειας για την στήριξη και την προώθησή της. Το ελληνικό έργο χρειάζεται ευκαιρίες, πρέπει να ανεβαίνει και να δοκιμάζεται στη σκηνή, γιατί το θέατρο είναι πράξη και όχι απλά και μόνο λέξεις τυπωμένες στο χαρτί. Η φετινή θεατρική σεζόν έχει να επιδείξει παραστάσεις ελληνικών έργων που κέρδισαν το ενδιαφέρον του κοινού και της κριτικής, από το Εθνικό Θέατρο με το *Γάλα* και τα *Τρία Νεοελληνικά σε Πρώτη Παρουσίαση*, έως τα *Αξύριστα Πηγούνια* στο Θέατρο Πόρτα ή το *Bella Venezia* στην οδό Κυκλάδων και την *Κατσαρίδα* στο Θέατρο του Νέου Κόσμου (για δεύτερη χρονιά αυτά).

Το Θέατρο του Νέου Κόσμου στην Κεντρική του Σκηνή ανέβασε τον Φεβρουάριο (κατεβάζοντας μια παράσταση που πήγαινε πολύ καλά, τις *Σεξουαλικές νευρώσεις των γονιών μας* του Λούκας

Μπάρφους) *Τα κοκκινομπλέ πατίνια*, το πρώτο θεατρικό έργο του γνωστού κινηματογραφιστή Σταύρου Τσιώλη. Ένα ευχάριστο έργο σε τρεις εικόνες, που παρά τα όποια προβλήματα, διαθέτει έξυπνους διαλόγους, χιούμορ

και άφθονη σαρκαστική διάθεση για την ελληνική καθημερινότητα. Ο συγγραφέας αποπειράται να σατιρίσει με παιχνιδιάρικη διάθεση τον σύγχρονο Έλληνα, να παρουσιάσει τέσσερις εκδοχές του ανατρέχοντα (λίγο βεβαισμένα ίσως) σε μια τυπολογία που έχει τις ρίζες της στον Κεχαΐδη και τον Καμπανέλλη. Το σύμπαν του Τσιώλη είναι ένα ανδρικό σύμπαν, όπου η γυναίκα προβάλλει από κάθε χαραμάδα, σαν πρόβλημα, άγχος, δαίμονας αλλά και ταυτόχρονα λύτρωση, φως και ελπίδα.

Άνθρωποι που δεν γνωρίζονται, που δεν θα συναντηθούν ίσως ποτέ ξανά, βρίσκονται τυχαία σε μια δεδομένη χρονική στιγμή και ανοίγουν τις καρδιές τους. Ο Αργύρης, ένας 48χρονος άντρας, έχει μόλις κερδίσει ένα ζευγάρι κοκκινομπλέ πατίνια, δώρο που έρχεται να εκπληρώσει ένα παιδικό του όνειρο. Από το παγκάκι του πάρκου που κάθετα θα περάσουν τρεις περαστικοί, ο καθένας από τους οποίους θα ξεδιπλώσει το δικό του πρόβλημα, τα δικά του βιώματα, τους δικούς του φόβους, καθώς πάντα είναι πιο εύκολη και ανώδυνη η εξομολόγηση σε έναν άγνωστο.

Η παράσταση είναι πολύ καλά οργανωμένη και στημένη από τον σκηνοθέτη της Βαγγέλη Θεοδωρόπουλο. Το ευτύχημα για το έργο είναι η διανομή του. Τέσσερις πολύ καλοί ηθοποιοί το υποστηρίζουν με όλες τους τις δυνάμεις. Έτσι κατορθώνουν να ξεπεράσουν ή να καλύψουν προβλήματα όπως αμηχανίες και κενά, υπερβολές και φλυαρίες.

Ο Αργύρης του Λάερτη Μαλκότση, ένα ανθρωπάκι προσκολλημένο ακόμη και στα 48 του στη μητέρα του που προσπαθεί να μοιραστεί τη χαρά του για το απόκτημά του και τον φόβο του για τη χρήση του, είναι μια εξαιρετική κωμική σύλληψη έτσι όπως έχει διαμορφωθεί από τον ηθοποιό και φυσικά τον σκηνοθέτη. Η αυθεντική κωμικότητα του Μαλκότση, το πηγαίο χιούμορ του και μια ιδιαίτερη και εύπλαστη φυσιογνωμία που δεν φοβάται να τσαλακώσει, ο τρόπος που έχει σωματικοποιήσει τον ήρωά του συνθέτουν ένα μοναδικό κωμικό προϊόν με αμυχές θλίψης, που ξεπερνά κατά πολύ τη σύλληψη του Τσιώλη.

Ο Χρήστος Στέργιογλου στην «Κάμψη» εκφράζει τον καημό του για τα προβλήματα της σεξουαλικής του ζωής, με λίγη υπερβολή ίσως. Ο Παντελής Δεντάκης με μια τρυφερή ερμηνεία στη «Ροδούλα» θρηνεί για τη ζωή του αφού έχει καταδικαστεί να ζει με μια μικρή ρόδα σφηνωμένη στον καρπό του χεριού του. Είναι αυτά τα μικρά «κουσούρια» που ανατρέπουν και καθορίζουν τη ζωή μας. Ο Γιώργος Νινιός στο «Ρολόι» είναι ο τύπος του λαϊκού μάγκα, του απατεωνίσκου, του κομπιναδόρου, που αναζητά την εύκολη μπάζα. Ρόλος στον οποίο ο Νινιός κινδυνεύει να τυποποιηθεί αλλά που πάντοτε ερμηνεύει με αμεσότητα, τεχνική, ευθύτητα και με διαστάσεις ανθρωπίνες που κάνουν τον ήρωά του συμπαθή.

Ο σκηνικός χώρος διαμορφώθηκε από την Μάγιο Τρικεριώτη, η οποία επιμελήθηκε και τα κοστούμια (κυριολεκτικά): Ένα πάρκο στην πίσω πλευρά ενός θερινού κινηματογράφου, που πιθανότατα προβάλλει μια ταινία του Τσιώλη. Με αυτόν τον τρόπο δένεται σκηνικά το παρελθόν και το παρόν του δημιουργού, υπογραμμίζοντας την καλλιτεχνική του πορεία. Ένα ρεαλιστικό σκηνικό που διαθέτει ωστόσο μια ελαφρότητα, μια διάθεση ονειροπόλησης και μια μυρωδιά νοσταλγικού παρελθόντος.

Τη μουσική υπογράφει η Μαρία-Χριστίνα Κριθαρά και τους φωτισμούς ο Βασίλης Καψούρος.

ΕΙΡΗΝΗ Μ. ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Πολλαπλά ενδιαφέρον

ΤΖΟΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ: 1984, THE ACTOR'S GANG – ΘΕΑΤΡΟ «ΙΛΙΣΙΑ»

Είναι πράγματι από κάθε άποψη εντυπωσιακό το φεστιβάλ με τίτλο «Θέατρο πέρα απ' τα όρια» που οργανώνει τις μέρες αυτές η Αττική Πολιτιστική Εταιρεία. Ο τίτλος αφορά πρωτίστως την ίδια την ουσία της θεατρικής καλλιτεχνικής πράξης, την ικανότητά της να διασπά και να υπερβαίνει τα συμβατικά κοινωνικά «όρια». Εντούτοις, ο ίδιος τίτλος αποκτά στην ελληνική περίπτωση μια επιπλέον σημασία: το φεστιβάλ φέρνει σε επαφή το ελληνικό κοινό με ένα μικρό αλλά σημαντικό μέρος της διεθνούς θεατρικής επικαιρότητας και ελέγχει ποικιλοτρόπως τα αντανakλαστικά και τις προσλαμβάνουσες της καλλιτεχνικής ζωής μας. Πρόκειται για πέντε συνολικά νέες παραστάσεις, που προσέρχονται στην ελληνική σκηνή χωρίς ίχνος πατερναλιστικής νοοτροπίας από τη μεριά των ξένων ή, αντίθετα, αποδέωσης ό,τι του αλλότριου από τη μεριά των διοργανωτών. Το πιο πετυχημένο σημείο αυτής της οργάνωσης, πιστεύω, βρίσκεται ακριβώς εδώ: στο ότι διαρρηγνύει τα καθιερωμένα «όρια» του βλέμματός μας και εντάσσει την Αθήνα με απόλυτα φυσικό τρόπο στο χάρτη της επίσημης διαδρομής του διεθνούς θεάτρου.

Πρώτη στη σειρά των παραγωγών βρίσκεται η διασκευή του οργουελικού 1984 από τον Μάικλ Τζιν Σάλιβαν, ανεβασμένη από τον αμερικανικό θίασο «The Actor's Gang» του πολύ Τιμ Ρόμπινς. Αυτή η «συμμορία ηθοποιών» αποτελεί από το 1981, όταν και συγκροτείται

από τον Ρόμπινς, έναν από τους πλέον ενεργούς ιδεολογικά θιάσους της Αμερικής, που άλλοτε με χιούμορ και άλλοτε με σκληρότητα φλερτάρουν με τα όρια της πολιτικής αγκιτάτσιας, αλλά και της ανοχής των αρχών. Για εμάς η παρουσία τους αποκτά ένα πολλαπλό ενδιαφέρον, πέρα από το πρόδηλο

που αφορά στην εμφάνιση κάθε καλού ξένου θιάσου στην ελληνική σκηνή. Από τη μια φέρνει σε αμηχανία τον ενστικτώδη, και άρα από τη φύση του ανόητο, αντιαμερικανισμό μας, εφόσον γινόμαστε μάρτυρες μιας κριτικής της επίσημης αμερικανικής αρχής με τρόπο και οξύτητα τέτοια που αμφιβάλλω αν θα γίνονταν εύκολα ανεκτά από τη δική μας πολιτική σκηνή. Μας δείχνει ότι όχι μόνο είμαστε όλοι Αμερικανοί, αλλά και πως εκείνος ο Άλλος, που αγαπάμε να μισούμε, είναι και αυτός Αμερικανός. Από την άλλη, η επίσκεψη του ξένου θιάσου μάς αποκαλύπτει τον τρόπο με τον οποίο μια ιδεολογική θέση οφείλει και μπορεί να αποκτήσει καλλιτεχνικό ενδιαφέρον.

Υπάρχει βέβαια πάντα ο κίνδυνος η εν λόγω παράσταση του 1984 να παραβιάσει στο μυαλό πολλών ανοικτές πόρτες, και μάλιστα όχι δικές τους, αλλά του γείτονα: πόσοι άραγε θεατές φεύγουν από τα «Ιλίσια» υποψιασμένοι πως οι σκέψεις του Όργουελ αφορούν ίσως και στην δική τους εξωτερική πολιτική στα Βαλκάνια; Ή ότι σε αυτό το παιχνίδι εξουσίας οι περισσότεροι από εμάς δεν είμαστε τα θύματα αλλά οι θύτες; Αντί να επιβεβαιώσει τα κλισέ της πολιτικής μας ζωής, το 1984 θα μπορούσε να αποκαλύψει την πολιτική μας ζωή πίσω από αυτά: το 1984 ερμηνεύτηκε κάποτε από τον «ελεύθερο κόσμο» σαν καταλυτική κριτική στο σιδηρούν παραπέτασμα. Σήμερα αποτελεί παραβολή του «ελεύθερου κόσμου».

Η διασκευή του Σάλιβαν στηρίζεται σε μια ένθετη στο 1984 διατύπωση του

Όργουελ που καθιστά το όλο εγχείρημα εξαιρετικά επίκαιρο. Συγκεκριμένα, στο ότι ο πόλεμος, η συνεχής πολεμική εγρήγορση, αποτελεί πρόσφορο εργαλείο πειθούς και χαλιναγώγησης των μαζών. Πράγμα φυσικό, αφού ο πόλεμος αποτελεί μια από τις βασικότερες και περισσότερο επιτυχημένες μανιχαϊστικές συλλήψεις, που εκκινεί από το δίπολο του νικητή-ηττημένου και απλώνεται σε όλο το φάσμα της πνευματικής ζωής, για να κόψει τα πάντα στα δύο, ανάμεσα σε κάτι που είναι δικό σου και που προστατεύεις και σε κάτι που είναι του μακρινού εκείνου Άλλου και που διεκδικείς. Μια ελίτ βρίσκει τότε το έδαφος για να δώσει άλλο νόημα στις παλιές λέξεις και να εφεύρει νέες. Με άλλα λόγια, βρίσκει την ευκαιρία να πλέξει ένα σύστημα εξουσίας ικανό να φωλιάζει στην σκέψη του ανθρώπου, ώστε να μην μπορεί να ελεγχθεί από αυτήν.

Είπαμε και παραπάνω ότι η επιτυχία της διασκευής ξεκινούσε από το ότι κατάφερε να κάνει όλα αυτά τα παραπάνω θεατρικά και ενδιαφέροντα. Ακολούθησε ένα παλιό και δοκιμασμένο μυστικό επιτυχίας κάθε θεατρικής διασκευής μυθιστορήματος: διασκευάζεις όχι το όλον, αλλά το μέρος. Η ανάκριση ενός φυλακισμένου για αδικήματα σκέψης και με την κατηγορία της επανάστασης πολίτη της Ωκεάνιας οδηγεί σαν φλας μπακ στην έκθεση της ιστορίας και της γένεσης του φασιστικού καθεστώτος. Κάθε αντίσταση είναι καταδικασμένη: η εξουσία έχει τους τρόπους να γεννήσει και να εκμεταλλευθεί τον τρόπο προκειμένου να πετύχει τους σκοπούς της. Με την απλότητα πολιτικής αγκιτάτσιας, μέσα στο σκηνικό διάκοσμο μιας φυλακής, η ομάδα του Ρόμπινς επέμεινε στο νόημα του έργου και στη σαφήνεια της θέσης του. Στη σκηνή οι πέντε άνδρες και η μία γυναίκα ηθοποιοί έδειξαν σε όλους το υψηλό επίπεδο που διατηρεί πάντα η αμερικανική σκηνή, ιδιαίτερα όσον αφορά το ερμηνευτικό ύφος του ρεαλισμού. Με μια ευχάριστη παρατήρηση: πως διόλου δεν φαίνεται «λίγο» το ελληνικό θέατρο συγκρινόμενο μαζί τους. Όλο και πιο δύσκολα εντυπωσιάζομαστε πια από τους ξένους ηθοποιούς, σημάδι πως το θέατρό μας έχει φανερά συγκλίνει στο επίπεδό τους.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

κινηματογράφος

Πολιτιστικό διάλειμμα σε φορτισμένους καιρούς

25ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

Καθώς το αυτοκίνητο μας οδηγούσε προς την πόλη, ο νεαρός, ευγενέστατος και ενθουσιώδης τούρκος συνοδός που το Φεστιβάλ έστειλε να με παραλάβει στο αεροδρόμιο Ατατούρκ της Κωνσταντινούπολης, μου είπε κάποια στιγμή: «Οι Τούρκοι και οι Έλληνες είμαστε αδέρφια». Αυθόρμητα μου ήρθε η απάντηση: «Συμφωνώ, αλλά έχω και μια απορία: Ποιοι είναι οι γονείς μας;». Γελάσαμε και οι δυο. Το ξανασκέφτηκα όμως πολλές φορές στην εβδομάδα της εκεί παραμονής μου, όπως άλλωστε το ίδιο μου συμβαίνει κάθε χρόνο εκεί, καλεσμένος του κινηματογραφικού φεστιβάλ. Πρόσθετη αφορμή αυτή τη φορά στάθηκε το βιβλίο του Ορχάν Παμούκ Ιστανμπούλ, την ανάγνωση του οποίου τελείωσα στην πόλη για την οποία γράφτηκε. Τις ίδιες απορίες έχει και ο γνωστός τούρκος συγγραφέας. Όχι βέβαια για το λογοπαίγνιο περί του βαθμού «συγγενείας» Τούρκων και Ρωμιών, αλλά από αστείρευτες μνήμες ενός παρελθόντος το οποίο ανάμεσα

σε τόσα άλλα περιέχει και αυτό. Έστω και από διαφορετικούς δρόμους, αγάπame και οι δυο πολύ και βαθιά αυτή την πόλη. Άλλωστε η Κωνσταντινούπολη είναι ένας απροσδιόριστων ορίων χώρος, όπου αέναα, και ταυτόχρονα, σε ό,τι καινούργιο προσθέτει η δυναμική εκδυτικοποίησή της, σαν αυτοφυή φυτρώνουν ακαταμάχητες και οι μνήμες. Ευτυχισμένες και οδυνηρές μνήμες φορτίζουν τον περιπατητή (Τούρκο ή μειονοτικό) σ' αυτή την αείχρονη πρωτεύουσα τριών, τουλάχιστον, αυτοκρατοριών, χώρια η αρχαία χιλιετηρίδα και η σημερινή τουρκική δημοκρατία, η οποία δέχεται αδιάκοπα καινούργια φορτία ιστορία πάνω στα προϋπάρχοντα των 1700 χρόνων. Από τις «πληγωμένες» γειτονιές του Φαναριού, το Τεπέμπασι, το Κουρτουλούς και το Φερίκι μέχρι τις μεγαλοαστικές του Νισάντασι, του Μπεσίκτας, του Σισλί αλλά και την πολυπολιτισμική βαβέλ του Μπέγιογλου και το Ταξίμ, αναζητώ τη σύνθετη εικόνα της πόλης. Και καθώς το φως της ημέρας πλαγιάζει πίσω από τον Κεράτιο και τη Θάλασσα του Μαρμαρά, ανεπαίσθητα απλώνεται πάνω από την Κωνσταντινούπολη η αχλύ του «χιουζούν», που δεν σημαίνει ακριβώς μελαγχολία, ούτε θλίψη, αλλά περισσότερο μια πικρή αίσθηση απώλειας, στο βαθύτερο πνευματικό περιεχόμενο, όπως με έξοχο τρόπο την περιγράφει ο Παμούκ στο βιβλίο του. Συλλογιζόμουν ότι κάπως έτσι συμβαίνει και στις δυο αντικριστές πλευρές του Αιγαίου: Η θλίψη του χτες και το μη διαπραγματεύσιμο σήμερα. Λες, σκέφτηκα κάποια στιγμή, αυτή η μελαγχολία των αντιφάσεων με την κοινή προέλευση να είναι οι «γονείς» μας; Ποιος ξέρει; Το κακό είναι ότι κατά κανόνα ο παρών χρόνος είναι ιστορικά μυωπικός.

Συχνά ο κινηματογράφος, για να έρθουμε στα «χωράφια» μας, διαδραματίζει το ρόλο ματογυαλιών για χάρη του «μυωπικού» παρόντος. Και το αντιλαμβάνεται ο διορατικός, ο υποψιασμένος θεατής. Το ασκημένο μάτι του μπορεί και «διαβάζει» αλλά και ερμηνεύει τις εικόνες και τα τρέχοντα έξω από τις κινηματογραφικές αίθουσες. Προσωπικά, στις περιδιαβάσεις που επιχειρώ κάθε φορά στους δρόμους της Κωνσταντινούπολης, στον διαθέσι-

Από την ταινία 5 φορές του Reha Erdem.

μο χρόνο, βλέπω in vivo κινηματογράφο με το απρόβλεπτο ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι καιροί μας. Αυτά τα σενάρια υλοποιούνται σαν την «κάμερα-στυλό» του Τζίγκα Βερτόφ. Με κάμερα τα μάτια μου.

Κατά τα άλλα το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Κωνσταντινούπολης γιόρτασε φέτος την 25η επέτειό του με το ίδιο πάντοτε συνεφίλικα ενήμερο και πλούσιο σε όλα του τα τμήματα πρόγραμμα αλλά και την συγκινησιακά φορτισμένη ατμόσφαιρα λόγω της αποχώρησης της Χιουλιά Ουτσανσού από τη θέση της διευθύντριας του φεστιβάλ ύστερα από 24(!) ολόκληρα χρόνια. Μια μακρόβια θητεία που την κάλυψε με εντυπωσιακή επιτυχία χάρη στα υψηλής ποιότητας χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς της, το στιβαρό της μάνατζμεντ αλλά και την αποδοχή της από όλους τους συνεργάτες της. Με το έργο της πρόσφερε πολιτισμό και υπηρεσίες που τίμησαν τη χώρα της έξω από τα σύνορά της, γεγονός που την καθιέρωσε ως ένα από τα πλέον αναγνωρίσιμα και αποδεκτά πρόσωπα στα διεθνή φεστιβάλ. Πρόσωπο οικείο και αγαπητό και στο δικό μας αδελφό φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης, ενώ σχεδόν πάντοτε ελληνικές ταινίες

έβρισκαν φιλόξενη υποδοχή στη δική της διοργάνωση. Την ίδια αγάπη επιφύλασσε όμως και για τον τουρκικό κινηματογράφο, επιλέγοντας μόνο τις ταινίες εκείνες που διέθεταν κάποια αξιολογικά στοιχεία εθνικής εκπροσώπησης μέσα στο διεθνές περιβάλλον της διοργάνωσης. Η ίδια πρότεινε ως διάδοχό της –και έγινε αποδεκτή– την 35χρονη, μέχρι τώρα αναπληρώτριά της, Αζίζ Ταν. Τέτοια απλά και πολιτισμένα συμβαίνουν στη γειτονική μας χώρα. Ούτε συντεχνίες, ούτε ασχετοΰπουργίσκοι, ούτε κομματικοί γλείφτες.

* * *

Η στήλη ετούτη εστιάζει, για λόγους αυτονόητους, την προσοχή της στην τουρκική παραγωγή. Άλλωστε, πολλές από τις τρέχουσες ταινίες του διεθνούς τμήματος είτε πέρασαν και από τη Θεσσαλονίκη, είτε έχουν ήδη βρει διανομή στις αίθουσες. Έτσι, οφείλω να ομολογήσω ότι κάθε χρόνο αναμένω να δω τον καινούργιο τούρκικο κινηματογράφο με την ίδια αδημονία που περιμένω και τον ελληνικό. Κάτι που π.χ. δεν μου συμβαίνει με τις άλλες όμορες εθνικές κινηματογραφίες.

Πολύτιμη, όπως αποδείχτηκε, κυρίως για όσους τρέφουν ένα γενικότερο ενδιαφέρον για τον τουρκικό κινηματο-

Από την ταινία *Σκότωνοντας τη σκιά* του Ezel Akay.

γράφο, ήταν η ρετροσπεκτίβα την οποία πραγματοποίησε το Φεστιβάλ με τις βραβευμένες ταινίες στη διάρκεια των 25 του χρόνων. Βέβαια, είναι γνωστό και από το διεθνές περιβάλλον ότι οι βραβεύσεις των επιτροπών δεν είναι πάντοτε οι πιο εύστοχες. Παρά ταύτα το δείγμα αυτής της 25χρονης αναδρομής αποκάλυψε το διπλό πρόσωπο του σύγχρονου τουρκικού κινηματογράφου. Από τη μία όψη (οπωσδήποτε σε αριθμητική μειοψηφία) η εκδυτικοποιημένη –μορφή και περιεχόμενο– εκδοχή και η δυναμική της μοντέρνας αστικής ζωής όπως αυτή διαμορφώνεται στα μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως στην Κωνσταντινούπολη. Από την άλλη βρίσκονται οι ιστορίες και οι τρόποι της ευρύτερης επαρχίας, εκεί δηλαδή όπου συντηρούνται, σε όποιο βαθμό, ζωντανοί ήθη και κώδικες της παράδοσης. Διάλεξα κυρίως ταινίες του χαμένου πρόσφατα σπουδαίου δημιουργού Ömer Kavur, όπως το *Amansiz Yol* («Επικίνδυνος δρόμος»), το *Gizli Yüz* («Το κρυφό πρόσωπο»), βασισμένο σε βιβλίο του Ορχάν Παμούκ, το *Akrebin Yolculugu* («Ταξίδι του χρονοδείκτη») και, βέβαια, το αριστούργημά του *Anayurt Oteli* («Ντόπιο ξενοδοχείο»). Είδα, για μια ακόμα φορά, το *Mayis Sikintisi* («Σύννεφα του Μάη») και το πολυβραβευμένο *Uzak* («Μακριά») του πιο γνωστού –και εκτός Τουρκίας– σκηνοθέτη Nuri Ceylan. Έκλεισα με την προσωπική μου αδυναμία (από τις 25), την ταινία του Semih Kaplanoglu *Herkes Kendi Evinde* («Μακριά από την πατρίδα»). Μια δημιουργία ευαίσθητων και πλούσιων εσωτερικών τόνων. Σπάνια υπαρξιακή ελεγεσία.

Συγκρίνοντας αυτά τα δείγματα του πρόσφατου παρελθόντος με εκείνα της φετινής παραγωγής διαπιστώνεται

μία σχετικά αδιατάρακτη συνέπεια στην έμπνευση των δημιουργών, παλαιών και νέων, του τούρκικου σινεμά. Σε ακραία αντίθεση π.χ. με τον ελληνικό κινηματογράφο, αυτοί καταφεύγουν έξω από τα μοντέρνα, αστικά τείχη, στα (κατά τη γνώμη μου, σωτήρια) κατάλοιπα μιας παραδοσιακής Τουρκίας, τον ομφάλιο πολιτιστικό λώρο της. Έτσι, από τις 8 ταινίες που διαγωνίστηκαν οι 5 αφορούσαν ιστορίες αυτών των ακόμα παραδοσιακών χώρων, η μία διαδραματίζεται μεν στην Κωνσταντινούπολη, μακριά όμως από τους μηχανικούς ρυθμούς του σήμερα, και μόνο δύο αντιπροσώπευαν το νευρικό δυναμικό της μεγαλούπολης.

Στην ίδια με εκείνη της προηγούμενης ταινίας του Korkuyorum Anne («Μητέρα, φοβάμαι»), μια δηλαδή πληθωρική σε φαντασία αφήγηση, όπου αλλεπάλληλα περιστατικά δράσης διαδέχονται το ένα το άλλο, κάποτε στην επέκταση του μπουρλέσκ, ο Reha Erdem παρουσίασε και την καινούργια του δημιουργία με τον τίτλο *5 Vakit* («5 φορές»), ίσως την πιο ενδιαφέρουσα του εθνικού διαγωνιστικού τμήματος. Αυτή τη φορά το σκηνικό μεταφέρεται σ' ένα βραχώδες, μεταξύ ουρανού και θάλασσας, ορεινό χωριό, που κρέμεται έχοντας απέναντί του το βόρειο άκρο του Αιγαίου. Ο τίτλος της ταινίας αφορμάται από τις 5 φορές την ημέρα που ο μουεζίνης καλεί από τον μιναρέ τους πιστούς σε προσευχή. Πίσω από αυτή τη διαδικασία κρύβεται ο κυκλικός, των επαναλήψεων χρόνος, οι ρυθμοί του που «τεμαχίζουν» την αδιάκοπη ροή του, μέσα σε πράξεις και αισθήματα που δίνουν υλικότητα και στον βιολογικό κύκλο. Τρία παιδιά της προεφηβικής ηλικίας, με τα παιδικά σκάνδαλα και τις φαντασιώσεις τους, όλα ορμονικά προμηνύματα, μας

αποκαλύπτουν αυτό το θαυμαστό κύκλο που συμβολοποιεί τις αταβιστικές αντιφάσεις όλων των αισθημάτων. Κινηματογραφικά η ταινία έχει φορές που απογειώνεται δοξαστικά, μετατρέποντας τις εικόνες από ρεαλιστικές σε παραμύθι. Ποτέ άλλοτε στην ιστορία του κινηματογράφου δεν δοξάστηκε π.χ. έτσι ο μιναρές, αυτό το υπερήφανο σύμβολο του Ισλάμ. Στη διαμετρικά αντίθετη πλευρά, ο σπουδαίος εικαστικός Kutlug Ataman διατρέχει πολύ μεγάλη απόσταση με την μόλις τρίτη μεγάλου μήκους ταινία του *İki Genç Kız* («Δύο κορίτσια»). Από το *Karanlık Sular* («Το φίδι», 1993) η έμπνευση του Ataman άλλαξε άξονα από τους ποιητικούς, συμβολικούς μύθους για την Κωνσταντινούπολη μεταφέρεται με οίστρο σχεδόν νατουραλιστή ευρωπαϊού κινηματογραφιστή, πάλι όμως στην ίδια πόλη. Φρενήρεις σύγχρονοι ρυθμοί, το γνωστό περιβάλλον των μεγαλουπόλεων όπου επωάζονται οι κίνδυνοι που γοητεύουν την εφηβική ηλικία. Δύο teenagers κοπέλες, διαφορετικές σε όλα τους, συνδέονται με τους απόλυτους τρόπους που βιώνει αυτή η ηλικία. Επιρροές οδυνηρές οι οποίες τελικά, στα πρόθυρα της καταστροφικής έκρηξης, θα καταλαγιάσουν. Σαν τσουνάμι που αποσύρθηκε. Εντυπωσιακός ο χειρισμός από τον Αταμάν, αυθεντικοί και πειστικοί οι χώροι, οι συμπεριφορές, οι εντάσεις. Καθόλου όμως πειστικός ο σεναριακός συμβιβασμός στην κατάληξη. Ένα πλούσιο και χορταστικό παραμυθόδραμα με τους τρόπους της *commedia dell' arte* ήταν το *Hacivat Karagöz Neden Öldürüldü?* («Σκοτώνοντας τη σκιά») του Ezel Akay. Η τουρκική εκδοχή της ιστορίας των γνωστών μας Καραγκιόζη και Χατζηαβάτη, τοποθετημένη στην Προύσα τον 14ο αιώνα, όταν πλέον το Βυζάντιο παρακμάζει. Λαμπερό θέαμα, ανατολίτικο χιούμορ, πλήθος ερμηνευτών με επικεφαλής τους Haluk Bilginer και Beyazıt Öztürk στους δυο επώνυμους ρόλους. Αν ο λόγος μπορούσε να πάρει μια ποιητική χροιά, αρκετές σκηνές θα είχαν την «βάρβαρη» εκείνη χάρη του ελισαβετιανού θεάτρου. Τη ζήλεψα, είναι αλήθεια, αυτή την ταινία. Από διαφορετικούς λόγους «ζήλεψα» και την ταινία του Çagan Irmak *Babam ve Oğlum* («Ο

πατέρας μου κι ο γιος μου»). Ένα από τα πιο επιτυχημένα μελό που έχω δει στην ιστορία του κινηματογράφου. Από τα πρώτα 10 λεπτά ο θεατής (κανένας δεν γλυτώνει) αισθάνεται τον κόμπο στο λαιμό. Μέχρι να τελειώσει, οι δακρυγόνοι αδένες βρίσκονται σε πλήρη λειτουργία. Αυτό όμως δεν ακυρώνει ούτε το ήθος της ταινίας, ούτε την προσεγμένη σκηνοθεσία, ούτε τις θερμές ερμηνείες. Ένα από τα μυστικά της που στήριζαν την υψηλή συναισθηματική ένταση, ήταν και η σπουδαία μουσική της δικιάς μας Ευανθίας Ρεμπούτσικα. Αυτό το είδος του ευγενικού λαϊκού θεάματος ασφαλώς και χρειάζεται σε μια εθνική κινηματογραφία. Άλλωστε θερμής υποδοχής έχει τύχει η ταινία στην πατρίδα της. Κωμωδία με υπερβολική επίδραση των τηλεοπτικών τρόπων ήταν το *Dondurma Gaymak* («Παγωτό, παγωτό!») του Yüksel Aksu. Κρατήσαμε το ενδιαφέρον θέμα της εξαφάνισης της οικοτεχνίας από τον βιομηχανικό γιγαντισμό. Το χειροποίητο παγωτό «πα-ραχωρεί» τη θέση του στο βιομηχανοποιημένο προϊόν της πολυεθνικής. Αυτό γίνεται ιδιαίτερα αισθητό στη μικρή κωμόπολη, την Mugla, της οποίας οι κάτοικοι αποτέλεσαν τους ερμηνευτές της ταινίας! Trendy μαγειρική θύμιζε η ταινία του Cem Baseskioglu *Sen ne dilersen* («Ό,τι επιθυμείς»). Παρά την προσεγμένη εικονοποίηση, το αφήγημα τελικά ήταν σχεδόν αφελές, προϊόν του «έτσι είναι, αν έτσι νομίζετε». Όχι, δεν νομίζουμε. Το ίδιο αφελές ήταν και το *Sinema bir mucizedir* («Το σινεμά είναι σαν θαύμα»). Πόσες παραλλαγές μπορεί να αντέξει το ίδιο θέμα; Το σινεμά των παιδικών μας χρόνων, πασπαλισμένο με μπόλικη κινηματογραφική ζάχαρη, δεν τρώγεται πια. Μολαταύτα, ετούτη η ταινία είναι «ένα θαύμα» αν απέναντί τηςβάλουμε για σύγκριση π.χ. το *Beyza'nin Kadınları* («Κομματιασμένη ψυχή») του Mustafa Altıoklar. Θρίλερ ονομάζει την ταινία του, με απαιτήσεις ψυχαναλυτικού ψυχογραφήματος, στη σύγχρονη εποχή, στη μεγάλη πόλη, αλλά και με δόσεις σπλάτερ και όσα μας διδάσκει η τηλεοπτική σεναριογραφία με τις ατέλειωτες, κουραστικές ανατροπές. Αυτά.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Όταν ο έρωτας παραμένει υπόσχεση

ΑΛΙΣΙΑ ΣΚΕΡΣΟΝ: PLAY – ΧΟΥ ΧΣΙΑΟ ΧΣΙΕΝ: ΤΡΕΙΣ ΣΤΙΓΜΕΣ

Από την ταινία *Τρεις στιγμές* του Χου Χσιάο Χσιεν.

Οι κινηματογραφικές αίθουσες σε αναμονή της άφιξης και στην Ελλάδα του Κώδικα Ντα Βίντσι, που ενδέχεται να «ζεστάνει» τα ταμεία, συντηρούνται με υποτονικό το ενδιαφέρον των θεατών. Εξάλλου Πάσχα και Πρωτομαγιά φυσικό είναι να κρατήσουν μακριά τους σινεφίλ. Εκτός από τις παρατεινόμενες προβολές των σημαντικών επιτυχιών της χρονιάς, έρχονται στις αίθουσες και ορισμένες καινούργιες ταινίες που κερδίζουν το ενδιαφέρον μας χάρη σε κάποιες καλλιτεχνικές τους αρετές.

Πάλι η Χιλή στις οθόνες της Αθήνας με μια αισθητικά και αφηγηματικά ευαίσθητη ταινία: το *Play* της μόλις τριαντάχρονης Αλίσια Σκέρσον. Ταινία χαμηλών τόνων αλλά με εξερευνητικό μάτι, αυθεντικά κινηματογραφικό, πάνω στα ελάχιστης σημασίας καθημερινά, με βαθμιαία ανοίγματα από τον προσωπικό χώρο στον ευρύτερο εξωτερικό, και το «καρτέρι» όπου η σύμπτωση ή το τυχαίο θα δώσει σε όλα αυτά ενότητα και χιαστί—εύθυμες ή με-

λαγχολικές—ερμηνείες. Με υψηλής ευκρίνειας εικόνες, προσεκτική οργάνωση σκηνογραφική των πλάνων—π.χ. τις χρωματικές αρμονίες με τους ζεστούς (λατινοαμερικάνικους) τόνους— παρακολουθούμε τις αναζητήσεις μιας αδιευκρίνιστης επιθυμίας που επιχειρεί η νεαρή Ινδιάνα Κριστίνα, η οποία περιποιείται έναν μοναχικό, βαριά άρρωστο άντρα σε μια γειτονιά του Σαντιάγο. Στην άλλη άκρη, ο Τριστάν εγκαταλείπεται από τη γυναίκα του. Η ληστεία του χαρτοφύλακά του και η ανεύρεσή του, τυχαία, από την Κριστίνα στον κάδο των απορριμμάτων της γειτονιάς της γίνονται ο μίτος μιας σειράς αναζητήσεων. Χάρη στα στοιχεία της ταυτότητας που περιέχονται στον χαρτοφύλακα του Τριστάν η Κριστίνα μπαίνει στα ίχνη του και, παρακολουθώντας τον δίχως ποτέ να δίνει ένα τέλος, κάνει τον θεατή συμμέτοχο μιας σειράς αποκαλύψεων παιγνιώδους ποιητικής λογικής. «Σαν βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη», εκεί βρίσκεται και ο λατινοαμερικάνικος μαγικός ρεαλισμός ή

Από την ταινία *Play* της Αλίσια Σκέρσον.

ακόμα και ο γκονταρικός αντιορθολογισμός αφήνοντας στο δημιουργό να μετατρέπει την οθόνη σ' ένα κίνημα κατ' επίφαση άσχετων συμβάντων. Μια τρυφερή μελαγχολία, ένα στυφό χιούμορ αλλά και μια αισιόδοξη υπόσχεση ότι οπωσδήποτε κάπου θα συναντηθούν με αυτό που επιθυμούν. Αυτός ο κινηματογράφος που δεν ιντριγκάρει τον θεατή με μεγαλοστομίες είναι πολύτιμος όπως και ένας μικρών διαστάσεων πίνακας που παριστάνει ιμπρεσιονιστικό ανοιξιάτικο τοπίο με φινό μετιέ.

Από σύμπτωση στο ίδιο κλίμα κινείται και η ταινία του σπουδαίου ταϊβανέζου δημιουργού Χου Χσιάο Χσιεν Τρεις στιγμές. Τρία ερωτικά ζευγάρια σε τρεις διαφορετικές χρονικές περιόδους βιώνουν το οδυνηρό ελλείπον του έρωτα. Το ζευγάρι είναι και στις τρεις ιστορίες το ίδιο, οι ίδιοι νέοι και όμορφοι ερμηνευτές. Στην πρώτη ιστορία, «Καιρός για έρωτα», που διαδραματίζεται το 1966, ένας νεαρός στρατιώτης γνωρίζεται με μια κοπέλα που εργάζεται σ' ένα μικρό μπιλιάρδικο και ακολουθεί μια άκαρπη αναζήτηση. Η δεύτερη ιστορία, «Καιρός για ελευθερία», διαδραματίζεται το 1911, όταν η Κίνα βρίσκεται σε κατοχή από την Ιαπωνία. Μια ιερόδουλη έχει έναν τακτικό πελάτη: η σχέση βαίνει προς

μονιμότερη μορφή, αλλά αυτός φυγομαχεί. Η τρίτη ιστορία, «Ο καιρός της νεότητας», ανήκει στο 2005 και διαδραματίζεται στην χαοτική Ταϊπέι. Ένας επιληπτικός πανκ τραγουδιστής μοιράζει την αγάπη του μεταξύ μιας νέας γυναίκας και ενός άντρα. Και εδώ η γυναίκα προσπαθεί να καλύψει το κομμάτι του έρωτα που λείπει. Κοινό σημείο και στα τρία επεισόδια ο δισταγμός του άντρα να δοθεί. Η επιθυμία που δεν πραγματώνεται είναι, σαν να λέει ο δημιουργός, το πιο σημαντικό μέρος στον έρωτα. Θέλεις αλλά διστάζεις και ο άλλος θέλει επειδή εσύ διστάζεις. Υψηλής αισθητικής και τα τρία αφηγήματα, με εντυπωσιακής ακρίβειας έλεγχο του ρυθμού όπως αυτός αντιστοιχεί στις διαφορετικές μεταξύ τους χρονολογίες. Ο μεγάλος Χου Χσιάο Χσιεν μιλάει για θραύσματα μνήμης της δικής του ζωής (γεννήθηκε το 1947). Ιδιαίτερα η δεύτερη ιστορία αποδίδεται μέσα σε σχεδόν απίστευτης αρμονίας ατμόσφαιρα, όπου ο θεατής αποξεχνιέται με το θέαμα, παραμελώντας το ιστορικό. Και βέβαια η εύθραυστη στην τελειότητά της ομορφιά της Σου Κι και η ευλύγιστη στις ερμηνευτικές της επιδόσεις του Τσανγκ Τσεν. Πολλοί συμμεριζόμαστε αυτές τις μνήμες.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΕΙ
ΚΑ
ΣΤΙ
ΚΑ

Τι είναι το ΕΜΣΤ και μια πρόταση για το τι πρέπει να είναι

Με πάνω από 50 χρόνια καθυστέρηση απέκτησε η Ελλάδα μουσεία Σύγχρονης Τέχνης, ένα στην Αθήνα, το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ), και ένα στη Θεσσαλονίκη, το Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΚΜΣΤ).

Τούτη η πάνω από μισό αιώνα καθυστέρηση θα μπορούσε να είχε δώσει ένα πλεονέκτημα για τη σωστή αντιμετώπισή τους, εάν πίσω της δεν κρυβόταν η ίδια «λογική» πάνω στην οποία στηρίζεται και ο μέχρι τώρα τρόπος λειτουργίας τους. Και αυτή η «λογική» δεν είναι άλλη από εκείνη του μεταπράτη.

Θα μπορούσαν να μάθουν τα νεοϊδρυθέντα αυτά Μουσεία από την εμπειρία (αρνητική και θετική) των άλλων μουσείων ανά τον κόσμο, εάν στόχος της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας δεν ήταν η όποια πολιτιστική πολιτική να δημιουργεί ενσωματώσεις στους μηχανισμούς της διεθνούς αγοράς Τέχνης. Με αυτό τον τρόπο, πιστεύεται (είναι και επιχείρημα) ότι διαδίδεται το έργο των ελλήνων καλλιτεχνών στο εξωτερικό, σ' ένα ευρύτερο κοινό. Το γεγονός ότι αυτοί οι μηχανισμοί από την ίδρυσή τους λειτουργούν μόνον ως εισαγωγείς ενός ορισμένου είδους έργων-προτύπων μιας υποτιθέμενης Σύγχρονης Τέχνης το προσπερνάει...

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η σχέση της Τέχνης με το ευρύ κοινό, από την πλευρά της κυβερνητικής πολιτικής, καλύπτεται σε γενικές γραμμές από τρεις άξονες:

α) από αυτόν που εκμεταλλεύεται το λεγόμενο πολιτιστικό μας πλεονέκτημα, που είναι ο αρχαιολογικός μας θησαυρός, διαχειριζόμενος ως «ατραξιόν»,

β) από αυτόν της προβολής σε περιφερειακό επίπεδο εκθεσιακών εκδηλώσεων χωρίς προσανατολισμό, προκειμένου να ικανοποιηθούν μικρές ντόπιες παραγωγές, και

γ) από αυτόν της κρατικής χορηγίας σε ιδιώτες εισαγωγείς πατενταρισμένων διεθνών παραγωγών, πνευματικού επιπέδου εντεκάχρονου παιδιού –όπως ορίζει το είδος–, με τις οποίες υποτίθεται ότι αναπτύσσεται ένας διευρυνόμενος παγκόσμιος πολιτισμός, αλλά στην πραγματικότητα διαμορφώνεται ένα διεθνές καταναλωτικό κοινό τυποποιημένων αισθητικών προϊόντων. Τα Cow-Parades (παρέλαση αγελάδων) είναι ένα πρόσφατο χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας πολιτικής.

Πάνω στον τρίτο άξονα είναι που ιδρύθηκαν τα Εθνικά Μουσεία Σύγχρονης Τέχνης στην Ελλάδα. Όψιμα, βέβαια, αλλά μέσα από την επιτακτική ανάγκη διεύρυνσης της αγοράς, με στόχο να αποτελέσουν δικτυακούς κόμβους προώθησης παραγομένων από το κέντρο προς την περιφέρεια, και της Γ΄ ζώνης κατανάλωσης, όπως είναι η Ελλάδα και όπου εκποιούνται υπόλοιπα σε τιμή ευκαιρίας.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Ή ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Η ανάγκη της αγοράς για αισθητικά προϊόντα μαζικής κατανάλωσης είναι που έχει δημιουργήσει διεθνώς την έντονη στροφή προς τις Εφαρμοσμένες Τέχνες και τον παραμερισμό των Εικαστικών Τεχνών. Το στόχο αυτό τον υπηρετεί με συνέπεια μέχρι τώρα και το ΕΜΣΤ.

Το **ελεύθερο σχέδιο** είναι η απόλυτη βάση της Ζωγραφικής και της Γλυπτικής. Είναι ταυτόχρονα και η απόλυτη έκφραση της ατομικότητας που κοινωνικοποιείται στις καθολικές έννοιες, που μόνο μ' αυτές εν τέλει ασχολείται η Τέχνη στην ιστορική της διαδρομή. Σ' αυτό, το πρώτο επίπεδο, του καθ' αυτό

Έργου Τέχνης, το άτομο ικανοποιεί την ανάγκη του για Τέχνη κοινωνικά, κυρίως μέσα από το δημόσιο χώρο. Το **γραμμικό σχέδιο** είναι η βάση των εφαρμογών και της πολλαπλής αναπαραγωγής, στις δύο και στις τρεις διαστάσεις. Πάνω σ' αυτό στηρίζεται και η σε δεύτερο επίπεδο καθημερινή χρήση της εικόνας του Έργου Τέχνης, ή της έννοιάς του.

Όταν εξισώνονται η εικαστική δημιουργία (ελεύθερο σχέδιο) με τις εφαρμογές (γραμμικό σχέδιο), προβάλλοντας τις τελευταίες ως Έργα Τέχνης, δεν αφαιρείται μόνον η παρουσία της ατομικότητας από την έννοια του Έργου Τέχνης (το προϊόν της εφαρμογής δεν την περιέχει), αλλά αναγκαστικά υποβιβάζεται και η εικόνα των καθολικών εννοιών στις μετρήσιμες δυνατότητες του μέσου τυποποίησης (μέσα τυποποίησης είναι επίσης η κάμερα και ο Η/Υ).

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗΣ

Εάν έχουμε υπόψη μας ότι ο πολιτισμός στο σύνολό του συγκροτεί την εικόνα της αυτοσυνείδησης, την ιδεολογία της εκάστοτε κοινωνίας...

Εάν έχουμε υπόψη μας, ταυτόχρονα, ότι ο πολιτισμός στο σύνολό του είναι ο δεύτερος σε μέγεθος επενδυτικός τομέας μετά τους εξοπλισμούς...

...Τότε είναι εύκολο να καταλάβει κανείς γιατί «σφάζονται τα παλληκάρια» προκειμένου να τον χειραγωγήσουν και να τον μονοπωλήσουν.

Πρώτος ο «νομοθέτης» Βενιζέλος φρόντισε να θέσει στο νόμο των δύο Μουσείων Σύγχρονης Τέχνης τα δύο κύρια «εργαλεία» χειραγωγής τους από την εκάστοτε πολιτική εξουσία:

Πρώτο «εργαλείο»: Τα μέλη του εννεαμελούς Δ.Σ. (όλα εκτός από τον εκπρόσωπο του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος) διορίζονται από τον υπουργό Πολιτισμού κάθε τρία χρόνια.

Είναι δύσκολο να κατανοήσει κανείς ότι αυτή ακριβώς η διαπροσωπική σχέση του εκάστοτε μέλους με τον εκάστοτε υπουργό κάνει τη λειτουργία του Δ.Σ. ως ανεξάρτητου σώματος αδύνατη;

Αντίθετα, ο νόμος θα έπρεπε να ορίζει τα επτά από τα εννέα μέλη του Δ.Σ. να αποτελούνται από εκπροσώπους επιστημονικών και καλλιτεχνικών φορέων. Να διορίζονται από αυτούς τους φορείς, ώστε να εκφρά-

ζουν τη συλλογική ευθύνη των πολιτειακών ιδρυμάτων. Το ΥΠΠΟ να εκπροσωπείται από τον προεδρεύοντα και ένα ακόμη μέλος, με δύο βασικά καθήκοντα: α) τη διασφάλιση των θεσμικών διαδικασιών και β) την επικοινωνία του Μουσείου με το ΥΠΠΟ.

Δεύτερο «εργαλείο»: Τον διευθυντή του Μουσείου τον διορίζει ο υπουργός!

Είναι δύσκολο να κατανοήσει κανείς ότι και αυτή η διαπροσωπική εμπλοκή του εκάστοτε υπουργού δημιουργεί μια ιδιότυπη διαρχία, που στην πράξη κλίνει υπέρ του διευθυντή, μιας που είναι ο επ' αμοιβή εποπτεύων το μηχανισμό του Μουσείου;

Το παράδειγμα του ΕΜΣΤ είναι το πιο εύγλωττο για την περιγραφή μιας σχιζοφρενικής κατάστασης στα διοικητικά όργανα του Μουσείου.

Αντίθετα, ο νόμος θα έπρεπε να ορίζει ο διευθυντής να διορίζεται από το Δ.Σ. (καθώς και απολύεται από αυτό), εφόσον μόνον αυτό (το Δ.Σ.) έχει την ευθύνη της χάραξης της πολιτιστικής πολιτικής του Μουσείου και την ευθύνη διαχείρισης των δημοσίων χρημάτων για την υλοποίησή της.

Η σχιζοφρένεια διορισμού από τον υπουργό μιας εξουσίας (αυτής του διευθυντή), που δεν έχει καμία ευθύνη (ούτε καν ψήφο πάνω στις αποφάσεις) τόσο για την πολιτιστική πολιτική όσο και για την οικονομική διαχείριση, εκπορεύεται από τη διάθεση της εκάστοτε πολιτικής εξουσίας να χειραγωγή τις διαδικασίες των πολιτειακών θεσμικών οργάνων, ώστε να τις υποβιβάζει στο επίπεδο των σκοπιμοτήτων της.

Εάν ήταν δυνατόν να απαλειφθούν αυτά τα δύο εργαλεία, θα άνοιγε ο δρόμος για να αποκτήσει η Ελλάδα ένα μοναδικό στο είδος του ίδρυμα, που με επιστημονικές μεθόδους μελετά το εικαστικό φαινόμενο και παράγει επιστημονική γνώση.

Παρακάτω ακολουθεί πρόταση που έχει κατατεθεί στο Δ.Σ. του ΕΜΣΤ από τις 23/12/2004 και μέχρι τώρα δεν έχει συζητηθεί.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΜΣΤ

Το ΕΜΣΤ είναι πολιτιστικό ίδρυμα που ως αποστολή έχει να προάγει στον τομέα του (στον τομέα της σύγχρονης

εικαστικής δημιουργίας μετά το 1950) τους παρακάτω στόχους:

α) Την αποτύπωση των αντιπροσωπευτικών τάσεων της εξέλιξης της εικαστικής δημιουργίας με τον πλέον επιστημονικό τρόπο.

Συγκρότηση συλλογών, από αγορές και δωρεές, που θα καταγράφουν ιστορικά τις αισθητικές απόψεις-προτάσεις (τάσεις) σε όλα τα είδη της σύγχρονης εικαστικής δημιουργίας. Θα παρέχεται στήριξη των συλλογών με επιστημονικά κείμενα (δηλαδή κατανοητά!).

β) Την ενθάρρυνση και υποβοήθηση της εικαστικής δημιουργίας και έρευνας.

Παροχή των υλικών προϋποθέσεων για την παρουσίαση ή τη δημιουργία και παρουσίαση έργων-projects καλλιτεχνών, που έχουν εγκριθεί από τις αρμόδιες επιτροπές του μουσείου, καθώς και παροχή της θεωρητικής τους στήριξης και προβολής (εκδόσεις κ.λπ.).

γ) Την εξοικείωση του κοινού με τη σύγχρονη εικαστική δημιουργία.

Εκθέσεις, σεμινάρια, εκπαιδευτικά προγράμματα και εκδόσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα ζητήματα πρόσληψης από το κοινό, τα οποία επεξεργάζεται το ΕΜΣΤ (βλ. σημ. δ).

δ) Την δημιουργία της υποδομής για την προώθηση της επιστημονικής έρευνας των αντικειμένων και των φαινομένων της εικαστικής δημιουργίας, της θεωρητικής πρόσληψης και της πρόσληψης του έργου τέχνης από το κοινό.

Η επιστημονική έρευνα και η διαρκής επαφή του μουσείου με τη σύγχρονη εικαστική δημιουργία χωρίς αποκλεισμούς να στηρίζεται:

α) Σε μια ομάδα τριών επιμελητών (με ανάλογη επιστημονική κατάρτιση), που παραλαμβάνει φακέλους καλλιτεχνών, προτάσεις έρευνας-projects, προτάσεις για συνέδρια κ.λπ. και τις κρίνει πρωτοβάθμια, αρνητικά ή θετικά αιτιολογημένα.

β) Σε μια πολυμελή επιστημονική επιτροπή (π.χ. 20 μελών), στην οποία οι τρεις επιμελητές παρουσιάζουν όλους τους φακέλους, προτάσεις κ.λπ. και τις εισηγήσεις τους. Η επιτροπή αυτή συνεδριάζει τέσσερις φορές το χρόνο και διαμορφώνει την τελική εισήγηση προς το Δ.Σ. Όντας πολυμελής αυτή η

επιτροπή θα μπορεί να χωρίζεται, εάν το κρίνει σκόπιμο, σε υποεπιτροπές, προκειμένου να αντιμετωπίσει διαφορετικά αντικείμενα, όπως η επιλογή των προτάσεων, επιστημονικά προγράμματα, επιστημονικά συνέδρια ή διαχείριση επιστημονικού υλικού.

ε) Η ένταξη των πιο πάνω στο παγκόσμιο γίνεσθαι των Εικαστικών Τεχνών ως ενεργό μέρος του.

Διεθνή συνέδρια, συμμετοχή σε ευρωπαϊκά και άλλα ερευνητικά προγράμματα, ανταλλαγές.

Ο Διευθυντής του Μουσείου προΐσταται και εποπτεύει για την ομαλή και αποδοτική λειτουργία αυτών των διαδικασιών και εισηγείται στο Δ.Σ.

Οι δραστηριότητες που γίνονται προκειμένου να εκπληρωθούν οι πιο πάνω στόχοι, θα πρέπει να διέπονται από τις εξής αρχές:

1) Την αρχή ότι και οι Εικαστικές Τέχνες οφείλουν να αναπτύσσουν την πολιτιστική παιδεία των πολιτών της κοινότητας μέσα στην οποία αυτές λειτουργούν.

2) Την αρχή του μη αποκλεισμού των δημιουργών από το δικαίωμά τους να προτείνουν την αισθητική τους άποψη και να κρίνονται.

3) Την αρχή ότι οι κριτές πρέπει να κρίνονται.

Για να ικανοποιηθεί αυτή η αρχή, πρέπει να οργανωθεί ένα σύστημα αυτοελέγχου (βλ. πιο πάνω σημ. δ) πριν τα αποτελέσματα της κρίσης των κριτών κριθούν από το κοινό. Το σύστημα αυτοελέγχου οργανώνεται με την επιστημονική ανάπτυξη της κριτικής προσέγγισης στο φαινόμενο και το περιεχόμενο της εικαστικής δημιουργίας. Έτσι μπορούν να αρθούν τα σημερινά αδιέξοδα που έχουν αποξενώσει το κοινό από τη σύγχρονη τέχνη.

Το ΕΜΣΤ και το ΚΜΣΤ λειτουργούν πάνω από έξι χρόνια. Γιατί, άραγε, κανείς από το χώρο που κατά τεκμήριο ανήκει στην περί Τέχνης επιστημονική κοινότητα δεν έχει ασχοληθεί ή πάρει θέση πάνω στη δεοντολογία λειτουργίας τους; Γνωρίζω πολύ καλά ότι υπάρχουν πάρα πολλοί δυσσαρεστημένοι με αυτά που γίνονται. Λείπουν οι ιδέες ή η ελπίδα για κάτι καλύτερο;

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Η αφύπνιση της κοιμωμένης

ΤΗΝΙΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

ΑΠΟ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΣΤΟ ΛΟΓΙΟ

Με αφορμή την έκθεση που εγκαινιάστηκε στο Ίδρυμα Τηνιακού Πολιτισμού με τίτλο «Αφύπνιση»

Όσοι αγνοούν το παρελθόν είναι καταδικασμένοι να το ξαναζήσουν στο μέλλον σαν εφιάλτη.

Ο Γεράσιμος Σκλάβος έλεγε: *Κι αν ζεις στο σκοτάδι, στοχάσου με τα μάτια της ψυχής.*

Ο Μύθος θέλει τον Φειδία να κατάρχεται από την Τήνο, τα λατομεία της οποίας δεν σταμάτησαν να γεννάνε μάρμαρο και μαρμαράδες. Αυτό είναι το μυστικό της καλλιτεχνικής γονιμότητας του νησιού. Η αδιατάρακτη σχέση με το υλικό επί αιώνες. Στα έγκατα της πέτρας κοιμάται η ομορφιά και το αρρενωπό φίλημα που την ξυπνάει, είναι ο ματρακάς του γλύπτη. Κατά τη διάρκεια της μακράς ενετικής κυριαρχίας και της σύντομης οθωμανικής απ' τη γκρίζα πρώτη ύλη στα βόρεια της Τήνου έφτιαχναν παραστάδες, γούρνες, βρύσες, πεζούλια, υπέρθυρα, φεγγίτες. Τα μυστικά της τέχνης των αρτιζάνων περνούσαν από πατέρα σε γιο και οι κομπανίες τους ταξίδευαν από τον Άθω ως την Πόλη και από την Αλεξάνδρεια ως το Βουκουρέστι. Αυτή η παράδοση συγκρότησε τη Firenze του νεότερου Ελληνισμού, τον βράχο των Κυκλάδων που έβγαζε καλλιτέχνες όπως ο Ήφαιστος την Αθηνά από το κεφάλι του Δία. Το σφυρί και στις δύο περιπτώσεις υπήρξε το κλειδί.

Κι έρχεται ύστερα το οθωνικό βασίλειο με τον εισαγόμενο τρόπο ζωής και τις εξ Εσπερίας συνταγές ευτυχίας, οι οποίες κυριολεκτικά υποσκέλιζαν τη

σύγχρονη Ελλάδα για να συναντήσουν την αρχαία. Υποτιμώντας όμως ένα ολόκληρο σύστημα ζωής και ένα κοσμοείδωλο που έθαλλε εδώ από τον Μεσαίωνα ακόμη, προσφέροντας στις τοπικές κοινωνίες με την εξαιρετικά αναπτυγμένη συλλογικότητα ζώντας μύθους και τερπνά σύμβολα βίου. Σύμβολα που δεν διαχώριζαν την τέχνη από τη ζωή και όπου όλα τα μέλη της ομάδας ήσαν εξίσου παραγωγοί και χρήστες των χειρωνακτικών τους δεξιοτήτων χτίζοντας οι ίδιοι τις ποιότητες της ζωής τους κι όχι καταναλώνοντας άνωθεν πρότυπα ή δωρεές.

Οι φεγγίτες λ.χ. υπαγορεύονταν από δομικές σκοπιμότητες –κάλυπταν το ανακουφιστικό τρίγωνο πάνω απ' την είσοδο–, υπάκουαν σε λειτουργικές ανάγκες –διευκόλυναν τον συντονισμένο εξαερισμό των χώρων που χρησιμοποιούνταν για σιροτροφία–, έδιναν φως και συγχρόνως λειτουργούσαν με τα λιθανάγλυφα σύμβολά τους αποτροπαϊκά: Ο εξάκτινος ήλιος, ο σταυρός, ο δικέφαλος, το δέντρο της ζωής, η καθαρτήρια φλόγα κ.λπ. Επιπλέον με το σχήμα και τ' ανοίγματά τους δημιουργούσαν τον μορφότυπο του «τέλειου οίκου», ενός χειροποίητου δηλαδή ιδανικού που στεφάνωνε την είσοδο κάθε σπιτιού.

Είναι απλώς λαογραφία όλα αυτά; Στην Τήνο, μετά τη Παλιγγενεσία, οι τεχνίτες πατεράδες γέννησαν γιους καλλιτέχνες, τον Λύτρα, τον Γύζη, τον Χαλεπά, τον Φιλιππότη, αλλά και τον φωτογράφο της βασιλικής οικογενείας Πέτρο Μωραΐτη ή τον χαράκτη, αγιογράφο και φωτογράφο Φραγκίσκο Δεσίπηρη (1808-1888), πρωτεϊκή φιγούρα που σφραγίζει με τη δράση του τη μετάβαση απ' το λαϊκό στο λόγιο. Αυτό είναι διαλεκτική σωματική και μαρξιστική μεταφυσική!

Στη Βαβυλωνία του Βυζάντιου ένα ζευγάρι λείπει για να ολοκληρώσει τις εγγενείς αντιφάσεις ενός κόσμου που χάνει όταν κερδίζει και σώζεται όταν απόλλυται: τον έντεχνο δημιουργό και τον λαϊκό μάστορα. Το αντιθετικό αυτό δίπολο υπερβαίνει όλες τις άλλες, γεωγραφικές, γλωσσικές, ταξικές ή ιδεολογικές αντιθέσεις. Και τέλος ο Χαλεπάς, το μέτρο για να μετρήσουμε το μέγεθος της πολιτιστικής μας εξέλι-

Λεπτομέρεια από *Το παραμύθι της Πεντάμορφης* του Γιαννούλη Χαλεπά (γύψος, 1918). Ίδρυμα Τηνιακού Πολιτισμού.

ξης. Πολλοί (δηλώνουν πως) τον αγαπούν· τον γνωρίζουν όμως ελάχιστοι.

Μήπως η τρέλα του Χαλεπά δεν ερμηνεύεται μόνο ψυχιατρικά αλλά και πολιτισμικά; Μήπως είναι το αισθητικό παράγωγο από τη σύγκρουση ενός πνευματικά σύμπαντος κόσμου που περιθωριοποιείτο ραγδαία και μιας βάνουσης νεωτερικότητας που πριόνιζε το κλαδί πάνω στο οποίο καθόταν; Ο Πόλλοκ οδηγείται στο dripping από τις ζωγραφιές των Ινδιάνων Νάβαχο και το «Μαύρο Τετράγωνο» του Μάλεβιτς ιχνηλατεί το ιερό όπως το διατύπωνε επί αιώνες η ρώσικη αγιογραφία. Ο Πικάσο πάλι, στη «Σουίτα Βολάρ» (1930-37) θυμάται τα χοϊκά αγάλματα της ιβηρικής παράδοσης και τ' αφρικάνικα ξόανα που περιγελούσε η υπεροψία των δυτικοευρωπαίων αποικιοκρατών. Τόσο απλά!

Η Modernité λοιπόν, μηδέ των Ρεμπώ ή Μπωντλέρ εξαιρουμένων, **δεν** αποκρούει την παράδοση –αρκεί αυτή να μην έχει αφυδατωθεί σε φολκλόρ–, ούτε περιφρονεί το λαϊκό. Την ακαδημαϊκή πόζα και την αργυρώνητη, διακο-

σμητική αυθεντία της εχθρεύεται. Ο Χαλεπάς βιάζεται μεν στα νεανικά του γλυπτά να ενσωματώσει όλη την κλασικίζουσα ρητορική, οι προτεραιότητες του όμως είναι άλλες: Καταπιάνεται με την επιθυμία και το κακό (Σάτυρος που παίζει με τον Έρωτα), την τρέλα (Μήδεια), τον Θάνατο (Κοιμωμένη). Στα «μεταλογικά» πάλι έργα του, μετά το 1918, επιστρέφει στη νεανική θεματολογία του, μόνο που τώρα η Κοιμωμένη έχει αναστηθεί σε Ονειρευομένη. Σ' αυτές τις ιδιοφυείς του προτάσεις αφυπνίζεται η λαϊκή σοφία και γίνεται παιδί στα χέρια μιας φόρμας ελλειπτικής και άκρως υπαινικτικής. Στα σύμβολά του συμφιλιώνονται ο μυθικός και ο σύγχρονος Ελληνισμός και ο άνθρωπος αποδίδεται ως δράμα ύπαρξης, ανειρήνευτο πάντως με τη μοίρα του. Νεωτερική φόρμα σε μια θεία ναϊβιτέ, μια προ-νεωτερική καταύγαση του κόσμου.

Δεν συνιστά κάτι τέτοιο τον ορισμό του θαύματος;

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ο ποιητής σε κωμωδίες του «παλιού» ελληνικού κινηματογράφου

Στην εξαιρετική μελέτη της Ελίζας-Άννας Δελβερούδη,¹ που επικεντρώνεται στην παρουσία των νέων στις κωμωδίες του ελληνικού κινηματογράφου αλλά ουσιαστικά εκτείνεται –ερμηνευτικά– σε όλα τα κοινωνικά και ιδεολογικά στερεότυπα των κωμικών ταινιών της περιόδου 1948-1974, προσεγγίζεται και η μορφή του ποιητή.² Το βιβλίο της Δελβερούδη είναι δομημένο με τη συμπύκνωση και την αναλυτική αυστηρότητα της επιστημονικής εργασίας, αλλά είναι τόσο ενδιαφέρον θεματικά και τόσο θελκτικό υφολογικά, ώστε διαβάζεται και σαν ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα. Στις περισσότερες κινηματογραφικές κωμωδίες, στις οποίες ανιχνεύεται η μορφή του ποιητή ή της ποιήτριας και των οποίων η πλοκή εκτυλίσσεται στα όρια του «παρόντος» ως προς τη χρονική φάση που οι ταινίες γυρίστηκαν, οι ποιητές παρουσιάζονται «να ζουν στον κόσμο τους», απέχοντας από την πρακτικότητα και αδυνατώντας να κερδίσουν σημαντικό μερίδιο κοινωνικής εκτίμησης.

Η ποιήτρια Αύρα (Αλέκα Στρατηγού) της *Μουσίτσας* (1959, σκηνοθεσία-σενάριο: Γ. Δαλιανίδης) απερίφραστα δηλώνει ότι «σε έναν ποιητή δεν μιλάνε ποτέ για λεφτά», ενώ η ονειροπαρμένη Δανάη (Άννα Μαντζουράνη) του *Πίσω μου σ' έχω σατανά* (1971, σκηνοθ. Κ. Καραγιάννης, σενάρ. Λ. Μιχαηλίδης) συγγράφει νυχθημερόν στίχους και είναι συνεχώς εκτός τόπου και χρόνου. Η θέση της κοινής γνώμης για τον ποιητή ευκρινέστατα εκφράζεται σε αρκετές κινηματογραφικές κωμωδίες από το τέλος της δεκαετίας του '50 ως τις αρχές της δεκαετίας του '70, συχνά συνοψισμένη με το «πρακτικό» αντίκρισμα της ποιητικής λειτουργίας: ο Γρηγόρης (Κώστας Βουτσάς) στο *Πρόσωπο της ημέρας* (1965, σκηνοθ. Ορ. Λάσκος, σενάρ. Γ. Μαρής-Γ. Λαζαρίδης) επιβραβεύεται με ταξίδι αναψυχής, γράφοντας στιχάκια για διαφήμιση, αλλά όταν

ο νεαρός τεχνίτης αυτοκινήτων (Κώστας Φουσσουν) της ταινίας *Ο νάνος και οι επτά χιονάτες* (1970, σκηνοθ. Κ. Καραγιάννης, σενάρ. Κ. Πρετεντέρης) εκδηλώνει την επιθυμία να απαγγείλει τους στίχους που γράφει, αμέσως εγκαλείται και επιτιμάται (προσγειωμένο παιδί, με σταθερό μεροκάματο) για την ποιητική του δραστηριότητα. Αξιοσημείωτο είναι ότι σε κινηματογραφικά έργα, που όμως δεν είναι κωμωδίες, των οποίων η πλοκή περιλαμβάνει ποιητές και εκτυλίσσεται σε παλαιότερη φάση ζωής, αποτυπώνεται ο κοινωνικά αναβαθμισμένος ρόλος του ποιητή, που δεν διατηρήθηκε υψηλός, τουλάχιστον κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Στην *Ανθισμένη αμυγδαλιά* (σκηνοθ. Χρ. Αποστόλου, σενάρ. Δ. Γιαννουκάκης), που πρωτοπροβλήθηκε το 1959, αλλά ως πλοκή διαδραματίζεται «στην παλιά Αθήνα» και στο μεταίχμιο του 19ου με τον 20ό αιώνα, «μια νεαρή φιλάσθενη κοπέλα ερωτεύεται ένα ρομαντικό ποιητή»³ (είναι γνωστό ότι η κοσμαγάπητη και ως τραγούδι *Ανθισμένη αμυγδαλιά* είναι το ποίημα «Η μυγδαλιά» της πρώτης συλλογής του Γεωργίου Δροσίνη: *Ιστοί αράχνης*, 1880).

Οι φιλολογικά ερεθιστικότερες κωμωδίες, υπό την έννοια του εμπλουτισμού της ιστορικής-κοινωνιολογικής ματιάς και με φιλολογικά σχόλια, είναι τρεις: *Τύφλα να 'χη ο Μάρλον Μπράντο* (1963, σκηνοθ. Ορ. Λάσκος, σενάρ. Ν. Ελευθερίου), *Το δόλωμα* (1964, σκηνοθ.-σενάρ. Αλ. Σακελλάριος), *Ξύπνα, Βασίλη* (1969, σκηνοθ.-σενάρ. Γ. Δαλιανίδης). Το *Ξύπνα, Βασίλη* γυρίστηκε το 1969, αλλά αποτελεί κινηματογραφική διασκευή θεατρικού έργου του Δημήτρη Ψαθά, που ανέβηκε στο θέατρο το 1965. Αναπλάθει το ιδεολογικό κλίμα πριν από τη δικτατορία, γι' αυτό στο πρώτο πλάνο της ταινίας αναγράφεται το χρονικό-τοπικό πλαίσιο εκτύλιξης της πλοκής: Αθήνα 1966. Ο μοντέρνος ποιητής Τιμολέων Φαμφάρας (Γιώργος Μιχαλακόπουλος) είναι μία καρικατούρα, που προκαλεί το

γέλιο και με τα λεγόμενά του και με τις κινήσεις του. Απαγγέλλει με στόμφο τους αντιρεαλιστικούς στίχους του (*Μαύρα και κόκκινα κοράκια...*), ενώ ιδεολογικά ανήκει στο χώρο της δεξιάς: ο Βασίλης (Γιώργος Κωνσταντίνου) εύκολα κατανοεί ότι το ποίημα «Το κόκκινο τυρί» ξεσκεπάζει την κομμουνιστική ιδεολογία. Στο έργο, η απαξίωση της μοντέρνας ποίησης από την κοινή γνώμη γενικά, και η γελοιοποίησή της από τον Δημήτρη Ψαθά ειδικότερα, μεταφέρονται διαμέσου εκείνης της κριτικής πτυχής της αριστερής διανόησης που απέρριπτε το μοντερνισμό σαν ρηχό και ακατανόητο (οι λεπτές ενδοαριστερές αποκλίσεις υπέρ της νεωτερικότητας δεν είχαν χώρο ανάπτυξης στη λαϊκή κωμωδία).

Ο αριστερών φρονημάτων αρνητής της ποίησης του Φαμφάρα (Αλέκος Αλεξανδράκης) γράφει στην εφημερίδα (*Κρ*)*αυγή* με το ψευδώνυμο «Κόκκινη τσουκνίδα». Αποκαλεί την εργοδότριά του (Τασώ Καββαδία) «ρουφήχτρα του αιμάτου του λαού», αλλά έχει διορατικά πιάσει και το σφυγμό των εξελίξεων: στην ερώτηση-διαπίστωση του Βασίλη «Κουκουές δεν είσαι;» σπεύδει να διευκρινίσει: «Με συγχωρείς, εγώ είμαι σοσιαλιστής». Η διακωμώδηση του παραλογισμού των μοντέρνων ποιητών φαίνεται σε πολλά σημεία. Ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά είναι ο τίτλος ενός ποιήματος του Φαμφάρα: «Καλημέρα, Γιάννη! –Κουκιά σπέρνω».

Στο *Δόλωμα*, ο Αλέκος Σακελλάριος σατιρίζει δηκτικά τις «ασυναρτησίες» των μοντέρνων ποιητών, ενώ παρεμβάλλει σε απαξιωτικά συμφραζόμενα και το όνομα του τότε πρόσφατα βραβευμένου με το Νόμπελ Γιώργου Σεφέρη. Η Καίτη (Αλίκη Βουγιουκλάκη) αδυνατεί να καταλάβει τους «μοντέρνους» στίχους που της διαβάζει ο Μάνθος (Ντίνος Ηλιόπουλος), ο οποίος δηλώνει ότι «ένα ποίημα είναι ποίημα άμα δεν το καταλαβαίνει κανείς. Άμα το κα-

ταλαβαίνουν όλοι, δεν είναι ποίημα, είναι τσιφτετέλι».⁴

Ο χειρισμός του θέματος υποδηλώνει την προσήλωση του Αλέκου Σακελλάριου στην παραδοσιακή ποίηση της έμμετρης ευρυθμίας και των μελαγχολικών συναισθημάτων του μεσοπολέμου, ενώ δεν αποκρύπτει και το παράπονο μιας λογοτεχνικής παραγνώρισης. Σε πολλά σημεία του αυτοβιογραφικού βιβλίου του *Λες και ήταν χθες...*⁵ υπογραμμίζει τη λογοτεχνική του δραστηριότητα: το ξεκίνημά του στις φιλολογικές σελίδες της κυριακάτικης *Καθημερινής* με «Φθινοπωρινούς στίχους»,⁶ τους στίχους που έγραψε για κοσμαγάπητα τραγούδια («Σαν κι απόψε», «Άστα τα μαλλάκια σου»...) κ.ά. Ο πρόλογος του Φρέντυ Γερμανού στο *Λες και ήταν χθες...* δεν αρκείται στην επισημάνση ότι «η βλοσυρή μας διανόηση δεν ήθελε ν' ανακαλύψει τον Σακελλάριο», αλλά προβάλλει και τη διαπίστωση –για ένταξή του, προφανώς, στο χώρο της λογοτεχνικής καταξίωσης– ότι «τα διηγήματά του, δημοσιεύονται σε περιοδικά λογοτεχνικών προδιαγραφών, ανάμεσα σε σελίδες του Κώστα Ταχτσή και σε γραφτά του Νόρμαν Μαϊήλερ»⁷ (τη συγκαταρίθμηση των πεζογραφικών δυνατοτήτων του Σακελλάριου πλάι στα ονόματα των Παπαδιαμάντη, Τουαίν και Τσέχοφ, ως την αποδώσουμε στην ειλικρινή αγάπη του Φρέντυ προς τον Αλέκο, χωρίς περαιτέρω σχολιασμό). Το θέμα είναι ότι ο Σακελλάριος βρίσκει την ευκαιρία από το χώρο της λαϊκής κινηματογραφικής κωμωδίας, στον οποίο οφείλουμε να του αναγνωρίσουμε ότι αρίστευσε, να βγάλει το άχτι του, σατιρίζοντας ποιητικούς τρόπους που δεν συμπαθούσε, καταγγέλοντάς τους και σαν επιφανειακή μεγαλοαστική μόδα (μία παρέα της «καλής κοινωνίας» χειροκροτεί την απαγγελία μοντέρνων ποιημάτων και αμέσως μετά αρχίζει να χαρτοπαίζει). Είναι ευνόητο ότι ο ίδιος δεν είχε υιοθετήσει τη νεωτερική ποιητική έκφραση ως *homo faber*, παρόλο που η μοντέρνα ποίηση είχε πλέον κατακτήσει τον κριτικό και φιλολογικό έπαινο.

Ο σκηνοθέτης της κινηματογραφικής κωμωδίας *Τύφλα να 'χη ο Μάρλον Μπράντο*, ο Ορέστης Λάσκος, ευτύχησε να αξιοποιήσει στην ταινία του το δαιμονιώδες κωμικό ταλέντο του Θανάση

Βέγγου. Το έργο αναφέρεται και στην κοινωνική αποδοχή της ποίησης, ενώ –παρά τα αναμενόμενα από το χώρο της κωμωδίας– ο ποιητής παρουσιάζεται όχι απλώς αποδεκτός αλλά και κοινωνικά αναβαθμισμένος. Το σενάριο της ταινίας ανήκει στον Ναπολέοντα Ελευθερίου, αλλά μπορούμε βάσιμα να θεωρήσουμε σημαντική και τη συμβολή του σκηνοθέτη στο σενάριο. Ο Ορέστης Λάσκος δεν υπήρξε μείζων ποιητής, αλλά η συνεισφορά του στην ποίηση δεν είναι αμελητέα, γι' αυτό και δείγματα του έργου του περιλαμβάνονται σε έγκυρες ποιητικές ανθολογίες.⁸ Δημοσιεύει τα πρώτα του ποιήματα πριν κλείσει τα είκοσί του χρόνια⁹ (γεννήθηκε το 1907). Η πρώτη του συλλογή (1934) φέρει τον χαρακτηριστικό τίτλο *Το φιλμ της ζωής*. Ο Λάσκος είναι ποιητής παραδοσιακός: «Ο στόμφος, η διάτορη φωνή, οι ηχηρές ομοιοκαταληξίες, οι μελοδραματικές αναφωνήσεις»¹⁰ είναι βασικά χαρακτηριστικά της ποίησής του. Μόνο στην τελευταία συλλογή του (*Γυμνή Μούσα*, 1974) επιχείρησε να γράψει μοντέρνα, αλλά το ποιητικό αποτέλεσμα υπήρξε «εντελώς άστοχο».¹¹

Στην ταινία διακωμωδείται κυρίως η πνευματική ελαφρότητα των γυναικών αλλά και η αφέλεια ορισμένων ανδρών. Το παράδοξο είναι ότι εδώ το λαϊκό είδωλο δεν είναι ηθοποιός ή τραγουδιστής αλλά ποιητής, γεγονός που μάλλον οφείλεται στην ιεράρχηση αξιών του σκηνοθέτη παρά στο κοινωνικό εκτόπισμα των ποιητών (άλλοι οι πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα και άλλο η μεταπολεμική εποχή). Στην ταινία διακωμωδείται η απλοϊκή ποίηση που θυμίζει στιχάκια ημερολογίου (*ήσυχο ήσυχο το ποταμάκι / αργοκυλάει το γαλάζιο του νεράκι...*), ενώ δεν λείπει και η ονειροπαρμένη επίδοση ποιήτρια (Αθηνά Μερτήρη), που ανεβαίνει σε δέντρο, για να εμπνευστεί στίχους για «Το πουλάκι». Ενδιαφέρον είναι να ανιχνεύσουμε τίνος είδους ποίηση θεωρείται στην ταινία καλλιτεχνικώς δικαιωμένη. Η συμπαθέστατη Έλλη (Ντίνα Τριάντη) απαγγέλλει με έναν στομφώδη τρόπο, κατάλληλο δείγμα του πώς δεν πρέπει να εκφωνείται η ποίηση, τους παρακάτω, εντελώς παραδοσιακούς στίχους :

Σ' έστειλε, ω κόρη, η Μούσα των ποιητών

το Άσμα Ασμάτων στην καρδιά μου ν' απαγγείλεις

ήλιος μες στα σκοτάδια ν' ανατείλεις
των χειμωνιάτικων νυχτών.

Δεν ξέρω αν ο τρόπος απαγγελίας της Έλλης εξέφραζε τον Λάσκο ως σκηνοθέτη, αλλά σίγουρα οι στίχοι τον εξέφραζαν ως ποιητή. Ο κατά κινηματογραφική σύμβαση δημιουργός των στίχων (Κώστας Κακκαβάς) με σεμνή συγκατάβαση και χωρίς ίχνος αυτοσαρκασμού βρίσκει αυτό το ποίημα «πραγματικά ωραίο», ενώ εκείνο με «το ποταμάκι» το θεωρεί «νεανικό αμάρτημα». Η συγκεκριμένη κωμωδία είναι πολύ καλή, αλλά το ποιητικό πρότυπο που εκφράζει είναι ως τεχνοτροπία εντελώς παρωχημένο. Στη δεκαετία του '60, με δρώντες τους μείζονες της γενιάς του '30, με το έργο των ποιητών της πρώτης και της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς σε πλήρη εξέλιξη και με εκκολλαπτόμενη τη γενιά του '70 (την επονομαζόμενη και «γενιά της αμφισβήτησης»), ένας ποιητής –που θα ένιωθε τον παλμό των τεχνοτροπικών εξελίξεων– εάν ονομαζόταν «Στέφανος Αυγερινός», μάλλον θα επέλεγε ένα «προσγειωμένο» ψευδώνυμο, θεωρώντας ότι το πραγματικό του ονοματεπώνυμο πάσχει από αφόρητη λογοτεχνικότητα.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΚΟΡΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ελίζα-Άννα Δελβερούδη, *Οι νέοι στις κωμωδίες του ελληνικού κινηματογράφου 1948-1974*, Αθήνα, Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Ε.Ι.Ε. 2004.
2. Βλ. Δελβερούδη, ό.π., σ. 412-416.
3. Δημήτρης Κολιοδήμος, «Φιλμογραφία» στο *Θανάσης Βέγγος*, Π.Ε.Κ.Κ. - 33ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης 1992, σ. 45.
4. Βλ. και τα εύστοχα σχόλια της Δελβερούδη, ό.π., σ. 415-416.
5. Αθήνα, Σμυρνιωτάκης, χ.χ.
6. Ό.π. (σημ. 5), σ. 149-154.
7. Ό.π. (σημ. 5), σ. 7-8.
8. Βλ. ενδεικτικά: *Η ελληνική ποίηση. Ανθολογία Γραμματολογία*, τόμος Δ': *Η ανανεωμένη παράδοση*, επιμέλεια: Κώστας Στεργιόπουλος, Αθήνα, Σοκόλης, 1980, σ. 458-469.
9. Πρωτοδημοσιεύει ποιήματα το 1926 στα περ. *Όρθρος* και *Μπουκέτο* και αργότερα στα περ. *Λυτρωμός*, *Νέα Εστία* κ.ά.
10. Στεργιόπουλος, ό.π. (σημ. 8), σ. 460.
11. Βλ. Στεργιόπουλος, ό.π.

Γιώργος Μαλισιόβας, Εκ των υστέρων, εκδόσεις «Ψυχής τα Λαμπυρίσματα», Αθήνα 2006.

Με την τεχνική χαράγματος σε χαρτί grattage ο Γιώργος Μαλισιόβας έφτιαξε ένα ιδιότυπο «κόμικ». Το συνοδεύει με κείμενα από τον Θουκυδίδη αλλά και τους Ελύτη και Σεφέρη και με φωτογραφίες-ντοκουμέντα, προκειμένου να στηρίξει την οπτική του: Η ιστορία του μιλά για την περίοδο της Απελευθέρωσης και τα Δεκεμβριανά ως τις παραμονές του Εμφυλίου. Κάποιοι ανώνυμοι, κάποιοι επώνυμοι, μπερδεύονται όλοι μαζί στην αφήγηση και τα σχεδιάσματα ως οι «ήρωες» της πονετικής λαϊκής αφήγησης. Κανονικά θα έπρεπε να σταθεί κανείς πιο πολύ στη σχεδιαστική περιπέτεια, αφού πρόκειται για κόμικ· αλλά η όλη σύλληψη και το κειμενικό μέρος είναι εκείνο στο οποίο αξίζει να εστιάσει τις παρατηρήσεις του. Η δική μου παρατήρηση είναι ότι το «αφελές και λαϊκό» του εγχειρήματος ξεπερνιέται γρήγορα γιατί στο ιδιότυπο κόμικ του Γ. Μαλισιόβα το συναίσθημα ξεχειλίζει και σε παρασύρει.

Χρίστος Κουλουκούρης, Περιπλάνηση στο Αιγαίο, Κυκλάδες 1967-1969, Φωτογραφίες και σχέδια, εκδόσεις Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη 2006.

Στο λεύκωμα αναπαράγονται με επιμέλεια και διτονικά οι φωτογραφίες που έκανε τα καλοκαίρια των χρόνων 1967-69, νέος φοιτητής της Αρχιτεκτονικής τότε, ο Χρ. Κουλουτούρης. Περιλαμβάνονται και μερικά αρχιτε-

κτονικά σχεδιάσματα από τις περιπλανήσεις του στο Αιγαίο. Οι φωτογραφίες διασώζουν απόψεις που σήμερα έχουν δυστυχώς οριστικά χαθεί εξαιτίας της αλόγιστης «αξιοποίησης» και της τουριστικής εισβολής στα κυκλαδίτικα νησιά.

Για τον περιπατητή που έχει περιπλανηθεί στην ύπαιθρο των Κυκλάδων, οι αναφορές δεν έχουν πολλά να προσθέσουν. Όμως το φιλοπερίεργο και ερευνητικό μάτι του αρχιτέκτονα-φωτογράφου έχει αποκαλύψει μοναδικές απόψεις λεπτομερειών που συνοψίζουν το κυκλαδίτικο τοπίο. Η λέξη «συνοψίζουν» ίσως και να 'ναι φτωχή, ίσως και να μην λέει τίποτε. Γιατί είναι τόσο ποικίλες οι εναλλαγές στις Κυκλάδες ώστε κάθε μετακίνηση, σε κάθε λεπτό, σου αποκαλύπτει μιαν άλλη εικόνα. Το λεύκωμα του Χ.Κ. μας μεταφέρει ζεστό και καθαρό το αεράκι από τα Κυκλαδονήσια.

Στέργιος Τσιούμας, Μια ανήσυχη βόλτα, Φωτογραφίες από τη Θεσσαλονίκη του '70.

Ο Ντίνος Χριστιανόπουλος σημειώνει για τον φωτογράφο: «Ξετρελαμένος κι αυτός με τη Θεσσαλονίκη, κυμαίνεται ανάμεσα στη λύσσα για γραφικότητα και τη ρεαλιστική απομυθοποίησή της». Φωτογραφικός περίπατος στη Θεσσαλονίκη κατά την δεκαετία του '70 αποτυπώνει χαμένες πια όψεις μιας πολιτείας με το ξεχωριστό ύφος των παλιών της κτηρίων. Κάποτε η παρεμβολή των αυτοκινήτων σε χαλάσματα και μοντέρνα μαζαγιά δίνει σύνολα μιας σουρεαλιστικής ουτοπίας.

Αικατερίνη Κουμαριανού, Αθήνα, η πόλη - οι άνθρωποι. Αφηγήσεις και μαρτυρίες, 12ος-19ος αιώνας, εκδόσεις Ποταμός.

«[...] και επεθύμει ιδείν τε και ιστορήσαι την τε πόλιν και τας άλλας ταύτης οικοδομάς και δη την Ακρόπολιν αυτήν, τους τε τόπους εν οίς οι άνδρες εκείνοι επολιτεύοντο και ταύτα έπραττον [...]». Αυτά γράφει ο ιστορικός Μιχαήλ Κριτοβουλίδης για τον Μωάμεθ τον Πορθητή και την επίσκεψή του στην Αθήνα μετά την Άλωση. Δεκάδες άλλες παρόμοιες μαρτυρίες περιλα-

βάνονται στον τόμο που συνέταξε και επιμελήθηκε η Αικατερίνη Κουμαριανού.

Δήμητρα Στασινοπούλου, Η Ρουμανία της καρδιάς μου, Αθήνα 2005

Με φωτογραφίες και κείμενα μεταφρασμένα και στα ρουμάνικα, κυκλοφόρησε το λεύκωμα «καρδιάς» της συγγραφέως-φωτογράφου Δήμητρας Στασινοπούλου. Περιηγούμενη την δεύτερη πατρίδα της, η Δήμητρα Στασινοπούλου απαθανάτισε με τη ματιά του ερασιτέχνη φωτογράφου χαρακτηριστικές στιγμές από τη μεγάλη χώρα που διατρέχει ο Δούναβης. Η Ρουμανία είναι μια πολύ όμορφη χώρα· το γνωρίζουν αυτό όσοι είχαν την τύχη να την επισκεφτούν. Έχει κυρίως μια μεγάλη ποικιλία στο φυσικό και το χτισμένο περιβάλλον. Και οι κάτοικοί της, μια επίσης μεγάλη ποικιλία, φυλετική και ανθρώπινη, είναι αξιαγάπητοι. Όλα αυτά τα έζησε και τα απέδωσε με το φακό της, που πλησίασε τα θέματα ανεπιτήδευτα και με ζεστασιά. Η φιλοπερίεργη φύση της την ώθησε να εγκύψει και σε κείμενα ώστε στον σύντομο πρόλογό της να δώσει τις βασικές πληροφορίες για την ιστορία της χώρας και για την ιστορία των Ελλήνων που φιλοξένησε. Είναι γνωστή η δραστήρια παρουσία του ελληνικού στοιχείου στη Ρουμανία εδώ και πολλούς αιώνες.

Η ιδιαίτερη επιμέλεια της εκτύπωσης και η μεγάλη φροντίδα για τα κείμενα καθιστούν τον τόμο αυτό των 350 σελίδων πολύτιμο απόκτημα για κάθε φίλο της Ρουμανίας αλλά και του λευκώματος.

βιβλίο

Μια πολλαπλή συμβολή στα κλασικά γράμματα

**Δημητρίω στέφανος. Τιμητικός τόμος
για τον καθηγητή Δημήτρη Λυπουρλή,
Επιμέλεια: Α. Βασιλειάδης, Π. Κοτζιά, Αιμ.
Δ. Μαυρουδής, Δ.Α. Χρηστίδης,
εκδ. University Studio Press,
Θεσσαλονίκη 2004.**

Κυκλοφόρησε στις αρχές του περασμένου έτους ο παραπάνω τιμητικός τόμος για τα εβδομήντα χρόνια του ομότιμου πλέον καθηγητή της Κλασικής Φιλολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Δημητρίου Λυπουρλή. Προτάσσονται: εξάστιχη αφιέρωση σε αρχαία γλώσσα και προσωδιακό ελεγειακό μέτρο (εναλλάξ ανά τρία εξάμετρα και πεντάμετρα) κάτω από τη φωτογραφία του τιμωμένου, πίνακας περιεχομένων, πρόλογος των επιμελητών, βιογραφία και εργογραφία του τιμωμένου από τον Αιμ. Μαυρουδή και ακολουθούν οι συνεργασίες (24 συνολικά) των μετεχόντων στον τόμο συναδέλφων, μαθητών και συνεργατών του τιμωμένου.

Στη βιογραφία ο κ. Μαυρουδής δίνει συνοπτικά μερικές πληροφορίες για τις σπουδές και τη σταδιοδρομία του τιμωμένου, ο οποίος προσέφερε τις υπηρεσίες του, διδακτικές και ερευνητικές, επί 36 χρόνια, σχεδόν αποκλειστικά στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, όπου ανέλαβε κατά καιρούς και διάφορα ακαδημαϊκά και διοικητικά καθήκοντα. Από την επισυναπτόμενη εργογραφία διακρίνονται τα επιστημονικά ενδιαφέροντα του κ. Λυπουρλή, τα όποια, παρά την κατά καιρούς ενασχόλησή του και με άλλους τομείς, επικεντρώνονται στον Αριστοτέλη και στα ιπποκρατικά συγγράμματα. Ιδιαίτερα πρέπει να εξαρθεί η ευρεία και ευδόκιμη ενασχόληση του κ. Λυπουρλή με την αρχαία ιατρική – έναν τομέα ειδικής επιστήμης, ο οποίος, ως μη «λογοτεχνικός», ελαχίστων φιλολόγων βρίσκει την προτίμηση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Αν και η πρώτη του επικοινωνία με το ιπποκρατικό corpus στη διδακτορική του διατριβή αποτελούσε γλωσσολογική μάλλον έρευνα, ο κ. Λυπουρλής ασχολήθηκε κατόπιν εντατικά με τα κείμενα της Ιπποκρατικής Συλλογής και προσέφερε

στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό επιστημονικά τεκμηριωμένες μεταφράσεις πολλών ιπποκρατικών κειμένων.

Τα άρθρα των συνεργατών, τα οποία φυσικά αποτελούν τον κύριο όγκο του συλλογικού τόμου, έχουν καταταχθεί σύμφωνα με τη χρονολογική σειρά των υπό εξέταση συγγραφέων και θα μπορούσαν, γενικά, να κατανεμηθούν σε τρεις κατηγορίες: Άρθρα που αναφέρονται στην αρχαία ελληνική γραμματεία (Όμηρο, Πίνδαρο, Αισχύλο, Σοφοκλή, Ισοκράτη, Πλάτωνα, Αριστοτέλη, Καλλίμαχο)· άρθρα που αφορούν τη λατινική γραμματεία (Κικέρωνα, Νέπωτα, Βεργίλιο, Όβιδιο) και άρθρα ποικίλου περιεχομένου, αναφερόμενα σε επιμέρους κλάδους της Κλασικής Φιλολογίας.

Την πρώτη κατηγορία εγκαινιάζει η κ. Ε. Τσιτσιμπάκου-Βασάλου με το άρθρο της για τη «θεματική και γλωσσική ενότητα» του Ζ της *Ιλιάδας*. Το διεξοδικό άρθρο εξαντλείται με το γνωστό θέμα της ετυμολογίας των κυρίων ονομάτων ομηρικών ηρώων και τη σχέση της με τα δρώμενα (*nomen est omen*). Στο επόμενο σύντομο άρθρο ο κ. Δ. Ιακώβ συσχετίζει μια περικοπή του πρώτου Ολυμπιονίκου του Πινδάρου με την *Ποιητική* του Αριστοτέλη αναφορικά με τον ρόλο της ποίησης, εκφράζοντας την εικασία ότι ο Αριστοτέλης είχε μάλλον υπόψη του τον Πίνδαρο. Στη συνέχεια ο κ. Α.Σ. Καψωμένος ασχολείται με το θέμα της παραδοσιακής και ιστορικής τραγωδίας, συγκεκριμένα με τη μοναδική σωζόμενη ιστορική τραγωδία, τους *Πέρσες* του Αισχύλου, και τους πολιτικούς της στόχους. Σκηνοθετικά προβλήματα της αρχαίας τραγωδίας και τη λύση τους, ιδιαίτερα στον *Αίαντα* του Σοφοκλή, πραγματεύεται ο κ. Ν.Χ. Χουρμουζιάδης στο άρθρο που ακολουθεί. Μια συγκριτική ανάλυση των θέσεων του Πλουτάρχου στη βιογραφία του Περικλή περί μίμησης επιφανών ανδρών και της θέσης των καλλιτεχνημάτων με αντίστοιχες απόψεις στον Ευαγόρα του Ισοκράτη επιχειρεί κατόπιν ο κ. Ε. Αλεξίου. Με το «γυναικείον δράμα», το πρώτο «κύμα» παραδοξότητας, με το θέμα δηλαδή της ισότητας καθηκόντων και συνεπώς και εκπαίδευσης ανδρών και γυναικών στο πέμπτο βιβλίο της *Πολιτείας*

Βασανιστική αλλά εξαιρετικά διεισδυτική η διαδρομή μιας νεαρής κόρης πλάι στον πατέρα της στο μυητικό ταξίδι της στην Ελλάδα. Η **Φλερ Γεγκί** αφηγείται με τρόπο εξαιρετικό το «ταξίδι» προς την ίδια τη ζωή, την πορεία προς την ανακάλυψη των ζωτικών στοιχείων που συνθέτουν την αυτογνωσία μέσα από την αναγνώριση του παρόντος αλλά και την ανάδειξη του παρελθόντος. Μνήμη μέσα στον χρόνο και τον τόπο δημιουργούν την αφήγηση της *Προλετέρκα* (μετάφραση: **Νίκος Δομαζάκης**, εκδ. Χατζηνικολή, 2004).

Για την ιδιαιτερότητα της διαχείρισης των σχέσεων ανάμεσα στην επιστήμη και την αλήθεια ο **Γιώργος Χ. Παπαδόπουλος** συνθέτει το βιβλίο *Υποθέσεις αληθείας. Ενδεχόμενα επιστήμης και ανθρώπων* (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2006). Μέσα από τις έντεκα ιστορίες του αναδεικνύονται πρόσωπα και ιδέες της επιστήμης. Τα ιστορικά πρόσωπα που αναφέρονται σχετικοποιούν την αντίληψή μας για την πραγματικότητα και το βαθμό αλήθειας που αυτή περικλείει, καθώς περιγράφουν τις εναλλακτικές δυνατότητες που προκύπτουν από την παρατήρηση της ζωής, αλλά και την ποικιλία εκδοχών που συνυπάρχουν μέσα σε κάθε ύπαρξη.

Διαβάζεται «σαν μυθιστόρημα» το ιστορικό βιβλίο του **Michael Angold** *Η τέταρτη σταυροφορία* (μετάφραση: **Αθανάσιος Ν. Κονδύλης**, εκδ. Παπαδήμα, 2006). Ένα από τα κεντρικά γεγονότα του Μεσαίωνα υπήρξε η τέταρτη σταυροφορία το 1204,

καθώς η κυριαρχία των Δυτικών στις περιοχές του Βυζαντίου οδήγησε στην αποδυνάμωση της μεγάλης αυτοκρατορίας. Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στην περιοχή δημιούργησαν αρνητικές προϋποθέσεις για την μελλοντική εξέλιξη της καθ' ημάς Ανατολής. Το βιβλίο προλογίζει ο ίδιος ο συγγραφέας ειδικά για την ελληνική έκδοση.

Ερνεστ Χέμινγκουεϊ. Μια ζωή σαν μυθοπλασία (μετάφραση: **Κωστής Καλογρούλης**, εκδ. Καστανιώτη, 2006), μια βιογραφία σαν μυθιστόρημα. Ακριβώς όπως ο ίδιος ο Χέμινγκουεϊ κατασκεύαζε τον μύθο του, με τον αντίστοιχο τρόπο ο **Άντονι Μπέρτζες** διαμόρφωσε τη βιογραφία του. Αποτέλεσμα: ένα απολαυστικό ανάγνωσμα που ξεφεύγει από τα στερεότυπα του βιογραφικού είδους και δεν περιορίζεται στα ιστορικά στοιχεία και το αρχειακό υλικό αλλά επεκτείνεται στις διάφορες αφηγήσεις για τον Χέμινγκουεϊ, που ξεκινούσαν από τον συγγραφέα και εμπλουτίζονταν από αναμνήσεις άλλων. Η έκδοση παρουσιάζει επίσης πλούσιο εικονογραφικό υλικό.

Ζητήματα που ανάγονται στη θεωρία και την πράξη των χάκερ γίνονται κατανοητά μέσα από το βιβλίο του McKenzie Wark Ένα μανιφέστο των χάκερ (μετάφραση: **Νεκτάριος Καλαϊτζής**, εκδ. Scripta, 2006). Πρόκειται λοιπόν για το προλεταριάτο της πληροφορίας, που ωστόσο παράγει συγχρόνως και νέα γνώση; Το βιβλίο μάς εισάγει σε μια νέα αντίληψη για τη σύγχρονη κοινωνική διαστρωμάτωση, μας

ας του Πλάτωνα καταπιάνεται η κ. Ε. Πασσάλογλου στο αγγλιστί γραμμένο άρθρο της που ακολουθεί. Τα τρία επόμενα άρθρα είναι αφιερωμένα στον Αριστοτέλη – συγγραφέα της ερευνητικής προτίμησης του τιμωμένου. Συγκεκριμένα ο κ. Θ. Κουρεμένος ασχολείται με την αριστοτελική αστρονομία των εμπύχων σωμάτων – θέμα ειδικής επιστήμης, όπως και η αρχαία ιατρική, που θα έπρεπε, ίσως, να αποτελέσουν ιδιαίτερη ενότητα στον τόμο. Με αφορμή το άπαξ λεγόμενο «πεπερασμενάκις» του Αριστοτέλη, ο κ. Α.Π. Βασιλειάδης ερευνά τα από μετοχές (κυρίως παθητικού παρακειμένου σε -ως) παραγόμενα επιρρήματα στον Αριστοτέλη. Ο κ. Γ.Μ. Σηφάκης εξετάζει το ζήτημα συμμετοχής ήθους και πάθους στην επιχειρηματολογία του ρήτορα κατά την άποψη του Αριστοτέλη. Η ενότητα των αναφερομένων στην αρχαία ελληνική γραμματεία άρθρων κλείνει με δύο μελέτες για τον Καλλιμάχο: Μια εμπειριστωμένη ανάλυση και συμπλήρωση των παλαιότερων και νεότερων ερμηνειών που έχουν προταθεί για την κατανόηση του επιγράμματος του Καλλιμάχου στον αυτόχειρα Κλεόμβροτο τον Αμβρακιώτη και τη σχέση του με τον πλατωνικό Κλεόμβροτο, προσφέρει η κ. Π. Κοτζιά, ενώ ο κ. Κ. Τσαντσάνογλου προσπαθεί να ερμηνεύσει επιτύμβιο επίγραμμα του Καλλιμάχου καθώς και μερικά επιγράμματα του Ποσειδίου.

Ευχάριστη έκπληξη –και ευοίωνη προοπτική– αποτελεί το γεγονός ότι τα επόμενα επτά άρθρα του συλλογικού τόμου αναφέρονται στη λατινική γραμματεία, στην οποία η ελληνική φιλολογική επιστήμη δεν φαίνεται να έχει αναδείξει ως τώρα ερευνητή κύρους, που να ξεπέρασε τα ελληνικά σύνορα – όπως αίφνης η ελληνική φιλολογία με τον αείμνηστο, ολόπλευρο ελληνιστή Ιωάννη Συκουτρή στα ίχνη του Αδαμαντίου Κοραή. Έτσι ένα σύντομο άρθρο της κ. Δ.Μ. Τσιτσικλή αναφέρεται στο έργο *De natura deorum* του Κικέρωνα, ενώ ο κ. Δ.Ζ. Νικήτας παρουσιάζει νεοελληνική μετάφραση των *Βίων* του Νέπωτα από τον Σπ. Βλαντή. Ακολουθούν δύο γλωσσολογικές μάλλον μελέτες: του Β.Α. Φυντίκογλου για τη σχέση και τη διαφορά του ρήματος *expedire* στον Λουκρήτιο και στα Γεωργικά του Βιργιλίου, καθώς και του κ. Σ. Κυριακίδη για τους βιργιλιανούς καταλόγους (κυρίων ονομάτων, θεών, ανθρώπων κ.λπ.) σε σχέση με τους ομηρικούς. Ο κ. Ν. Πετρόχειλος προσπαθεί να διαλευκάνει τον ρόλο της γυναικείας μορφής της Lavinia στην Αινειάδα του Βιργιλίου. Γλωσσολογικού περιεχομένου είναι και το επόμενο άρθρο, της κ. Ε. Περάκη-Κυριακίδη, για την ετυμολογία ονομάτων θεών που απηχεί την ιδιότητά τους, ιδιαίτερα στον Οβίδιο – κάτι παράλληλο δηλαδή με το άρθρο της κ. Τσιτσιμιάκου-

Βασάλου για τα ομηρικά ονόματα. Το τελευταίο άρθρο για τη λατινική γραμματεία ανήκει στην κριτική του κειμένου – δυο-τρεις προτάσεις του κ. Λ.Μ. Τρομάρα για διόρθωση του κειμένου του Απικίου.

Ακολουθούν διάφορες μελέτες ποικίλου περιεχομένου: Δύο λεξικογραφικά αρθρίδια των κ. Χ. Θεοδωρίδη και Ν. Κονομή – ο πρώτος προσθέτει από κώδικα του Μουσείου Μπενάκη 12 νέα παραθέματα (κυρίως από τον Θουκυδίδη) στο Λεξικό του Πολυδεύκη και ο δεύτερος σχολιάζει μερικές διορθώσεις του Κοραή στο Λεξικό του Ησυχίου. Σε διεξοδικό γλωσσολογικό άρθρο του ο κ. Δ.Α. Χρηστίδης εξετάζει στη συνέχεια τη χρήση και τη λειτουργία των παραγώγων επιθέτων σε -ικός στο έργο του Λουκιανού. Έπεται κατατοπιστικό άρθρο του κ. Αιμ. Δ. Μαυρουδή για τις μαρτυρίες, τον τίτλο και το περιεχόμενο του μη σωζόμενου στα ελληνικά έργου του Γαληνού *Σύνοψις της Θεραπευτικής μεθόδου*. Το άρθρο αυτό και η εμπειριστωμένη μελέτη της κ. Μ. Πλαστήρα-Βαλκάνου για τα εγκωμιαστικά επιγράμματα σε γιατρούς στην *Παλατινή Ανθολογία*, που κλείνει τον τόμο, είναι τα μόνα, που αναφέρονται στον κύριο τομέα έρευνας και παραγωγής του τιμωμένου, στην αρχαία ιατρική. Μεσολαβεί ένα παλαιογραφικό-κωδικολογικό άρθρο του κ. Π. Σωτηρούδη – γνωστοποίηση του περιεχομένου και αποσπασμάτων έργων του Γρηγορίου του Θεολόγου από χειρόγραφα και σπαράγματα χειρογράφων της Μονής Ιβήρων.

Όπως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, δεν υπήρξε προφανώς περιορισμός των συνεργατών σε μια ορισμένη εποχή, συγγραφέα ή λογοτεχνικό είδος. Έτσι η έλλειψη ομοιογένειας των άρθρων αντισταθμίζεται από την ποικιλία της ύλης τους, η οποία πράγματι διαλευκαίνει πολλά επιμέρους σημεία της ελληνικής και λατινικής γραμματείας. Αυτονόητο είναι επίσης ότι, εκτός από δύο άρθρα γραμμένα στην αγγλική και ένα στη γερμανική γλώσσα, τα υπόλοιπα έχουν γραφεί στην ελληνική, πράγμα που αποτελεί, δυστυχώς, εμπόδιο στο πέρασμά τους στο εξωτερικό, αφού ελάχιστοι κλασικοί φιλόλογοι του εξωτερικού κατέχουν τη νεοελληνική. Το γεγονός όμως ότι μεταξύ των συγγραφέων του τόμου υπάρχουν μερικοί γνωστοί και στο εξωτερικό για την επιστημονική τους προσφορά, ίσως συμβάλει στην υπερπήδηση των ελληνικών συνόρων. Γιατί ο συλλογικός αυτός τόμος δεν αποτελεί μόνο τιμητική προσφορά στον καθηγητή κ. Λυπουρλή, αλλά και επιστημονική συμβολή στην Κλασική Φιλολογία.

Αλέξανδρος Σιδεράς
ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου
Georg-August Göttingen-Γερμανία

Looking at Meinhof

Bettina Röhl,

So macht Kommunismus Spass! Ulrike Meinhof, Klaus Rainer Röhl und die Akte Konkret,

EVA, Αμβούργο 2006.

*She saw everything twice now. She was
where she wanted to be,
and alone, but nothing was the same.*

Don DeLilo, «Looking at Meinhof», 2002*

30 χρόνια από τον θάνατο της Ουλρίκε Μαρί Μάινχοφ, η Μπεττίνα Ραίλ γράφει ένα βιβλίο για τους γονείς της, τη Γερμανία και το περιοδικό *Konkret*.

Αυτό είναι ένα περίεργο βιβλίο: σκληρό κόκκινο εξώφυλλο, 680 σελίδες. Από τη μαύρη κουβερτούρα προβάλλει πάνω δεξιά το πορτρέτο μιας γυναικείας μορφής σε ασπρόμαυρη φωτογραφία, σαν κάποιος να τραβάει μία μαύρη αυτοκόλλητη ταινία ή, πάλι, ρίχνοντας μια κλεφτή ματιά προτού επικαλύψει το πορτρέτο. Διαβάζεται με ιδιαίτερη δυσκολία, με προσοχή, ενώ ταυτόχρονα το κείμενο ρέει, αλλά πάντως όχι χωρίς μελαγχολία, από τη στιγμή που το ανοίγεις, όχι αφού το έχεις κλείσει για να το τοποθετήσεις ξανά στο ράφι.

Αυτή δεν είναι η βιογραφία της Ουλρίκε Μαρί Μάινχοφ, όπως την κατέθεσε πρώτος ο Μάριο Κρεμπς, την συμπλήρωσε εξαιρετικά ο Αλβίς Πριντς και την προετοιμάζει ακόμα η Γιούττα Ντίτφουρτ. Δεν είναι ούτε η ιστορία της RAF, όπως την παρουσίασε πρόσφατα ο Μπουτς Πέτερς, ούτε η εμπειρία του αντάρτικου πόλης και των «μολυβένιων χρόνων» στη δεκαετία 1960-1970, όπως το αφηγήθηκαν τα μέλη της οργάνωσης είκοσι χρόνια αργότερα, η Άστριντ Προλλ ή η Ίνγκε Βηττ. Κι ακόμα, τέλος, δεν είναι η μαρτυρία ενός παιδιού που επιχειρεί να αποκαταστήσει τους γονείς του, ταξινομώντας το οικογενειακό αρχείο, όπως στην περίπτωση του υιού Φελτρινέλλι...

Το βιβλίο της Μπεττίνα Ραίλ (που έγινε γνωστή από τη δημοσιοποίηση των φωτογραφιών του Γιόσκα Φίσερ ως militant διαδηλωτή) είναι βιογραφία και αυτοβιογραφία συνάμα, το χρονικό μιας οικογένειας (Familien-saga) που έζησε στη δίνη των εξελίξεων, διαμόρφωσε την πολιτική και εκδοτική πραγματικότητα την περίοδο που η Γερμανία επέστρεφε με σοσιαλδημοκρατική αυτοπεποίθηση στο ευρωπαϊκό προσκήνιο, και, τέλος, πλήρωσε ακριβά το τίμημα του ένοπλου αγώνα.

Η βιβλιογραφία για την οργάνωση που επιχείρησε «να εξοπλίσει την αντίσταση, να ορ-

γανώσει την παρανομία και να προωθήσει μετωπικά τον αντιιμπεριαλιστικό αγώνα» στις μητροπόλεις, εμπλουτίζεται σταθερά τα τελευταία χρόνια: δειλά στην αρχή, με τα υλικά της RAF, δυσεύρετα αρχικά στη Γερμανία καθώς εκδόθηκαν πρώτα στη Σουηδία, με κείμενα της Ουλρίκε Μαρί Μάινχοφ από τη δημοσιογραφική της περίοδο, και του Πέτερ Μπρούκνερ, αργότερα με τις μαρτυρίες των άμεσα εμπλεκόμενων από την πρώτη και δεύτερη γενιά της οργάνωσης, τέλος με μια σειρά τίτλων από τον χώρο της λογοτεχνίας, σαν ερωτικές ιστορίες των ντεσπεράδος, και της μαρτυρίας, που διευρύνουν σημαντικά τον ορίζοντα των αναζητήσεων, αλλά και της μνήμης, διαγράφοντας ένα τόξο τριάντα χρόνων, από το *Ταξίδι* του Μπέρτραντ Βέσπερ (του φίλου της Γκούντρουν Ένσλιν) μέχρι τη διαφυγή κάποιων μελών στην Ανατολική Γερμανία και το Μπαντ Κλάινεν – και κλείνει οριστικά και αμετάκλητα με μία έκθεση στο Βερολίνο, το 2005, τον «μύθο της RAF» (βλ. Αντί, τχ. 842, 6/5/05).

Η Μπεττίνα Ραίλ γράφει ένα βιβλίο διαφορετικό από όλα όσα προηγήθηκαν, ακολουθώντας το ένστικτο του παιδιού που έρχεται στον κόσμο ως δίδυμη κόρη ενός ζεύγους το οποίο, το 1962, ακτινοβολεί, από την πολυτελή βίλα της Μπλανκενέζε του Αμβούργου, στο στερέωμα της γερμανικής πολιτικοποιημένης διανόησης. Εκείνος είναι ένας μπον βιβέρ, ένας διανοούμενος και επιτυχημένος εκδότης περιοδικού (*Konkret*), εκείνη μία ελκυστική γυναίκα, πολιτικοποιημένη και μαχητική δημοσιογράφος. Κι οι δυο τους, χρηματοδοτούνται από την Ανατολική Γερμανία, ενώ θα γράψουν ένα σημαντικό κεφάλαιο στη μεταπολεμική ιστορία της (τότε Δυτικής) Γερμανίας, συμμετέχοντας ενεργά στα εκδοτικά και πολιτικά πράγματα της χώρας.

Υπάρχουν δύο τρόποι να διαβάσει κανείς αυτό το οικογενειακό χρονικό. Ο πρώτος, αυτονόητος, σχεδόν αδιάσπαστος στην ενότητα γραφή-ανάγνωση-πρόσληψη, και γραμμικός. Ξεκινά από τον πρόλογο του (στενού φίλου της οικογενείας) Πέτερ Ρύμκοφ και συνεχίζει, ξετυλίγοντας το νήμα της αφήγησης, μέσα από συζητήσεις, συνεντεύξεις, τις προσωπικές ημερολογιακές καταγραφές, που χρονολογούνται από το 1974, αλλά και πλούσιο αδημοσίευτο υλικό που περιήλθε στη συγγραφέα από τον πατέρα της, καθώς στροβιλίζεται στις μνήμες και τις αναμνήσεις της Ραίλ, στις λεπτομερείς αναφορές σε πρόσωπα και πράγματα που φωτίζουν από διαφορετικές γωνίες τις ευρύτερες εξελίξεις, αλλά, κυρίως, την (πολιτικοποιημένη και γεμάτη εντάσεις, ανταγωνισμούς και συγκρούσεις) καθημερινότητα της οικογένειας.

Ο αναγνώστης ακολουθεί την αφηγήτρια

προσφέρει εργαλεία κατανόησης ενός κόσμου που υπάρχει γύρω μας αόρατος και συνάμα διαπεραστικός και ενοχλητικός της κατεστημένης κοινωνίας μας.

Η Πόρτα (μετάφραση: **Μανουέλα Μπέρκι**, εκδ. Ψυχογιός, 2006) είναι ένα μυθιστόρημα που μας οδηγεί στο «σπίτι των γυναικών». Η **Μάγδα Σόμπο**, ιδιαίτερα δημοφιλής στην Ουγγαρία, διαμορφώνει μιαν ειδική ατμόσφαιρα μέσα από την άμεση έκφραση του προβληματισμού της γυναικείας ματιάς της αλλά και του πολιτισμού της πατρίδας της. Ένας κόσμος που διστάζει να ανοίξει την πόρτα στον «άλλο», αλλά και ένας κόσμος που λαχταρά να βρει δρόμους επικοινωνίας.

Θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ακόμη και τη διατύπωση «ανθρώπινα απορρίμματα» τόσο προσβλητική και απωθητική όσο και άκρως αντιδραστική. Ωστόσο ο κοινωνιολόγος **Zygmunt Bauman** στο βιβλίο του *Σπαταλημένες ζωές. Οι απόβλητοι της νεοτερικότητας* (μετάφραση: **Μάρκος Καρασαρίνης**, επιστημονικής επιμέλεια: **Παντελής Ε. Λέκκας**, εκδ. Κατάρτι, 2005) αναλύει με διεισδυτικότητα τις πολλαπλές αλλαγές που έχει επιφέρει ο εκσυγχρονισμός και η εξέλιξη της νεοτερικότητας στη σύγχρονη πολιτική κουλτούρα. Υποστηρίζει ότι η παγκόσμια διάχυση της νεοτερικότητας έχει προκαλέσει τη δημιουργία συνεχώς αυξανόμενων κατηγοριών ανθρώπων οι οποίοι στερούνται τα

απαραίτητα μέσα επιβίωσης, ενώ ο πλανήτης μας διαθέτει όλο και λιγότερο χώρο για να τους εγκαταστήσει.

■ **Ιδιαίτερη σημασία αποκτά η ολοκλήρωση των θεατρικών Απάντων του Christopher Marlowe** από τις εκδόσεις «Άγρα», με την έκδοση του έργου του *Ταμερλάνος ο Μέγας* (εισαγωγή, μετάφραση: **Σεραφείμ Βελέντζας**, 2006).

Κορυφαία προσωπικότητα του ελισαβετιανού θεάτρου, ο Κρίστοφερ Μάρλοου μάς παραδίδεται μέσα από τον λυρισμό του ως εκφραστής ακόμη και των πιο βάρβαρων πράξεων. Όλες οι πράξεις του Ταμερλάνου αποδίδονται με ακρίβεια, χωρίς ηθικές και ιστορικές κρίσεις, με την άκρα δραματικότητα και την απόλυτη αίσθηση της δύναμης που περικλείει ο ήρωας, ωσάν να πρόκειται για πρόσωπο που υπερβαίνει το ανθρώπινο μέτρο. Θαυμαστή η εργασία του μεταφραστή, ο οποίος μας κατατοπίζει στην εμπεριστατωμένη εισαγωγή του και συμπληρώνει την έκδοση με ένα χρονολόγιο της ζωής και του έργου του Μάρλοου.

■ **Καταγράφοντας τις διαδοχικές μεταμορφώσεις της έννοιας «ανδρό-γυνο»** μέσα από την εξέλιξή της στη διάρκεια τεσσάρων αιώνων, η **Βιρτζίνια Γουλφ** οδηγείται στο μυθιστόρημά της *Ορλάντο. Μια βιογραφία* (μετάφραση, εισαγωγή, σημειώσεις: **Αργυρώ Μαντόγλου**, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2005).

Η μυθιστορηματική βιογραφία της είναι ουσιαστικά η έκφραση της πεποίθησής της ότι οι διαφορές των φύλων δεν είναι απλώς βιολογικές

βήμα-βήμα, σελίδα τη σελίδα, πρόσωπο με πρόσωπο: στέκεται, παρατηρεί, συμβαδίζει, συγκρίνει, αναρωτιέται, διαφωτίζεται, αποδομεί, αλλά και κατανοεί σε βάθος ό,τι δεν μπορούσε εξ αρχής να γνωρίζει εξ ολοκλήρου ή ό,τι είχε διαβάσει αποσπασματικά, έχοντάς το εξ αρχής μυθοποιήσει (γιατί η εικόνα της Μάινχοφ είναι ένας καθαυτό μύθος, όπως τον αποτύπωσε στο θλιμμένο πορτρέτο της έφηβης ο Γκέρχαρντ Ρίχτερ, όπως τον πρόβαλαν οι τηλεοπτικές εικόνες και τα πλακάτ των επικηρύξεων του ΒΚΑ, όπως διαγράφεται από τα άρθρα της στο *Konkret*, αλλά και τα κείμενά της μέσα στη φυλακή, να υπογραμμίζει τις λέξεις, να τις ξεγυμνώνει από κάθε άλλη πιθανή συνεκδοχή, όπως το παραδέχτηκε έντιμα ο Γκούσταβ Χάινεμανν —«με τον τρόπο της, εννοούσε εμάς»— και όπως την σκιαγράφησε στον επικήδειό του ο Κλάους Βάγκενμπαχ).

Η Μπεττίνα Ραιλ αφηγείται τη ζωή της, πέρα από δημοσιογραφικές συμβάσεις, τη νοσταλγία και τη (δικαιολογημένη) συναισθηματική φόρτιση, όπως θυμάται τον εαυτό της μέσα από τη ζωή των γονέων της, και ταυτόχρονα καταγράφει με δαιμονική και τραυματική ακρίβεια τα χρόνια από την Ανοικοδόμηση μέχρι τα γερμανικά swinging sixties, μαζί με τον ρόλο που έπαιξε το Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας (KPD) και το «κράτος των αγροτών και εργατών» στην ιστορία του περιοδικού, τις κρυφές χρηματοδοτήσεις, την πολεμική στη συντακτική επιτροπή, μέχρι την «καθαίρεση» του Ραιλ από την «ομάδα Γκρέμλιτσα», τα ανέμελα χρόνια, αλλά και το «γερμανικό '68», σαν έξαλλο πάρτι αλλά και σαν μαχητική διαδήλωση. Η Ραιλ προσφέρει το δικό της, εντελώς προσωπικό «οικογενειακό πορτρέτο με τον πατέρα και την μητέρα», γράφοντας ένα σημαντικό και ιδιαίτερα δύσκολο (για την ίδια) βιβλίο, που φωτίζει τον «δαιρεμένο ουρανό», της ζωής και της οικογένειάς της, κάτι σαν τους «Μπούντενμπρουκς» της μεταπολεμικής γερμανικής διανόησης.

Ο δεύτερος τρόπος ανάγνωσης είναι πολύ πιο προσωπικός και ασύμβατος: ξεκινώντας κανείς από τον επίλογο, διαπιστώνει τη (δικαιολογημένη) «σκληρότητα» ενός παιδιού που περιγράφει στεγνά, σαν ένα τρίτο, αδιάφορο πρόσωπο, τα γεγονότα από το 1968 μέχρι την πτώση του «οίκου Ραιλ», οικογενειακά και εκδοτικά, και την πορεία της Μάινχοφ προς τη RAF. Ύστερα, διατρέχει τον πίνακα των ονομάτων, σαν σε τηλεφωνικό κατάλογο ή λίστα αγνοουμένων, και κλείνει το βιβλίο κρατώντας μέσα του τον μύθο της εικόνας και την εικόνα του μύθου της Ουλρίκε Μαρί Ραιλ, το γένος Μάινχοφ, εν αναμονή της επικείμενης έκδοσης του βιβλίου της Γιούττα Ντίτφουρτ.

Κι όμως, μετά την ανάγνωση του βιβλίου

της Μπεττίνα Ραιλ, έχει κανείς έντονα την αίσθηση ότι το απόσπασμα-μόττο από το διήγημα του ΝτεΛίλο, «Βλέποντας τη Μάινχοφ», αφορά ταυτόχρονα, και το ίδιο μοναχικά, τη μοίρα της μητέρας και την αφήγηση της κόρης. Εξάλλου, η εκπληκτική ομοιότητα μεταξύ της τετράχρονης Ουλρίκε και της μικρής Μπεττίνας στο οικογενειακό άλμπουμ είναι κάθε άλλο παρά συμπτωματική.

Κώστας Θ. Καλφόπουλος

* Το «Looking at Meinhof» του Ντον ΝτεΛίλο δημοσιεύτηκε στον *Observer* και τον *New Yorker*, το 2002. Στα ελληνικά παρουσιάστηκε στο περιοδικό *Νέα Εστία* (τχ. 1764, Φεβρουάριος 2004).

Βιωμένος μύθος και ευφυής «απομυθοποίηση»

Τάσος Χατζητάσης, Μονόξυλο στο ποτάμι, εκδ. Πόλις, Αθήνα 2006, σελ. 224.

Κάθε λογοτέχνης, χωρίς κατ' ανάγκην να τηρεί τη σύμβαση της αυτοβιογραφίας, μορφοποιεί στο υλικό του και τα προσωπικά του βιώματα και τα βιώματα άλλων ανθρώπων τα οποία τον συγκίνησαν και τον επηρέασαν. Αυτήν την κοινότοπη αλήθεια έρχεται να επιβεβαιώσει και το δεύτερο μυθιστόρημα του Τάσου Χατζητάση, το οποίο συγκροτεί (μετά από δύο συλλογές διηγημάτων και το *Σα σπασμένα φτερά*) τον τέταρτο σταθμό της πεζογραφικής του πορείας.

Οι ζωές και οι χαρακτήρες των επτά κεντρικών λογοτεχνικών προσώπων (Αποστόλης, Μαρία, Φωτεινή, Κυριάκος, Θάλεια, Άγγελος, Τατιάνα) ξεδιπλώνονται, διαπλέκονται και προεκτείνονται, δίνοντάς μας —μέσα από διαπροσωπικές σχέσεις— πτυχές της ελληνικής κοινωνίας στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, αλλά και δείγματα υπαρξιακής αγωνίας και αναζήτησης. Μία ευάριθμη ομάδα δευτεραγωνιστών (π.χ. Νάντια, Όλγα), των οποίων ο ρόλος κάθε άλλο παρά αμελητέος είναι, συμπληρώνει το παζλ της ζωής των βασικών ηρώων.

Το βιβλίο αποτελείται από δεκαπέντε ενότητες, που λειτουργούν παραπληρωματικά αλλά δεν υπακούουν στους νόμους μιας αφήγησης απλοϊκά ευθύγραμμης και μιας ανάγνωσης παθητικά επιφανειακής. Ο Χατζητάσης αξιοποιεί το συνειρμό και την αποσπασματικότητα, υποταγμένα όμως

στον έλλογο αφηγηματικό σχεδιασμό του, ώστε τα βιωματικά και υπαρξιακά ρήγματα να γίνονται όχι μόνον αισθητά, αλλά και αντιληπτά από τον αναγνώστη, που μπορεί ενεργοποιούμενος να ανασυστήσει το ψηφιδωτό του μυθιστορήματος. Η πρώτη ενότητα («Φωτογραφίες»), για παράδειγμα, απαρτίζεται από θραύσματα βιωμάτων, τα οποία δένουν οργανικά στη δεύτερη ενότητα («Βιογραφίες»), φωτίζοντας τα ενδεχόμενα σκοτεινά σημεία των «Φωτογραφιών».

Πέρα από την καλοδουλεμένη γλώσσα, που εναρμονίζεται ως προφορικό και γραπτό ύφος με την όλη εικόνα του εκφέροντος το λόγο λογοτεχνικού προσώπου, υπάρχει ανά τακτά διαστήματα μία ποιητική φόρτιση, εστιασμένη σε λεκτικά σύμβολα και υπαρξιακό βάθος, που εμπλουτίζει το ρεαλισμό της αφήγησης:

Το καλοκαίρι του 68, στη Βουρβουρού, η Τατιάνα γυμνή στα βράχια, απέναντι στα νησιά, με τα μαλλιά λυτά, τα στήθια φεγγάρια, γερμένη στον ήλιο. Και η άγρια κραυγή, πάντα βουβή, πνιγμένη στο ίδιο της το αίμα. (σελ. 41)

«Κοιμήθηκε στην αγκαλιά του σαν τον φονιά μέσα στο ζεστό αίμα».

Η γυναίκα μπήκε στο δωμάτιο φέρνοντας τη δροσιά του δάσους. (σελ. 101) κ.ά.

Ιδιαίτερα πρωτότυπη είναι η τελευταία ενότητα του βιβλίου («Η απέναντι όχθη»), στην οποία γκρεμίζεται το μυθοπλαστικό σύμπαν

του βιβλίου: Ο γιος του αποθανόντος πλέον Αποστόλη αποκαλύπτει τις λογοτεχνικές παραποιήσεις της πραγματικότητας από τον συγγραφέα-πατέρα του. Ο αναγνώστης συνειδητοποιεί για μία ακόμη φορά την απόσταση ανάμεσα στη λογοτεχνική μυθοπλασία και την πραγματική ζωή, αλλά η ειρωνεία συνεχίζει να λειτουργεί ως σχετικότητα και ως δύναμη απόκρυψης, όταν αυτός εκλαμβάνει σαν αδιάσειστη αλήθεια το προσφυώς δομημένο τέλος ενός λογοτεχνικού κειμένου.

Ο Χατζητάσης συνεχίζει δημιουργικά τη λογοτεχνική του διαδρομή, δίνοντας ένα πολυφωνικό μυθιστόρημα, με δομή φαινομενικά αποσπασματική αλλά ουσιαστικά ενοποιημένη, στο οποίο καθρεφτίζεται η πολυπρισματικότητα της ζωής και η πολυπλοκότητα της ανθρώπινης ύπαρξης.

[...] οι λέξεις του αφηγητή κλεισμένες στην ίδια φιάλη γλιστρούν, σαν μονόξυλο, στο μεγάλο ποτάμι και σκέφτονται τη θάλασσα. Τα ποτάμια βρίσκουν τον πιο σύντομο δρόμο για τη θάλασσα. (σελ. 191)

Έτσι μάλλον είναι, αλλά καμιά φορά το μονόξυλο σκαλώνει σε κλαδιά ή σε βράχια και μπορεί να βοηθήσει κάποιον να πιαστεί ή και να ταξιδέψει. Όλα στη θάλασσα απολήγουν, αλλά το ταξίδι με μονόξυλο την καλή λογοτεχνία γίνεται γοητευτικό, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι γίνεται και ευκολότερο.

Δημήτρης Κόκορης

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

♦ Μικρές ιστορίες για μικρές και μεγάλες απώλειες καταγράφουν τα διηγήματα του **Ηλία Λ. Παπαμόσχου** (εκδ. Κέδρος, 2005). Η οικογένεια, ο έρωτας, οι χώροι της μνήμης αλλά και η καθημερινότητα αναδεικνύονται μέσα από μian αίσθηση άλλοτε ευφρόσυνη και άλλοτε πένθιμη.

♦ Στη Ρωσία, και πιο συγκεκριμένα στη Σιβηρία, του 1919, την πιο κρίσιμη χρονιά του εμφυλίου πολέμου, μια ιδιόμορφη κλειστή αίρεση χριστιανών καταφέρει να μένει ουδέτερη χάρη σε μια άγρια πίστη που απαρνείται το γενετήσιο ένστικτο: **Τζέιμς Μίκ, Λαϊκό διάταγμα της αγάπης** (μετάφραση: **Μαργαρίτα Ζαχαριάδου**, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2005).

♦ Η πολύτιμη σειρά «Αρχαίοι Συγγραφείς» των εκδόσεων «Ζήτρος» συμπληρώνεται με ένα ακόμη σημαντικό βιβλίο: **Αριστοτέλης. Περί Μέθης, Περί Αρετών και Κακιών, Περί**

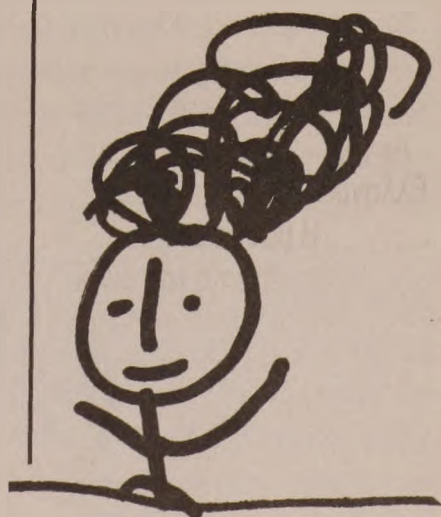
Κόσμου (πρόλογος: **Δημήτριος Λυπουρλής**, εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια: **Σωτηρία Τριαντάρη-Μάρα**), στο οποίο περιλαμβάνονται αποσπάσματα από ένα εξωτερικό έργο αλλά και νόθα έργα του Αριστοτέλη και σχολιάζονται από τη σκοπιά του παιδαγωγικού-εκπαιδευτικού τους χαρακτήρα.

♦ Στον μικρό και εξαιρετικά φροντισμένο τόμο για τον αείμνηστο καταλανό νεοελληνιστή **Αλέξη Eudald Solà, Δύο κείμενα για την ελληνική ποίηση** (εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2005) προτάσσεται το κείμενο της **Μαριλίζας Μητσού** «Ένας καταλανός εραστής των θαλερών πραγμάτων» και περιλαμβάνονται δύο κείμενά του: «Περί ποιητικής τέχνης. Η παρουσία του ελληνικού παρελθόντος στην ποιητική διαμόρφωση και το έργο του Καβάφη» και «Η μορφή της Παναγίας στη νεοελληνική ποίηση»· ο τόμος συμπληρώνεται με μια επιλογή της εργογραφίας του.

αλλά αποτέλεσμα κοινωνικής πολιτικής.

Λαμπρή πρωτοβουλία του Συλλόγου «Φίλοι της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κρήτης» αποτελεί η φωτομηχανική επανέκδοση του βιβλίου του **Αντωνίου Γιανναράκη Άσματα Κρητικά** (κεντρική διάθεση: εκδ. Δωρικός), καθώς φέρνει στο προσκήνιο μια σημαντική έκδοση που πραγματοποιήθηκε στη Λειψία το 1876 από τον εικοσιτετράχρονο τότε επιστήμονα από τους Λάκκους Χανίων, ανιψιό του οπλαρχηγού Χατζημιχάλη Γιάνναρη. Ο τόμος αυτός, εκτός από την ιστορική του αξία παραμένει ως σήμερα μια σημαντική παρακαταθήκη του κρητικού τραγουδιού, καθώς ένα μεγάλο αριθμό από το συνολικό υλικό συνέλεξε ο ίδιος ο Γιάνναρης από την ιδιαίτερη πατρίδα του. Πρόκειται δηλαδή για μια συναγωγή τραγουδιών που κυρίως προέρχονται από τα Κεραμειά του νομού Χανίων, από τα Λευκά Όρη της Δυτικής Κρήτης, τουλάχιστον στο ποσοστό της προσωπικής του καταγραφής. Τα τραγούδια χωρίζονται σε κατηγορίες: Τση τάβλας, Τση ξεφάντωσης, αλλά και κάλαντα, μαντινάδες και παροιμίες.

ο χαρτοκόπτης

Δάνεια και μεταδάνεια

Γράφει ο Άνδρέας Παναγόπουλος

Σέ μιά εποχή, όπου οι μεγαλύτερες «κουμπούρες» από τούς τέως συμφοιτητές μας, έχοντας στό μεταξύ αναρριχηθεί έντελῶς ἀναξιοκρατικά σέ ἡγετικές θέσεις, ξεσπαθώνουν κατά τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἐν ὀνόματι τῆς «προόδου» καί λένε καί γράφουν «στίς μία ἡ ὥρα» καί «ἡ προπτυχιακή σπουδή» (ὄχι «βιασύνη», «σπουδές» θέλει νά πει ὁ δύστηνος), «τεσσεράμιση μέρες» καί ἄλλα τέτοια προφεσόρικα ἢ προεδρικά, τό νά ἐρευνᾷς τά δάνεια ἢ τά μεταδάνεια τῆς γλώσσας μας φαίνεται νά εἶναι «ὁ φερεντζές τῆς Μαργιωρῆς», ἀλλά δέν εἶναι. Εἶναι κάτι πολύ οὐσιαστικότερο.

Τίς προάλλες, παρακινημένος ἀπό τίς γραικυλικές παραινέσεις κάποιου διάσημου γιά τήν ἐλληνοτουρκική φιλία μας μέ τούς χασάπηδες τῆς Ἀγκυρας, πού ὀνομάζουν τούς πολιτικούς τους ἀντίπαλους... τρομοκράτες, συζητοῦσα μ' ἕναν τοῦρκο ἐπιστήμονα ἀπό τό Βερολίνο μέ θέμα τίς ἀμοιβαῖες ἐπιδράσεις στίς γλώσσες τῶν δύο λαῶν. Ὅταν τοῦ

εἶπα ὅτι στά ἐλληνικά τοπωνύμια πού ἀρχίζουν ἀπό σύμφωνο οἱ Τοῦρκοι βάζουν συνήθως μπροστά ἕνα γιώτα, ὅπως π.χ. *Σμύρνη* - *Ἰσμίρ*, *στήν Πόλη* - *Ἰσταμπούλ*, αὐτός σκέφτηκε λιγάκι καί μοῦ λέει: «Ναί, καί σεῖς βάζετε τό γιώτα στό τέλος τῶν λέξεων πού πήρατε ἀπό τά τούρκικα, ὅπως π.χ. *σαμπούν* - *σαπούνι*, *ντεφτέρ* - *τεφτέρι*, *μποντρούμ* - *μπουντρούμι*».

Ἀλλά ἡ φιλολογία καί ἡ γλωσσολογία εἶναι ἕνα βιολί πού δέν μποροῦν νά τό παίξουν ὅλοι. Ἐμεινε ἄφωνος ὅταν τοῦ εἶπα ὅτι ἀτύχησε δεινῶς στά παραδείγματα, γιατί καί τά τρία εἶναι *μεταδάνεια* τῆς ἐλληνικῆς: ἀπό τό μεσαιωνικό ἐλληνικό σάπων - οῦνι βγήκε τό τούρκικο *σαμπούν*, πού οἱ Τοῦρκοι πήραν (ὄχι μόνο τή λέξη, ἀλλά καί τό πρᾶγμα) ἀπό τούς βυζαντινούς Ἕλληνες, ὅταν ἦρθαν στή Μ. Ἀσία ὡς κατακτητές τους ἀπό τά βάθη τῆς Ἀσίας. Ἐπίσης ὅτι τό δῆθεν τούρκικο *ντεφτέρ* δέν εἶναι παρά ἡ (περγαμηνή) διφθέρα, ἀπό τό δῖς + φθείρω, ὑλικό πού μᾶς ἔδωσε

χειρόγραφα καί... τεφτέρια καί πού οἱ Τοῦρκοι τό βρῆκαν ἔτοιμο (πάλι, τή λέξη καί τό πρᾶγμα, γιατί στό σαπούνι καί τό γράψιμο δέν εἶχαν μεγάλη... ἐπίδοση) στήν Πέργαμο, πού οἱ ἴδιοι ὀνόμασαν Μπέργκαμο. Τό δέ *μπουντρούμι* (ἀπό τόν ἵπποδρομο) ἔδωσε καί τό τωρινό ὄνομα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ τῆς Καρίας, γιατί κάτω ἀπό τό Μανσωλεῖο καί τόν ἵπποδρομο λειτούργησε ἡ περιβόητη φυλακή. Ἄφωνος ὁ Τοῦρκος! Καί κεῖ πάνω πού τόν πέτυχα... κεχηνότα, τόν ρωτάω ἂν θέλει νά τοῦ πῶ πόθεν ἡ... ἡμισέληνος τῆς σημαίας τους. Ἐγνεψε «ναί» καί ἄκουσε: προέρχεται ἀπό ἕνα ἀρχαῖο ἐλληνικό νόμισμα, πού βρέθηκε σέ ἀφθονία στήν Μ. Ἀσία καί τιμοῦσε τήν Ἑκάτη, θεά τοῦ φεγγαριοῦ, καί πού παρίστανε ἀκριβῶς ἕνα... κρουασάν (πού, σημαίνει λόγω σχήματος, ἡμισέληνος στά γαλλικά) καί τό ἐπέλεξαν ὡς σύμβολο στή σημαία τους. Αὐτά, γιά νά μή λέμε ὅ,τι θέλουμε, καί γλωσσολογικῶς. ☺

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ

ΠΟΛΥ ΒΟΥΤΥΡΟ ΣΤΟ ΤΟΜΑΡΙ ΤΟΥ ΣΚΥΛΟΥ

1963. Ο Ντε Γκωλ
στη Θεσσαλονίκη.
Το παρακράτος οργιάζει.
Οι μυστικές υπηρεσίες
σε πλήρη δράση.
Μια πόλη στο έλεος
του φόβου και της τρέλας.

ΣΟΦΙΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

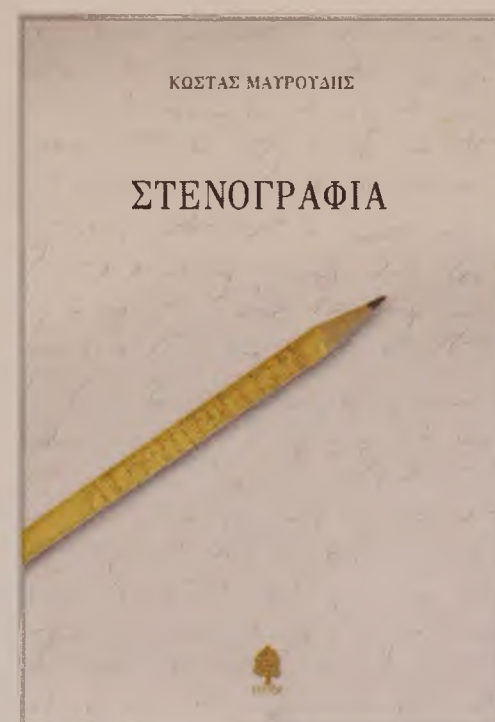
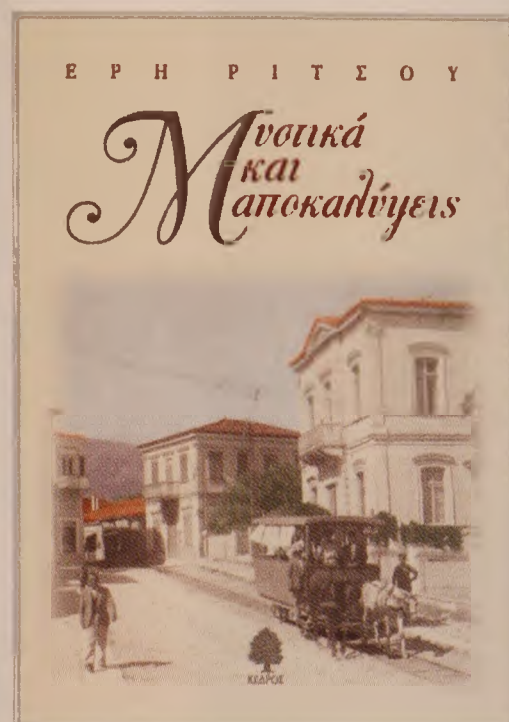
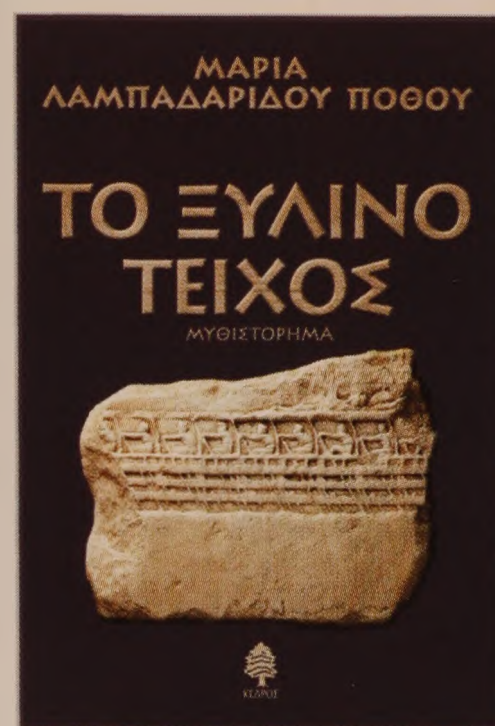
Ο ΜΩΒ ΜΑΕΣΤΡΟΣ

Ένα βιβλίο γι' αυτό
το δύσκολο πράγμα
που λέγεται οικογένεια.
Ένα βιβλίο για τη ζόρικη
ενηλικίωση των παιδιών
και την ατελείωτη
εφηβεία των γονιών τους.

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ
ΠΟΘΟΥ

ΤΟ ΞΥΛΙΝΟ ΤΕΙΧΟΣ

Μετά το «Πήραν την Πόλη,
πήραν την», το νέο ιστορικό
μυθιστόρημα της Μαρίας
Λαμπαδαρίδου Πόθου.
Ο αρχαίος κόσμος,
το μεγαλείο και η περιπέτεια,
μέσα από τα μάτια ενός είλωτα.

ΕΡΗ ΡΙΤΣΟΥ

ΜΥΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ

Σάμος, Καρλόβασι, 20ός αιώνας.
Η ιστορία μιας οικογένειας, του
τόπου, της εποχής.
Στο δεύτερο μισό του ίδιου αιώνα,
δύο νεαρές κοπέλες θα επισκεφθούν
τη Σάμο αναζητώντας τις ρίζες και
την ταυτότητά τους.
Η αναζήτηση θα φέρει στο φως
κρυμμένα μυστικά.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΑΛΑΒΕΡΑΣ

ΑΚΡΙΒΑ ΓΟΥΣΤΑ Η ΚΥΡΙΑ

Ο Τηλέμαχος Αλαβέρας με κάποια
σχεδόν «συντομογραφημένα»
κείμενα επιχειρεί καταγραφές
καθημερινότητας στη ροή
του χρόνου, ενώ προχωρεί
με κάποια μεγαλύτερα
στην περιγραφή ή
του ποικιλόμορφου
του ανθρώπινου προσώπου.

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑ

Τα κείμενα αυτά δεν κατατάσσονται
εύκολα σε ένα λογοτεχνικό είδος.
Η «μικρή διάρκεια», η πυκνή μάζα
των εκφραστικών μέσων που θέτει
σε τροχιά τη στενογραφική
έκφραση του συγγραφέα,
η ακρίβεια και η ευδυβολία
είναι το κοινό τους στοιχείο.
Εκείνο που προέχει είναι η ποίηση.

Έργο ευθύνης για την κοινωνία. Το δικό μας παιχνίδι. Η ζωή.

Το δικό μας παιχνίδι είναι ένα παιχνίδι με αξίες γνήσια ελληνικές.
Ποδητισμός, Παιδεία, Υγεία, Αθλητισμός.
Αξίες που κάνουν τη ζωή μας πιο όμορφη, πιο δημιουργική. Αξίες που
στηρίζουμε έμπρακτα, με υψηλό αίσθημα κοινωνικής ευθύνης, με
προσήλωση και με πάθος. Σαν μια μεγάλη ομάδα. Και μαζί, θέτουμε τις
βάσεις για ένα μέλλον πιο ανθρώπινο, πιο αισιόδοξο, πιο ευτυχισμένο.

Γιατί το πιο όμορφο παιχνίδι, είναι η ζωή!

ΟΠΑΠ

Πρόγραμμα Κοινωνικής Ευθύνης